

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**ŞÂNÎ DİVANI
(İnceleme – Metin)**

Ahmet Tuna TUNÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2017

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**ŞÂNÎ DİVANI
(İnceleme – Metin)**

Ahmet Tuna TUNÇ

**Danışman: Prof. Dr. İ. Çetin DERDİYOK
Jüri Üyesi: Prof. Dr. H. Dilek BATİSLAM
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Belde AKA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2017

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. İ. Çetin DERDİYOK
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. H. Dilek BATİSLAM

Üye: Yrd. Doç. Dr. Belde AKA

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

...../.....2017

Prof. Dr. H. Mahir FİSUNOĞLU
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 10 / 02 / 2017

Ahmet Tuna TUNÇ

ÖZET**ŞÂNÎ DİVANI
(İnceleme – Metin)****Ahmet Tuna TUNÇ****Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı****Danışman: Prof. Dr. İbrahim Çetin DERDİYOK****Şubat 2017, 265 sayfa.**

Bu çalışmada hangi yüzyılda yaşadığını tam olarak belirleyemediğimiz Şânî'nin divanının çeviri yazılı metni hazırlanmış, daha sonra Şânî Divanı'nın biçim, içerik, dil ve anlatım özelliklerinin incelemesine çalışılmıştır. Böylece onun edebî kişiliği hakkında bazı ipuçları elde edilmiştir.

Şânî'nin şiirlerinden medrese eğitimi de görmüş mutasavvıf bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Şiirlerinde beşeri aşkla birlikte tasavvufî özellikler de görülür.

Şânî'nin dili, yaşadığı devirde oluşmaya başlayan Klasik Osmanlı Türkçesiyle birlikte daha çok Eski Anadolu Türkçesine ait dil özelliklerini göstermektedir.

Daha önce üzerinde herhangi bir akademik çalışma yapılmamış olan Şânî ve Şânî Divanı'nın bu çalışmayla incelenmesine gayret edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Şâni, Şânî Divanı, divan şiiri, divan.

ABSTRACT**ŞÂNÎ DİVAN****(Analysis – Text)****Ahmet Tuna TUNÇ****Master's Degree Thesis Study, Turkish Language and Literature****Department Supervisor: Prof. Dr. İbrahim Çetin DERDİYOK****February 2017, 265 pages.**

In this study, Şânî whom we can't exactly determine in which century he lived, the translated written text of his divan has been worked on, after that Şânî Divan has been analyzed in terms of style, context, language and expression. Thus, we have found some clues on this literary personality.

It is also understood from his poems that Şani is a mystic poet who studied at madrasah. Mystic features with human love are seen in his poems. The language that Şani used shows the characteristics of Old Anatolian Turkic with the Classical Ottoman Turkic which started to form in the period that he lived.

With this study, Şânî and Şânî Divan, which has not been subject of any academic study previously, has been ardently analysed.

Keywords: Şânî, Şânî Divan, divan poetry, divan

ÖN SÖZ

Bu çalışmada hangi yüzyılda yaşadığını tam olarak belirleyemediğimiz Şânî'nin divanının üzerinde herhangi bir tanıtım ve inceleme yapılmadığından bu eseri yüksek lisans tezimizin konusu olarak seçtik.

Yaptığımız katalog incelemelerinde Şânî Divanı'nın sadece bir nüshasına ulaştık. Bu nüsha, Y-231, 45481 arşiv numarasıyla 412 tasnif numarasıyla Sermet Çifter Yazma Eserler Kütüphanesine kayıtlıdır. Çalışmamızı bu nüsha üzerinde gerçekleştirdik.

Şânî Divanı'nın çeviri yazılı metnini hazırladıktan sonra dil ve anlatımla ilgili özellikleri belirleyebilmek için sözcükleri özelliklerine göre fişledik ve tasnif ettik.

Şânî Divanı ile ilgili bu çalışmamız giriş, Şânî'nin yaşamı ve edebî kişiliği, Şânî Divanı'nın biçimsel özellikleri, Şânî Divanı'nın dil ve anlatım özellikleri, Şânî Divanı'nın içerik özellikleri, Şânî Divanı'nın çeviri yazılı metni ve sonuç olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konu, amaç, kapsam ve sınırlar, yöntem ve bölümler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde şairin yaşamı, edebî kişiliği ve Şânî Divanı üzerinde durulmuştur. Şairin yaşamı ve edebî kişiliğine dair bilgileri divanından yola çıkarak oluşturduk. Üçüncü bölümde divanda yer alan nazım biçimleri, nazım türleri, vezin ve kafiyeler incelenmiştir. Dördüncü bölümde şairin dili ve anlatımı; sözcük dağarcığı, kullanılan atasözleri ve deyimler, söz sanatları üzerinde durulmuştur. Beşinci bölümde divanın içeriği hakkında bilgi verilmiş, divandaki dinî-tasavvufî özellikler tanıtılmaya çalışılmıştır. Altıncı bölümde eserin nüsha tavsifi, metin kuruluşunda dikkat edilen hususlar ve Şânî Divanı'nın çeviri yazılı metni yer almaktadır.

Şânî Divanı, Eski Anadolu Türkçesi bakımından zengin bir dil malzemesini barındırır. Metinde günümüz Türkçesinde kullanılmayan pek çok söze, ses değişimlerine rastlanmıştır. Bu bakımdan eserin bu özelliğinin, dil araştırması yapanlara katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Tez çalışmamız esnasında bilgi ve yardımlarını benden esirgemeyen, değerli hocam Prof. Dr. İ. Çetin DERDİYOK'a; maddi ve manevi destekleriyle katkıda bulunan kıymetli anne ve babama, katkılarından dolayı Araştırma görevlisi Bilge KARGA GÖLLÜ'ye en içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ahmet Tuna TUNÇ

Adana / 2017

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Konu	1
1.2. Amaç	1
1.3. Kapsam ve Sınırlar	1
1.4. Yöntem	1
1.5. Bölümler	2

BÖLÜM II

ŞÂNÎ'NİN YAŞAMI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. Yaşamı	3
2.2. Edebî Kişiliği	6
2.3. Şânî Divanı.....	7

BÖLÜM III

ŞÂNÎ DİVANI'NIN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

3.1. Nazım Biçimleri	8
3.2. Nazım Türleri	9
3.2.1. İlâhî	9
3.2.2. Tevhîd	11
3.2.3. Münâcât.....	12
3.2.4. Na't	14
3.2.5 . Meded-nâme	17
3.2.6. Nasîhat-nâme (Pend-nâme).....	18

3.2.7. Âşıkâne Gazeller.....	19
3.3. Şânî Divanı'nda Vezin.....	23
3.3.1. Daire-i Mu'telife.....	23
3.3.2. Daire-i Muhtelife.....	25
3.3.3. Daire-i Müttefika.....	25
3.4. Şânî Divanı'nda Kafiye.....	27

BÖLÜM IV

ŞÂNÎ DİVANİ'NİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

4.1. Yazım.....	31
4.2. Sözcük Dağarcığı.....	38
4.3. Deyim ve Atasözleri.....	40
4.4. Söz Sanatları.....	42

BÖLÜM V

ŞÂNÎ DİVÂNİ'NİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

5.1. Din.....	52
5.1.1. Allah.....	52
5.1.2. Melekler.....	56
5.1.3. Kutsal Kitaplar.....	56
5.1.4. Peygamberler.....	57
5.1.4.1. Hz. Muhammed.....	58
5.1.4.2. Hz. İsâ.....	62
5.1.4.3. Hz. Mûsâ.....	64
5.1.4.4. Hz. Süleymân.....	64
5.1.4.5. Hz. Ya'kûb.....	65
5.1.4.6. Hz. İbrahîm.....	65
5.1.4.7. Hz. Eyüp.....	65
5.1.4.8. Hz. Yûsuf.....	66
5.1.4.9. Hz. Hızır.....	66
5.1.4.10. Hz. Nûh.....	67
5.1.4.11. Hz. İsmail.....	67

5.1.5. Diğer Dini Kişiler	68
5.1.5.1. Ali	68
5.1.5.2. Hasan ve Hüseyin	68
5.1.5.3. Mehdi	68
5.1.6. Ahiret ve İlgili Kavramlar	689
5.1.6.1. Ahiret	69
5.1.6.2. Cennet	69
5.1.6.3. Cehennem.....	70
5.1.7. Ayet ve Hadisler	71
5.1.7.1. Ayetler.....	71
5.1.7.2. Hadisler	72
5.1.8. Diğer Dinî Kavramlar	74
5.1.8.1. İmân ve Küfür.....	74
5.1.8.2. Tevhîd	75
5.1.8.3. Şefâat.....	76
5.1.8.4. Namaz - Salât	77
5.1.8.5. Kurban.....	77
5.1.8.6. Tevbe.....	78
5.2. Tasavvufla İlgili Kavramlar	79
5.2.1. Âlem - Dünya	79
5.2.2. İlahî Aşk	80
5.2.3. Nefis	82
5.2.4. İkilik	83
5.3. Mutasavvıf Tipler	84
5.3.1. Pîr.....	84
5.3.2. Mürşîd	85
5.3.3. Velî.....	86
5.3.4. Ârif.....	86
5.3.5. Sâlik	87
5.3.6. Rind.....	88
5.3.7. Zâhid	88
5.3.8. Dervîş	89
5.3.9. Sûfî.....	90
5.3.10. Mürîd.....	91

5.3.11. Kâmil.....	91
5.4. Tarihi ve Efsanevi Kişiler	92
5.4.1. Bâyezîd.....	92
5.4.2. Yezîd	92
5.4.3. Lokman	93
5.4.4. Selim	93
5.4.5. Deccal.....	93
5.4.6. Rüstem	94
5.4.7. Hüsrev	94
5.4.8. İskender / Skender	95
5.4.9. Cem.....	95
5.4.10. Mani	95
5.4.11. Kamber.....	96
5.4.12. Dara.....	96
5.4.13. Kayser	97
5.5. Çift Kahramanlı Aşk Hikayelerinin Kahramanları.....	96
5.5.1. Leyla vü Mecnun	97
5.5.2. Vamık u Azra	98
5.5.3. Ferhad u Şirin	99

BÖLÜM VI

ŞÂNÎ DİVANİ METNİ

6.1. Nüsha Tavsifi	100
6.2. Metin Kuruluşunda Dikkat Edilen Hususlar	101
6.3. Çeviri Yazı Alfabesi	102
6.4. Şânî Divanı'nın Çeviri Yazılı Metni	103

BÖLÜM VII

SONUÇ.....	229
KAYNAKÇA	231
TIPKI BASIM	234
ÖZGEÇMİŞ	265

KISALTMALAR LİSTESİ

bk.: Bakınız.

C.: Cilt.

ÇÜ: Çukurova Üniversitesi.

Dr.: Doktor.

g.: Gazel

haz.: Hazırlayan.

Hz.: Hazret, hazreti.

M: Miladi.

Ö: Ölümü / Ölüm Tarihi.

Prof.: Profesör.

S.: Sayı.

s.: Sayfa.

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu.

vb.: Ve benzeri, ve benzerleri, ve başkası, ve başkaları.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Konu

Divan edebiyatı geleneğine uygun olarak şiirler yazan, hangi yüzyılda yaşadığını tam olarak belirleyemediğimiz Şânî'nin divanının incelenmesidir.

1.2. Amaç

Yerli ve yabancı yazma eser kataloglarını tararken Şânî mahlaslı şairin Şânî Divanı adlı 30 varaklık divanını tespit ettik. Yaptığımız araştırma ve incelemelerde Şânî mahlaslı birçok şairin olduğunu gördük; ancak inceleme konumuz olan divana kaynaklarda rastlayamadık. Literatür taraması sonucu bu eser üzerine çalışma yapılmamış olduğunu gördük. Böylece Şânî Divanı üzerinde çalışmaya karar verdik. Bu eser, çalışmamızın konusunu oluşturmuştur.

Bu çalışmayla konumuz olan Şânî'nin incelenmesi, Şânî'nin tezkirelerde adı geçen Şânî'lerden hangisi olduğu, yaşamı, edebî kişiliği, divanı hakkında bilgi verilmesi ve divan metninin ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.3. Kapsam ve Sınırlar

Çalışma konumuz olan Şânî'nin tezkirelerde adı geçen Şânî'lerden hangisi olduğu, yaşamı, edebî kişiliği, divanın biçim, içerik, dil ve anlatım özellikleri, çeviri yazılı metninin ortaya çıkarılması ile sınırlandırılmıştır.

1.4. Yöntem

Çalışmamıza divanın çeviri yazılı metnini hazırlamakla başladık. Vezin ve anlam gereği metin tamiri yapmak zorunda kaldığımızda bunu dipnotta belirttik. Ayrıca yazmada yazılmamış olan bazı redif sözcüklerini çeviri yazılı metne ekledik; bu sözcükleri köşeli parantez içerisinde gösterdik. Şânî Divanı mürettep bir divan olmadığı ve daha çok bir gazelliyat görünümünde olduğu için manzumelere nazım biçimlerine göre değil, divandaki sıralarına göre numara verdik. Eksik varakları dipnotlarda belirttik.

Divanı biçim, içerik, dil ve anlatım özellikleri bakımından inceleyerek fişledik. Fişleme çalışması sonunda elde ettiğimiz verilerle ilgili olarak çeşitli kaynaklara başvurup değerlendirmeler yaptık. Bölümlerde işlenen konuyu Şânî Divanı'ndan uygun beyitlerle örneklendirdik. Bu beyitlere çeviri yazılı metinden ulaşılabilmesi için parantez içerisinde manzume ve beyit numarasını yazdık. Şânî Divanı'nda geçen Arapça bazı dizelerin Türkçe anlamlarını, Kur'an ayetlerine yapılan göndermelerde ayet ve sure numaralarını, ayetlerin anlamlarını dipnotlarla verdik.

1.5. Bölümler

Tez çalışmamız giriş, Şânî'nin yaşamı ve edebî kişiliği, Şânî Divanı'nın biçimsel özellikleri, Şânî Divanı'nın dil ve anlatım özellikleri, Şânî Divanı'nın içerik özellikleri, Şânî Divanı'nın çeviri yazılı metni ve sonuç olmak üzere yedi bölümden oluşmuştur. Bu bölümlerin ardından çalışmamız sırasında doğrudan ya da dolaylı olarak başvurduğumuz kaynakların listesini alfabetik olarak verdik.

BÖLÜM II

ŞÂNÎ'NİN YAŞAMIVE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

2.1. Yaşamı

Divan edebiyatı geleneğine uygun olarak şiirler yazan, hangi yüzyılda yaşadığını tam olarak belirleyemediğimiz Şânî'nin yaşamı ve edebî kişiliğiyle ilgili bilgileri divanından hareketle oluşturmaya çalıştık. Tezkirelerde ve edebiyat tarihi ile ilgili kaynaklarda geçen Şânî mahlaslı şairlerden tam olarak hangisi olduğunu tespit edemediğimiz Şânî, divan edebiyatı geleneğine uygun şiirlerin yanı sıra tasavvufî şiirler yazan bir şairdir.

Divanda doğduğu ve yaşadığı yer ile ilgili kesin bir bilgiye rastlayamadık. Eserin dil özelliklerine bakıldığında, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerinin yanında Osmanlı Türkçesi dil özellikleri birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bilindiği gibi XV. ve XVI. yüzyıllarda Eski Anadolu Türkçesi özellikleri etkisinin tam olarak yitirmemiştir. Klasik Osmanlıcaya geçiş aşaması kabul edilen bu yüzyıllarda yazımda ikili kullanımların olduğu görülür. Ancak konuşma dilindeki değişikliklerin imlada eş zamanlı olarak gösterilmediğini düşünecek olursak sadece yazım özelliklerine bakılarak divanın ne zaman yazıldığı hakkında kesin bilgiye ulaşamayız. Yazımda ikili kullanımlara örnek olarak divanda; tut-, dol-, dolaş-, duyur-, doğ- eylemleri ile dudak ve dolu isimleri hem d'li hem t'li olarak iki şekilleri gösterilebilir:

Kākül ü perçem ü zülfe **dolaşur** kıanda ise (36/7, 1. dize)

Ĥurde-dānlar niçe **dolu** anı ma'ñāya çeker (72/8, 2. dize)

Dolaşursın dil-i sevdāzedeyle her zemān ey zülf (105/4, 1. dize)

Beni 'āleme **duyurduñ** beni rüsvā sen [idüpsin] (132/3, 2. dize)

Hep yire göge **dolduğ** neyler görelüm Allāh (149/3, 2. dize)

Dilde olan haberleri **dudağa** söyleme (160/1, 1. dize)

Zulām-ı küfri ref' itdi çü **doğdı** nūr-ı sübhānı (164/1, 2. dize)

Mekteb-i 'aşk içre ağzında şorup ezber **tutar** (89/2, 2. dize)

Tutdı şan bir mürdenüñ 'İsī-i Rūhu'llāh elin (136/1, 2. dize)

Gonce ağzuñ gül yüzüñ **tutağlaruñ** yaprağıdur (92/1, 1. dize)

Ek-fiilin 3. kişi çekimlerinde **-dUr** ekinin yanı sıra **-durursözcüğü** de kullanılmaktadır:

Edeb başlar tãc**dur** sultânlar muhtãc**dur** (19/2, 1. dize)

Sĩne bãğında biraz nãzik nihãl olmuş **durur** (61/3, 1. dize)

-Up zarf-fiil eki yanı sıra **-UbAn**, **-UbanI** zarf-fiil ekleri de kullanılmıştır:

Ãb-ı rüy-ı izzetüñdendir ki ğarķ **olmayuban** (42/5, 1. dize)

Emir, tekil 2. kişi çekimi eksiz yapılırken bazı örnekte **-gII** ekiyle çekimlenmiştir:

Ãrızuñ zülfüñle örtüp **itmegil** ey yâr güç (27/1, 1. dize)

Olmağıl zãhid-i ğodbĩn u ğada^c-pĩşe şaķın (41/5, 1. dize)

Serv [ü] gül ile zeyn olan bãğa **söyleme** (155/1, 2. dize)

Divanda yok sözcüğü hem **yok** şeklinde hem de **yoğ** şeklinde yazılmıştır:

Bir cãya irmişüz ki zamãn u mekãnı **yok**

Ne gice vardur anda ne anuñ nehãrı var (52/5)

Ķanķı âdem kim anuñ zãtında bir ırfãnı **yoğ**

Beñzer ol bir şürete olmuş muşavver cãnı **yoğ** (33/1)

Şãnî Divanı'nda geçen kişi adları da bize divanın yazıldığı dönem hakkında bilgi verebilir. Şãnî, bir beyitinde dünyanın gelip geçiciliğinden söz ederken kahramanlıklarıyla ünlü hükümdarların adını sayarak onların bile dünyadan göçüp gittiğini söylemiştir. Bu hükümdarlar arasında adı geçen Selim'in kahramanlıklarıyla ünlü Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim olduğu düşünülebilir. Bilindiği gibi Yavuz Sultan Selim XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın başlarında yaşamıştır. Beyitte Selim adının geçmesi eserin hangi yüzyılda yazıldı hakkında kesin bilgiyi vermez; ancak eserin XV veya XVI. yüzyıldan sonra yazıldığı söylenebilir:

Bir vâdidür ki dünye-i gaddâr-ı bî-şebât

Niçe **Selîm** Hüsrev ü Rüstem konar göçer (54/2)

Tezkirelerde ve edebiyat tarihi ile ilgili kaynaklarda geçen Şânî mahlaslı şairleri araştırırken Sehî Bey'in Heşt Behişt'inden başlayarak Lâtîfî'nin Tezkire-i Latîfî'sini, Âşık Çelebi'nin Meşa'irü's-Şuarâ'sını, Kınalızâde Hasan Çelebi'nin Tezkiretü's-Şuarâ'sını, Ali'nin Kühü'l Ahbar'ını, Riyazî'nin Riyazü's-Şuarâ'sını, Faizi'nin Zübdetü'l Eşar'ını, Rızâ'nın Tezkiretü's Şuarâ'sını, Âsım'ın Zeyl-i Zübdetü'l Eşar'ını, Güftî'nin Tezkiretü's Şuarâ'sını, Safayî Tezkiresini ve Fatîn Tezkiresi'ni inceledik. Araştırma sonucunda tezkirelerde adı geçen Şânî mahlaslı on iki şair tespit ettik. Bu şairlerden Lârendeli oldukları hakkında bilgi verilen Mehmed Şânî ve İbrahim Şânî'nin aslında aynı şair olma ihtimalini göz önünde bulundurarak Şânî mahlasını kullanan toplam on bir şairin olduğunu söyleyebiliriz (Kurmuş, 2010, s. 18).

Tezkirelerde adı geçen Şani mahlaslı on bir şair şu şekildedir:

Şânî Abdülkerim Efendi, Derviş Şânî, Vardar Yeniceci Şânî, Saraybosnalı Şânî, Larendeli Şânî, Kastamonulu Şânî, Mustafa Şânî, Şânî Mustafa Efendi, Şânî Çelebi, Ahmed ŞânîÇelebi, Erzurumlu Şânî. Bu şairlerden; Kastamonulu Şânî ve Vardar Yeniceci Şânî incelendiğinde her ikisinin de XVI. yüzyılda yaşadığı görülmektedir.

Tezkirelerde Kastamonulu Şânî'nin Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman devri şairi olduğu belirtilmiştir. Son dönem sempozyum bildirimlerinden birinde "Bağdat Seferi" olarak Dördüncü Murad'ın 1638 tarihli seferi esas alınmış ve bu seferin sonucu olan Kasr-ı Şirin'de şairin vefat ettiği belirtilmiştir. Halbuki Kastamonulu Şânî bütün kaynakların verdiği bilgiye göre Kemal Paşazade'nin mülâzımıdır, Kemal Paşazade'nin vefat tarihi ise M.1536'dır. Bu hesaba göre Dördüncü Murad'ın Bağdat Seferi'nde (M.1638) vefat etmesi için Kastamonulu şairin 120 yaşın üzerinde olması gerekir ki o yaşta bir insanın sefere katılması mümkün değildir. Diğer bir nokta da gerek Latîfî'nin gerekse Kınalızade Hasan Çelebi'nin tezkirelerinde Kastamonulu Şânî'ye ilişkin bilgi verilirken şairin vefat etmiş olduğu kayıtlıdır. Latîfî'nin tezkiresini 1546'da, Kınalızâde'nin de 1586'da tamamladığı düşünülürse Kastamonulu Şânî'nin 1546 yılından önce vefat etmiş olduğu gerçeği ortaya çıkar. Bu değerlendirmeye göre şair, Dördüncü Murad döneminde yapılan Bağdat Seferi'nde

(M.1638) değil, Kanuni döneminde yapılan Bağdat Seferi'nde(M.1534) vefat etmiş olmalıdır (KURMUŞ, 2010, s. 18).

Tezkirelerde asıl adı Yakup olan Vardar Yeniceî Şânî için Sultan III. Murat devri şairi olarak söz edilir. Vardar Yeniceî Şânî (M. 1574-1595), Larendeli Şânî'nin çağdaşıdır. Vardar Yenicesi'nden olan şair, Garîbî'nin kızkardeşinin oğludur. İyi tahsil gördüğü ve bilgili bir şair olduğu tezkirelerde verilen diğer bilgilerdir.

Divanda şair ile ilgili bilgilerin olmayışı ve eserin istinsah kaydının olmaması kesin sonuca ulaşmamızı engellemektedir. Ancak eserin dil özellikleri ve özellikle eserde geçen tarihi şahsiyetlerden hareketle, Şânî Divanı'nın şairi olan Şânî'nin, Şânî mahlaslı şairlerden XV. yüzyıl sonları ile XVI. yüzyıl başları arasında yaşamış olan Kastamonulu Şânî olabileceğini tahmin etmekle birlikte Divanda yer alan bilgilerin yetersizliği ve kaynaklarda eserle ilgili bilgilerin olmayışı kesin sonuca ulaşmamızı engellemektedir.

2.2. Edebî Kişiliği

Şânî'nin, medrese eğitimiyle yetişmiş şairlerin özelliklerini göstermekle birlikte tasavvuf kültürüne de hakim bir şair olduğu kolayca fark edilebilir. Şairin kullandığı anlatım özelliklerine, manzumelerinin biçim ve tür özelliklerine bakıldığında divan şiirinin etkisi görülür. Bununla birlikte tekke şiirlerinden de etkilenmiş, tasavvuf konulu şiirler yazmıştır.

Şânî'nin aşk konulu manzumeleri, divan edebiyatı geleneğine uygun sayılabilecek özgün örneklerdir. Tasavvuf ve din konularını da başarılı bir şekilde işlemiştir. Bu bağlamda divanda tevhîd, münâcât, na't, ilâhî, pend-nâme gibi dinî nazım türleri fazladır. Tasavvuf kültürünü işlediği manzumelerde öğreticilik esas olduğu için edebî kaygı güdülmeyeceği, sanat yapma amacının geri planda kaldığı söylenebilir.

Şânî, divanında aşkı ve dinî konuları işlerken Arapça, Farsça sözcük ve tamlamaları sıklıkla kullanmıştır. Tasavvuf konulu öğretici tarzda yazılan manzumelerde dil daha sade ve yalındır. Divanda Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleriyle birlikte Osmanlı Türkçesi dil özelliklerigörülür.

Şânî, divanında az da olsa Hurûfî inanç sistemine ait bazı düşünceleri işlemiştir. Şânî'nin bu üslubunu onun Hurûflikten etkilenmesi olarak değil, divan edebiyatı ve dinî-tasavvufî edebiyatın ortak dil ve anlatım malzemesini kullanmak istemesi olarak değerlendirebiliriz.

Şânî, divan edebiyatı geleneğini bilen, kimi manzumelerinde sanatlî, özgün anlatımı yakalamış başarılı bir şair sayılabilir. Bunlara ek olarak tasavvuf kültürünü bilen ve bunu manzumelerinde başarıyla kullanabilen bir şairdir.

2.3. Şânî Divanı

Şânî'nin ulaşabildiğimiz tek eseri divanıdır. Yaptığımız yerli ve yabancı katalog incelemelerinde Şânî Divanı'nın sadece bir nüshasına ulaştık. Bu nüsha, Y-231, 45481 arşiv numarasıyla 412 tasnif numarasıyla Sermet Çifter Yazma Eserler Kütüphanesine kayıtlıdır. Kütüphane kataloglarında da Şânî adına kayıtlı başka bir esere veya divanı dışında bir eseri olduğuna dair bilgiye ulaşamadık.

Şânî Divanı, 30 varaktır. Kütüphane kayıtlarında yazı türü "talik" olarak verilmiştir; ancak divanın yazı türü "rika"dır. Şirazesini dağınık; ciltsizdir. Divanın bazı varakları eksiktir. Şânî Divanı, mürettep bir divan değildir. Şânî Divanı'ndaki 175 manzumenin tümü gazel şeklinde uyaklanmıştır. Bazı manzumeler aruza uygun değildir; ancak bu manzumeler hece ölçüsüne göre düzenlenmişlerdir.

Divanda yer alan bazı beyitlerin, sözcüklerin üstü çizilerek beyitin hemen yanına ya da üstüne düzenlenmiş hâli yazılmıştır. Dize aralarında sözcük sıkıştırmak amacıyla üç nokta kullanılmış ve sözcük eklenmiştir. Müellif yazdığı bazı manzumelerin kenarına "yazıldı" anlamına gelen "tahrir şud" ve bunun dışında manzumeleri derecelendirmek amacıyla "âlâ" yazmıştır. Elimizdeki nüshanın kütüphane kaydında eserin müellifi olarak Şânî yazmaktadır.

Şânî Divanı, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi dil özelliklerini gösterir. Şânî, beşerî aşkın yanı sıra ilahî aşk, tevhid inancı, Allah'a yalvarış, Hz. Muhammed'e övgü, dervişlere nasihat gibi konuları işlemiştir.

BÖLÜM III

ŞÂNÎ DİVANI'NIN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

3.1. Nazım Biçimleri

Şânî Divanı'nda bulunan 175 manzumenin tamamı gazel nazım biçimiyle kafiyelenmiştir. Divan daha çok bir “gazelliyat” görünümündedir. Divandaki gazel biçiminde yazılan manzumelerin bir kısmı beşerî aşkı, bir kısmı ilahî aşkı geriye kalan kısmı da tasavvuf kültürü ve dinî konuları ihtiva eder.

Divanın önemli biçim özelliklerinden birisi musammat gazellerdir. Musammat ayrı bir nazım biçimi değildir. Dize ortalarında iç uyaklı olan gazellere musammat adı verilir. Musammatların dizeleri ortadan bölündüğünde dörtlülere dönüşebilen, iç kafiyeli şiirler de oluşabilmektedir. Musammat görünümündeki bazı gazellerin ise aruza uygun olmadıklarını, iç kafiyelerinden bölündüklerinde sadece hece veznine uygunluk gösterdiklerini tespit ettik. Bunlardan 56, 57, 132, 168 ve 174 numaralı manzumeler hem aruz veznine hem de hece veznine uygun yazılmışlardır. 157, 161 numaralı manzumeler ise sadece hece ölçüsüyle yazılmışlardır.

Şânî Divanı'nın 22 ve 25. manzumeleri yine gazel nazım biçimiyle yazılmış Farsça manzumelerdir. Bu manzumelerin her birinde beşer beyit bulunmaktadır.

Mülemma terimi dilimize Arapçadan (مُلَمَّمَة Mulemma') geçmiş, “alaca renkli, renk renk” anlamına gelen bir sözcüktür. Bir edebiyat terimi olarak da, “mısralarından her biri başka dille yazılmış şiirleri karşılamak için kullanılmaktadır (Türkçe Sözlük, C. 2, s. 1606). Bir şairin, Türkçe yazmış olduğu şiirinin bazı mısralarını çeşitli dillerle düzenlemesine de “telmi” denmektedir. Mülemma'nın batı dillerindeki karşılığı ise makaronik (Fr. macaronique)'tir. Mülemma ve telmi terimlerinin özellikle Türk divan şairlerinin Türkçe-Farsça veya Türkçe-Arapça yazdıkları şiirleri karşılamak için kullanıldığı görülmektedir. Şânî Divanı'nda 2 mülemma bulunmaktadır. Divanın 7. manzumesi Farsça/Türkçe karışık bir manzumedir. 31. manzumedeki ise ilk beyit tamamen Türkçedir. 2, 3, 4 ve 6. beyitlerin ilk dizeleri Türkçe, ikinci dizeleri Arapçadır. Manzumenin 5. beyitinin ise tamamı Arapçadır.

Şânî Divanı'nın 109 numaralı manzumesi 6 beyitten oluşan, gazel nazım biçimi şeklinde kafiyelenmiş bir manzumedir; ancak söz konusu manzumedeki mahlas beyiti bulunmamaktadır. Bu durum varakların eksik olmasıyla ilgili değildir; öyle ki manzume 18a'nın numaraları varağın orta kısmında yer almaktadır. Şânî, manzumesini

oluştururken mahlas beyitini bilerek de yazmamış olabilir. Divan edebiyatında mahlas beyiti bulunmayan gazel nazım biçimiyle yazılmış oldukça fazla manzumenin varlığı da bilinen bir durumdur.

Bir şiir içerisinde, her beyitin son sözcüğünü ondan sonraki beyitin ilk sözcüğü olarak kullanmaya iade sanatı denir. Bu sözcük veya bir söz öbeği de olabilir. Böyle yazılmış şiirlere de muâd adı verilir (Dilçin, 2000, s. 486).Şânî Divanı'nda bu şekilde yazılmış 1 manzume tespit ettik. Divanın 169 numaralı manzumesi iade sanatına göre düzenlenmiş bir gazeldir.

Şânî Divanı, biçimsel olarak tam anlamıyla geleneğe uygun olmasa da içerik bakımından divan edebiyatı geleneğinin özelliklerini taşır. ŞânîDivanı, gerek divan edebiyatı gerekse dinî-tasavvufî Türk edebiyatının zengin bir örneği olarak değerlendirilebilir.

3.2. Nazım Türleri

3.2.1. İlâhî

Şânî Divanı'nda 29 ilâhî tespit edebildik. Bunlar 4, 6, 24, 25, 33, 34, 45, 46, 47, 51, 54, 63, 64, 71, 81, 124, 125, 126, 133, 138, 140, 142, 148, 149, 151, 156, 170, 171, ve 173 numaralı manzumelerdir. İlâhîlerin tamamı gazel biçiminde yazılmıştır.

Divanından anlaşıldığı üzere Şânî tam olarak mutasavvif bir şair olmasa da ilâhî türünde şiirler yazmış, gerek Allah aşkını gerekse beşerî aşkı işlerken tasavvuf felsefesinden ve terimlerinden sıklıkla faydalanmıştır. Tespit ettiğimiz bu ilâhîlerin temelinde ilâhî aşk olmakla beraber Tanrı'ya ulaşmak için izlenmesi gereken yol, bu yolda karşılaşılabilecek güçlüklerin insana kattıkları, dünyanın gelip geçiciliği,vahdet-i vücûd anlayışı anlatılır.

Şânî, ilâhî aşka taliptir. İlâhîlerinde Tanrı'ya kavuşma isteğini ve Tanrı'ya duyduğu aşkı sık sık dile getirir; Tanrı'dan, O'nun aşkından başka hiçbir şey istemez. Esas olan tek şey Tanrı aşkıdır:

Dü 'âlem naķşı mir'ât-ı raķuñdan

Görüñdi çeşm-i 'uşşâķa ser-â-pâ

Görinür kâ'înât aķvâli andan

Zehi şüret ki mir'ât-ı mücellâ (6/2-3)

Şânî'nin Tanrı aşkından bağı dağlanmış; ancak o bunu bir şeref ve süs olarak görmektedir:

Kuralı pâdişeh-i'aşk gönül şehrine taht
Baña yâr oldı kamu 'izz ü şeref devlet baht

Cismümi kollarımı dağ ile zeyn eyledi yâr
Oldı bir meyve-i nihâl bedenüm şâh-ı dıraht (24/1-2)

Şânî, Tanrı'ya ulaşmanın yollarını ve dünyanın gelip geçiciliğini yoğun bir şekilde işlemiştir:

Tut kulağ ey t̄alib-i Hâk gevher-i irfâna bir
Baħr-i vahdetde nedür anlayasın dürdâne bir

Sil gönül mir'âtını jeng ü sevâdın şâfî kıl
Gör ne şüret var nazâr kıl manzar-ı rahmâna bir(51/1-2)

Her dem ribât-ı dehre ki 'âlem konar göçer
Beñzer o kârbâna ki bir dem konar göçer

Bir vâdidür ki dünye-i gaddâr-ı bî-şebât
Niçe Selîm Hüsrev ü Rüstem konar göçer(54/1-2)

Vahdet-i vücûd anlayışı Şânî'nin ilâhîlerinde sıklıkla kullanılan konulardandır:

Zikr-i Hâkka her giyâh-ı sebz olmuş bir zebân
Her varağ bir defter-i âsar-ı şun'u'llâhdur

Her semer bir ta'am u bir reng le'âfet bağlamış
Her birin gör mażhar-ı envâc-ı feyzu'llâhdur(63/2-3)

On sekiz biñ ‘ālemi kılmış ihāta ser-be-ser
Ey dūr-i maḳşūd-ı ‘ālem añla bu deryā nedür

Çünkü ğark-ı baħr-ı vaħdetsin ezelden tā ebed
Ey muvaħħid sen de pes bu lā nedür illā nedür (71/3-4)

Şânî’yi, Tanrı’ya kavuşma yolunda engeller ve zorluklar beklemektedir:

Maħv-ı fenāda Şânî Beg maħv-ı vücūd idüp bugün
Koyma özüñde sensin ol zerre vü şemmece nişān(133/6)

Bu ne serāydur t̄abīb-i cān-ı dil bilsem ‘acep
Şerbet-i Hū nūş ider olur yine bīmār-ı hū (140/4)

Ey çāresizler çāresi kıl çāre ben bī-çāreye
Luṭf eyle gel it bir nazār sīnemde olan yareye(142/1)

Meydān-ı muħabbetde top itmiş idik başı
Çevġān aluban çalduġ neyer görelüm Allāh(149/5)

İlâhîler Tanrı aşkı, dinî-tasavvufî konuları işlemeleri bakımından tevhîd ve münâcât nazım türlerine benzemekle beraber; bestelenmeleri, dinî törenlerde makamla söylenmeleri bakımından tevhîd ve münâcâttan ayrılır. Şânî Divanı’ndaki ilâhîlerin tamamı gazel nazım şekli ile yazılmıştır.

3.2.2. Tevhîd

Şânî Divanı’nda 2 tevhîd tespit edebildik. Bunlar 111 ve 127 numaralı manzumelerdir. Bu iki manzume gazel biçiminde yazılmıştır. Yaratılanla yaratana tek bir varlık olarak görmek anlamına gelen tevhîd, ayna nazariyesi, Tanrı’nın isim ve sıfatları altında tecellisi Şânî Divanı’nda sıkça işlenen konular arasındadır:

Mānend-i mişl-i ŧibh-i ŧebīh-i ŧerīki yok

Vāhiddür ikilik añā emr-i muḥāldür

Her ŧeyde görinen gören alan viren odur

Ġayruñ vüçüdü arada u hemḥayāldür (111/3-4)

Nūr-ı ḥüsnüñden ŧanasın her varaḳ bir āyine

Görünürsin ḳanda baḳsa cism-i ‘uŧŧāḳa ‘ayān

Ḥazır-ı mevcüdsın her ŧeyde sensüz nesne yok

Cümle-i ‘ālem mekānuñ yine sensin lā-mekān

Münkirüñ inkārı u her mü’minüñ imānı sen

Cümle eŧyā her biri bir dil seni söyler hemān (127/4-5-6)

Şair, bir başka ilāhisinde tevhīd düşüncesinin önemine dikkat çeker; müminleri uyarır:

Ger vüçüd-ı vāhīde müŧrik degülseñ kā’īl ol

Çünkü eŧyā kendiden bulmak vüçüd imkānı [yoh] (33/4)

On sekiz biñ ‘ālemi ḳılmış ihāḳa ser-be-ser

Ey dürr-i maḳŧüd-ı ‘ālem añla bu deryā nedür

Çünkü ğark-ı baḫr-ı vaḫdetsin ezelden tā ebed

Ey muvaḫḫid sen de pes bu lā nedür illā nedür (71/3-4)

3.2.3. Münâcât

Şânî Divanı’nda 3 münâcât tespit edebildik. Bunlar 145, 162 ve 172 numaralı manzumelerdir. Münâcât, bilindiği gibi Tanrı’ya yalvarmak, dua etmek amacıyla kaside, gazel, kıt’a, mesnevî biçiminde yazılabilen eserlerdir. Şânî Divanı’nda bulunan tüm münâcâtlar gazel nazım biçimiyle yazılmıştır.

Şânî, münâcât tarzında yazdığı bir gazelinde Tanrı'ya yakarır; kendi nefsinden kurtulmak için dua eder ve hidayet dilenir:

Benüm hod nefs-i zālîm düşmenümmiş bilmedüm anı
Baña dost şanup aldandum yüzüme itdigin hânde

Yed-i fazluñla sen kırtar hū nefs-i hilekâr ey Hâk
Kırup biñ dâne-i hîle düşürmişdür beni bende

Beni bu küşteğân-ınefs inen çok basdı lütfuñdan
İlahî sen hidâyet it zebûn idüm anı bende (145/2-3-4)

Şânî, 162 numaralı manzumesinde ise kendini günahkar olarak görür ve Tanrı'dan yardım dilenir:

Kimdür kapuñda sehv u haţâ kılmamış ey İlâh
Zât-ı şerîf-i Hâkğdur olan var ise bî-günâh

Kendüye lâyıķ ol idigüm işledi kuluñ
Sen saña lâyıķ olanı it ey ğanî-i İlâh

Merhûm it anı eyleme maħrûm hûr-zâr
Geldi kapuña zâr-ı perîşân rû-siyâh (162/1-2-3)

Şânî Divanı'nın 172 numaralı manzumesinde Tanrı'ya ulaşma isteği; Tanrı aşkıyla birlikte Tanrı'dan yardım dilenme, ihsan isteme duyguları hakimdir:

İlâhî h'âb-ı ğafletden uyar bu dîde-i cânı
Şeb-i baħtumda göster gözime sen rû-yı cânânı

Münîr-i mihr-i ruħsârũ şu'â'ın seyr kıлмаğa
Eger lâyıķ degülsek de bize sen eyle erzânı

Niçe kayd olavuz bend-i ‘anāşırda esīr ü zār
İlahī sen ḥalās eyle kı lup in‘ām-ı ihsānı (172/1-2-3)

Ġarībüm nār-ı ḥasret yaqdı baġrum kūy-ı ġurbetde
İlāhī menzil-i maqşūduma irġür dil-i cānı

Kime feryād idüp kimden görem yitmezse elüm yāre
Benüm varlıġum olmışdur ḥicābum yine ey Şānī (172/6-7)

3.2.4. Na’t

Şânî Divanı’nda biri Farsça olmak üzere toplam 14 na’t bulunmaktadır. Bunlar 1, 2, 3, 5, 17, 22, 35, 37, 42, 67, 69, 70, 150 ve 164 numaralı manzumelerdir. Tüm na’tlar gazel biçiminde yazılmıştır.

Bilindiği üzere na’tlar, Hz. Muhammed’i övmek, ona duyulan sevgi ve saygıyı dile getirmek için manzum ya da mensur olarak yazılan eserlerdir. Dört halifeyi öven na’tlar “na’t-ı çâr-yâr”, sadece Hz. Alî’nin övgüsünün yapıldığı na’tlar ise “na’t-ı Alî” olarak adlandırılır.

Divan şairlerimiz, divanlarının başında tevḥîd ve münâcâtlardan sonra na’t ile devam etmeyi gelenek haline getirmişlerdir. Şânî Divanı’nda bu geleneğe tam olarak uyulmamıştır. Divanın ilk üç manzumesi na’t türünde yazılmış manzumelerdir.

Divanın ilk manzumesi olan na’tta Hz. Muhammed’den her iki alemin efendisi olarak bahsedilir. Tanrı’ya olan yakınlığı, son ve seçkin bir peygamber oluşu, Kur’ân’ın ona şahitlik ettiği ve onu yalnızca Tanrı’nın anlayabileceği üzerinde durulmuş ve Kur’ân’dan ayetlere yer verilmiştir:

Nūr-ı ‘arşi’llāh şeh-i maḥşer resūl-i müctebā
Seyyidü'l-kevneyn Ebū'l-Ġāsım Muḥammed Muştafā

Şābit-i şān-ı şerīfi āyet-i levlāk olup
Ġābe kavseyni ev-ednāya irüp gözüm likā (1/1-2)

Gerçi geldi Lā nufferiķu¹ āyeti beyne'r-rüsül
Līk Aķmed zübdesidür didi ol Rabbü'l-‘alā

Künh-i zātın ķanda feķm eyler anuñ ‘aķl-i beķer
Vaķf-ı pākin kim anuñ idrāk ider ğayr-ı Hūdā(1/5-6)

Süre-i Ve’şşems² ile vaķf-ı ruķuñ eyledi
Ķıldı beķāret beķīr şalli ‘alā Muķamed(37/2)

Şânî, divanın ilk manzumesi olan na’tın mahlas beyitinde kendisi ve kendi gibi yüz bin şairin Hz. Muhammed’i övmeye yetersiz kaldığını söyleyerek, Hz. Muhammed’in üstün özelliklerine dikkati çekmektedir:

Baķr-ı medķinden anuñ bir ķatre itmezler beyān,
Şad hezārān olsa Şānî gibiler ğavvās āna (1/7)

Şânî; dünyanınövünç kaynağı, her iki alemin makbûlü, dünyadaki tüm iyi şeylerin nedeni olarak gördüğü Hz. Muhammed’den şefaat dilenir:

Ey şāh kān-ı luķf u kerem it şefā‘ati
Geldi ķapuña yalvaru bu Şānî-i gedā (2/7)

Ķağırıcak nefsi nefsi enbiyā vü mürselīn
Ümmetī didükde sen Şānî ķuluñ itme cüdā (3/5)

Şânî na’t türünde yazdığı manzumelerinde Hz. Muhammed’in mucizelerinden de bahsetmektedir:

Bir şehādetle iki nıķf eyledük ķerķuñ mehin
Mu‘cizātuñla şecer dil buldı taķtan aķdı āb (17/7)

¹ Kur’ân,sure2, Bakara, ayet 285: “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.”

² Kur’ân,sure91, Şems.

Hız. Muhammed'in dış görünüşünü ve niteliklerini anlataneserlere "hilye" adı verilir (Türkçe Sözlük, C. 1, s. 995). Divanda Hız. Muhammed'in fiziki özelliklerinden (yüz, dudak, sa, yanak, ben, göz...) beğeni ve övgüyle bahsedilir; ancak bu övgülerin geçtiği manzumeler bağımsız bir "hilye" zelliği göstermemekte, na'tların içinde beyitler halinde geçmektedir:

Y nabı vechn senün mir't-ı vechu'llahdur
Kim ki bildiyse seni ol arif-i bi'llahdur (42/1)

şnı-i miskın nice vaşfuında aciz olmasun
Y nabı çünkim seni vaşf eyleyen Allah'dur (42/13)

Gördüm o mehlikyı kim pertev-i şems-zt olur
İrdüm o şema kim dağı şule-i ka'int olur

Seyr-i ruğında ol mehn her gnm oldu rz-ı ıyd
Fıkr-i şaıyla her dnm kdr-i şeb-i bert olur

Hüsn-i ceml hdd u hl ancak olur zihi ceml
Dembedem anı vaşf iden yet-i beyyint [olur]

Bi şasentı bir nazar-ı seyr-i ruğında hşil it
Eyleme iltift-ı ğayr azam-ı seyyit olur

Cm-ı lebinden esrüdi cümle-i k'int ann
La'li zllidr ki her hıızr-ı dile hayt olur (67/1-2-3-4-5)

Divanın 42 numaralı na't türünde olan manzumesi "Nuh, İbrahim Halil, İsmail, Musa, Hızır, İsa" peygamberlere ve Hız. Hasan ile Hüseyin'e övgüler içerir; ancak bu övgülerin de asıl kaynağı Hız Muhammed olarak gösterilir:

Āb-ı rūy-ı ʿizzetüñdendir ki garqolmayuban
Geşti-i ʿâlemde Nūḥ adı Neciyyu'llahdur

Her kime irdise nūruñdan eşer buldı şeref
Ceddüñ olduğına İbrāhīm Ḥalīlu'llahdur

Kaʿbe-i kūyuñda her dem cān-ı dil kurbān olur
ʿİzzet-i zātuñ-çün İsmāʿīl Zebīḥu'llahdur

Bildi Tivrāt içre naʿtuñdan lebüñ esrārını
Anuñ için ḥazret-i Mūsa Kelīmu'llahdur

ʿİlm-i ihyāda lebüñ perverdesi iki resül
Biri Ḥızr anuñ biri ʿİsā-i Rūḥu'llahdur (42/5-6-7-8-9)

Ey zāt-ı muṭahhar güneş-i çarḫ-ı nübüvvet
Ey nūr-ı Ḥudā cedd-i şebābeyn Muḥammed (35/3)

3.2.5 . Meded-nâme

Meded-nâmeler, Hz. Muhammed, Hz. Alî ya da diğerk din büyüklerinden yardım isteyen şiiirlerdir (Artun, 2002, s. 104). Divanın 150 numaralı manzumesini Hz. Muhammed'e övgü şiiiri olduğı için na't başlığında değerlendirmiştik. Bu na'tın tüm beyitlerinin ikinci dizelerinde Hz Muhammed'den şefaata dilenmektedir. Manzume bu yönüyle bir meded-nâme görünümündedir:

Ḥudānuñ sen ḥabībisin şefāʿat yā Resūlallāh
Kamu derdüñ ṭabībisin şefāʿat yā Resūlallāh

Cemīʿ-i evliyāsından gürūh-ı aşfiyāsından
Diler hem enbiyāsından şefāʿat yā Resūlallāh

Yüzüñdür āfitāb-ı dil cihān nūruñladur aydın
 Kamu ilden bize öñdin şefā'at yā Resūlallāh

Senüñ şānuñdadur levlāk senüñçün var oldı eflāk
 Çü sensin şāh-ı erselnākşefā'at yā Resūlallāh

İşimüz zillet ü 'işyān haṭā vü sehv ile noḳşān
 Umaruz idesün ihsān şefā'at [yā Resūlallāh]

Şirāt-ı haşr-i mizāndaḳalınca zār-ı efgānda
 İrişüp sen bize anda şefā'at [ya Resūlallah]

Senüñ Şānī faḳīrüñdür anı tut bir ḥaḳīrüñdür
 Senüñ ḥaḳ dest-gīrūñden şefā'at yā Resūlallāh (150)

3.2.6. Nasihat-nâme (Pend-nâme)

Şânî Divanı'nda 14 nasihat-nâme tespit edebildik. Bunlar 12, 18, 19, 41, 49, 50, 53, 65, 133, 144, 154, 157, 160 ve 161 numaralı manzumelerdir. Bu manzumelerin tamamı gazel nazım biçimleriyle yazılmıştır.

Nasihat-nâmeler, dinî-tasavvufî, ahlakî, sosyal konularda öğüt vererek yol gösteren, manzum ya da mensur eserlerdir (ARTUN, 2002, s. 103). Bu tür eserlerde, ileri sürülen düşüncelerin geçerliliklerinin arttırılması için atasözlerine, deyimlere, ayet ve hadislere yer verilir. Şânî Divanı'nda 144 ve 160 numaralı nasihat-nâmeler ahlakî ve sosyal konularda öğütler verirken geri kalan tüm nasihat-nâmeler dinî-tasavvufî içeriklidir. Divanda yer alan 144 ve 160 numaralı gazel nazım biçimiyle yazılan manzumeler hikemi tarzda yazılmış gazel türüne örnek olarak gösterilebilir.

Şânî, 144 numaralı nasihat-nâmede kendi gönlüne nasihatlerde bulunmaktadır. Bu manzumede gerçek âşığın nasıl olması gerektiğinden söz edilmektedir:

Ey gönül kendüni her cāhile hem-rāz itme
 Rāz virme yitene rağbetüni az itme

Yitse eflāka suyu cāhile baş egme gönül

Ayağı toprağı ol ehl-i dilüñ nāz itme

Nağme-i nāleñe āhenk yeter āhenk idici

Bezm-i ğamda saña her cāhili dem-sāz itme (144/1-2-3)

Şânî, 157 ve 161 numaralı nasihat-nâmede tasavvuf ehline öğütlerde bulunur:

Tut elin bir velîñ tevḥîde gel tevḥîde

Al öğüdin olanuñ tevḥîde gel tevḥîde

Pîr öninde telķîñ al kulağtan al cāna şal

Tā olasin ehl-i ḥāl tevḥîde gel tevḥîde

Gündüzlerde şā'im ol gicelerde ķā'im ol

Yiter böyle nā'im ol tevḥîde gel tevḥîde (157/1-2-3)

Nefsüñ yolına gitdüñ 'ömrüñ nakḍin çürütdüñ

Görsen saña ne itdüñ tevbeğe gel tevbeğe (161/2)

3.2.7. Âşıkâne Gazeller

Aşkın verdiği mutluluğu, sıkıntıyı, sevgiliden yakınmayı, sevgiliye karşı yakarışları, içli ve duygulu olarak anlatan gazellere “âşıkâne gazel” denir (Dilçin, 2000 s. 110). Şânî Divanı'nda yer alan gazellerin 98 tanesinin âşıkâne tarzda yazılmış gazeller olduklarını tespit ettik. Bunlar: 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 38, 39, 40, 43, 44, 48, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 68, 72, 73, 74, 75, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 128, 129, 130, 131, 132, 135, 137, 139, 141, 143, 147, 153, 155, 158, 159, 163, 166, 167, 168, 169, 174 ve 175 numaralı manzumelerdir.

Şânî divanın 9 numaralı manzumesinde sevgilinin özelliklerini ve güzelliklerini verirken aşk acısıyla yandığını, inlediğini ve sevgilinin çektiği cefayı işlemiştir:

Nedür bu ruhlar u lebler nedür bu zülf-i ‘anber-sâ

Nedür bu güller ü müller nedür bu sünbül-i garrâ

Nedür bu çatma kaşlar incü dişler zülf-i serkeşler

Nedür bu çeşm-i merdüm-keşler olmağ böylebî-pervâ (9/1-2)

Nedür bu pâre pâre rîze rîze bağrımûñ hâli

Nedür bu yâre yâre kıldığıñ bu cân-ı bî-pervâ

Nedür bu yalvarış bu âh [u] nâliş sende ey Şânî

Nedür dilberde bu cevır [ü] cefâ bu nâz-ı istignâ (9/5-6)

Şânî 11 numaralı manzumede aşkın ve sevgilinin verdiği sıkıntıyı, sevgiliden yakınmayı, sevgiliye karşı yakarışları dile getirmekte; ancak mahlas beyitinde ise tüm bu sıkıntıların hoş şeyler olduğunu vurgulamaktadır:

Nedür bugiryeler bu iñlemeklerey dil-i şeydâ

Nedür bu nâleler bu âh u feryâd ile vâveylâ (11/1)

Nedür bu genc-i bî-yârî nedür bu zâr-ı bîmârî

Nedür bu hâl-i bîdârî nedür bu giceler ihyâ

Nedür bu güft [ü] gû Şânî nedür bu halk-ı hû Şânî

Nedür bu zerd-rû Şânî nedür bu za‘ferân-âsâ (11 / 6-7)

Şânî, 16 numaralı manzumede sevgiliyle vuslatın bir türlü gerçekleşemediğinden dert yanmaktadır. Sevgilinin yanındayken virânelerin cennet gibi olduğunu, sevgilisiz iken cennetin bile zulmet olduğunu söylemektedir:

Yār ile vīrān olursa görünür cennet baña
Yārsız cennet maḳāmı gösterür z̄ulmet baña

Bu felek bir gün dil-i maḳzūnumu şād itmedi
Yār ile vuşlat deminde olmadı ruḫşat baña (16 / 1-2)

Şânî, 43 numaralı manzumede sevgilinin özelliklerinden bahsederken; dür, gül, mercan, bülbül, la^c, gonce gibi klişe benzetmelerden yararlanmış ve sevgiliye kavuşamamanın verdiği elemden söz etmiştir:

‘Aḳlumuz dağıdan ol zülfi-i perīşānuñdur
Şabrumuz yaḡmalayan ḡamze-i fettānuñdur

Beni ḡavvāş-şifāt baḫr-ı me‘āniye şalan
Dür dişüñ fikri ile şol lebi-i mercānuñdur

Bāḡ-ı ḡamda beni bülbül gibi şivende koyan
Gül yüzüñ şevki ile gonce-i ḡandānuñdur (43 / 1-2-3),

Şânî, kendini gerçek âşikolarak görmekte, âşıklık özellikleriyle ün salmış Ferhat ve Mecnun’dan bile daha gerçek bir âşikoldüğünü vurgulamaktadır:

Benümle sen nice da‘vā-yı ‘aşḳ eylersin ey Ferhād
Öñümce kūy-ı miḫnetde benüm bir kūh-kensin sen (131/3)

‘Ālemde bugün ey dil Mecnūn ile Ferhāda
Olmaya bedel illā men ‘āşıḳ-ı dildāda (143 / 1)

Baña Mecnūnı melāmetde müşābih idenüñ
‘Acabā ‘aḳlı olur mı ola hıç dünyāda

Lezzet-i ʿaşkı bilürdi ne imiş ey Şânî
Şîr-i şîrînüme eger irseyidi Ferhâda (147/4-5)

Klasik Türk şiirinde yüzyıllardır kullanılan kavramlardan biri olan şarap ve şarap ile ilgili kavramlar, Şânî Divanı'nda gerek gerçek anlamıyla gerekse sonradan kendisine yüklenen tasavvufî anlamlarıyla işlenen şarap metaforu ve şarapla ilgili kavramlar; 13, 30, 31, 32, 97, 103, 147 ve 155 numaralı manzumelerde karşımıza çıkmaktadır:

Bezm-i ğamda ʿişret-i şâhâne eylersem ne var
Âh muṭrib-dîde sâkî ḥün-ı dil müldür baña(13/2)

Sâğar-ı çeşm-i sirişk lâle-güne ğark iden
Bezm-i ğamda sâkiyâ lʿal-i leb-i müller durur (97/2)

Kâse-i zühdüñ ayağın şiele Şânî mey al
ʿİyş-ı nüş eyyâmıdur vaqt-i tenâvüller durur (97/5)

Sâkî piyâle şun ki dem-i nevbahârdur
Hengâm-ı serv-i bâğ leb-i cüy-bârdur

Bülbül gibi gerek içevüz câmı ğonceden
Maṭlubumuz çü bir şanem-i gül-ʿizârdür (103/1-2)

Başum giderse bâdeyi gözden bırakmazam
Destümde gül gibi meye ayâğa söyleme

Meclisde ur kulağ def [ü] ṭanbūr gör ne dir
Ṭolaşma gel şürâhiye tâbâğa söyleme (155/2-3)

3.3. Şânî Divanı'nda Vezin

Şânî Divanı'nda bulunan 175 manzumenin 171'inin aruz veznine göre, 3'ünün hece veznine göre yazıldığını tespit ettik. Geriye kalan 1 manzumenin ise hece veznine de aruz veznine de uygunluk göstermediğini gördük. Divanda yer alan, aruzla yazılmış 57 manzume “hezec bahri” ile, 7 manzume “recez bahri” ile, 76 manzume “remel bahri” ile, 29 manzume “muzari bahri” ile, 1 manzume “münserih bahri” ile, 1 manzume “mütekârib bahri” ile ve 3 manzume “cedîd bahri” ile yazılmıştır. Ayrıca heceyle yazılmış 3 manzume 7+7 duraklı on dördlü hece kalıbına göre yazılmıştır.

Şânî Divanı'nda yer alan manzumelerde kullanılan vezinler aşağıda verilmiştir:

3.3.1.Daire-i Mu'telif

Bahr-i Hezec:

Me fâ ı lün Me fâ ı lün Me fâ ı lün Me fâ ı lün

Bu kalıpta 32 manzume yazılmıştır. Bunlar; 7, 9, 10, 11, 15, 50, 66, 80, 81, 82, 91, 95, 100, 104, 105, 113, 114, 117, 121, 126, 129, 130, 131, 145, 150, 158, 159, 163, 164, 172, 173 ve 175 numaralı manzumelerdir.

Mef ı lü Me fâ ı lün Mef ı lü Me fâ ı lün

Bu kalıpta 4 manzume yazılmıştır. Bunlar; 143, 149, 165 ve 169 numaralı manzumelerdir.

Mef ı lü Me fâ ı lü Me fâ ı lü Fe ı lün

Bu kalıpta 10 manzume yazılmıştır. Bunlar; 12, 14, 28, 35, 55, 87, 93, 102, 110 ve 153 numaralı manzumelerdir.

Me fâ ı lün Me fâ ı lün Fe ı lün

Bu kalıpta sadece 6 numaralı manzume yazılmıştır.

Mef ı lü Me fâ ı lün Fe ı lün

Bu kalıpta 2 manzume yazılmıştır. Bunlar; 53 ve 58 numaralı manzumelerdir.

Mef ʿū lū Me fā ʿī lūn Fe ʿū lūn

Bu kalıpta 3 manzume yazılmıştır. Bunlar; 56, 57 ve 59 numaralı manzumelerdir.

Bahr-i Recez:

Müstef ʿilūn Müstef ʿilūn Müstef ʿilūn Müstef ʿilūn

Bu kalıpta 5 manzume yazılmıştır. Bunlar; 5, 133, 142, 152 ve 168 numaralı manzumelerdir.

Müfte ʿilūn Me fā ʿī lūn Müfte ʿilūn Me fā ʿī lūn

Bu kalıpta sadece 67 numaralı manzume yazılmıştır.

Müfte ʿilūn Müfte ʿilūn Müfte ʿilūn Müfte ʿilūn

Bu kalıpta sadece 18 numaralı manzume yazılmıştır.

Bahr-i Remel:

Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lūn

Bu kalıpla 38 manzume yazılmıştır. Bunlar; 1, 3, 13, 16, 17, 23, 26, 27, 29, 33, 42, 49, 51, 60, 61, 62, 63, 65, 71, 83, 86, 89, 90, 92, 97, 99, 120, 122, 127, 128, 135, 136, 139, 140, 151, 154, 170 ve 171 numaralı manzumelerdir.

Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lā tūn Fā ʿī lūn

Bu kalıpla 3 manzume yazılmıştır. Bunlar; 45, 46 ve 47 numaralı manzumelerdir.

Fe ʿī lā tūn Fe ʿī lā tūn Fe ʿī lā tūn Fe ʿī lūn

Bu kalıpla 33 manzume yazılmıştır. Bunlar; 8, 21, 24, 36, 38, 39, 40, 41, 43, 64, 68, 72, 73, 77, 78, 84, 88, 96, 115, 116, 119, 124, 125, 132, 134, 137, 138, 141, 144, 146, 147, 148 ve 167 numaralı manzumelerdir.

Fe ʿī lā tūn Fe ʿī lā tūn Fe ʿī lūn

Bu kalıpta 2 manzume yazılmıştır. Bunlar; 4 ve 85 numaralı manzumelerdir.

3.3.2.Daire-i Muhtelif

Bahr-i Münserih:

Müfte ʿilün Fā ʿilün Müfte ʿilün Fā ʿilün

Bu kalıpta sadece 37 numaralı manzume yazılmıştır.

Bahr-i Muzāric:

Mef ʿülü Fā ʿilātü Mefā ʿilü Fā ʿilün

Bu kalıpta 29 manzume yazılmıştır. Bunlar; 2, 20, 22, 25, 30, 31, 32, 34, 44, 48, 52, 54, 74, 75, 76, 79, 94, 98, 101, 103, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 155, 156 ve 160 numaralı manzumelerdir.

3.3.3.Daire-i Müttefika

Bahr-i Mütekārib:

Fa ʿülün Fa ʿülün Fa ʿülün Fa ʿül

4 Daire-i Mütenevviʿa:

Bu kalıpta sadece 70 numaralı manzume yazılmıştır.

3. 3 Bahr-i Cedīd:

Fe ʿi lā tün Me fā ʿi lün Fe ʿi lün

(Fā ʿi lā tün) (Fa ʿ lün)

Bu kalıpta 3 manzume yazılmıştır. Bunlar; 69, 118 ve 123 numaralı manzumelerdir.

Şânî Divanı'nda, imâle ve az da olsa zihâf gibi aruz kusurlarıyla karşılaşmıştır. Aşağıdaki beyitte “şânî” sözcüğünde zihâf yapılmıştır:

Dirlerse dil-rübâlara ki rûh-ı şânîdür

Ben sevdiğim habîbedür ey Şânî şânî rûh (32/7)

Aşağıdaki beyitte “iller” sözcüğünde zihâf yapılmıştır:

Dil-i miskîni ğamuñ kanda bulursa yağalar
Dostum aña mı virildi bu iller yağalar (119/1)

Şânî Divanı'nda aruzla yazılmış manzumelerde yer alan bazı dizelerin tamamının vezne uymadığı görülür. Aşağıdaki beyitlerin ikinci dizeleri vezne uymamaktadır:

Gül ruğlaruñ ğamıyla gözüm dökse kanlı yaş
Taşgınlu demidür o bulağa söyleme (155/5)

Bir pîr öninde diz çökicek diñle gör nedir
Dört yaña bakma şola vü şağa söyleme (160/7)

Şânî Divanı'nda, “Şânî” mahlasının ikinci hecesi uzun olduğu halde bazı beyitlerde kısa okunmuştur:

Kâtib-i âteş-zebândur Şânî taħrîr eylemiş
Görse dirdüm reşk iderdî şâhib-i şevket baña (16/5)

Öldürüp aĝyârı şād idem dimişdiñ Şânîyi
Dilemez hayr iş yolında öldüğüm teħîrler (62/5)

Şânî Divanı'nda zaman zaman aruz kusurları görülse de bazı mısralarda aruz Türkçeye başarıyla uygulanmıştır:

Beni gördükde maħalleñde segân-ı kûyuñ
Çağırup birbirine söylediler odur bu (141/4)

Yire göge dime sözüñ ins u melek tıyar
Yel gibi yılma yukaru aşağı söyleme (160/3)

3.4. Şânî Divanı'nda Kafiye

Şânî'nin manzumelerinde daha çok tam ve zengin kafiye görülmekle birlikte az sayıda yarım kafiye de yer alır. Şair, kafiye kullanımında baştan sona aynı disiplinle devam etmiş, kafiye konusunda oldukça başarılı olmuştur. Bu durum Şânî'nin divan edebiyatı geleneğine uygun, oldukça başarılı şiirler yazabilen bir şair olduğunun önemli bir göstergesidir.

Şânî Divanı'nda yer alan manzumelerin tamamı gazel nazım biçimiyle kafiyelendirilmiştir. Fuzûlî'de başarılı örneklerini gördüğümüz musammat gazel biçimli manzumelerde iç kafiye görülmektedir. Şânî Divanı'ndaki gazelerde de iç kafiye dikkati çeker. İç kafiyenin bulunduğu manzumeler; 19, 56, 57, 132, 157, 161, 168 ve 174 numaralı manzumelerdir:

Ey dînde **çarındaşım** gel edeb öğren edeb

Hağ yolunda **yoldaşım** gel edeb öğren edeb

Edeb başlar **tâcîdur** sultanlar muhtâcîdur

Edebsüzlük **acîdur** gel edeb öğren edeb (19/1-2)

Bir alnı **ķamer** yañağı enver

Bir la'li **güher** tutağı şekker (56/1)

Kimini derd ile maħzûn kimin itdün ğama meftûn

Kimini aşķ ile Mecnûn kimin Leylâ sen [idüpsin] (132/10)

Vaħdet meyin **nüş itdüren** ğayrı ferâmüş itdüren

Deryâ gibi **cüş itdüren** yârün cemâlidür beni

Şabr-ı ķarârumı **alan** 'aql-ı dilüm yağma kılan

Mecnûn-şifat dağa **şalan** yârün cemâlidür beni (168/2-3)

Divanın bazı manzumelerinde, dize içinde ve beyitin tamamında benzer sesler ahenk unsuru olarak kullanılmış; aliterasyon, asonans yapılmıştır. Bunun yanında tekrar eden sözcüklerden de ahenk unsuru olarak yararlanılmıştır:

Ey kendüzi miğdârını bilmez

Sen seni tanı ki sır-ı ekber (53/6)

Yerüñdür **esfel**-i cehennem

Sen seni esirge ey sefil er (53/13)

Bir ruğları gül lebleri mül beñleri fülful

Bir dişleri lû'lû sözi dürr gönçe-femüm var (55/6)

Bir **işvelicegirişmelice**

Bir hoşca **erişmelice** dilber (56/3)

Gâh Şânî-i 'âlî-şân iden 'âlemlere sulţân iden

Gâh hâk ile yeksân iden yârüñ cemâlidür beni (168/9)

Şânî Divanı'nda cinaslar başarılı bir şekilde kullanılmıştır:

Sîb-i zeķanuñ dime ki şeftâlûsin **alma**

Ey tâze nihâlüm aqıdur dîdeler **alma**

Dil-teşnesi gâyetde diler âb-ı vişâlûñ

Allâh için ölsün dir isen ey perî **alma**

Unutma bizi la'î ü zeķan bûselerinden

Bîmâr-ı dil ister kıatı şeftâlû vü **alma** (14/1-2-3)

Ķaşduñ iki raķîbüñ eger **birisinedür**

Öldür ikisini de şehâ **birisi nedür**

Dil rāzın açma s̄ine-i t̄iḡuñla itme çāk
Genc-i gamuñ yeri biri dil **biri s̄inedür** (106/1-2)

Şânî'nin manzumelerinde sözcük durumundaki redifler, sıklıkla kullanılmıştır. Bu tür rediflerin görüldüğü şiirler ünlü divan şairlerinin şiirlerine benzemektedir.

Muhibbî'ye ait “budur” redifli gazele neredeyse bir nazire olabilecek aşağıdaki gazelde ek ve sözcük düzeyindeki redifler ile uyaklar birbirine benzemektedir:

Şânî Divanı'nda

Bende-i aşk ol iki ʿālemde **sultānlık budur**
Manṭıq-ı tayr-ı muḥabbet bil **Süleymānlık budur**

ʿĀrif iseñ bir işit bir söyle bir gör cümleyi
İkilükde ḡalma ḡodb̄in olma **şeytānlık budur**

S̄iretüñ düz maʿrifet birle derūnuñ zeyn kıl
Ş̄üretüñ düzme şanup ey ş̄üfī **insānlık [budur]**

Merdüm-āzār olma kibr ü k̄inden pāk it dilüñ
Ḥayr-ḡāḡ ol herkese ceḡd it **müselmānlık budur**

Sen nesin ḡandan gelüpsin ḡandadır ʿazmüñ yine
Şānī idrāk itmesüñ bil maḡz-ı **nādānlık [budur]** (49/1-2-3-4-5)

Muhibbî Divanı'nda³

Ḥāy u ḡüydān fāriḡ ol ʿālemde **sultānlık budur**
Pendini ḡüş eylegil mūruñ **Süleymānlık budur**

Her kime ḡılsan nazar sen anı senden yeg bilüp
Görme kendü kendüzün z̄irāā ki **şeytānlık budur**

³Muhibbî Divanı, haz. Prof. Dr. Çoşkun Ak , C. 1, s. 290, 888. gazel.

Her ne kim saña şanursun san anı ardaşuna
Fi'l-akıka szm gş it **mselmnlık budur**

Ail iseñ istediğin iste ahir sendedr
ayrı yirden ister isen bil ki **ayvnlık budur**

Nefs-i hazzın ey Muhibb verme gel ayvn-şıfat
Zabı-ı nefis it arif ol lemde **insnlık budur** (Muhibb, g. 888, s. 290).

BÖLÜM IV

ŞÂNÎ DİVANI'NIN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Divan edebiyatı geleneğine uygun şiirler yazan Şânî'nin, Şâni mahlaslı şairler arasında tam olarak hangi Şânî olduğunu divanın dil ve anlatım özelliklerinden de yola çıkarak tespit etmeye çalıştık. Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerinin yanında Osmanlı Türkçesi dil özellikleri birlikte kullanıldığı görülmektedir. Klasik Osmanlıcaya geçiş aşaması kabul edilen bu yüzyıllarda yazımda ikili kullanımların olduğu görülür. Ancak konuşma dilindeki değişikliklerin imlada eş zamanlı olarak gösterilmediğini düşünecek olursak sadece yazım özelliklerine bakılarak divanın ne zaman yazıldığı hakkında kesin bilgiye ulaşamayız.

Şânî, divanında aşkı ve dinî konuları işlerken Arapça, Farsça sözcük ve tamlamaları sıklıkla kullanmıştır. Tasavvuf konulu öğretici tarzda yazılan manzumelerde dil daha sade ve yalındır. Divanda Eski Anadolu Türkçesinin dil özellikleriyle birlikte Osmanlı Türkçesi dil özelliklerigörülür. Eserin bu özelliğinin, dil araştırması yapanların ilgisini çekebileceği kanısındayız.

4.1. Yazım

Eserde Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerinin yanında Osmanlı Türkçesi dil özellikleri birlikte kullanıldığı görülmektedir. Yazımda ikili kullanımların olduğu görülür. Bu yönüyle Şânî Divanı, Eski Anadolu Türkçesi bakımından zengin bir dil malzemesini barındırır. Metinde günümüz Türkçesinde kullanılmayan pek çok söze, ses değişimlerine rastlanmıştır.

Divanda tespit edilen bazı yazım özellikleri şöyledir:

1. Günümüzde ön ses d ile başlayan bazı Türkçe sözcükler Şânî Divanı'nda t sesiyle yazılmıştır. Bir kısım sözcükler ise hem d'li hem de t'li şekilleriyle yazılmıştır:

Gah kamuda **tolusın** bî-ikrâh (4/4, 2. dize)

Tuymadumzerrece la'lün haberin çok şordum (39/2, 1. dize)

Tayanduñsa bu köpriden eger (53/12, 2. dize)

Bir la'li güher **tutağı** şekker (56/2, 1. dize)

Dağı bir zerre **tuyulmadı** rumūz-ı dehenūñ (72/8, 1. dize)
 Bir hābeşdür Mışra gelmişdür **turup** şeker tutar (89/4, 2. dize)
 Ğonce ağzuñ gül yüzüñ **tutaqlaruñ** yaprağıdur (92/1, 1. dize)
 Dir o meh başuña gün **toğdı** ne yatarsın ayā (96/2, 1. dize)
 Cereş gibi dilüñ dek **turmaz** iseñ biri çaçmağdur (105/3, 2. dize)
Ṭonatdı nev-‘arūs gibi şahñ-ı sebze-zār (109/2, 2. dize)
 Kıo **tursın** alma ğamzeñ oqın ey kaşı kemān (112/3, 1. dize)
 Mey-i eşkümlē ey sākī iki **tolu** kabağum [var] (117/3, 2. dize)
Ṭolaşma kār-ı devrāne gelen gelsün giden gitsün (126/4, 2. dize)
 Fiğān u nāle vü eşkümlē yir gök **toptoludur** hep (129/2, 1. dize)
 Sözüñ oq gibi **toğrı** olduğundan kāmētüm buldı (129/6, 1. dize)
 Yine **toldurduğıñ** āhıla cihān gülzārın (138/1, 1. dize)
Ṭuyur da Şāniyā bir zerre lebüñ esrārın (138/7, 2. dize)
 Kūyuñ **tolanmak** olmasa ben ‘āşık-ı āvāreye (142/3, 2. dize)
Ṭolaşma gel şürāhiye tābāğa söyleme (155/3, 2. dize)
 Şerī‘atuñ muhkem it Hāq yolına **toğru** git (157/4, 1. dize)
Ṭuyurma degme kargaya her zāğa söyleme (160/5, 2. dize)
 Bağrum **tolu** kan eyleyen ğamhārüm efgān eyleyen (168/7, 1. dize)
 Ey muvaḥḥid cāndan ğavvāş olup **talduñ** ise (170/4, 1. dize)
 Taraf taraf **tağılan** ‘aql-ı şabrı ‘ayb itme (174/2, 1. dize)

Dol-, dolaş-, duyur-, doğ- eylemleri ile dudak, dolu isimlerinin kelime başları hem d’li hem t’li olarak iki şekillidir:

Kākül ü perçem ü zülfe **dolaşur** kanda ise (36/7, 1. dize)
 Hürde-dānlar niçe **dolu** anı ma‘nāya çeker (72/8, 2. dize)
Dolaşursın dil-i sevdāzedeyle her zemān ey zülf (105/4, 1. dize)
 Beni ‘āleme **duyurduñ** beni rüsvā sen [idüpsin] (132/3, 2. dize)
 Hep yire göge **dolduğ** neyler görelüm Allāh (149/3, 2. dize)
 Dilde olan haberleri **dudağa** söyleme (160/1, 1. dize)
 Zulām-ı küfri ref‘ itdi çü **doğdı** nūr-ı sübhānı (164/1, 2. dize)

Ğonce ağzuñ gül yüziñ **tutaqlaruñ** yaprağıdur (92/1, 1. dize)

Dir o meh başuña gün **toğdı** ne yatarsın ayā (96/2, 1. dize)

Tolaşma gel şürāhiye tābāğa söyleme (155/3, 2. dize)

Tuyurma degme qarğaya her zāğa söyleme (160/5, 2. dize)

Bağrum **tolu** kan eyleyen ğamhārum efgān eyleyen (168/7, 1. dize)

2. Günümüzde t ile başlayan bazı Türkçe sözcükler Şânî Divanı'nda d ile yazılmıştır:

Şānî geldi kapuña **đut** ma^czūr (69/9, 1. dize)

Göñül öñünce Ğanberveş **đakınmış** nāleden ziller (80/1, 2. dize)

Ben kimüm ey Şānî kim leb **đepredüp** açam dehān (127/7, 2. dize)

Şafāsından güneş **đitrer** düşer lerze dil ü cāna (128/1, 1. dize)

Bağr-ı dil cūşa gelüp **đaştı** sirişk ırmağı (167/7, 1. dize)

3. Eski Anadolu Türkçesi belirtme durum eklerinden **-I** bazı sözcüklerde y (غ) ile yazılırken bazı sözcüklerde ise yazılmamıştır:

Allāh'ı Resül'i seven eyler bulara buğz (12/6, 1. dize)

Nişānı evvelā aşkuñ bil ey Şānî melāmetdür (81/5, 2. dize)

Bir kaçresi hep **cümleyi** mestāne idüpdür (93/3, 2. dize)

Şağı şolı peşi pesi gözetmeden gözüm (94/2, 1. dize)

4. **-Up** zarf-fiil eki tamamen b (ب) harfi ile yazılırken **-UptUr** şekillerinin hepsinde p (پ) harfi ile yazılmıştır:

Ümmetüñ-çün zeyn **olupdur** bāğ-ı cennet hūr-ı ayn (17/8, 1. dize)

Bir ugrıdur şabāha **kalupdur** o çok yatup (20/2, 2. dize)

Bulanlar Şānî zulmetde **bulupdur** āb-ı hayvānı (173/7, 2. dize)

Gencīne-i aşkuñ dili vīrāne **idüpdür** (93/1, 1. dize)

Yanmaқта ruhuñ şem'ine pervāne **idüpdür** (93/1, 2. dize)

5. Ek-fiilin 3. kişi çekimlerinde **-dUr** ekinin yanı sıra **-durursözcüğü** de kullanılmaktadır. şair aruzu dikkate alarak her iki şekli de kullanmıştır:

Ümmetüñ-çün zeyn olup**dur** bāğ-ı cennet hür-ı ʿayn (17/8, 1. dize)

Edeb başlar tācı**dur** sulţanlar muhtācı**dur** (19/2, 1. dize)

Sīne bāğında biraz nāzik nihāl olmuş **durur** (61/3, 1. dize)

Oda yanmaz řuya batmaz iki cāzūlar **durur** (135/5, 1. dize)

6. Zamir kökenli kişi eklerinden çokluk birinci kişi eki **-vUz** kullanılmaktadır:

Bildürev**vüz** aña nedür sehv-i hata ile řevāb (18/1, 2. dize)

Bülbül gibi gerek içev**vüz** cāmı gınceden (103/2, 1. dize)

Niçe kayd olav**vuz** bend-i ʿanāşırda esir ü zār (172/3, 1. dize)

7. **-Up** zarf-fiil eki yanı sıra **-UbAn**, **-UbanI** zarf-fiil ekleri de kullanılmıştır:

Āb-ı rüy-ı ʿizzetüñdendir ki gark **olmayuban** (42/5, 1. dize)

Görüben gınce-i laʿlin o řehüñ ayagına (88/2, 1. dize)

Leylā gibi **gidübeni** Mecnün-şıfat o yār (94/1, 1.dize)

Seher seher **çıkuban** küşe küşe küyında (174/4, 1. dize)

8. Eski Anadolu Türkçesinde en sık kullanılan gelecek zaman eki **-IsArsınır**lı örnekte kullanılmıştır:

Elbette seni de **idiser** illere gıybet (12/4, 1. dize)

9. Gibi edatının yanı sıra **tek**, **bigi** edatları, **-cileyin**, **-layın** ekleri kullanılmıştır:

Kimdür eflāka anuñ **tek** ide bir kıl ile řaʿd (40/4, 2. dize)

Laʿl-i nebāt-ı ter **bigi** fülfüller inledür(44/4, 2. dize)

Bark-i hāţif **tek** çeker dehre felek şemşirler (61/2, 2. dize)

Ağlamağ **bencileyin** bülbül-i nālāna düşer (68/5, 2. dize)

Hayfdur ancılayın sürme-i a'lāya çeker (72/5, 2. dize)

Çeşmüm piyāle dil der-i meyhānedür gibi (76/2, 1. dize)

Bir sencileyin cāşık-ı bī-pāk gerekdür (102/5, 2. dize)

10. Emir, tekil 1. kişi çekim ekinin **-AyIn** şekli sadece bir örnekte kullanılmıştır:

Benüm rūḥum şorayın ko lebūnden bir su'ālüm var (82/2, 2. dize)

11. Emir, tekil 2. kişi çekimi eksiz yapılırken çoğu örnekte **-gIle**kiyle çekimlenmiştir. Kalın sıradan ünlülere gelen **-gıl** eki gayn (غ) ile değil kef (ك) ile yazılmıştır:

Ārızuñ zūlfüñle örtüp itmegil ey yār güç (27/1, 1. dize)

Olmağıl zāhid-i ḥodbīn u ḥada^c-pīşe şaşın (41/5, 1. dize)

Serv [ü] gül ile zeyn olan bāğa söyleme (155/1, 2. dize)

12. **-IsAr** gelecek zaman çekim eki kullanılmıştır:

Elbette seni de idiser illere ğıybet (12/4, 1. dize)

13. Eski Anadolu Türkçesine özgü **şol** sıfatı sadece bir kere kullanılmıştır:

Dür dişüñ fikri ile şol leb-i mercānuñdur (43/2, 2. dize)

14. De-, ver-, geç-, er- eylemleri ile yer, gece isimlerindeki kapalı e sesleri, y (ع) harfiyle yazılmıştır. Et- eylemi hem y (ع) ile hem de elif (ل) ile gösterilmiştir:

Nedür bu ḥāl-i bīdārī nedür bu giceler ihyā (11/6, 2. dize)

Dur itdi sāl-i köhne irüp faşl-ı nevbahār (109/1, 1. dize)

Fiğān u nāle vü eşkümler yir gök toptoludur hep (129/2, 1. dize)

Meclisde ur kulağ def [ü] tanbūr gör ne dir (155/3, 1. dize)

Dil rāḥatın virüp alalum derdi hicr-i ğam (156/2, 1. dize)

İtme ey nāşih iñen bu dil-i şūrīdeye pend (41/1, 1. dize)

15. Eski Anadolu Türkçesine özgü **-mAdIn** zarf-fiil eki sınırlı örnekte kullanılmıştır:

Olmadın tıfl-ı dil ü cāna bula menzil-i mehd (39/3, 2. dize)

Ben nebī idüm vücūda **gelmedin** ādem didüñ (42/2, 1. dize)

16. Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan **-IcAk** zarf fiil eki sınırlı örnekte kullanılmıştır:

Çağırıcak nefsi nefsi enbiyā vü mürselīn (3/5, 1. dize)

İşidicek ismüñi vācib olur cümleye (37/3, 1. dize)

17. Kendü dönüşlülük zamirinin yanı sıra öz ve kendüzi dönüşlülük zamirleri de kullanılmıştır:

Şan^cat idinüpdür anı **kendüzine** zīrā (12/4, 2. dize)

Şeyh der-kān-ı cevāhir **kendüzin** (47/4, 1. dize)

Yapış şıdķ ile bir pīre ana teslīm idüp **kendüñ** (50/3, 1. dize)

Hem dem itmiş **özine** kūşe-i ḥalvetde müdām (73/5, 1. dize)

Kendüye lāyıķ ol idigüm işledi ķuluñ (162/2, 1. dize)

18. Yazma metinde gör- fiiliyle oluşturulan birleşik yapılarda **-egörmek, -igörmek** şeklinde hem dar hem geniş ünlülü kullanım vardır:

Dil naķdine vir vaşl metā^cını kayırmaz

Ey ḥ^ıāce-i ḥüsn **ögrenigör** şatma vü alma (14/4)

Seg rakībe dime çok **öldüregör** ses kesile

Yoksa kūyuñda bu işüñ soñı gavgāya [çeker] (72/3)

19. Bir örnekte tekil 3. kişi ekinde vav(و) yazılmıştır:

Ağyār **açmasun** hiç ağız kim vefādur ol (105/5, 1. dize)

20. Bir örnekte gül sözcüğü yazılırken vav(و) yazılmıştır

Gül gibi girībān teni atı āk gerekdür (102/2, 2. dize)

21. Bir örnekte çoğul ek yazılırken elif (ل) kullanılmıştır:

Ululara muı olanlaruñ adri mezīd [olur] (50/3, 2. dize)

22. Yazma eserde nadir olarak Türkçe sözcüklerle atıf vavının kullanıldığı da görülür:

Yaz u kış aña řānī nevbahārdur (103/9, 2. dize)

23. Yazma metinde vav-ı madule olması gereken bir sözcükte bu harf yazılmamıştır:

Ey rüh-ı fera-baş bu **gam-harı** unutma (153/2, 2. dize)

24. Yazma eserde 3. Tekil kişi zamiri “ o “ ve “ ol” olmak üzere iki şekillidir. Aruzu dikkate alarak bazı örneklerde o bazı örneklerde ol şeklinde yazılmıştır:

Ok gibi oğrusun atar **ol** aşı yayı gör (79/3, 2. dize)

Her yañeden göze görinen **ol** cemāldür (111/9, 2. dize)

Göñlüm gözüm **o** yār ile bir resme oldığum (111/11, 1. dize)

25. Yazma eser harekesiz yazılmıştır; ancak şair, okunması karıştırılabilecek bazı Türkçe sözcüklerde, Arapa sözcük ve cümlelerde hareke kullanmıştır.

26. Yazma eserde ağyar sözcüğü ters yazılmıştır.

27. Yazma eserde bazı manzumelerin redifleri yazılmamıştır. Yazılmamış olan redifleri köşeli parantez içinde gösterdik.

28. Yazma eserde bazı manzumelerin yanına ālā ya da tarīr şud yazılmıştır.

29. Yazma eserde bazı beyit ve sözcüklerin düzeltilmek amacıyla üstünün çizildiğini tespit ettik. Üstü çizilen beyit ve sözcükler ya beyitin üstüne ya da yanına yazılarak düzeltilmiştir. Ayrıca dize arasına sıkıştırılmak istenen bazı sözcükler, yeri üç noktayla gösterilerek dizenin üstüne yazılmıştır.

4.2. Sözcük Dağarcığı

Şânî Divanı'nda kullanılan sözcüklere, tamlamalara ve söyleyiş özelliklerine bakıldığında, Şânî'nin Divan şiiri zevk ve anlayışına uygun şiirler yazan bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Divanda Arapça ve Farsça manzumelerin varlığı, Arapça ve Farsça sözcük ve terkiplerin başarılı kullanımı şairin medrese eğitimi almış bir divan şairi olduğunun göstergesi sayılabilir. Öte taraftan divanda tasavvuf konulu manzumelerin de bulunması şairin aynı zamanda mutasavvıf bir şair olduğunu gösterir.

Divanda kullanılan dil, Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi özelliklerinin bir arada görüldüğü geçiş dönemi dilidir. Bu durumun sonucu olarak; divanda kullanılan bazı ses, ek ve sözcükler her iki dil dönemine ait özellikleri gösterir.

Divanda yer alan tasavvuf konulu manzumelerin dili; beşerî aşkın anlatıldığı manzumeler ile dinî konulu manzumelere göre daha sadedir. Eserde özellikle tevhid ve na't gibi manzumelerin süslü bir dille yazıldığı görülür. Bu manzumelerde Arapça ve Farsça kelime ve terkipler çok fazla kullanılmıştır. Tasavvuf kültürünün anlatıldığı öğretici tarzda yazılmış manzumelerin dili ise oldukça sadedir.

Şânî Divanı'nda bazı manzumeler kolay ve basit söylenmiş gibi görünse de bu manzumelerin özlü bir anlatımı olduğu söylenebilir:

Zulmet ile rüşeni göz görür eyâ t̄alib-i H̄ak
Altun ile bakırı şarrāf bilür itme şitāb (18/6)

Gerçi yokluğdan ʿibāretdür velī
Şanmañuz kim her gedā dervīşdür (45/5)

Sevdiyse kāfir olmadı ey büt seni gönül
Raħm it o derdmendi de Allāh yaradur (48/4)

Yolunda kişi şu döküner ĥāk gerekdür
Mey gibi řafā dil şu gibi pāk gerekdür (102/1)

Ĥazır-ı mevcüdsın her şeyde sensüz nesne yok
Cümle-i ‘ālem mekānuñ yine sensin lā-mekān (127/5)

Şānî, anlatımında hurûfî öğelerden yararlanmıştır. 128 numaralı manzumede sevgilinin zülfünü bir Kur’an ayetine benzetir. Öyle ki Hurûflikte insan yüzü ile Kur’an ve Allah arasında ilişki kurulur. Hurûflik bağlamında dikkati çeken bir başka anlatım özelliği de harfleri anlatımın merkezine alan manzumelerdir. 47 numaralı manzumede sufilikten söz ederken “aşk” sözcüğünü oluşturan ‘ayn (ع), şîn (ش), kaf (ق) harflerini tek tek yazmıştır. Ayrıca harfler ile insan vücudu arasında benzerlikler kurarak eğilmiş insan vücudunu kaf (ق) harfine benzetmiştir:

Şubĥ olunca okurum zülfüñle V’el-leyl āyetin
Ey cemāli Veżzuĥa Seb’ü’l Meřānî [kandasın] (128/10)

Sīnesin řāf eyleyenler řüfīdür
Ķāmetin ķāf eyleyenler řüfīdür (47/1)

‘Ařĥ sīmurgına mesken olmağa
Göñlünü ķāf eyleyenler řüfīdür (47/2)

İlden ey Şānî çeküp el hemdemin
‘Ayn řīn ķāf eyleyenler řüfīdür (47/7)

Rā ķaşların çatup bu gün ol dil-rubāyı gör
Tīr-i müjeyle dil atup eyler bu rāyı gör (79/1)

Şānî Divanı’nda, Eski Anadolu Türkçesinde kullanılıp da bugün kullanılmayan sözcüklerden tespit edebildiklerimiz aşağıda verilmiştir:

alda- (76/4), aldar- (161/8), aşşı (124/3), dürgür- (20/4), esrü- (67/5), gökçek (124/3), göynek (121/2), iñen (41/1), irgür- (172/5), itür- (53/10), ço- (14/5), kıanda (116/4), kıatı (131/2), sancıl- (110/2), od (135/5), on- (19/7), öykin- (104/6), segür- (110/1) sı- (97/5), sor- (127/2), üt- (26/1), üzil- (157/7), yağı (92/2), yaşı (125/4).

4.3. Deyim ve Atasözleri

Şânî, divanında anlatımı daha etkili kılmak ve anlatımı daha estetik hale getirmek için deyim ve atasözlerinden yararlanmışır. Divanda tespit ettiğimiz bazı deyimler ve atasözleri şunlardır:

Ah eylemek: **Āh eyledükçe** bil ki dilde felekdür (110/2, 2. dize)

Ağızından çıkmak: Şaķın **çıkmasun ağızından** bu söz Şānî yasağumdur (121/6, 2. dize)

Ayağı salmak: Gönüller kişverin yaķdı kamu hep **şaldı ayağa** (81/2, 1. dize)

Bağı delik delik olmak: **Bağrum delik delik** cigerüm pāre pāredür (48/1, 1. dize)

Başın alıp gitmek: **Başın alup göklere gitdi** ser-ā-pā [semt semt] (23/4, 2. dize)

Başına toprak [koymak]: Kördür **başına toprak** gözüne tolsun turāb (17/5, 2. dize)

Baş egmek: Yitse eflāka suyu cāhile **baş egme** gönül (144/2, 1. dize)

Baş çekmek: Her birisi bir yañaya **baş çekerler** turreñüñ (92/2, 1. dize)

Baş oynatmak: **Baş oynayup** yoluñda fedā cān idenlerüñ (52/3, 1. dize)

Başına kakmak: Sözüm mismār olur kārın işüm **başına kaķmakdur** (105/5, 2. dize)

Can kulağını açmak: Çek ikilik penbesin sem^üñden **aç cān kulağın** (171/2, 1. dize)

Can vermek: Nigārā ^çaşķa **cān virmekde** ^çuşşāk içre kem kemdür (100/2, 2. dize)

Can oynatmak: **Cān oynamada** biñ ceħle iderse düşmen (134/1, 1. dize)

Can feda etmek: Baş oynayup yoluñda **fedā cān idenlerüñ** (52/3, 1. dize)

Dilden dile düşmek: **Dilden dile düşmiş** bu dil-figārı unutma (153/5, 2. dize)

El almak: Raħm idüp **aldı** dil-i üftādenüñ ol şāh **elin** (136/1, 1. dize)

Elden ayaktan düşmek: **Düşse** ey sākī ne var **eldenayağa** bāde (146/6, 2. dize)

Gözün açmak: **Gözüñ aç** zerrelerden kıl temâşâ mihr-i rahşânı (173/5, 2. dize)

Göz göre göre: **Göz göre** şalınur agyār ile ol serv ü revān (134/4, 1. dize)

Gözüne toprak dolmak: Kördür başına toprak **gözüne tolsun turāb** (17/5, 2. dize)

Kendini bilmek: Ey **kendüzi miqdārını bilmez** (53/6, 1. dize)

Kendüye layık olmak: **Kendüye lâyiķ ol** idigüm işledi kuluñ (162/2, 1. dize)

Kendini teslim etmek: Yapış şıdķ ile bir pīre ana **teslīm idüp kendüñ** (50/3, 1. dize)

Kulak tutmak: **Tut kulaķ** ey tālīb-i Hāķ gevher-i irfāna bir (50/1, 1. dize)

Kaf etmek: Göñlünü **ķāf eyleyenler** şūfidür (47/2, 2. dize)

Kanına girmek: **Girme gel ķanuma** aķıtma gözüm yaşıını sen (125/4, 1. dize)

Ömür nakdini çürütmek: Nefsüñ yolına gitdüñ **ömrüñ naķdin çürüdüñ** (161/2, 1. dize)

Sır açmak: **Sırruñ açdurma** gözüñ yaşıını ğammāz itme (144/4, 2. dize)

Sır saklamak: **Sırr şaķlamaz** açar sırruñı dāğa söyleme (160/6, 2. dize)

Tevbeye gelmek: Uyan ğafletten uyan tevbeye **gel tevbeye** (161/1, 2. dize)

Yere çalmak: Kimi gör **yire çalar** kimini aġlāya çeker (72/2, 2. dize)

Yollarda koymak: **Yollarda koydı** nāle-i āh ile āşikār (94/1, 2. dize)

Yüz çevirmek: **Çevirmem yüz** kaçırمام ser muṭiṭüm emr-i fermāna (158/7, 2. dize)

Yüz vermek: **Yüz virme** ki eksik dönecek ol yüzi ķara (12/3, 2. dize)

Şânî Divanı'nda atasözleri, atasözü niteliğinde ifadeler ve Arapça kelâm-ı kibârlar da kullanılarak anlatım daha etkili hâle getirilmiştir:

Ħayli demdür kûşe-ġir-i derd-i hicrān eylemiş

Baḍü üsrin yüsrā vardıritmesün minnet baña (16/3)

Zulmet ile rüşeni göz görür eyā tālīb-i Hāķ

Altun ile baķırı şarrāf bilür itme **şitāb** (18/6)

Ārif iseñ bir işit bir söyle bir gör cümleyi

İkilükde ķalma ħodbīn olma şeytānlıķ budur (49/2)

Cihānda her kişi māl u kemāliyle bulur ʿizzet

Arada almışım ʿāciz ne māl [u] ne kemālüm var (82/6)

Alma su kişen müddeʿinüñ basma ayağın

Zīrā ki itüñ uyruğı başılsa akaldur (110/6)

ʿĀrdur kerkes řikār itmek hümā řayyādına

Herkesüñ lāyıř gerek ʿālemde fiʿli adına (154/1)

Sen seni atlı eyleyince kimseden umma meded

Kimse varmaz kendüzin öldürenüñ feryādına (154/4)

arlı bir hāl üzre dönmez dehr-i dūnuñ ey göñül

Gāfil olma tibar itme ğamına řādına (154/6)

4.4. Söz Sanatları

Şânî Divanı'nı söz sanatları bakımından incelediğimizde şairin hemen her beyitte söz sanatlarına yer verdiğini görmekteyiz. Özellikle beşerî ve ilahî aşkı işlediği manzumelerde sanatlı söyleyiş dikkat çekicidir. Söyleyişin ikinci planda olduğu, Şânî'nin tasavvuf kültürünü anlattığı manzumelerde ise öğreticilik ve anlam önceliklidir.

Şânî'nin manzumelerinde ayet ve hadislerden yapılan iktibaslara; dinî kişilere, özellikle doğu kültürüne ait tarihî kişilere ve efsanevî kişilere yapılan telmihlere; teşbih, istiare, tenasüp, mübalağa, telmih gibi söz sanatlarına sık sık başvurulmuştur. Bunların dışında istifham, leff u neşr, tevriye, irsal-i mesel, cinas, nida, hüsn-i talil, iştikak, tekrar, tezat, tecahül-i arif gibi sanatlara da yer verilmiştir.

Divanda en çok kullanılan sanat, teşbih sanatıdır. şair, teşbih-i beliğin yanı sıra istiarelere de sıklıkla başvurmuştur.

Divanda özgün bulunan benzetmeler şu şekildedir:

1. Zülf ve hāl, kâfir ve Rum'a benzetilmiştir. şair, sevgilinin yanağındaki benin, sağın kokusunu almasını; kafirlerin Rum'a haraç vermesine benzetmiştir:

Būy-ı zūlfūñ alsa ʔān mı hāl-i ruḥsāruñ senūñ
Mā-taḳaddūmden saña kāfir virür Rūma ḥarāc (29/4)

2. Sevgilinin kaşı ile alnında duran benin görüntüsü, hilal biçiminde ay ile yıldızın yanyana gelmesine benzetilmiştir:

Ḳaṣūñ üstinde cebīnūñde gören ḥālūñi dir
Ḥoş ḳırān itdi felekde meh-i nev kevkeb-i saʔd (40/2)

3. Aşağıdaki beyitte sevgili için meh sözcüğü kullanılarak istiare yapılmıştır. İkinci dizede ise sevgilinin saçı kadir gecesine benzetilmiştir:

Seyr-i ruḥında ol mehūñ her günüm oldı rüz-ı ʔıyd
Fıkr-i saçıyla her dünüm ḳadr-i şeb-i berāt olur (67/2)

4.Şair, sevgilinin dudaklarınıdüşündükçe gözlerinden akan yaşları; mercan hokkasından yeni çıkarılmış inciye benzetilmiştir:

Ey Şānīçeşmüm ol şanemūñ laʔli yādına
Biñ dürr-i tuḥfe ḥoḳḳa-i mercān açar ḳapar (74/5)

5. Sevgiliyle ayrı düşen âşığın göğsüne vurması, bir deffafın def çalmasına benzetilmiştir:

Ney gibi inledigüm sīne dögüb firḳatla
Bezm-i ʔaşḳ içre gören didi bu deffāf mıdur (77/3)

6. Âşık gönlünü bir tekkeye, gam ve kederi ise misafire benzetmiştir:

Her gelen ḡuşsa-i ḡam şadra geçüp itdi ḳarār
Tekye-i dilde çoḡaldı yine mihmān bir bir (84/2)

7. Bir beyitte âlem, ilkbaharın gelişiyle on iki yaşında bir güzele benzetilmiştir:

Dur itdi sāl-i kōhne irūp faşl-ı nevbahār
Şan oldu ʿâlem on iki yaşında bir nigār (109/1)

8. Gökyüzünde duran hilal, kadehe benzetilmiştir:

Aceb mi yitse eflāka serüm çün devlet el virdi
Felekde māh-ı nev gibi benüm zerrīn ayağum [var] (117/4)

9. Âşık gönlünde açılan yaraları gökyüzündeki yıldızlara benzetmiştir:

Âh-ı âteş-bārda her dāğ bir penbeyle dil
Çarhdur zeyn oldu encümlerle güyā [semt semt] (23/3)

10. Hidayete erenlerin saçları, Allah yolunda tutulan nurdan bir ipe benzetilmiştir:

Cezb ider Hāğdan yaña zulmetde kıymaz tütanı
Zülfüñ ey hādī ʿaceb nūrānī ḥablu'llahdur (42/12)

11. Aşağıdaki beyitlerde divan edebiyatında sıklıkla kullanılan klasik benzetmeler bulunmaktadır. Teşbih-i belîğ olarak adlandırdığımız bu benzetmelerde; kaşlar yaya, kirpikler oka, yanaklar güle, dudaklar şaraba ve şekere, ben fülfüle, dişler inciye, ağız goncaya, alın aya, göz kadehe, gönül meyhaneye benzetilmiştir:

Olsun hedef-i sīne-i Şānī'de nişānuñ
Ey kaşı kemānum kı müjeñ tūrini alma (14-5)

Bir ruḥları gül lebleri mül beñleri fülful
Bir dişleri lū'lū sözi dürr gonca-femüm var (55/6)

Bir alnı kamer yañağı enver
 Bir la^{li} güher tutağı şekker (56/1)

Çeşmüm piyāle dil der-i meyhānedür gibi
 Gönlüm demādem ol leb-i mey-gün açar kıpar (76/2)

12. Aşağıdaki beyitlerde benzeyen kullanılmamış, sadece kendisine benzetilen verilerek açık istiare yapılmıştır. Aşağıdaki beyitte benzeyen gözyaşı söylenmemiş, kendisine benzetilen inci söylenerek istiare yapılmıştır. İkinci dizede ise benzeyen sevgilinin yanağı söylenmemiş, kendisine benzetilen gül-i handan söylenerek ikinci bir istiare yapılmıştır:

Her kaçan ol dürrdür kim ruḥ-ı cānāna düşer
 Şanırım şebnem-i terdür gül-i handāna düşer (68/1)

13. Aşağıda yer alan beyitlerde benzeyen sevgili söylenmemiş, kendisine benzetilen meh söylenerek açık istiare yapılmıştır:

Dil hānesinde zūlmet-i ğam maḥv olur gider
 Vaqtā o meh ki sīne-i sīmīn açar kıpar (75/2)

Olursa n'ola tūṭī-i dil şekerin elfāz
 Gūyā iden ey meh anı şīrīn sūḥanuñdur (87/2)

O mehūñ vechine kim zūlf-i muṭarrā dökülür
 Rūm üzre şanuram ‘anber-i sāra dökülür (88/1)

14. Bir beyitin ilk dizesinde benzeyen kadeh söylenmemiş, kendisine benzetilen lale söylenmiştir. İkinci dizesinde ise göz yerine nergis kullanılarak açık istiare yapılmıştır:

Bezm-i çemende lâle içüp sîne çāk olur
Nergis kabağın oynadamaz pür humārdur (103/4)

15. Aşağıdaki beyitte benzeyen sevgili söylenmemiş benzetilen ruh-ı gülfam, serv-i gül endam söylenerek açık istiare yapılmıştır:

Leţāfet reng-i būda ol ruḥ-ı gülfāma gelmişdür
Şalınmaḳ nāz ile ol serv-i gül endāma gelmişdür (104/1)

Divanda yer alan mazumelerde telmih sanatı da önemli bir yer tutar. Şair; manzumelerinde tarihî-mitolojik kahramanları, önemli kişileri, tarihi olayları anımsatarak anlatımını güçlendirmiştir.

Divanda telmih unsurlarının kullanıldığı bazı beyitler şu şekildedir:

1. Divanda kahramanlıklarıyla ün salmış Dara, Rüstem, Hüsrev, Selim, İskender gibi tarihî kişilikler hatırlatılarak çok sayıda telmih sanatı yapılmıştır. Aşağıdaki beyitte, âşık kendini İran kültürüne ait ünlü kahraman hükümdarlarla kıyaslayarak gerçek hükümdarın sevgilinin kapısının önünde kul olan âşık olduğunu vurgulamıştır:

Ḳapuñda ḳul olandur şāh anı bilelüm daḫı bilmem
Ne Dārādur ne Rüstemdür ne Ḥüsrevdür ne Ḳayşerdür (114/3)

2. Aşağıdaki beyitlerde yine kahramanlıklarıyla ün salmış hükümdarlara telmihte bulunulmuştur. Dünyanın gelip geçiciliği anlatılırken anlatımı güçlendirmek adına dünya için savaşmış birçok hükümdarın bile dünyadan bir gün göçtüğüne vurgu yapılmıştır:

Bir vādidür ki dün̄ye-i ğaddār-ı bī-şebāt
Niçe Selīm Ḥüsrev ü Rüstem ḳonar göçer

Mülk idimez bu zāviye-i dehri kendüye
Niçe Sikender adlu niçe Cem ḳonar geçer

3. Divanda peygamber kıssalarına, mucizelere ve peygamberlere özgü bazı özelliklere de telmihte bulunulmuştur. Divanda; Muhammed, İsa, Musa, Yusuf, Nuh, Eyyüp, Yakup, Süleyman, Hızır Peygamberin yanı sıra Mehdi ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in adı sık sık geçmektedir. Aşağıdaki beyitlerde Hz. Muhammed'in ayı ikiye bölmesi, taştan su akıtması, ağaçların konuşması ve kurumuş ağaçların yemiş vermesi mucizelerine telmihte bulunulmuştur:

Bir şehâdetle iki nışf eyledük çarhuñ mehin
Mu'cizātuñla şecer dil buldı taştan aqđı āb

Teşne-i 'ālemi suvarmağa
Daştan mu'cizeñ akıtdı enhār

Mu'cizātuñla bāğ-ı 'ālemde
Virdi tāze yemiş qurı eşcār (69/6-7)

4. Aşağıdaki beyitlerde Hz. İsa'nın ölülere diritmesi mucizesine telmihte bulunulmuştur:

Lebüñ cānlar bağışlar mürdeye elfāz-ı la'lüñde
Nedür bu mu'ciz-i 'İsī midür bu ne kerāmetdür(81/4)

H'ābdıydum o yāri geldi beni gördüm [uyar]
Şan Mesīh irdi dil-i mürdeye cān itdi nişār (96/1)

5. Divanda yer alan diğer telmih unsurları ise doğu kültürlerinde bilinen ikili aşk hikayelerinin kahramanları olan Leyla vü Mecnun, Ferhad u Şirin, Vamık u Azra'dır. Şair aşkının büyüklüğünü anlatmak için kendini Mecnun ve Ferhat ile karşılaştırmıştır. Şair, bir başka beyitte ise sevgilinin dağınık saçlarını tasvir eden âşığı; ünlü ressam Mani ile kıyas olarak telmihte bulunmuştur:

'Ālemde bugün ey dil Mecnūn ile Ferhāda

Olmaya bedel illā men ʿaşıķ-ı dildāda

Bilseydi nedür ʿaşķı ʿālemde eger Mecnūn
 oyup işigūñ cānā neyler idi şahrāda (143/1-2)

ayāl-i īn-i zūlfūñ itdi Mānī'den beni ūstād
 Benüm ey levh-i dilde nakş [u] taşvīr-i nigārum yār (66/6)

Şānī, bir beyitinde aşğın ağlayıp ah etmesinin, Allah korkusuyla devamlı ağlayan Hz. Nuh'tan daha fazla olduğunu söyleyerek hem mübalağa hem de telmih sanatı yapmıştır:

Şānī bu āh-ı gīryeyi taqlīl ılma kim
 Yaş dökmemişdi nevha idüp belki niçe Nūh (30/5)

Şair, bir beyitinde sevgilinin bakışıyla attığı oklardan ölenlerin haddi hesabı olmadığını söyleyerek mübalağa yapmıştır:

Gamzeñ oıyla zūlfūñ ucından ölenlerūñ
 Ne hadd-i ʿaddi var ne hesāb-ı şümārı var (52/4)

Şair bir beyitte, Duhā ve Leyl surelerini kullanarak iktibas yapmıştır. Beyitte sevgilinin parlak, güzel yüzü güneşin doğduğu vakit anlamına gelen "Duhā" sözcüğü ile; saçları ise gece anlamına gelen "Leyl" sözcüğü ile karşılanmıştır:

Şubh olunca ourum zūlfūñle Ve'lleyl⁴ āyetin
 Ey cemāli Veżzuha⁵ Seb'ü'l Meşānī⁶ [andasın](128/10)

Aşağıdaki beyitlerde bir sözcük her iki anlamına da uygun şekilde kullanılarak tevriye sanatı yapılmıştır. Sormak eylemi hem soru sormak hem de emmek anlamlarına

⁴ Kur'ân,sure92, Leyl, ayet 1: "Örttüğü zaman geceye"

⁵ Kur'ân, sure93, Duha.

⁶ Kur'ân,sure15, Hicr, ayet 87: "Ve andolsun ki; sana mesānī(ikinci)den 7'yi (7'liyi, 7'li olarak) ve Kur'ân-ül Azim'i verdik.

gelecek şekilde kullanılarak tevriye yapılmıştır. Bir diğer beyitte ise "em" sözcüğü hem ilaç anlamını hem de emmek eylemini karşılayarak tevriyeli kullanılmıştır:

Ṭuymadum zerrece laʿlün haberin çok şordum
Sizmedüm kılcā belüñ sırrını çok itdüm cehd (39/2)

Em dimişken laʿlüñi dirsen bugün yarın yine
Şānī-i dil-ḥasteye rūḥum bu ne teḥīrler (61/5)

Aşağıdaki beyitte, ayak sözcüğü hem kadeh anlamı hem de organ adı olan ayak anlamı kastedilerek tevriyeli kullanılmıştır:

Bilmeyüp ḳadrin ider cāmı leb-i yār ile baḥs
Düşse ey sāḳī ne var elden ayağa bāde (146/6)

Şânî Divanı'nda beyit içerisinde aynı kökten sözcükler birarada kullanılarak iştikak sanatı yapılmıştır. Aşağıdaki beyitlerde esfel ile sefil, münkir ile inkar, mümin ile iman sözcükleri aynı kökten türemiş sözcüklerdir:

Yerüñdür esfel-i cehennem
Sen seni esirge ey sefil er (53/13)

Münkirüñ inkār u her mü'minüñ İmānı sen
Cümle eşyā her biri bir dil seni söyler hemān (127/6)

Aşağıdaki beyitin ilk dizesinde geçen arız, laʿl, hâl ve zülf sözcüklerine karşılık ikinci dizede gül, mül, fülül ve anber sözcükleri kullanılmıştır. Bu sözcükler arasındaki tenasüp ilgisinin yanı sıra beyitte leff u neşr-i müretteb sanatı da kullanılmıştır:

Nedür bu ʿarız [u] laʿlüñle ḥāl ü zülfüñ ey meh-rū
Ne güldür bu ne müldür bu ne fülül bu ne ʿanberdür (113/2)

Aşağıdaki beyitte, yağmurun yağması; bulutların âşîğın haline acıması sonucu ağlamalarına bağlanarak hüsn-i talil sanatı yapılmıştır. Bir diğer beyitte de ırmakların yatağından akması, âşîğın sevgiliden uzakta olduğunu gören ırmakların yüzünü yere sürterek ağlamalarına bağlanarak yine hüsn-i talil sanatı yapılmıştır. Irmaklara ve bulutlara insana ait bir özellik olan ağlamak atfedilerek teşhis sanatı yapılmıştır:

Çeşm-i giryānum dökelden hayret ile kanlu yaş
Hālūme rahm eyleyüp gökden bulutlar ağlar

Yaşumuñ düşkinligin serv-i kıaddüñsiz gördiler
Yırlere sürtüp yüzün ağlar baña ırmağlar(86/2-3)

Aşağıdaki beyitte "bu" ve "ne" sözcükleri tekrarlanarak tekrar sanatı yapılmıştır:

Ne kıadr añlar ne söz diñler rakib fitne-gū bī-çeşm
Ne ħardur bu ne gerdür bu ne şerdür bu ne a^cverdür (113/4)

Aşağıdaki beyitte; yer-gök ve aşağı-yukarı sözcükleri arasında tezat vardır:

Yire göge dime sözüñ ins u melek tıyar
Yel gibi yılma yukaru aşağı söyleme (160/3)

Şânî Divanı'nda "nedür, ne, n'ola, neylerler, neden" gibi soru sözcükleri, ve "mi" soru edatını kullanarak istifham sanatı yapmıştır. Şairin buradaki amacı soru sormak değil, anlatımı güzelleştirmektir:

Nedür bu ruĥlar u lebler nedür bu zülf-i ^canber-sā
Nedür bu güller ü müller nedür bu sünbül-i ğarrā (9/1)

Nedür bu kıadd u kāküller nedür bu serv u sünbüller
Nedür bu kırmızı güller yañağ mı lāle mi ħamrā (10/4)

Aşağıdaki beyitte gül sözcüğü hem gülmek eylemi anlamında hem de çiçek adı olan gül anlamında kullanılarak cinas yapılmıştır:

Gül gibi gül hemîşe hurrem ü handân ol sen
Ağlamak bencileyin bülbül-i nālāna düşer (68/5)

Bir şiir içinde, her beyitin son sözcüğünü ondan sonraki beyitin ilk sözcüğü olarak kullanma sanatına iade denir (Dilçin, 2000 s.486). Şânî Divanı'nın 169 numaralı manzumesi iade sanatına göre düzenlenmiştir. Manzumenin tamamı aşağıdaki gibidir:

Kim görse seni cānā terk itdi dil ü cānı
Cānı n'ider ol kimse seyr eyleye cānānı

Cānānı kim isterse kendüye kıla mā'il
Cān ise murādı yār itmeye dirīğanı

Anı bunu koy ey dil her kıanda kim olursa
Pāyına nişār it cān gördükde o sultānı

Sultānıdurur şimdi iqlīm-i ğam-ı aşkuñ
Nāmına gönül dirler olmaya hiç aqrānı

Aqrānı bulunmaz hiç dünyāyı bütün gezdim
Cān ile bugün sevdim bir āfet-i devrānı

Devrānı bütün virseñ yārüm pula almaz hiç
Gönlüm gibi ülfete ālemde bugün kıanı

Kıanı şanemā ahdüñ ben haste dile dirdüñ
L'alümden idem bir gün Şānī saña dermānı (169)

BÖLÜM V

ŞÂNÎ DİVÂNİ'NİN İÇERİK ÖZELLİKLERİ

5.1. Din

5.1.1. Allah

Şânî'nin şiirlerinde Allah mefhumuna, onun isim ve sıfatlarına sıkça rastlanmaktadır. Şânî Divanı'nda sıkça karşımıza çıkan ilâhî, tevhid ve münâcâtlarda Allah'ın çeşitli isim ve sıfatlarını görmek mümkündür. Eserde Esmâü'l-Hüsna olarak da bilinen Allah'ın isimlerinden Rabb (besleyip, terbiye edip eğiten), Hâdi (hidayete kavuşturan), Vâhîd (tek olan, bir olan) ve Rahmân (rahmeti sonsuz olan) yanında Hu, O, Hüda, Hak, Mevla, Hayy, Lâ Mekân, Vucûd-ı Vahîd gibi isimlendirmeler karşımıza çıkmaktadır:

Kaşdum tılısm-ı cânâ künüz-ı dil açmadur
Ey hâdî vir hidâyet-i tevfiikle fütüh (30/3)

Ger vücûd-ı vâhide müşrik degülseñ kâ'îl ol
Çünkü eşyâ kendiden bulmak vücûd imkânı [yoh] (33/4)

Rahmân'a dilersün irmek ey cân
Kur'ânı idin özüne rehber (53/9)

Her ki mir'ât-ı dilin şâf-ı mücellâ eyler
Pertev-i nür-ı hudâ anda tecellâ eyler (64/1)

Bütperest olma Hudâya tap sücûd-ı hâk kııl
Cehl ile kalma gurûr içre ki şeytanlık [budur] (65/2)

Pertev-i nür-ı zât-ı mevlâsın
Görmedi gerçi dîde-i küffâr (69/3)

Çeşmüm şulağına gelüp uğramadı hîç
Yâ Râb o gözi âhūyı kim eyledi şikâr (94/4)

Hażır-ı mevcûdsın her şeyde sensüz nesne yok
Cümle-i ʿâlem mekânunı yine sensin lâ-mekân (127/5)

Şânî Divanı'nda yer alan 6, 24, 25, 33, 34, 45, 46, 47, 51, 54, 63, 64, 71, 81, 124, 125, 126, 133, 138, 140, 142, 148, 149, 151, 156, 170, 171, ve 173 numaralı manzumeler Allah aşkının ve vahdet-i vücûd anlayışının işlendiği ilâhî nazım türüyle yazılmış manzumelerdir. Şânî ilâhî türünde yazdığı şiirlerinde, Allah aşkını işlerken tasavvuf felsefesinden ve terimlerinden sıklıkla faydalanmıştır. Bu ilâhîlerin temelinde ilâhî aşk yer alır. Tanrı'ya kavuşma isteğini ve Tanrı'ya duyduğu aşkı sık sık dile getirir:

Tut kulağ ey tâlib-i Hâk gevher-i irfâna bir
Baħr-i vahdetde nedür anlayasın dürdâne bir

Sil gönül mir'atını jeng ü sevâdın şâfî kıl
Gör ne şüret var nazâr kıl manzar-ı rahmâna bir (51/1-2)

Şem'le-i tevħîdüñ ne bilsün şu'le-i envârını
Bezm-i vahdet içre ey cân olmayan pervânesi (170/2)

Görinen her şey'ün ʿaynında Hâkdur gayrı yokdur hîç
Gözün aç zerrelere den kıl temâşâ mihr-i rahşânı (173/5)

Şânî Divanı'nda yer alan 111 ve 127 numaralı manzumeler tevħîd türünde yazılmış gazellerdir. Bu iki manzume yaratılanla yaratana tek bir varlık olarak görmek anlamına gelen tevħîd, ayna nazariyesi, Tanrı'nın isim ve sıfatları altında tecellisi Şânî Divanı'nda sıkça işlenen konular arasındadır:

Mānend-i mişl-i ŧibh-i ŧebīh-i ŧerīki yok

Vāhiddür ikilik aña emr-i muhāldür

Her ŧeyde görinen gören alan viren odur

Ėayruñ vücūdı arada vü hem hayāldür (111/3-4)

Ėazır-ı mevcūdsın her ŧeyde sensüz nesne yok

Cümle-i ‘ālem mekānuñ yine sensin lā-mekān

Münkirüñ inkār u her mü’minüñ ĩmānı sen

Cümle eşyā her biri bir dil seni söyler hemān (127/5-6)

Divanda yer alan 145, 162 ve 172 numaralı manzumeler münâcât türünde yazılmış manzumelerdir. Tanrı’ya yalvarmak, dua etmek amacıyla yazılan bu manzumelerde ŧānî Tanrı’ya yakarır; kendi nefsinden kurtulmak için dua eder ve hidayet dilenir:

Īlahī sen münezzehsin saña lāyık yok iş bende

Beni kendüye bu emmāre nefs itmiş durur bende (145/1)

Beni bu küŧtegān-ınefs iñen çok basdı lütfuñdan

Īlahī sen hidāyet it zebūn idüm anı bende

Īlahī ŧānīyem uydum hevāya sen ‘ināyet kıı

Yed-i fażluñla cem‘ it ‘aql-ı cān oldı perākende (145/4-5)

Niçe kayd olavuz bend-i ‘anāşırda esīr ü zār

Īlahī sen Ėalās eyle kıııup in‘ām-ı ihsānı (172/3)

ŧānî Divanı’nda “billah ve vallah” kelimeleri yemin edilirken kullanılmıştır:

Bir sîm beden buldı gönül dağı henüz genc
Bi'llâh ne 'aceb bulur o mağrîbi göreñ genc (28/1)

Gitmez lebiñüñ hayâli dilden
Bi'llâh baña bu ne hoş emeldür (59/5)

Gedâ-yı bî-kesem gerçi ne mâlum ne menâlüm var
Velî ey sîm-ten bi'llâh gamuñla hoşça hâlüm var (82/1)

Ol dilrubâ ki şâhib-i hüsn-i cemâldür
Vallah yok nazîri anuñ bî-mişâldür (111/1)

Tasavvufta, zevalsiz anlamına gelen 'lâ-yezâl' sözcüğü Allah'ın isimlerinden birisi olarak kullanılır:

Bedrîne naķş erişmez anuñ şemsine zevâl
Mülk-i beķâda pâdişeh-i lâ-yezâldür (111/2)

Şânî Divanı'nda Allah'ın birliğı, eşinin ve benzerinin olmayışı işlenmiştir:

Mânend-i mişl-i şibh-i şebîh-i şerîki yok
Vâhiddür ikilik aña emr-i muhâldür (111/3)

Şânî, tasavvuf terimleri olan 'lâ-mekân ve hazır-ı mevcûd' terimlerini kullanarak vahdet-i vücûd anlayışına değinmiştir:

Ĥazır-ı mevcûdsın her şeyde sensiz nesne yok
Cümle-i 'âlem mekânüñ yine sensin lâ-mekân

Münkirüñ inkâr u her mü'minüñ İmânı sen
Cümle eşyâ her biri bir dil seni söyler hemân (127/5-6)

5.1.2. Melekler

ŞânîDivanı'ndamelek sözcüğü ve adı bilinen melekler oldukça kısıtlı kullanılmıştır. Divanda melek sözcüğü daha çok sevgilinin güzel yüzünü tasvir etmek için kullanılmıştır. 'Melek sîma, melek sûret, melek rû' gibi tamlamalarla sevgilinin güzelliği vurgulanmıştır:

‘Abîr-i zülfi bûyın şatmak için ol melek sîmā
Bugün ‘aṭṭar olupdur ‘ālem anuñ-çün mu‘aṭṭardur (95/4)

Bir melek sîmā perî peyker güzel meftûnuyum
Ādeme meyl eylemez bilmez teraḥḥum nidügin (139/2)

Seni bu ḥüsn-i cemāl ile görenler didi hep
Beni ādem mi ‘aceb bu ne melek rûdur bu (141/3)

Dört büyük melekten ise sadece ‘Azra’îl’in adı geçmektedir. Dinî konulu bu manzumede ‘Azra’îl’in can alıcı bir melek olduğu vurgulanmış, kişinin ölümün varlığını düşünerek tevbe etmesi istenmiştir:

‘Azra’îl bir gün gelir ecel boğazuñ alur
Sevdüğüñ bunda ḳalur tevbeye gel tevbeye (161/5)

5.1.3. Kutsal Kitaplar

Şânî Divanı'nda dört semâvî kitaptan sadece Kur’ân-ı Kerîm ve Tevrât’a yer verilmiştir. Kur’ân-ı Kerîm dört kitabın en sonuncusudur. Kur’ân için Mushaf adı da kullanılmaktadır:

Ger Ḳur’ân-ı ‘ilm olursa ihtirāḳ-ı zührede
Vefḳ-i dil-ḥ’ah üzre te’sîrindedür devlet baña (16/4)

Şânî Divanı'nda sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri anılırken Kur’ân bir benzetme unsuru olarak kullanılır:

Eger münkir degülseñ zāhidā ayāt-ı Qur'āna
Nazar kıl muşhaf-ı rūyında haṭ u hāl-i [cānāna] (159/1)

Divanın 53 numaralı manzumesi dinî konulu bir pendnâmedir. Söz konusu manzumede Allah'a ulaşmanın yolu, kişinin Kur'ân'ı kendine rehber edinmesiyle gerçekleşebilir. Yine aynı manzumede Kur'ân'a uymayanların özünü yitirerek kimsesiz ve eksik kalacağı anlatılmaktadır:

Raḥmān'a diler süñ irmek ey cān
Qur'ānı idin özüñe rehber

Kur'ān-ı şerīfe uymayanlar
İtirdi özüni oldı ebter (53 / 9-10)

Divanda Kur'ân'ın Allah'ın sözü olduğundan bahsedilmiştir:

Āsmān-ı da'vet-i şer'ine şiddik didirtüp
Şāhid oldı gün gibi Qur'ān-ı nutku'llāh aña (1/4)

Şânî Divanı'nda Musâ Peygamber anılarak Tevrât'tan bahsedilmektedir:

Bildi Tevrât içre na'tuñdan lebüñ esrārını
Anuñ için ḥazret-i Mūsa Kelīmu'llahdur (42/8)

5.1.4. Peygamberler

Şânî Divanı tam olarak dinî-tasavvufî bir metin olmasa da divanda başta Hz. Muhammed olmak üzere pek çok peygamberin adı anılmıştır. Bunlar Hz. İsâ, Hz. Mûsâ, Hz. Süleymân, Hz. Ya'kub, Hz. İbrahîm, Hz. Yûsuf, Hz. Nûh, Hz. Eyüp, Hz. İsmail, Hz. Hızır peygamberlerdir. Bunların yanında Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hüseyin ile divanın 53. ve 134. manzumelerinin birer beyitinde Mehdi'den bahsedilmektedir.

5.1.4.1. Hz. Muhammed

Şânî Divanı'nda Hz. Muhammed, na'tlarla ya da övgüsünün yapıldığı beyitlerle pek çok şiirde karşımıza çıkar. Allah'ın en sevgili kulu Hz. Muhammed, günahkarların şefaathisidir:

Umar şefâat [ü] keremüñ ol şehüñ kamu [ümem]
Oldur çü Şânî menba²-ı ihşân [Muhammed Muştafâ] (5/5)

Yüz karasıyla siyeh kıldı amel defterlerin
Sen şefi^c ol Şânî'ye ey nür-ı Hâk yevmü'l hisâb (17/9)

Ĥudānuñ sen habîbisin şefâat yâ Resûlallâh
Kamu derdüñ tabîbisin şefâat yâ Resûlallâh (150/1)

Ey şâh kân-ı luţf u kerem it şefâati
Geldi kapuña yalvaru bu Şânî-i gedâ(2/7)

Hz. Muhammed, ahlâken ve yaratılışı itibariyle Allah'ın en sevgili kuludur:

Mağbûl-i her dü-âlem ü mağbûb-ı kibriyâ
Fâhr-ı cihân seyid-i ser-i cümle enbiyâ (2/1)

Yoğdur şebîh ü mislüñ evel yaradılmağüñ
Sensin Muhammed Aĥmed-i Muhtâr Muştafâ(2/3)

Hâk sevdi kim sevüp seni mağlûb idinmeye
Ey cisme cân u cânlara cânân [Muhammed Muştafâ] (5/4)

Ĥudānuñ sen habîbisin şefâat yâ Resûlallâh
Kamu derdüñ tabîbisin şefâat yâ Resûlallâh (150/1)

Hz. Muhammed'in son peygamber oluşu; resûl-i müctebâ, hâtm-i enbiyâ ve hâtmü'r-rüsûl gibi tamlamalarla anlatılmıştır. Ayrıca tüm peygamberlerden üstün tutulmuş ve yol göstericiliği vurgulanmıştır:

Nür-ı 'arşî'llâh şeh-i maḥşer resûl-i müctebâ
Seyyidü'l-kevneyn Ebû'l-Ḳâsım Muḥammed Muştafâ (1/1)

Evliyâ vü enbiyânuñ serveri hâtmü'r-rüsûl
Etkiyâ vü asfiyâyâ hem resûl-i reh-nümâ (1/3)

Gerçi geldi Lâ nufferiḳu⁷ âyeti beyne'r-rüsûl
Lîk Aḥmed zübdesidür didi ol Rabbü'l-'alâ(1/5)

Yoḳdur şebîh ü mislüñ evel yaradılmaḡuñ
Sensin Muḥammed Aḥmed-i Muḥtâr Muştafâ (2/3)

Ey nübüvvet hâteminde ism-i hâtm-i enbiyâ
V'ey velâyet şafḥasında nâm-ı şâh-ı evliyâ (3/1)

Ḳamu ümmetden itdi ümmetüñ Ḥaḳ â'lem u efdal
Nitekim enbiyânuñ eyledi sen şâh-ı sultânı (164/3)

Hz. Muhammed, şiirlerde birçok ismiyle anılır. Birçok defa Muhammed (hamd ü senalar olmuş), Ahmed (övlümüş), Mustafa (güzide) isimleri kullanılmıştır:

Yoḳdur şebîh ü mislüñ evel yaradılmaḡuñ
Sensin Muḥammed Aḥmed-i Muḥtâr Muştafâ (2/3)

Ey cân u cümle cismi dil ü cân Muḥammed Muştafâ
Maḥlûb-ı 'ârifin şeh-i ḥübân Muḥammed Muştafâ (5/1)

⁷ Kur'ân,sure2, Bakara, ayet 285: "Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz".

Bilmedi Rabbi o kim tanımadı öz nefsin
 "Men-‘aref" sırrını Aḥmed didi kim lā eyler (64/3)

N’ola ger baḥr-ı haḳīkatde olursan seyyāḥ
 Şer‘-i Aḥmed bize keştī vü hidāyet yelken (134/2)

Gerçi geldi Lā nufferiḳu⁸ āyeti beyne’r-rüsül
 Līk Aḥmed zübdesidür didi ol Rabbü’l-‘alā(1/5)

Nūr-ı ‘arşi’llāḥ şeh-i maḥşer resül-i müctebā
 Seyyidü’l-kevneyn Ebü’l-Ḳāsım Muḥammed Muştafā (1/1)

Daha sınırlı örneklerde Hz. Muhammed için; Nur-ı Hak, Şah-ı Güzin, Nur-ı Arşillah, Fahr-ı Cihan gibi isimler de kullanılmıştır:

Nūr-ı ‘arşi’llāḥ şeh-i maḥşer resül-i müctebā
 Seyyidü’l-kevneyn Ebü’l-Ḳāsım Muḥammed Muştafā (1/1)

Maḳbül-i her dü-‘ālem ü maḥbüb-ı kibriyā
 Fahr-ı cihān seyid-i ser-i cümle enbiyā (2/1)

Şāḥ-ı güzīn [ü] faḥr-ı cihān seyidü’l-ümem
 Ḥayrū’l-enām u zübde-i sertāç-ı evliyā (2/5)

Yüz ḳarasıyla siyeh ḳıldı ‘amel defterlerin
 Sen şefi‘ ol Şānī’ye ey Nūr-ı Ḥaḳ yevmü’l ḥisāb (17/9)

Divanda Hz. Muhammed’in Hz. Hasan ve Hz Hüseyin’in atası ve Kâsım’ın babası olduğuna değinilmiştir:

⁸ Kur’ân,sure2, Bakara, ayet 285: “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz”.

Nūr-ı ‘arşı’llāh şeh-i maḥşer resūl-i müctebā
Seyyidü'l-kevneyn Ebū'l-Ḳāsım Muḥammed Muştafā (1/1)

Ey zāt-ı muṭahhar güneş-i çarḥ-ı nübüvvet
Ey nūr-ı Ḥudā cedd-i şebābeyn Muḥammed (35/3)

Şânî divanında Hz. Muhammed’in dış özelliklerine birkaç beyitte değinmiştir:

Keḥl-i māzāğü’l başardan⁹ sürmelüdür gözlerün
Anuñ için ḥā’il olmaz çeşmüne yüz biñ ḥicāb(17/6)

Ḥüsn-i cemāl ḥadd u ḥāl ancak olur zihi cemāl
Dembedem anı vaşf iden āyet-i beyyināt [olur] (67/3)

Cām-ı lebinden esrüdi cümle-i kā’ināt anuñ
La’li zülâlidür ki her hıẓr-ı dile hayāt olur (67/5)

Çeşm ü dehān [u] lebleri eyledi küntü kenzi faş
Sırr-ı ḳadem beyān ider bu nice mümkināt [olur] (67/7)

Yüzüñdür āfitāb-ı dil cihān nūruñladur aydın
Ḳamu ilden bize öñdin şefā‘at yā Resūlallāh (150/3)

Şânî Hz. Muhammed’i diğer insanlardan, hatta diğer peygamberlerden bile üstün tutmuştur. Pek çok beyitinde onun medhinin aslında imkansız olduğunu, kendisi ve onun gibi birçok şairin bunu beceremeyeceğini vurgulamıştır:

Yaradılmışda naẓirün yokdur ey seyyid seniñ
Şānuña Levlāk¹⁰ dur Allāh’dan çünkim ḥiṭāb(17/3)

⁹ Kur’ân,sure53, Necm, ayet 17: “Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı”.

¹⁰ Hadîs-i Kudsî: "Sen olmasaydın, felekleri (kainatı) yaratmazdım”.

Şānī-i miskīn nice vaşfuñda ʿāciz olmasun
Yā nebī çüñkim seni vaşf eyleyen Allah'dur (42/13)

Kim añlar senüñ künh-i zātuñ nedür
Dil-i Şānī ola mediñüñde kaçır (70/5)

Hemīn mādiñleriñden olmağı maşşud ider yoksa
Ne dil ile idersin ʿālī-şānuñ medñini Şānī (164/7)

Şānī bir kaç beyitte Hz. Muhammed'in mucizelerinden de söz etmiştir:

Bir şehādetle iki nişf eyledük çarñuñ mehin
Muʿcizātuñla şecer dil buldı taştan ağıdı āb (17/7)

Yırde vü gökde her ne var oldı muṭīʿ ü çākeri
ʿĀrif olan bilür bunu kim nice muʿcizāt olur (67/8)

Teşne-i ʿālemi suvarmağa
Daştan muʿcizeñ akıtdı enhār

Muʿcizātuñla bāğ-ı ʿālemde
Virdi tāze yemiş kırı eşcār (69/6-7)

5.1.4.2. Hz. İsâ

Şānī Divanı'nda Hz. İsâ; İsâ ve Mesih isimleriyle anılmıştır. Hz. İsâ nefesi ile ölüyü diriltmesi ve hastalara şifa vermesi mucizesiyle anılır:

Lebüñ cānlar bağışlar mürdeye elfāz-ı laʿlūñde
Nedür bu muʿciz-i ʿİsâ mıdur bu ne kerāmetdür (81/4)

H'ābdaydum o yāri geldi beni gördüm [uyar]
Şan Mesīh irdi dil-i mürdeye cān itdi nişār (96/1)

Ey Mesīhā-dem nice dil mürdeyi ihyā ider
Çanda kim irse nesīm-i rūh baħşuñdan eşer (99/4)

İrse 'aceb mi mürde-i gülzāra kesr-i hayāt
Bād-ı bahārı gör ki dem-i 'İsa-vardur(103/3)

Vādī-i firķatde ķaldum ħastedür cān-ı gōñül
Ey benüm 'İsī-şifat Ĥızr-ı zamānum ķandesin (128/2)

Niçe ğam mürdeyi bir nuķ-ı l'alüñle dirildürsin
Bu mu'cizle sen ey rūh-ı revān 'İsāya [beñzersin] (130/2)

Şānī bir beyitinde Hz. İsā için 'İsī-i Ruhu'llah' ismini kullanmıştır:

Raħm idüp aldı dil-i üftādenüñ ol şāh elin
Tutdı şan bir mürdenüñ 'İsī-i Rūhu'llāh elin (136/1)

Bu beyitler dışında Hz. İsā'nın yeniden diriltme mucizesi İlm-i İhya olarak adlandırılmış ve Hz. İsā'nın bu özelliği Ĥızır peygamberle ortak özellik olarak verilmiştir:

'İlm-i ihyāda lebüñ perverdesi iki resül
Biri Ĥızr anuñ biri 'İsī-i Rūhu'llahdur (42/9)

Ĥızr u 'İsā degül saña şākir
'İlm-i ihyāda ķılmada güftār (69/5)

Bir başka beyitte ise Hz. İsa'nın göğe yükselme mucizesine telmihte bulunulur:

İsiveş nefis [ü] hevâsını koyup Hakkâ uyan
Menzil-i mertebesin ʿarşı muʿallâ eyler (64/2)

Dür dişüñ vaşfına nazm eyledigim güş itse
Hâzret-i İsa anı evc-i süreyyâya çeker (72/6)

5.1.4.3. Hz. Mûsâ

Hz. Mûsâ, Tur dağında Allah ile konuşması yönüyle anılır:

"Len Terânî" irişür Hâzret-i Mûsâya hitâb
Tür-ı dilden niceler seyr-i temâşâ eyler (64/ 6)

Hz. Mûsâ Tur Dağı'nda Allah'ın hitâbını işitmiş olduğu için Hz. Mûsâ için Kelimu'llah tabiri kullanılır. Şânî bir beyitinde Hz. Mûsâ için Kelimu'llah ifadesini kullanmıştır:

Bildi Tevrât içre naʿtuñdan lebüñ esrârını
Anuñ için hâzret-i Mûsa Kelîmu'llahdur (42/8)

5.1.4.4. Hz. Süleymân

Şânî Divanı'nda Süleymân peygamber, çeşitli benzetmeler kurularak tüm dünyanın sultanı oluşu, kuş dilini bilmesi yönleriyle ele alınır:

Bende-i ʿaşk ol iki ʿâlemde sulţânlık budur
Manıķ-ı tayr-ı muhabbet bil Süleymânlık budur (49/1)

Таñ mı zülfüñle ruĥuñ seyrin idersem her rûz
Mağrib u maşrik idi günde Süleymâna [sefer] (124/5)

Ėamze-i tĩguñ esĩr iken ‘aceb mĩr-ı ħaṭṭuñ
Ėātem-i la‘lũnde neyler ey Süleymān-ı zamān (135/4)

5.1.4.5. Hz. Ya’kũb

Hz. Ya’kũb, oğlu Yũsuf’un kuyuya atılmasından onun ardından çok ağlaması ve “Beytü’l-ħazen” (hüzün evi) denilen kulübesinden yıllarca çıkmaması yönüyle anılır:

Kũnc-i beytü’l-ħazen olur yeri Ya’ķũb gibi
Kimũñ ol nũr-ı başar ger naşarından ola faķd (38/3)

Niķe beytü’l ħazen olsun yeri Ya’ķũb-ı dilũñ
Ey gözũm nũrı gerek ol şeh-i Ken‘āna [sefer] (125/3)

‘Āķıbet Mış-ı dil iķre bulur Yũsufını
Ol ki Ya’ķũb ola Ken‘ānı ġam-ı miħnetde (148/3)

5.1.4.6. Hz. İbraħĩm

İbraħĩm peygamber, Hz. Muhammed’in soyunun Hz. İbraħĩm’in oğlu Hz. İsmail’e dayanması nedeniyle bir beyitte anılır:

Her kime irdise nũruñdan eşer buldı şeref
Ceddũñ olduğına İbraħĩm Ėalĩlu’llahdur (42/6)

řānĩ, İbrahim Peygamber için ‘Ėalĩlu’llah’ ismini kullanmış ve Urfa(rehā) 'da bulunan Balıklı ġolden ‘ķeřme-i ‘ayn-ı Ėalĩlu’llah’ diye bahsetmiştir:

Zeyn olup cennet gibi ‘ālem olur cũlar revān
şan rehāda ķeřme-i ‘ayn-ı Ėalĩlu’llahdur (63/5)

5.1.4.7. Hz. Eyũp

řānĩ Divanı’nda Eyũp Peygamber çok sabırlı olması yönüyle anılmaktadır:

Pîr oldum ey civân nece şabr idem it vefâ
Eyyüb şabrı bende degüldür ne ‘ömr-i Nüh (32/6)

5.1.4.8. Hz. Yûsuf

Divanda Yûsuf Peygamber Yûsuf Peygamber kıssasına telmihte bulunularak anlatılmıştır. Güzelliği ile bilinen Yûsuf Peygamber yine bu yönüyle beyitlere konu olmuştur:

Cân-ı şîrîn şeker-âsâ vü hayâtum varı
Mışr-ı hüsnüñ şehri ol Yûsuf-ı Ken‘ân’a [fedâ] (8/6)

Mışr-ı dilde ara bul Yûsuf-ı cân ise murâd
Aşşî virmez saña sâlik reh-i Ken‘âna [sefer] (124/3)

Yûsuf Peygamberin babası Ya‘kub Peygamberin onu bulmak için çektiği acıları ve Yûsuf’u Mısır’da bulması telmih yoluyla anlatılmıştır:

Âkıbet Mışr-ı dil içre bulur Yûsufını
Ol ki Ya‘kûb ola Ken‘ânı ğam-ı miñnetde (148/3)

Ken‘ân-ı tende ğa’ib olmışdı bulımazdum
Mışr-ı dilüm aradum cân Yûsufı bulındı (166/2)

5.1.4.9. Hz. Hızır

Divanda Hızır peygamberle ilgili beyitlerde Hızır Peygamberin ölümsüzlük suyu olan ‘ab-ı hayat’ ı içmiş olması ve ölümsüzlüğe kavuşmuş olması üzerinde durulmuş ve bu özelliğiyle Hızır Peygamber ve İsa peygamber arasında benzerlikler kurulmuştur:

‘İlm-i ihyâda lebûñ perverdesi iki resûl
Biri Hızır anuñ biri ‘İsî-i Rûhu’ llahdur (42/9)

Hızır u ʿĪsā degül saña şākir
 ʿİlm-i ihyāda kılmada güftār (69/5)

Dir ol meh-rū bugün Hızır u Sikender görmedi anı
 Leb-i laʿlümde bir ter-çeşme-i āb-ı zülālīm var (82/5)

Didi ey Şānī iki öldüñ iki kez dirilüp
 Hızır-veş cām-ı hayāt içdüñ olup mest-i ħumār (96/5)

5.1.4.10. Hz. Nūh

Şānī Divanı'nda, Nūh Peygamber'in çok uzun ömrülü oluşuna telmihte bulunulmuştur:

Şānī bu āh-ı gıryeyi taqlīl kıılma kim
 Yaş dökmemişdi nevhā idüp belki niçe Nūh (30/5)

Pīr oldum ey civān nece şabr idem it vefā
 Eyyüb şabrı bende degüldür ne ʿömr-i Nūh (32/6)

5.1.4.11. Hz. İsmail

Divanda İsmail Peygamber'in kurban edilişi kıssasına telmihte bulunulmuş, Hz. İsmail için 'Zebīhu'llah' ismi kullanılmıştır:

Kaʿbe-i kūyuñda her dem cān-ı dil kurbān olur
 ʿİzzet-i zātuñ-çün İsmāʿīl Zebīhu'llahdur (42/7)

Nefsini zebh idüp İsmāʿīl gibi
 Cān iden yāre fedā dervīşdür (45/4)

5.1.5. Diğer Dini Kişiler

5.1.5.1. Ali

Divanda Hz. Ali'den çeşitli benzetmeler ve telmih unsurları ile bahsedilmiştir:

Zülfeğâr-ı nazmuma ey Şânî a'c'dâ baş eger

Tab'ı nāzuñ 'arşa-i 'âlemde Düldül'dür baña (13/5)

'Alî-veş düldül-i nāza süvār olmuş bugün Haydar

Göñül öñünce Kānberveş dağınmış nāleden ziller (80/1)

5.1.5.2. Hasan ve Hüseyin

Şânî bir beyitte Hz. Muhammed için 'cedd-i şebâbeyn' ismini kullanarak Hz. Hasan ve Hüseyin'den dolayı olarak bahsetmiştir:

Ey zāt-ı muṭahhar güneş-i çarḥ-ı nübüvvet

Ey nūr-ı Hudā cedd-i şebâbeyn Muhammed (35/3)

Şânî diğer bir beyitte Hz Hasan ve Hz. Hüseyin için Şehid-i Kerbela terkiibini kullanmıştır:

Yezîd ağyāra uyma āb-ı vaşluña beni kındur

Şehîd-i Kerbelā haqqı be-ğāyet teşne çağumdur (121/5)

5.1.5.3. Mehdi

Şani bir beyitinde kendi nefisini Deccal'e kendini de Mehdi'ye benzeterek telmih yoluyla nefisini yok etmek istediğini vurgulamıştır.

Nefs-i emmāre-i Deccāli n'ola katl itsem

Ten diyārına bugün Mehdî-i feth oldum ben (134/4)

5.1.6. Ahiret ve İlgili Kavramlar

5.1.6.1. Ahiret

İslam inancına göre, insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya hesap vereceği yerin adıdır. Şânî Divanı'nda ahiret sözcüğünün yerine aynı anlama gelen “ ʿukbâ ve yevmü'l hisâb ” sözcük ve terkibi kullanılmıştır. Şânî, ilgili beyitlerde dinin gereğini yerine getirenlerin ʿukbâda kurtuluşa ereceğini söyler. Bir diğer beyitte ise Allah'tan hesap gününde ona şefaet etmesini diler:

Buldı necât dünya vü ʿukbâda her zamân
Emr-i şerîf-i şerʿüñ iden kendüden edâ (2/6)

Yüz kıyasıyla siyeh kıldı ʿamel defterlerin
Sen şefîc ol Şânî'ye ey nūr-ı Hâk yevmü'l hisâb (17/9)

5.1.6.2. Cennet

Dinî inanışlara göre dünyada iyilik yapanların, günahsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer olan Cennet'in Kur'an'da ve hadislerde bildirildiği üzere değişik makamları ve isimleri vardır. Şânî Divânı'nda Cennet; Ravza-i Rıdvân ve Behişt adlarıyla da anılmıştır. Şânî Cennet kelimesini hem beşerî aşkı işlediği manzumelerde hem dinî-tasavvufî manzumelerde kullanmıştır:

Ümmetüñ-çün zeyn olupdur bâğ-ı cennet hür-ı ʿayn
Hem yer aklanmış durur aʿdâñ için dârü'l-ʿuqâb (17/8)

Ġayret kıanı cennet-i visâle
Teşne-dile kıanı âb-ı kevser (53/14)

Zeyn olup cennet gibi ʿâlem olur cûlar revân
Şan rehâda çeşme-i ʿayn-ı Halîlu'llâhdur (63/6)

Behiştüñ hür-ı ğılmânı degül bir ʿişve-i çeşmüñ

Benüm ey dilber-i ‘ayyār şūḥ-ı şīve-ķārūm yār (66/4)

Rāzī eyle pīrūñi şaşurma tevbīrūñi

Cennet eyle yerūñi tevḥīde gel tevḥīde (157/5)

Şânî rindâne bir edayla meyhanenin köşesinin şevkini, cennete bir çeşme olan ‘Selsebîl-i Cennet’ e deġişmeyeceğini söyler:

Ravza-i rıdvāna virmem selsebîl-i cennete

Genc-i ‘aşkı cām-ı şevķi kūşe-i meyḥāneyi (151/2)

Şânî bir başka beyitte ise sevgiliye duyduğu aşkı anlatmak için cennet ile ilgili benzetmelerden faydalanmıştır:

Yār ile vīrān olursa görünür cennet baña

Yārsız cennet maķāmı gösterür zulmet baña (16/1)

5.1.6.3. Cehennem

Dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekları yer olan cehennem için Kur’an’da farklı isimler kullanılmaktadır. Şânî Divanı’nda cehennemın yanı sıra “Darü’l-‘uķâb” terkibi de geçmektedir. Ayrıca Farsçada cehennem anlamına gelen “dûzah” sözcüğü de yer almaktadır:

Ümmetüñ-çün zeyn olupdur bāġ-ı cennet ḥūr-ı ‘ayn

Hem yer aķlanmış durur a‘dāñ için dārü’l-‘uķâb (17/8)

Āteş-i āhum yaķar nār-ı caḥīmi kül ider

Ey melek şüretlü vey ḥūr-ı cinānum [ķandesin] (128/8)

Aşkının büyüklüğü anlatmak için ahının ateşi ile cehennem ateşini karşılaştırmıştır. Bir başka beyitte ise sevgiliden ayrı olmayı cehennem ateşine benzetmektedir:

Ey Şānī vaşf-ı dūzahı vā'iz çok itmesün
 Āhum odundan āteş-i dūzah şerāredür (48/5)

Ruĥuñsız gülşen-i kūyuñdan ayru ay gibi ğoncem
 Gül-i gülzār-ı 'ālem şan baña nār-ı cehennemdür(100/3)

5.1.7. Ayetve Hadisler

5.1.7.1. Ayetler

Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her birine ayet adı verilir. Divanda sözü güzelleştirmek ve ifade edilen düşünceyi güçlendirmek amacı ile pek çok beyitte ayet, hadislere yer verilmiştir. Bazı beyitlerde söze tam olarak yer vererek iktibas-ı tam, bazı beyitlerde de sözün bir parçasına yer vererek iktibas-ı gayr-i tam sanatlarına başvurulmuştur. Şair bazı beyitlerde ifadeyi desteklemek için herkes tarafından bilinen ayet, hadis veya inanca işaret ederek telmih söz sanatına başvurmuştur:

Şābit-i şān-ı şerīfi āyet-i Levlāk¹¹ olup
 Qābe kavseyni ev ednāya¹² irüp gözüm likā(1/2)

Gerçi geldi Lā nufferiķu¹³ āyeti beyne'r-rüsül
 Līk Aĥmed zübdesidür didi ol Rabbü'l-'alā(1/5)

Ĥayli demdür kūşe-ġir-i derd-i hicrān eylemiş
 Ba'dü 'üsriñ yüsre¹⁴ vardır itmesün minnet baña(16-3)

Keĥl-i māzāġü'l başardan¹⁵ sürmelüdür gözlerüñ
 Anuñ için ĥā'il olmaz çeşmüñe yüz biñ ĥicāb(17/6)

¹¹ Hadis-i Kudsi: "Sen olmasaydın, felekleri (kainatı) yaratmazdım".

¹² Kur'an,sure53, Necm, ayet 8-9, "Qāb-ı Kavseyn - Ev Edna", "O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu".

¹³ Kur'an,sure2, Bakara, ayet 285: "Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz".

¹⁴ Kur'an,sure94, İnşirah, ayet 5: "Şüphesiz güçlkle beraber bir kolaylık vardır".

¹⁵ Kur'an,sure53, Necm, ayet 17: "Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı".

Sūre-i Ve'şşems¹⁶ ile vaşf-ı ruḥuñ eyledi
 Kıldı beşāret beşīr şalli ʿalā Muḥamed(37/2)

Kün Fe-kān'uñ¹⁷ māyesi ḥubbuñdur ey maḥbūb-i Ḥaḳ
 Gün gibi aña delīl uş Küntü kenzu'llahdur¹⁸ dur(42/11)

Mürşid idin āyet-i kerīmi
 Ḳavl-i Nebī pes ḥalīfe yeter (53 / 11)

Len Terānī¹⁹ irişür Ḥazret-i Mūsāya ḥiṭāb
 Ṭūr-ı dilden niceler seyr-i temāşā eyler(64/6)

Ḥüsn-i cemāl ḥadd u ḥāl ancak olur zihî cemīl
 Dembedem anı vaşf iden āyet-i beyyināt [olur] (67/3)

Sūre-i Kevser²⁰ gibi bu ṭfl-ı dil vaşf-ı lebūñ
 Mekteb-i ʿaşḳ içre ağzında şorup ezber ṭutar (89 / 2)

Şubḥ olunca oḳurum zülfüñle Ve'lleyl²¹ āyetin
 Ey cemāli Vezzuḥa²² Seb'ü'l Meşānī²³ [ḳandasın](128/10)

5.1.7.2. Hadisler

Hz. Muhammed'in, Müslümanlarca büyük değer verilen, genel kural niteliğindeki sözleri ve davranışlarına hadis adı verilir. Divanda sınırlı yerde hadislere

¹⁶ Kur'ân,sure91, Şems.

¹⁷ Kur'ân,sure2, Bakara, ayet 117: Âl-i İmrân 3/47, 59: "Ol" (kün) der, o da hemen oluverir".

¹⁸ "Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü enu;rafe fe-halaktü'l- halka li-rafe: Ben, gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bundan dolayıdır ki halkı yarattım, yokken var ettim".

¹⁹ Kur'ân,sure7, Araf, ayet 143: "Beni asla göremezsin".

²⁰ Kur'an,sure108, Kevser.

²¹ Kur'ân,sure92, Leyl, ayet 1: "Örttüğü zaman geceye".

²² Kur'ân,sure93, Duha.

²³ Kur'ân,sure15, Hicr, ayet 87: "Ve andolsun ki; sana mesânî(ikinci)den 7'yi (7'liyi, 7'li olarak) ve Kur'ân-ül Azim'i verdik".

yer verilmiştir. Şânî hadis cümlelerinin tamamına değil bir kısmına yer vererek iktibas-ı gayr-i tam sanatına başvurmuştur.

Şânî aşağıdaki beyitlerde, “Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım” Hadis-i kudsîsine iktibasta bulunmuştur:

Şābit-i şān-ı şerīfi āyet-i Levlāk olup
 Kābe kavseyni ev-ednāya irüp gözüm likā (1/2)

Yaradılmışda nazīrūñ yoǧdur ey seyyid senūñ
 Şānuña levlākdur Allāh’dan çünkim hıṭāb (17/3)

Şānuñı levlāk ile vaşf itdi Hāḫ ḳıldı senūñ
 Hem şefi‘ ü hem ḫabīb [u] hem resūlu’llahdur (42/10)

Senūñ şānuñdadur levlāk senūñçün var oldı eflāk
 Çü sensin şāh-ı erselnāk şefā‘at yā Resūlallāh (150/4)

Şânî “Men ‘arefen nefsehu, fe-ḳad ‘arefen rabbehu” , “ Kendini bilen rabbini bilir” Hadis-i kudsîye iktibasta bulunarak sufiliğın bu yolla gerçekleşebileceğini vurgulamıştır:

Men ‘aref²⁴ sırrın ḫaḳıḳat fehm idüp
 Nefsi ‘arrāf eyleyenler şūfidür(47/6)

Şânî bu beyitinde "Ben, gizli bir hazine idim; bilinip tanınmak istedim ve bilineyim diye mahlukatı yarattım" hadis-i kudsîsine gönderme yapmıştır:

Ey vücūdında ene’l Hāḫ sırrını bildüm diyen
 Küntü kenzūñ²⁵ mahremi olduñsa bu da‘vā nedür(71/8)

²⁴ Hadîs-i Kudî: “Men ‘arefen nefsehu, fe-ḳad ‘arefen rabbehu” , “ Kendini bilen rabbini bilir”.

²⁵ Hadîs-i Kudî: “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim”.

"En-Nâsü niyâm feizâ mââtü intebehû", " İnsanlar uykudadır. Öldükleri zaman uyanırlar" Bu hadise göre, insanların dünyada uyuyan bir insan gibi gaflet içinde oldukları, ölüme bu gaflet uykusundan uyanacakları, ilahî gerçekleri o zaman anlayacakları belirtilmektedir. Şânî bu beyitte söz konusu hadisten söz ederek iktibas sanatı yapmıştır:

Çünkü resül-i Hâk gelüp didi ki En-nâs u niyâm
Var ise ʿirfānuñ bugün yatma bu ğafletden uyan (133/4)

5.1.8. Diğer Dinî Kavramlar

5.1.8.1. İmân ve Küfür

İnanmak ve itikat etmek, Allah'ı kabul ve tasdik etmek, dinin bütün gerçeklerini kabul edip gereğini yerine getirmek anlamına gelen iman ile peygamberin Allah'tan aldığı emirlere inanmamak, onları onaylamamak anlamına gelen küfür konuları tüm din konularının en önemlileridir.

Şânî, divanında iman sahibi olmanın ve onu korumanın önemi üzerinde durmaktadır. Şânî, akıl sahibi kulların doğru yola girebilmeleri ve cezalandırılmamaları için onlara küfürden uzak durmalarını öğütler. Allah'ı inkâr edenin imândan yoksun olacağını vurgular:

Bâtil ile hâkķı nice fark ide nādān [u] pelīd
ʿĀrif olan bildi nedür küfr ile ĩmān [u] şevāb (18/3)

Asl-ı ĩmān çünki bilmekdür Hâķı ayne'l-yaķĩn
Münkir-i aʿmāya siz kāfir diyün ĩmānı yoķ (33/3)

Şânî, küfür ile ilgili olarak; "küfr, münkir, kāfir, küffâr ve inkâr" kelimelerini kullanmıştır:

Kâfir seni gördükde olur çünkü müselmân
 Īmāna niçün gelmeyesin münkir-i efrenc (28/5)

Sevdiyse kâfir olmadı ey büt seni gönül
 Raḥm it o derdmendi de Allāh yaradur (48/4)

Pertev-i nūr-ı zāt-ı mevlāsın
 Görmedi gerçi dīde-i küffār (69/3)
 Kâfirdür ittiḥād-ı ḥulūl-ı tenāsüḥi
 Aḳvāl-i bâlıyla hep ehl-i cidāldür (111/5)

Küfür; inkâr, reddetmek, yok saymak, görmezlikten gelmek gibi anlamlara gelir. İslam'a göre İslam'ın inanç esaslarını reddeden kişiye kâfir denir. Kâfir, Divan şiiri geleneğinde gerçek anlamının yanı sıra sevgilinin siyah saçı için de kullanılır:

Büy-ı zülfüñ alsa ṭān mı ḥāl-i ruḥsāruñ senüñ
 Mā-taḳaddümden saña kâfir virür Rūma ḥarāc (29/4)

Olupdur küfr-i zülfi ehl-i zünnāra delīl ammā
 Ruḥ-ı tābendesidür şāhid olan ehl-i Īmāna (158/5)

5.1.8.2. Tevhîd

Tevhîd, edebiyatımızda Allah'ın varlık ve birliğini konu edinen şiirlerdir. Şânî, müminlerin kurtuluşa ermeleri, tek doğru ve gerçek olana Allah'a ulaşmaları, günahlarının affedilmesi ve Hakk'ı görebilmeleri için onlara tevhîd yoluna girmelerini öğütlemektedir:

Mānend-i mişl-i şibh-i şebīh-i şerīki yok
 Vāḥiddür ikilik aña emr-i muḥāldür (111/3)

Ṭut elin bir velīnüñ tevḥīde gel tevḥīde
 Al ögüdin olanuñ tevḥīde gel tevḥīde

Pīr öñinde telķīn al kulaķtan al cāna ŧal
Tā olasin ehl-i hāl tevĥīde gel tevĥīde

Gündüzlerde ŧā'im ol gicelerde ķā'im ol
Yiter böyle nā'im ol tevĥīde gel tevĥīde

ŧerī'atuñ muĥkem it Hāķ yolına toğru git
Yaman ĥūylaruñ terk it tevĥīde gel tevĥīde (157/1-2-3-4)

5.1.8.3.ŧefâat

ŧânî Divanı'nda konusu baŧlı baŧına Hz. Muhammed'den ŧefaât istemek olan bir manzume bulunmakla birlikte pek çok manzumede peygamberden yardım ve ŧefâat isteyen beyitler bulunmaktadır. ŧânî, pek çok manzumede günahlarının affi ve dinî açıdan daha üst derecelere yükselmek için Allah'ın en sevgili kulu olan Hz. Muhammed'e dualar eder, ondan ŧefâat ister:

Ey ŧāh kân-ı luğf u kerem it ŧefâ'ati
Geldi ķapuña yalvaru bu ŧānî-i gedā (2/7)

Umar ŧefâ'at [ü] keremüñ ol ŧehüñ ķamu [ümem]
Oldur ķü ŧānî menba²-ı iĥsān [Muĥammed Muŧafā] (5/5)

Yüz ķarasıyla siyeh ķıldı 'amel defterlerin
Sen ŧefi' ol ŧānî'ye ey nūr-ı Hāķ yevmü'l ĥisāb (17/9)

ŧānuñı levlāk ile vaŧf itdi Hāķ ķıldı senüñ
Hem ŧefi' ü hem ĥabīb [u] hem resūlu'llahdur (42/10)

Senüñ ŧānî faķīrüñdür anı tüt bir ĥaķīrüñdür
Senüñ ĥaķ dest-gīrüñden ŧefâ'at yā Resūlallāh (150/7)

5.1.8.4. Namaz - Salât

Bilindiği gibi Farsça bir sözcük olan namazın, Arapçadaki karşılığı “salât”tır. Şânî Divanı’nda, namaz sözcüğü hiç kullanılmamış, sınırlı olarak salât sözcüğü tercih edilmiştir. Şânî, divan edebiyatının alışlagelmiş mazmunları ile istiarelere başvurmuştur. Âşık ve rakipler, sevgilinin kaşlarını mihraba benzeterek, sevgiliye karşı beş vakit namaz kılmıştır:

Kaşuñ mihrâbına ey yüzi kıblem
Sücüd itdük kamu kim eylemez yâ (6/5)

Hayâl-i ebrûñ ey meh dilde mihrâb-ı muhabbetdür
Müjeñ anda giçerse bil ki maqşûd-ı imâmetdür (81/3)

5.1.8.5. Kurban

Şânî, kurban sözcüğünü manzumelerde dinî anlamıyla kullanmıştır. Kurban bazı beyitlerde Hz. İsmail’e telmihte bulunarak gerçek anlamında bazı beyitlerde ise mecaz anlamıyla ve tasavvufî anlamıyla kullanılmıştır:

Kimdür reh-i aşkuñda özüñ itmeye kurbân
Ey yolına cân virmek olan dîn-i Muḥammed (35/4)

Kaʿbe-i kūyuñda her dem cân-ı dil kurbân olur
ʿİzzet-i zātuñ-çün İsmâʿîl Zebîḥu’l-lahdur (42/7)

Nefsini zebḥ idüp İsmâʿîl gibi
Cân iden yâre fedâ dervîşdür (45/4)

Tiğ-i aşk-ı yâre kurbân olmağa
Cânı bî-bâk eyleyenler şüfîdür (46/3)

Der-i devlet-i t̄abında olurdu bende-i k̄urbān
Celāl-i ŗevket-i nāzın göreydi añun İskender (80/3)

5.1.8.6. Tevbe

İşlenmiş bir günah veya suçtan dolayı pişmanlık duyup, günahın bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz olarak tanımlanan tevbe, içeriği ve amacı gereğince insandan yaratıcıya yönelen bir durumun ifadesidir (Kardaş, 2013 s. 1175).Şânî Divan'ında tevbenin önemini vurgulamakta, Allah'a ulaşmanın bir gereklilik olduğunu söylemektedir:

Kim işige tevbe kıl kimseye uzatma dil
Öz ‘aybuñı añla bil tevħide gel tevħide (157/9)

Şânîlahî aşkı işlediği 34 numaralı manzumesinde aşkın onu yoldan saptırdığını ve tevbeden uzak olduğunu söyler:

Her cürm-i güft [ü] gūyla eş‘ār sende hep
Hiç h̄atıruñda tevbe vü ezkār fikri yoħ (34/5)

Şânî bir başka manzumenin tamamında tevbeyi işlemiş, “tevbeye gel tevbeye” redifliyle her beyitte tevbenin önemini ve gerekliliğini vurgulamıştır:

Ey nefsi ŗerme uyan tevbeye gel tevbeye
Uyan ğafletden uyan tevbeye gel tevbeye

Nefsüñ yolına gitdüñ ‘ömrüñ naħdin çürütdüñ
Görsen saña ne itdüñ tevbeye gel tevbeye (161/1-2-3)

Şānī gibi sen daħı tevbeye gel ey āħī
Olmayasın dūzaħī tevbeye gel tevbeye (161/9)

5.2. Tasavvufî İlgili Kavramlar

5.2.1. Âlem - Dünya

Bir tasavvuf terimi olarak âlem; Allah'ın tecellisi, belirtisidir. Şânî, âlem sözcüğüyle ilgili olarak; iki âlem, cihan, on sekiz bin âlem, dünya, cihan ve dehr sözcük ve tamlamalarını kullanmıştır. Ancak dehr, cihan, dünya ve bazı beyitlerde âlem kelimeleri, tasavvufî anlamlarından çok dünyanın gelip geçiciliğini anlatmak amacıyla dünya hayatı için kullanılmıştır. Şânî bir beyitinde vahdet-i vücud inanişinden yola çıkarak âlem sözcüğünü Allah'ın tecelisi olarak kullanmıştır:

Çünkü vahdette bir imiş lafz-ı ma'nâ nuḡ-ı şavt
Keşret-i 'âlemde bunca şüret-i ma'nâ nedür (71/6)

Şânî, bazen de âlem sözcüğünü yaşanan dünya ya da yaşanan yer anlamında kullanmıştır:

Mâh-rûlar dimiş ey Şânî senüñçün ki kamu
Her şeb ol gün daḡı bir 'âlem-i tenhâya [çeker] (72/9)

Abîr-i zülfi bûyın şatmak için ol melek sîmâ
Bugün 'aṭtar olupdur 'âlem anuñ-çün mu'aṭtardur (95/4)

Beni illerden ayırduñ diledüñ tıḡı kayurduñ
Beni 'âleme duyurduñ beni rüsvâ sen [idüpsin] (132/3)

Şânî dünya ve ahiret hayatı için iki âlem ifadesini kullanmıştır. İlahi aşka sahip olanın ve pirinin yolundan çıkmayanın iki âlemde saadete kavuşacağını ifade eder:

Bende-i 'aşḡ ol iki 'âlemde sulṭânlık budur
Manṭıḡ-ı ṭayr-ı muḡabbet bil Süleymânlık budur (49/1)

Şaḡîdür nâ-sezâ işlerle pîrin inciden kimse
Rızâ ehli olanlar iki 'âlemde sa'îd olur (50/6)

Tasavvuf felsefesinde on sekiz bin âlemin olduğu görüşü vardır. İnanişâ göre Allah yaratıcı kudreti içinde “akl-ı küll”e karşı “nefs-i küll”ü yarattı. Bunlardan dokuz gök oluşmuştur. Dokuz gök içindeki yıldızlarla bir “enasır-ı erbaa”yı (dört unsur), o da “mevalid-i selase”yi (üç çocuk) doğurmuştur. Bunların toplamı on sekiz eder bunların her biri bin ʿâlem sayıldığında on sekiz bin ʿâlem ortaya çıkmış olur (Pala, 2003, s. 26). Şânî, on sekiz bin âlem tamlamasından hareketle vahdet-i vücud inanişâna vurgu yapmıştır:

On sekiz biñ ʿâlemi kılmış ihâta ser-be-ser
 Ey dür-i maşşūd-ı ʿâlem añla bu deryâ nedür (71/3)
 Ey yüzüñden on sekiz biñ ʿâlemün naşşı ʿayân
 Çâşlaruñ bir yerde baş çatup anı eyler beyân (127/1)

5.2.2. İlahî Aşk

Aşırı sevgi anlamına gelen aşk, divan ve tasavvuf edebiyatının temelini oluşturur. Tasavvuf felsefesine göre aşk, Allah’tan gelen insanı tekrar Allah’a ulaştıran bir yoldur ve evrenin yaratılmasındaki ana etkidir. Tasavvufun özünü “Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi istedim ve âlemi yarattım” kudsî hadisi oluşturur. Bu hadisin içeriğinde aşk vardır. Vahdet-i vücud felsefesi de Allah’ı bilmeyi ve tanımayı aşk yoluyla gerçekleştirmek ister. “İnsan-ı kamil”in “visal-i hak” için ilk yapacağı şey “masiva”dan geçmek ve “alaık kaydı”ndan sıyrılmaktır (Pala, 2003, s. 48). Allah’a ulaşmak isteyen kişi ancak bu yolla ulaşabilir. Şânî, birçok şiirinde aşkı tasavvufî olarak da ele almıştır. İlahi aşkı işlediği tasavvufî şiirlerinde bu dünyanın nimetlerinden geçmiş; canını, nefsinin yok saymıştır ve Allah aşkı için yalvarmaktadır:

Cân-ı ʿaşkuñda gezüp ʿaşkuñ arar
 Şu semek gibi ki ister deryâ (4/5)

Şâhlık meylini ço Şânî gedâ-yı ʿaşk ol
 Ne gam-ı hayl u haşem çek ne hemm-i tâc ne taht (24/5)

‘Aşk ile enīs olduğ neyler görelüm Allāh
Terk-i dil u cān kılduğ neyler göre[lüm] Allāh (149/1)

Yana kü1 ola ene’l-ħađ söyleye her zerresi
‘Aşk yolunda zihī řādık zihī mansūr hey (171/3)

Şānî, Allah’a olan aşkını her zaman zikrettiğini ve bu aşkın ona şeref ve şans verdiğini ifade eder:

Kuralı pādişeh-i ‘aşk gönül şehrine taht
Baña yār oldu kamu ‘izz ü şeref devlet baht (24/1)

Hūdan özge var mı hiç bilmem cihānda cān-ı dil
Şāhid- i ‘aşkum zebānumda benüm ezkār-ı hū (140/3)

Şānî, dervişlik ve sufiliğin ancak ilahî aşk ile olabileceğini ifade etmiştir:

Pūte-i ‘aşk içre řāf itmiş dilin
Ĥāk-pāy-ı kīmyā dervīşdür (45/7)

Rāh-ı ‘aşk içre özünü dembedem
Cüst [u] çālāk eyleyenler řūfīdür (46/4)

Şānî, bir beyitinde sufî olabilmenin ilahî aşka yönelmekle olabileceğini vurgularken aşk kelimesini "‘ayn, çin, kaf" harfleriyle belirtmiştir:

İlden ey Şānî çeküp el hemdem
‘Ayn řīn káf eyleyenler řūfīdür (47/7)

Melāmi dervişler, kendilerini halkın gözünde kötü tanıtmayı; beğenilme, saygı yerine hor görülmeyi tercih etmişlerdir. Gösterişten uzak olan bu hareket tarzı, nefsi öldürmenin değişik bir yoludur. Şānî kendini melami dervişlere benzetmektedir. Allah’a

ulaşmak için aşka yapıştığını, canından ve dünya nimetlerinden vazgeçtiğini ifade etmektedir:

Şüret-i rızq-ı riyādan kırtulurduñ zāhidā
Şānî-veş gelseñ melāmet kūyuna mestāne bir (51/7)

Melāmet donunı giymezen evvel ‘aşka yapışma
Nişānı evvelā ‘aşkuñ bil ey Şānî melāmetdür (81/5)

Bāna Mecnūnı melāmetde müşābih idenūñ
‘Acabā ‘aqlı olur mı ola hiç dünyāda (147/4)

5.2.3. Nefis

Nefs, ruh, öz varlık gibi anlamlara gelir. Tasavvufta nefis, kulun kötü vasıfları yerilen huy ve amelleri yerine kullanılır (Pala, 2003, s. 368). Allah yolunda ilerleyen kul, nefisine hâkim olmalı, isteklerine kapılmamalıdır. Kişi, Allah’ın emirlerini yerine getirerek ve rızasını kazanarak nefisini yenebilir; böylece Allah’a ulaşabilir. Şânî, nefsin öldürülmesi gerektiğini, hak yolunda nefisini öldürenlerin ödüllendirileceğini vurgulamış ve nefsi Deccal’e, kendini de bir kurtarıcı olan Mehdi’ye benzetmiştir:

Nefs-i emmāre-i Deccāli n’ola kıatl itsem
Ten diyārına bugün Mehdî-i fetḥ oldum ben (134/4)

Şânî, Hz. İsmail’in kurban edilmek istenişine telmihte bulunarak Sufilik ve dervişliğin ancak nefsi öldürmekle olabileceğini vurgulamıştır:

Nefsini zebḥ idüp İsmā‘îl gibi
Cān iden yāre fedā dervîşdür (45/4)

Ḳalbini pāk eyleyenler şūfîdür
Nefsini ḥāk eyleyenler şūfîdür (46/1)

Şânî, nefesine uyanlara seslenerek nefisten vazgeçmelerini, tevbe etmelerini öğütlemekte, kurtuluşun ancak bu yolla olacağını vurgulamaktadır:

Ey nefse esîr olan zebûn er
Kes kayduñı tap hâlâs bul fer (53/1)

Terk it hevâ-yı nefsi haqqıyla tutgıl ünsi
Bulasın rûh-ı kudsi tevhîde gel tevhîde (157/11)

Ey nefs-i şerme uyan tevbeye gel tevbeye
Uyan gafletden uyan tevbeye gel tevbeye

Nefsüñ yolına gitdüñ ‘ömrüñ naqdin çürütdüñ
Görsen saña ne itdüñ tevbeye gel tevbeye (161/1-2)

Şânî Divanı'nın bir başka beyitinde ise şair nefsin onu kendine köle etmesinden şikayet ederek Allah'tan onu kurtarmasını dilemektedir:

İlahî sen münezzehsin saña lâyıq yok iş bende
Beni kendüye bu emmâre nefis itmiş durur bende (145/1)

Yed-i fazluñla sen kırtar hû nefs-i hîlekar ey Haq
Kırup biñ dâne-i hîle düşürmüşdür beni bende (145 /3)

5.2.4. İkilik

Tasavvufa göre yaratan ile yaratılan arasında ayrılık yoktur. Çünkü Allah'tan başka varlık yoktur ve insan Allah'tan gelmiştir, yine Allah'a dönecektir. İkililik, tasavvuf felsefesindeki tevhid inancını bozan şeyler için kullanılır ve şirk olarak kabul edilir.

Divanda tevhid inancından söz edilerek ikiliğin olamayacağı savunulmuştur. Şâni bir diğer beyitte ise tevhid inancına kulaklarını tıkayanlara mecaz yoluyla örnekler vererek tevhidi kanıtlamaya çalışmıştır:

Mānend-i mişl-i şibh-i şebîh-i şerîki yok
Vāhiddür ikilik aña emr-i muhâldür (111/3)

Çek ikilik penbesin sem'üñden aç cān kulağın
Diñle meclisde ne dir gör def ü ŧanbūr çeng ney (171/2)

5.3. Mutasavvıf Tipler

5.3.1. Pîr

Pîr; bir tarikatın kurucusu, zamanın kutbu olan kişidir. Arapçası “şeyh”tir (Artun, 2002, s. 133). Şânî Divanı’nda pîr sözcüğü hem gerçek anlamıyla yaşlı, yaşını almış kişi anlamında hem de tasavvufî anlamıyla tarikat kurucusu, şeyh anlamıyla kullanılmıştır. Şâni, beşerî aşkı işlediği bir beyitinde; sevgiliye kavuşmak için sabrının kalmadığını ve ömrünün yetmeyeceğini söyler, sevgiliden vefa dilenir. Beşerî aşkı işlediği bir diğer beyitinde ise yaşlıların vuslata erişmeye çocuklardan daha hevesli olduklarını söyler:

Pîr oldum ey civān nece şabr idem it vefā
Eyyüb şabrı bende degüldür ne ‘ömr-i Nüh (32/6)

‘İyd-i vaşla köhne-dil etfāldan çok şād olur
Nev-heves olur gehî ey nev-civānum pîrler (62/4)

Şair, bir pîrin ona aşk yolunda nasihat ettiğini ve bu nasihatın onun kulağına küpe olması gerektiğini anlatır:

Aşq yolında baña kıldı naşîhat bir pîr
Didi oğlum saña bir söz diyeyim k'ola pesend (41/4)

Şânî, tasavvuf konulu “olur” redifli 50 numaralı manzumenin tamamında bir tarikat büyüğü olarak pire bağlanmanın Allah’a kavuşma yolunda ve mürid olma yolunda gerekli olduğunu söyler. Aksi takdirde; yanlış kişilere yönelen kişilerin bedbaht olacağını vurgulamıştır:

Anuñ kim p̄iri yoǵdur p̄iri şeyt̄an-ı mer̄id olur
Saʿadet ehli bir p̄irüñ elin tutar mür̄id olur

O kim taʿlīm-i ʿilm-i d̄in için bir p̄ire yapışmaz
Şaǵı-i bī-ḥayā bir naḥs [u] bed-baḥt [u] pel̄id olur (50/1-2)

Şaǵıdır nā-sezā işlerle p̄irin inciden kimse
Rızā ehli olanlar iki ʿālemde saʿid olur

Şaǵın her bir mür̄āʿī cāhil ü nādānı p̄ir itme
Eǵer çı söyledince her kişi bir Bāyez̄id olur (50/6-7)

Düzüp ḥoş-şüret-i ḥālī nazar kıl p̄ire ey Şānī
Ki mirʾāta ne vech ile bakılsa ol bed̄id olur (50 /9)

Şânî, pirden aldığı nasihatle ilahî aşkı tanıdığını, bu yolla dünya nimetlerinden vazgeçtiğini ve artık harabat ehli olduğunu söyler:

Almısum p̄ir-i fenā pendin ḥarābāt ehliyüm
Kaşr-ı Kaşerle deǵışmem menzil-i virāneyi (151/3)

5.3.2. Mürşid

Arapça irşad eden, doğru yolu gösteren anlamına gelir (Gölpınarlı, 1977, s. 243) Mürşid, tasavvufî bir terim olarak tarikatın lideri, şeyhtir. Şeyhe mürşid denmesi, şeyhin müridlerine yol göstermesi ve yönlendirmesinden kaynaklanır. Şânî, doğru yolu bulmak için tek gerekli olanın Kurʿân ve hadislerin mürşid edinilmesi olduğunu ifade eder:

Mürşid idin āyet-i kerīmi

Ḳavl-i Nebī pes ḫalīfe yeter (53/11)

5.3.3. Velî

Sözcük anlamı dost olan veli, tasavvufta Allah'a yaklaşmak için aracı olan kişilere verilen addır. Velîler, Allah'a ulaşma yolunda nefislerinden vazgeçer kötülüğe bulaşmaz. Evliya, veli sözcüğünün çoğuludur. Divanda veli sözcüğü sınırlı sayıda geçmektedir. Şânî, her derviş görünüşlü kişinin derviş olmadığını vurgulamış ve tevhide giden yolda bir velinin yoldaşlığına ihtiyaç olduğunu söylemiştir:

Gerçi yokluḡdan ʿibāretdür velî

Şanmañuz kim her gedā dervīşdür (45/5)

Tut elin bir velīnün tevḫīde gel tevḫīde

Al öḡüdin olanuñ tevḫīde gel tevḫīde (157/1)

5.3.4. Ârif

Ârif; tanıyan, anlayan, sezenanlamına gelir (Gölpinarlı, 1977, s 25). Arifler irfan sahibi olan, Allah'ı tanıyan, kendini bilen, gönül gözüyle Allah'a ulaşan, ilham yoluyla gelen bilgiye yani ilm-i ledüne sahip kimselerdirler. Şânî Divanı'nda arif, sezgisel bilgiye, sırta vakıf olması yönüyle anılır:

Ḥāl-i şanemüñ görinen āyine-i şüretde

Nükte-i ʿārif odur dāʿire-i vaḫdetde (148/1)

Şânî, cahilliḡin özelliklerini sayarak, arif ile cahil arasındaki farkları sıralamaktadır:

Bāḫıl ile ḫaḫḫı nice farḫ ide nādān [u] pelīd

ʿĀrif olan bildi nedür küfr ile ĩmān [u] şevāb (18/3)

ılduñ ey hayy-ı tevānā kimini  alem-i dānā
Kimini  arif-i bīnā kimin a mā sen idüpsin (132/9)

 n , ilah  ak yolunda d  len olumsuz durumların utanca sebebiyet vermemesi gerektiğini ifade etmi ve Allah'a ulama yolunda ariflerin utanma duygularından arınmi olması gerektiğini vurgulamıtır:

Gam yime kılsa mel met seni  ak-ı c n n
Dost yolunda alar  arif olanlar  arın (138/5)

5.3.5. S lik

Bilindiği gibi, Allah'a ulamak, manevi anlamda olgunluğa erimek üzere tasavvuf yoluna giren kimseye s lik denir. S lik, tarikat adabını yerine getirir. Allah'ın kudretini, hikmetini ve sıfatlarını kavrar. Seyr   süluk ise salikin Allah'a erime adına bir rehberin  nderliği ve denetiminde girdiği manevi yolculuğa verilen addır.

 n , s lik olmanın gereklerinden bahseder; salik olanın canından geçmesi gerektiğini vurgular:

S lik-i r h-ı mücerred olana ey derv 
C n u dil terki gerek  anda olur c na v  raht (24/4)

 n , Allah akıyla yandığını, Allah akının onu canından vazge irdiğini ve bu yolla Allah'ın sırrına eritiğini söyler:

C n zeb nına d elden  ak ile g ft r-ı h 
S lik-i c n-ı dil oldu v k f-ı esr r-ı h  (140/1)

N rdur em -i hid yetden yanar her r z eb
S ne-i k  ne-i s likde ey dil n r-ı h  (140/6)

5.3.6. Rind

Dünyanın gösterişine, dünya malına değer vermeyen derbeder bir hayat süren kişilere verilen addır (Mermer; Keskin, 2005, s 87). Bu yaşam biçimi, kalenderlik değil bohemlik olarak kabul edilir. Rindane kişilikler için dünyanın hiçbir değeri yoktur. Şânî, bir beyitinde sevgilide olmasını istediği özellikleri sıralar; sevgilisinin sevgi dolu, aşkı isteyen bir rind olmasını diler:

Bî cefâca pür-vefâca rindce ‘ayyârca
 Hübca maḥbûbca dilde talebce olsa yâr (120/6)

Şânî, bir rindin gerçeğe ve neşeye ulaştığı yer olan meyhaneden de söz ederek sufilik ve rindliği karşılaştırmıştır. Diğer bir beyitte ise meyhanenin açıldığını haber vererek rindlere çağrıda bulunmuştur:

Mescide şûfi şalâh ehlin okursın ammâ
 Künc-i meyḥâne durur zümre-i rindâne [sefer] (124/6)
 Açıldı bâb-ı meyḥâne gelen gelsin giden gitsün
 Şalâdur cümle rindâne gelen gelsün giden gitsün (126/1)

5.3.7. Zâhid

Allah’ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden kaçınan kişilere zahid denir (Pala, 2003, s. 501). Dar dünya görüşlü, ilim ve imanı şekilcilikle kavrayabilen dolayısıyla hiçbir zaman gerçeğe ulaşamayan insan tipidir. Şânî, zahidleri; katı, sert, bencil, hileci, yalancı, riyakar ve tehlikeli bulmaktadır. Divanda şair, zahid gibi olunmaması gerektiğini öğütler:

Olmağıl zâhid-i ḥodbîn u ḥada‘-pîşe şaşın
 Hîle vü mekr ile dirilme geçüp illere fend (41/5)

Şâni, zahidleri âşıkların karşısında görür ve âşıklar ile zahidleri karşılaştırır. Âşıklığı zahidlikten üstün tutarak zahidlerin yanlış yolda olduklarını, âşıklığı seçmeleri gerektiğini söyler:

Âşık oldur ola âyîne-şıfat rüşen-dil
Zâhid-i seng-i siyeh gibi ne tünd ola ne saht (24/3)

Şânî esîr-i zülf-i nigâr oldu zâhidâ
Tesbîh [ü] tâc u hırka vü zünnâr fikri yoḥ (34/9)

Şüret-i rızq-ı riyâdan kıturlurduñ zâhidâ
Şânî-veş gelseñ melâmet küyuna mestâne bir (51/7)

Şânî, bir beyitinde ise zahid ile agyarı aynı kefeye koymuştur. Âşığa gönül sırrını açmaması gerektiğini öğütler:

Dil zârını aḡyâr ile zinhâr zâhid tuymasun
Sırr-ı ḥafî açılmasun bîḡânedan bîḡâneye (152/6)

5.3.8. Dervîş

Tasavvufta kendi nefsi arzularını terk etmiş, iradesini mürşidine teslim etmiş müridlere dervîş denir (Artun, 2002, s.125). Dervîşler yalandan uzaklaşmış, nefsini köreltmış, Allah’a yönelmiş kimselerdir. Şânî, “dervîşdür” redifli 45 numaralı manzumesinde dervîşliğin özelliklerini anlatmıştır. Dervîşlerin Allah aşkıyla dolu, nefislerini köreltmış kimseler olduklarını vurgulamış ve kendisinin de bir nevi dervîş olduğunu söylemiştir:

Ṭâlib-i fakr-ı fenâ dervîşdür
Râḡıb-ı renc ü ‘anâ dervîşdür

Mâ-sivâdan iltifâtın kat’ idüp
Ḥaḡḡa olan âşinâ dervîşdür (45/1-2)

Pūte-i ʿaşk iḡre şāf itmiş dilin
 Hāk-pāy-ı kīmyā dervīşdür (45/7)

Hūn-ı vaşl-ı yāre şeyʿuʿllāh için
 Şānī de bir bī-nevā dervīşdür (45/9)

Şānī, dervīşe seslenerek Allah yolunda olanın dünyadan ve canından vazgeçmesi gerektiğini vurgulamıştır:

Sālik-i rāh-ı mücerred olana ey dervīş
 Cān u dil terki gerek ḡanda olur cāna vü raḡt (24 / 4)

5.3. 9.Sūfī

Bilindiği gibi; tasavvuf yolunda olan, kendini Allah'a adayan, dünya nimetlerinden vazgeçmiş, Allah için kalbini saf hale getirmiş kişilere sūfī denir(Uludağ, 1979, s.53). ŞānīDivanı'nda "şūfīdür" redifli iki manzume bulunmaktadır. Söz konusu manzumelerde genel olarak sūfī olmanın gerekleri ve sūfilığın özellikleri anlatılmıştır.

Şānī, tasavvuf yoluna baş koymuş, Allah aşkıyla dolu, kalbini temiz tutan, nefisini yenen, ilahî aşk yolunda canından geçmiş kişilerin sufi olduğunu söyler:

Ḳalbini pāk eyleyenler şūfīdür
 Nefsini ḡāk eyleyenler şūfīdür (46/1)

Sīnesin şāf eyleyenler şūfīdür
 Ḳāmetin Ḳāf eyleyenler şūfīdür

ʿAşk sīmurgına mesken olmaḡa
 Gönlünü ḡāf eyleyenler şūfīdür (47/1-2)

Men ʿaref sırrın ḡaḡīḡat fehmi idüp
 Nefsi ʿarrāf eyleyenler şūfīdür

İlden ey Şânî çeküp el hemdemin
 ‘Ayn şîn kâf eyleyenler şūfidür (47/6-7)

Şânî, 46 numaralı manzumenin mahlas beyitinde sözlerinin tamamının tasavvuf olduğunu, onu anlayanların sufi olabileceklerini vurgular:

Sözleriñ Şânî taşavvūfdur kāmū
 Anı idrāk eyleyenler şūfidür (46/7)

5.3.10. Mürîd

Mürîd; iradesini Allah’a teslim etmiş, tarikata girmiş, süluka, manevi yolculuğa başlamış kişi anlamına gelir (Artun, 2002, s.131). Divanda sınırlı sayıda geçen derviş sözcüğü, pirinin yolundan gitmesi gerektiği yönüyle anlatılmıştır. Saadet ehlinin pirinin elinden tutarak saadete erişeceğini aksi takdirde yoldan saparak şeytanın yoluna gireceğini söyler:

Anuñ kim pîri yoğdur pîri şeytân-ı merîd olur
 Sa‘adet ehli bir pîrūñ elin tutar mürîd olur (50/1)

5.3.11. Kâmil

Bütün, tam olgun, kemalde olan, kusursuz anlamlarına gelen kamil sözcüğü; tasavvufta insan-ı kamil şeklinde karşımıza çıkar. İnsan-ı kamil, Allah’ın her mertebedeki tecellilerine mazhar olan kişi anlamına gelir. Şânî kamil sözcüğünü her iki anlamıyla kullanmıştır. Kamil insanların pirinin yolundan gitmesi gerektiğini söyler. Başka bir beyitte ise kamil sözcüğünü gerçek anlamıyla kullanmıştır. Kendini kamil bir şair olarak görmüş, tarzının güzelliğinden söz ederek fahriye yapmıştır:

Ne dirse pîrūñ oldur söz ‘inād itme nizā‘ itme
 Şaķın kāmiller içre aduñ iblīs-i ‘anîd olur (50/4)

Nedür ol şi‘r-i ğazel tarz-ı güzel katl-i raķīb

Be ne şâcîr be ne kâmil be ne Şânî be ne er (115/5)

5.4. Tarihî ve Efsanevî Kişiler

Şânî Divanı'nda adı geçen kişiler genelde tarihi kişiler ve edebiyata konu olmuş ikili aşk hikayelerinin kahramanlarıdır. Şânî anlatmaya çalıştığı duyguyu veya fikri desteklemek, süslemek ve güçlendirmek için bir beyit veya dizelerde bu kişileri telmih yoluyla zikreder. Divan şiirinde yer verilen mitolojik ve efsanevî şahsiyetlerin genellikle İran menşeli olduğu görülür. Şânî Divanı'nda adı geçen kişilerin büyük bir çoğunluğu İran mitolojisine dayanır; ancak adı geçen tüm kişiler doğu toplumlarının ortak şahsiyetleridir.

5.4.1. Bâyezîd

Divanın 50 numaralı tasavvufî manzumesinde adı geçen Bâyezîd, büyük olasılıkla büyük âlim ve evliya olarak kabul edilen Bâyezîd-i Bistâmî'dir. İran'ın Bistam şehrinde doğmuştur. Künyesi, Ebu Yezîd Tayfur bin İsa El-Bistâmî'dir.

Şağın her bir mürâî câhil ü nâdânî pîr itme

Eğer çi söyledince her kişi bir Bâyezîd olur (50/7)

5.4.2. Yezîd

Muaviyenin oğlu ve Emevi Devletinin halifesidir. Hz.Hüseyin, Yezîd'e karşı Halifeliğini ilan etmesinin ardından Hz. Hüseyin ile beraberindeki 72 kişi katledilmiştir. O günden bugüne Yezîd, Şii İslam'da zulmün ve kötülüğün sembolü olarak anılmıştır. Sünni görüşe göre ise, bazı tarih yazarları tarafından meşruluğu tartışmalı görülerek, 'İslam Halifesi' olarak kabul edilir.

Şânî Divanında, pîr olmanın Allah'ın sırrına vakıf olmakla gerçekleşebileceğini vurgulamış. Yalancı ve sahte pîrlerin Yezîd dininden olduğunu söylemiştir:

Bilüp etvâr-ı kalbi vâkıf-ı esrâr olandur pîr

Yalan daçvayla serverlik iden din-i yezîd [olur] (50/8)

Şânî bu beyitinde Kerbela olayına telmihte bulunmuş, rakibini Yezid'e benzeterек sevgiliyi uyarmıştır:

Yezîd aġyāra uyma āb-ı vaşluña beni kıandır
Şehîd-i Kerbelā haķķı be-gāyet teşne çağumdur (121/5)

5.4.3. Lokman

Kaynaklarda ve edebî metinlerde, Lokman aleyhisselâm veya Lokman Hekim olarak geçer. Hz. Davud devrinde yaşamış bir ulu ve bilge bir kişi olduğu, Hz Davut'tan ilim ve hikmet öğrendiği rivayet edilir. Kur'ân'da adı ve oğluna verdiği nasihatler bulunmakla beraber, peygamber olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi yoktur. Edebî metinlerde sıklıkla âşıklar ondan gönül yaralarına, aşk acılarına derman diler:

Marāz-ı cehline ey Şānî şifā bulmaz mı
Kişi kim ʿilm ile Loķmān ola ger hikmetde (148/5)

5.4.4. Selim

Şânî dünyanın gelip geçiciliğini vurgulamak amacıyla, kahramanlığıyla ün salmış kişilerin bile bu dünyadan konup göçtüğünü söyler. Hüsrev ve Rüstem gibi İran mitolojisinde kahramanlıklarıyla nam salmış kişilerin yanında “Selim” adı da geçer. Beytte adı geçen Selim'in kahramanlığıyla ünlenmiş Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim olduğu düşünülebilir.

Bir vādidür ki dünyā-yi ġaddār-ı bî-sebāt
Niçe Selīm Hüsrev u Rüstem kıonar göçer (54/2)

5.4.5. Deccal

İslam mitolojisine göre ahir zamanda, Mesih'in ikinci kez yeryüzüne gelmesinden önce insanları dinî inancından saptırarak kötülüğe ve sapkınlığa yönelteceğine inanılan ve şeytanı temsil eden varlıktır. Şânî, tasavvuf konulu bir

manzumesinde, nefsinin Deccâl'e; kendini de Mehdi'ye benzeterek telmih sanatına başvurmuştur:

Nefs-i emmâre-i Deccâli n'ola katl itsem
Ten diyârına bugün Mehdî-i feth oldum ben (134/4)

5.4.6. Rüstem

Şehnâme'de detaylı olarak ve olağanüstülüklerle doğumu verilen Rüstem'in adı her zaman kahramanlık, cesaret ve yardımseverlik sözcükleriyle birlikte anılmıştır(Erzen, 2013, s.847). Şânî, dünyanın acımasız olduğunu ve gelip geçiciliğini vurgulamak için 'Rüstem' gibi destansı bir karakterin bile bu geçici dünyadan göçeceğini söylemiştir:

Bir vâdidür ki dünyâ-yi ğaddâr-ı bî-şebât
Niçe Selîm Hüsrev u Rüstem konar göçer (54/2)

5.4.7. Hüsrev

İran'ın meşhur bir padişahı olan Hüsrev, sevgilisi Şirin ile münasebetleri ve Ferhad'la olan rekabeti, ona mukabil arzusuna erişmesi, üzerine bindiği atı, taşıdığı kılıcı, sahip olduğu ikbal ve iktidar bakımlarından ele alınır(Tolasa, 2001, s.84). Divanda hem kahraman oluşuna hem de şairin kendini onunla kıyaslamasıyla yer almıştır:

Bir vâdidür ki dünyâ-yi ğaddâr-ı bî-şebât
Niçe Selîm Hüsrev u Rüstem konar göçer (54/2)

Çapuñda kul olandur şâh anı bilelüm dañı bilmem
Ne Dârâdur ne Rüstemdür ne Hüsrevdür ne Çayşerdür (114/3)

Şânî, şairlik yeteneğini överek kendini Hüsrev'e benzetmiş, kendini söz ülkesinin sultanı olarak görmüştür:

Nizām-ı nazmuña kılduñ musahhar cümle āfākı

Bugün ‘alemde Şānī Hüsrev-i mülk-i sühan[sın sen] (131/5)

5.4.8. İskender / Skender

Tarihte Büyük İskender ve Makedonya kralı olan İskender olmak üzere iki Şahsiyet vardır. Zamanla bunların özellikleri birbirine karışmış her ikisi de Zülkarneyn olarak anılmıştır. Kurân’da adı geçen ve Hızır ile hayat suyunu aramaya çıkan, peygamber ve padişâh olan İskender, Büyük İskender’dir(Erzen, 2013, s.243). Edebî metinlerde geniş topraklara sahip bir kral olarak ve cesareti ile anılmıştır. Şânî dünyanın gelip geçiciliğini anlatmak için İskender gibi büyük bir imparatorun bile bu dünyadan göçtüğünü söylemiştir:

Mülk idimez bu zāviye-i dehri kendüye

Niçe Sikender adlu niçe Cem kıonar geçer (54/3)

5.4.9. Cem

İran’da hüküm süren Pişdadîyan sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarı olan Cem, ilk defa demiri eritip işleyen kişi kabul edilmiştir (Erzem, 2013, s.840). Cem’in güçlü bir hükümdar olmasının yanında üzerinde en çok durulan özelliği şarabı bulan kişi olmasıdır. Şânî dünyanın hiç kimseye kalmayacağını söyleyerek padişahlardan örnekler vermiş ve anlatımını güçlendirmiştir:

Mülk idimez bu zāviye-i dehri kendüye

Niçe Sikender adlu niçe Cem kıonar geçer (54/3)

5.4.10. Mani

Çinli bir nakkaş ve ressam olan Mani, Maniheizm dininin kurucusudur. Yaptığı muhteşem resimleri, insanlara birer mucize şeklinde göstererek Mânîdinin birçok coğrafyaya yayılmasını sağlamıştır (Erzen, 2013, s.846). Divan şairleri tarafından genellikle sevgilinin güzelliği övülürken bahsedilir ve sevgiliyi tasvirde Mani’nin bile

aciz kalacağı vurgulanır. Bazen de şair, kendi şiirini yüceltmek amacıyla Mani'nin resimlerini ve ressamlığını kıyas aracı olarak kullanır:

Ḥayāl-i çīn-i zūlfūñ itdi Mānīden beni üstād
Benüm ey levḥ-i dilde nakş [u] taşvīr-i nigārum yār (66/6)

5.4.11. Kamber

Halife Ali'nin siyahi, sadık kölesidir. Daha sonra azad olunmuştur. Haccac-ı Zalim tarafından şehit edildiği bilinir. Ona olan bağlılığı ile ün salmıştır. Divanda, Ali, Düldül, Haydar ve Kanber kelimeleriyle tenasüp ilgisi kurulmuştur:

‘Alī-veş düldül-i nāza süvār olmuş bugün Ḥaydar
Gönül önünce Kanberveş dağınmış nāleden ziller (80/1)

5.4.12. Dârâ

Dârâ, İran padişahlarından Dârâb'ın oğludur. İskender'le savaşmış ve busavafta mağlup olduktan sonra tahtını tacını kaybetmiştir. Sonu son derece hazindir (Şişman-Kuzubaş, 2012 s. 143). Dara, divan şiirinde adı en çok geçen İran hükümdarlarından birisidir. Büyük bir saltanat ve ihtişama sahip olması, İskender'le olan efsanevi savaşları, tac ve tahtıyla dillere destan olmuş bir hükümdar olması, hem Fars hem de Türk şiirinde adından çokça bahsedilmesine sebep olmuştur. Dara, divan şiirinde bir ululuk, azamet ve ihtişamın sembolüdür. Genellikle kişiler övülürken onun üstünlüğünü ifade için kullanılmışsa da bazen de dünya hayatının geçiciliğini ifade etmek için kullanılmıştır.

Şair, aşkı ve sevgiliye sadakati anlatmak için kendini ün salmış hükümdarlarla kıyaslayarak onlardan üstün olduğunu anlatır:

Ḳapuñda ḳul olandur şāh anı bilelüm daḫı bilmem
Ne Dārādur ne Rüstemdür ne Ḥüsrevdür ne Ḳayşerdür (114/3)

5.4.13. Kayser

Eski Roma ve Bizans İmparatorluklarının lakabıdır(Pala, 2003 s. 276).Şânî aşkını ve sevgiliye sadakatini anlatmak için, kendini ün salmış hükümdarlarla kıyaslayarak onlardan üstün olduğunu anlatır. Tasavvuf konulu bir beyitte ise pir olmanın önemini vurgulamak için viraneyi Kayser Sarayına değişmeyeceğini söyler:

Çapuñda kûl olandur şâh anı bilelim dahı bilmem

Ne Dârâdur o ne Rüstemdür ne hüsrevdür ne Çayşerdür (114 / 3)

Almışım pîr-i fenâ pendin hârâbât-ı ehlüm

Çaşr-ı Çayşarla değışmem menzil-i virâneyi (151/3)

5.5. Çift Kahramanlı Aşk Hikayelerinin Kahramanları

5.5.1. Leyla vü Mecnun

Bir Arap halk hikayesinin kahramanlarıdır. Divan şairlerince, bu iki kahramanın yaşadığı olaylar ve hikayeleri sıkça işlenmiştir. Şairler genellikle Leyla'yı onun gece anlamını da göz önünde bulundurarak kullanmıştır. Mecnun ise maşuka olan son derece düşkünlüğü ve ızdıraba, acıya olan dayanıklılığı, aşk dolayısıyla yaşadığı delilik, bu delilik ile çöllerde dolaşması, insanlardan uzaklaşıp vahşi hayvanlarla ve özellikle ceylanlarla arkadaşlık etmesi ve perişanlığı ile beyitlere girer (Tolosa, 2001, s.86). Leyla, aşığa karşı acımasız olan sevgilinin sembolü iken Mecnun, aşk ve kedere bulanmış aşığın karşılığıdır. Genellikle sevgiliyle Leyla arasında ilgi kurulurken âşık da çektiği acılar ve aşkının büyüklüğü ile Mecnun'a benzetilmiştir:

Vâlih-i aşğ olmadıñsa bu rumûzı bilmedüñ

Şorma bu Mecnûn [u] Leylâ Vâmık [u] ‘Azrâ nedür (71/7)

Leylâ gibi gidübeni Mecnûn-şıfat o yâr

Yollarda koydı nâle-i âh ile âşıkâr (94/1)

Şabr-ı kararımı alan ʿaql-ı dilüm yağma kılan
Mecnūn-şifat dağa şalan yārūñ cemālidir beni (168/3)

Beyitte Leyla'nın siyah saçlarına telmihte bulunulmuştur:

ʿUşşāk içinde ey perī her dem kitābını
Leylā-yı zūlfūñūñ dil-i Mecnūn açar kıpar (76/3)

Şânî, âşğın aşkının büyüklüğünü göstermek için Mecnun ile kendini kıyaslamış, aşkının Mecnun'un aşkından çok daha fazla olduğunu savunmuştur:

Ālemde bugün ey dil Mecnūn ile Ferhāda
Olmaya bedel illā men ʿāşık-ı dildāda

Bilseydi nedür ʿaşkı ʿālemde eger Mecnūn
Koyup işğūñ cānā neyer idi şahrāda (143/1-2)

Baña Mecnūnı melāmetde müşābih idenūñ
ʿAcabā ʿaqlı olur mı ola hiç dūnyāda (147/4)

Şahrā-yı ʿaşk içinde Şānī şimdi Mecnūn yok menem
Bu vādī nevbetle diger dīvāneden dīvāneye (152/7)

5.5.2. Vamık u Azra

İran ve Türk edebiyatında klasik mesnevi konusudur(Pala, 2003, s.484). Vamık ile Azra adlı iki sevgili arasında geçen bir aşk hikayesini konu alan mesnevilerdir. Şânî, âşğın ancak aklını yitirerek âşık olabileceğini vurgulamak için ünlü aşk hikayelerinin kahramanlarına telmihte bulunmuştur:

Vālih-i ʿaşk olmadıñsa bu rumūzı bilmedūñ
Şorma bu Mecnūn [u] Leylā Vāmık [u] ʿAzrā nedür (71/7)

5.5.3. Ferhad u Şirin

İran edebiyatının mesnevi konularından olup divan şiirinde daha çok Hüsrev ü Şirin olarak bilinir. Hikaye Ferhad, Şirin ve Hüsrev etrafında döner.Şirine kavuşma yolunda Bisütun denen dağı delen âşıktır Ferhad. Edebiyatta sevgilisi uğruna birçok güçlüğü göze alan âşığı sembolize eder. Sevgiliyi simgeleyen Şirin, sözcük anlamı da gözetilerek genellikle “dehan” kelimesiyle beraber işlenir(Erzen, 2013, s.853). Divanda bu isimlerin etrafında teşekkül eden hayaller irsal-ı mesel, tevriye ve tenasüp gibi söz sanatlarıyla zengin bir görünüme kavuşturulur:

Dilber ki nāz ile leb-i rengīn açar kıpar

Ferhād-ı cāna kışsa-i Şīrīn açar kıpar (75/1)

Ey Şānī lāle şanma ki kūh-sār-ı deşt-i ğam

Ferhād-ı cāna defter-i hūnin açar kıpar (75/5)

Gūş idelden nāle vü feryād-ı zārum tağlar

Lāleler yer yer dilin tağlara her dem dağlar (86/1)

Lezzet-i aşkı bilürdi ne imiş ey Şānī

Şīr-i şīrīnüm eger irseyidi Ferhāda (147/5)

Ferhad’ın sevgilisi uğruna dağları delmesi olayına telmihte bulunan şair, kendi aşkının Ferhad’ın aşkından daha fazla olduğunu iddia eder:

Benümle sen nice da‘vā-yı aşk eylersin ey Ferhād

Öñümce kūy-ı miñnetde benüm bir kūh-kensin sen (131/3)

ALTINCI BÖLÜM

ŞÂNÎ DİVANİ METNİ

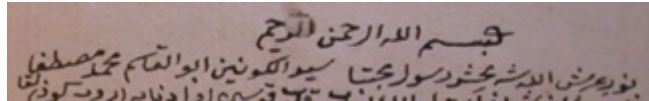
6.1. Nüsha Tavsifi

Yaptığımız katalog incelemelerinde sadece bir nüshasına ulaşabildiğimiz Şânî Divanı Y-231, 45481 arşiv numarası, 412 tasnif numarası ve 231 demirbaş numarasıyla Sermet Çifter Yazma Eserler Kütüphanesine kayıtlıdır. Yerli ve yabancı yazma eser katalog taramalarında Şânî mahlaslı şairin ulaşabildiğimiz tek eseri Şânî Divanı adlı 30 varaklık divanıdır.

Kütüphane kayıtlarında yazı türü “talik” olarak verilmiştir; ancak divanın yazı türü “rika”dır. Şirazesı dağınık; ciltsizdir. Divanın bazı varakları eksiktir. Varaklar, 180x120 ebadlarında, aharlı ve krem renktedir. Satır sayısında bir düzen yoktur. Şânî Divanı, mürettep bir divan değildir. Şânî Divanı’ndaki 175 manzumenin tümü gazel şeklinde uyaklanmıştır. Divan daha çok bir “gazelliyat” görünümündedir. Bazı manzumeler aruza uygun değildir; ancak aruza uygun olmayan bu manzumeler hece ölçüsüne göre düzenlenmişlerdir.

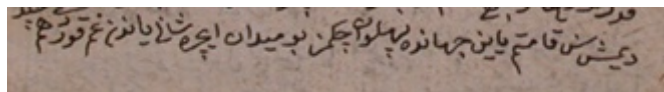
Divanda yer alan bazı beyitlerin, sözcüklerin üstü çizilerek beyitin hemen yanına ya da üstüne düzenlenmiş hali yazılmıştır. Dize aralarında sözcük sıkıştırmak amacıyla üç nokta kullanılmış ve sözcük eklenmiştir. Müellif yazdığı bazı manzumelerin kenarına “yazıldı” anlamına gelen “tahrir şud” ve bunun dışında manzumeleri derecelendirmek amacıyla “ālā” yazmıştır. Elimizdeki nüshanın kütüphane kaydında müellif olarak Şânî adı verilmiştir.

Kütüphane kayıtlarında divanın istinsah tarihi olarak XIX. yüzyıl verilmiştir; ancak eserin dil özellikleri ve içeriğine bakıldığında hangi yüzyılda yazıldığına dair başka bir bilgiye veya kayda rastlanmamıştır.

Nür-ı ‘arşî’llāh şeh-i mahşer resül-i müctebā

Seyyidü'l-kevneyn Ebū'l-Ķāsım Muḥammed Muştafā (1/1)

Dimişsin ḳāmetüm yāyin cihānda pehlüvān çekmez

Bu meydān içre Şānî yā neden ḳurdı hem çekdi (175/7)

6.2. Metin Kuruluşunda Dikkat Edilen Hususlar

Şânî Divanı'nın çeviri yazılı metninin kuruluşunda dikkat edilen hususları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Şânî Divanı mürettep bir divan olmadığı ve daha çok bir gazelliyat görünümünde olduğu için manzumelere nazım biçimlerine göre değil, divandaki sıralarına göre numara verilmiştir. Eksik varakları dipnotlarda belirtilmiştir.
2. Çeviri yazılı metinde her beyit manzumedeki sırasına göre numaralandırılmıştır.
3. Dipnotların tamamı sıra numarası verilerek oluşturulmuştur.
4. Aruza uymayan bazı beyitler dipnotta gösterilmiştir.
5. Arapça ve Farsça beyitlerin Türkçe anlamları dipnotta verilmiştir.
6. Metinde geçen ayetlerin, Kur'an'da geçtiği yerler ayet ve sure numaraları belirtilerek dipnotta verilmiştir.
7. Vezin ve anlam gereği metin tamiri yapılan yerler dipnotta belirtilmiştir.
8. Yazma eserde yazılmamış olan bazı redif sözcükleri çeviri yazılı metne köşeli parantez "[" içerisinde eklenmiştir.
9. Divanın biçim, içerik, dil ve anlatım özellikleri incelenmiş, inceleme sonunda elde edilen veriler, Şânî Divanı'ndan uygun beyitlerle örneklendirilmiştir. Bu beyitlere çeviri yazılı metinden ulaşılabilmesi için parantez içerisinde manzume ve beyit numaraları yazılmıştır.
10. "-up" zarf-fiil eki, yazma eserde "b" ile yazılmış; ancak "çeviri yazılı eserde "p" şeklinde okunmuştur.
11. Metinde geçen özel isimlerin ilk harfi büyükyazılmış; ek geldiğinde kesme işaretiyle ayrılmıştır.
12. Yazma eserde 3. tekil kişi zamiri " o " ve " ol" olmak üzere iki şekillidir. Aruzu dikkate alarak bazı örneklerde "o", bazı örneklerde "ol" şeklinde yazılmıştır.
13. Günümüzde ön ses d ile başlayan bazı Türkçe sözcükler Şânî Divanı'nda t sesiyle yazılmıştır. Bir kısım sözcükler ise hem d'li hem de t'li şekilleriyle yazılmıştır. Bu sözcükler yazma eserde olduğu gibi iki şekilli olarak yazılmıştır.

6.3. Çeviri Yazı Alfabetesi

آ	a	ص	ş
ا	a, ā, e	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ţ
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	g, k, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	ن	n
ز	z	و	v; o, ö, u, ü
ر	r	ه	h; a, e
ژ	j	ی	y; i, i, ī
س	s	ء	’
ش	ş	Vav-1 ma’düle	˘

6.4. Şânî Divanı'nın Çeviri Yazılı Metni

[1b]

Bismillāhirrahmānirrahīm

1

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Nūr-ı ʿarşillāh şeh-i maḥşer resūl-i müctebā
Seyyidül-kevneyn Ebū'l-Ḳāsım Muḥammed Muştafā

Şābit-i şān-ı şerīfi āyet-i Levlāk²⁶ olup
Ḳābe ḳavseyni ev ednāya²⁷ irüp gözüm likā

3. Evliyā vü enbiyānuñ serveri ḥatmü'r-rüsül
Etkiyā vü asfiyāya hem resūl-i reh-nümā

Āsmān-ı daʿvet-i şerʿine şiddiḳ didirüp
Şāhid oldı gün gibi Ḳurʿān-ı nutḳu'llāh aña

5. Gerçi geldi Lā nuferrıḳu²⁸ āyeti beyne'r-rüsül
Līk Aḥmed zübdesidür didi ol Rabbü'l-ʿalā

Künh-i zātın ḳanda feḥm eyler anuñ ʿaḳl-i beşer
Vaşf-ı pākin kim anuñ idrāk ider ğayr-ı Ḥudā

7. Baḥr-ı medḥinden anuñ bir ḳatre itmezler beyān,
Şad hezārān olsa Şānī gibiler ğavvās aña

²⁶ Hadīs-i Kudsi: "Sen olmasaydın, felekleri (kainatı) yaratmazdım".

²⁷ Kurʿān,sure53, Necm, ayet 8-9 :“ḳābe ḳavsey - Ev Edna”, “O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu”.

²⁸ Kurʿān,sure2, Bakara, ayet 285: “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz”.

2

Mef'ülü Fā'ilätü Me fā'ilü Fā'ilün

1. Maḳbül-i her dü-âlem ü maḥbüb-1 Kibriyâ
Fahr-1 cihân seyid-i ser-i cümle enbiyâ

Bâz-1 sefîdi şer'-i şerîf âşyânınuñ
Sîmurğ-1 Ḳaf-1 ḳulle-i kudret-gehi Ḥudâ

3. Yoḳdur şebîh ü mislüñ evel²⁹ yaradılmağūñ
Sensin Muḥammed Aḥmed-i Muḥtâr Muştafâ

Jeng-i zulâm-1 kevni ḳamu şordı şâf idüp
Vech-i şerîfüñ olalı mir'ât-1 Ḥaḳ-nümâ

5. Şâh-1 güzîn [ü] fahr-1 cihân seyyidü'l-ümem
Ḥayrû'l-enâm u³⁰ zübde-i sertâç-1 evliyâ

Buldı necât dünyevü 'ukbâda her zamân
Emr-i şerîf-i şer'üñ iden kendüden edâ

7. Ey şâh kân-1 luḫf u kerem it şefâ'ati
Geldi ḳapuña yalvaru bu Şânî-i gedâ

3

Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün

1. Ey nübüvvet ḥâteminde ism-i ḥatm-i enbiyâ
V'ey velâyet şafḥasında nâm-1 şâh-1 evliyâ

Ey şerâyi' bahrına 'ummân-1 bî-pâyân olan
V'ey ḥaḳâyıḳ kânınuñ dürr-i laṫîfi Muştafâ

²⁹ Bu sözcük "evvel" şeklinde yazılmıştır; ancak vezin gereği "evel" okunmuştur.

³⁰ Yazma metinde "en'âm-ı" şeklindedir.

3. Ey ruḥı āyīne-i dīdār-ı Hāḳ ḫayrū'l-enām
V'ey şaçı gerdān-ı ʿuşşāḳa olan bend-i şafā

Ey nice şāhib-nübüvvet Hāḳ resūliyken sentüñ
Ümmetüñden olmağı Hāḳdan idindiler recā

[2a]

5. Çağırıcak nefsi nefsi enbiyā vü mürselīn
Ümmetī didükde sen Şānī ḫuluñ itme cüdā

4

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(Fā'ilātün) (Fa'lün)

1. Zinde ʿaşḳuñla ser-ā-pā eşyā
Mürde ʿaşḳuñsuz olan her peydā

ʿAşḳsın ʿaşıḳ-ı şeydā daḫı sen
Sensin ey zīver-i ḫüsn-i ğarrā

3. Şun-ı zātuñ saña āyīne-mişāl
Görür anda olanı her bīnā

Gah ḳamuda ṭolusınbī-ıkrāh
Gah müberrā ḳamudansın yek-tā

5. Cān-ı ʿaşḳuñda geziip ʿaşḳuñ arar
Şu semek gibi ki ister deryā

Ne bilür āb-ı vişālūñ ḳadrin
Düşmeyen deşt-i ğam içre şeydā

7. Görmez ey Şānī o nūr-ı pāki
Çeşm-i ḫaffāşesi olan a' mā

5

Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün Müstefîlün

1. Ey cān [u] cümle cism-i dil ü cān Muḥammed Muştafā
Maṭlūb-ı ʿarīfīn şeh-i ḥübān Muḥammed Muştafā

Her nuṭḡ-ı pākūñ oldı biñ ervāḥa ḡūt-ı rūḡ [olan]³¹
Sensin suḡan deminde dūr-efşān [Muḥammed Muştafā]

3. Ey sālīk-i reh-i Ḥaḡa vāşıṭa-i ḡadīm [olan]
Şerʿ-i sirāc-ı lemyezel olan Muḥammed [Muştafā]

Ḥaḡ sevdi kim sevüp seni maṭlūb idinmeye³²
Ey cisme cān u cānlara cānān Muḥammed [Muştafā]

5. Umar şefāʿat [ü] keremūñ ol şehūñ ḡamu [ümem]
Oldur çü Şānī menbaʿ-ı iḡsān [Muḥammed Muştafā]

6

Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün

1. Yüziñe nūr-ı Ḥaḡa olmuş hüveydā
Anuñ çün ehl-i ʿaşḡı kıldı şeydā

Dü-ʿālem naḡşı mirʿāt-ı ruḡuñdan
Görindi çeşm-i ʿuşşāḡa ser-ā-pā

3. Görinür kāʿināt aḡvāli andan
Zihī şüret ki mirʿāt-ı mücellā

Ruḡ-ı tābuñdan olmuş ʿıyd-i nevrüz
Siyeh zülfüñ berāt-ı ḡadr-i aʿlā

³¹ Bu dize vezne uymamaktadır.

³² Bu dize vezne uymamaktadır.

5. Kaşuñ mihrâbına ey yüzi kıblem
Sücüd itdük kamu kim eylemez yâ

Senüñ zikrünüñ kılmur her bir dehenden
Kamu dillü dilince her bir eşyâ

7. Dir imiş leblerüñ her dem ene'l-Hağ
Dehânuñ sırr-ı gayb eylermiş ifşâ

Düşüpdür müdde'â kattâl çeşmüñ
Anı şormak bize farz oldu cânâ

9. Ne var Şânî saña ger olsa vâşıl
Rücû'ı mihredür çün zerre-âsâ

7

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Ğubâr-ı küyet ey meh tütüyâ-yı çesm-i her bînâ
Ne bilsün kıymetin ol cevherüñ nâdân olan a'mâ

Hayâl-i hâl-i rüyet der-dilem dâğ-ı muhabbet şüd
Hevâ-yı zülf-i müşkînüñ ser-i 'âşıkda bir sevdâ

[2b]

3. Der-evc-i âsmân-ı dil hilâl-i nağş-ı ebrüyet
Meh-i nevdür ki olmuşdur şafağdan ey perî peydâ

Zi-la'let her sühan ki meh zi-rüy-ı nükte mî-âyed
Gider şabrum qarârum qalmayup 'aqlum olur yağma

5. Çü der-bâğ-ı leţâfet ân ruğ-ı yâr sırr-ı gül-rengin
Ben ey Şânî 'aceb mi ger olursam bülbül-i şeydâ

8

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün**(Fā'îlâtün)****(Fa'îlün)**

1. N'ola cān eyler isem ben ruḥ-ı cānāna fedā
Şimdi mi şem'e ider cānını pervāne fedā

Naḫd ü şabr-ı dil-i cānum n'ola yāruḥsa kamu
Bende-i muḥliş ider varını sulṭāna [fedā]

3. Şadef-i tab'umuñ elfāz-ı güherbārı müdām
Nāzı çok ol dehen ü la'ı-i dūr-efşāna [fedā]

Cem'e-i ḥātır dil-i sevdāzede sergeşte gönül
Gerden-i yāre düşen zülf-i perîşāna [fedā]

5. Hedef-i dil siper-i sīne nişāngāh gönül
Nāvek [ü] tır [ü] müje gamze-i fettāna [fedā]

Cān-ı şīrīn şeker-āsā vü ḥayātum varı
Mışr-ı ḥüsnüñ şehri ol Yūsuf-ı Ken'ān'a [fedā]

7. Sāye-veş yoluna ḥāk olduğum ey Şānī bu kim
İtmişim varımı ol serv-i ḥurāmāna [fedā]

9

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün

1. Nedür bu ruḫlar u lebler nedür bu zülf-i 'anber-sā
Nedür bu güller ü müller nedür bu sünbül-i garrā

Nedür bu çatma kaşlar incü dişler zülf-i serkeşler
 Nedür bu çeşm-i merdüm-keşler olmak böyle bî-pervā³³

3. Nedür bu reste reste deste deste çîn-be-çîn kākül
 Nedür bu haste-dem-beste şikeste dildeki sevdā

Nedür bu қоша қоşadāne dāne ruhdaki beñler
 Nedür bu kūşe kūşe ʿaql-ı şabr-ı dil iden yağma

5. Nedür bu pāre pāre rīze rīze bağrımūñ hālī
 Nedür bu yāre yāre kıldığıñ bu cān-ı bî-pervā

Nedür bu yalvarış bu āh [u] nāliš sende ey Şānī
 Nedür dilberde bu cevr [ü] cefā bu nāz-ı istignā

10

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1. Nedür bu sürmeler bu gamzeler bu fitneler cānā
 Nedür bu baqmalar dil yaqmalar bu nāz-ı istignā

Nedür bu çatma kaşlar incü dişler zülf-i serkeşler
 Nedür bu çeşm-i merdüm-keşler olmak böyle bî-pervā³⁴

3. Nedür bu ʿarız [u] fem leb [ü] zenaḥdān zeḳan ğabğab
 Nedür bu caʿd-ı ğisūlar nedür bu ḥāk-i ʿanber-sā

Nedür bu ḳadd u kāküller nedür bu serv u sünbüller
 Nedür bu kırmızı güller yañağ mı lāle mi ḥamrā

5. Nedür Şānī bu ḥāletler leṭāfetler zerāfetler
 Nedür bunca belāğatler nedür bu tarz-ı nev-peydā

³³ Gazelin ikinci beyti olarak yazılan bu beytin üstü çizilmiştir. Aynı beyit yedinci beyitten sonra yanına çizgi çekilerek tekrar yazılmıştır.

³⁴ Önce 9. gazelin 2. beyti olarak yazılmış olan bu beytin üstü çizilerek 10. gazele dahil edilmiştir.

11

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Nedür bu giryeler bu inlemekler ey dil-i şeydā

Nedür bu nāleler bu āh u feryād ile vāveylā

Nedür bu dildeki ğamlar nedür bu cāndaki hemmler

Nedür bu gözdeki nemler nedür bu cerā cerā

3. Nedür bu rind-i kıllāşı ne[dür] bu üst[ü] başı

Nedür bu gözleriñ yaşı nedür bu kıan akan deryā

[3a]

Nedür bu sīnenüñ çākı nedür bu tarz-ı bī-bāki

Nedür bu cüst [ü] çālākı nedür bu cüst-i cevher-cā

5. Nedür bu nağmeler dilde terennümler mi bülbülde

Nedür bu zār içi ilde nedür bu taşra ki ğavġa

Nedür bu genc-i bī-yārī nedür bu zār-ı bīmārī

Nedür bu hāl-i bīdārī nedür bu ġiceler ihyā

7. Nedür bu ġüft [ü] ġü Şānī nedür bu halk-ı hū Şānī

Nedür bu zerd-rū Şānī nedür bu za'ferān-āsā

12

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Ey yār-ı 'azīzim saña bir söz direm ammā

Cān küşene taķ sen anı ki ol dūr-i yek-tā

Yād u bilişi ġayr ile yād eyle hemīşe

Ta ki seni de yād u biliş ġayr ile aña

3. İl zemmin iden kimseye zinhār qatında
Yüz virme ki eksik dönecek ol yüzi qara

Elbette seni de idiser illere gıybet
Şan‘at idinüpdür anı kendüzine zīrā

5. Kezzāb ile gammāz ile zemmām ile nemmām
Allāh resūline vü halka olur a‘dā

Allāh’ı Resūl’i seven eyler bularabuğz
Bağmaz yüzine rağbet idüp bunlaruñ ašlā

7. İl ‘aybına depretme dilüñ ‘aybuñ açarsın
Şānī’den işit eyleme baḥs-ı qurı gavğa

13

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Şevq-i ruḥsāruñla dilde dāğ-ı gam güldür baña
Gülşen-i sīnemde āh ey gonca bülbüldür baña

Bezm-iğamda ‘işret-i şāhāne eylersem ne var
Āh muṭrib-dīde sākī ḥün-ı dil müldür baña

3. Gülşen-i ḥüsnüñde zülf [ü] qadd [u] ruḥsāruñ sentüñ
Gonce vü güldür nigārā serv ü sünbüldür baña

Dil lebüñ vaşfuñdan epsem olmağa mümkün midür
Bezm-i şevküñde şirāḥī söz-i gülğuldür baña

5. Zülfiqār-ı nazmuma ey Şānī a‘dā baş eger
Ṭab‘-ı nāzuñ ‘arşa-i ‘ālemde Döldül’dür baña

14

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Sīb-i zeķanuñ dime ki ŧeftälüsin alma

Ey tāze nihālüm aķıdur dīdeler alma

Dil-teŧnesi ğāyetde diler āb-ı viŧālün

Allāh içün ölsün dir isen ey perī alma

3. Unutma bizi la'l ü zeķan būselerinden

Bīmār-ı dil ister ķatı ŧeftālü vü alma

Dil naķdine vir vaŧl metā'ını ķayırmaz

Ey h'āce-i hüsñ ögrenigör ŧatma vü alma

5. Olsun hedef-i sīne-i ŧānī' de niŧānuñ

Ey ķaŧı kemānum ķomüjeñ tīrini alma

15

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Boyuñdur serv ü gül vechüñ ruħuñdur ğonce-i ra'nā

Çe ğonce ğonce-i nāzik çe nāzik nāzik-i ħamrā

[3b]

Diŧüñ lüplü sözüñ gevher lebüñdür la'l-i h'üb-nāṭıķ

Çe nāṭıķ nāṭıķ-ı mu'ciz çe mu'ciz mu'ciz-i 'İsā

3. Gözüñdür āhu-yı Tātār dudāğuñ nāfe-i ħoŧ-bü

Çe nāfe nāfe-i 'anber çe 'anber 'anber-i sārā

Benüm sevdā-yı 'aŧķuñla bu kūyuñda ķalan ğulğul

Çe ğulğul ğulğul-i bülbül çe bülbül bülbül-i ŧeydā

5. Be-Ka'be h akkı ey Şanı Şağın d r olma g l-ruğdan
 e g l-ruğ g l-ruğ-ı dilber e dilber dilber-i garr 

16

F il t n F il t n F il t n F il n

1. Y r ile v r n olursa görünür cennet ba a
 Y rsız cennet mağamı gösterür z lmet ba a

Bu felek bir gün dil-i mağz numu Şad itmedi
 Y r ile vuşlat deminde olmadı ruŐsat ba a

3. H yli demdür k Őe-g r-i derd-i hicr n eylemiş
 Ba'd   isrin y sr ³⁵ vardır itmesün minnet ba a

Ger Kur'an-ı  ilm olursa i tir k-i z hrede
 Vefk-i dil-h ah üzre te's rinded r devlet ba a

5. K tib-i ateş-zeb ndur Şanı ta r r eylemiş
 Görse dirdüm reşk iderdi Ő hib-i Şevket ba a

17

F il t n F il t n F il t n F il n

1. Sensin ey hayr 'l-beşer ol server-i  al -cen b
 Kim gülüm-ı dergeh nd r ins [ ] cin [ ] Şeyh [ ] Ő bb

Őer  n env r  ziy -bağş olsa  f ka n'ola
 Zerred r efl kda mihr-i ruğundan  fit b

3. Yaradılmışda naz r n yoğdur ey seyyid senün
 Ő nu a Levlak³⁶ dur All h'dan  nkim hi t b

³⁵ Kur'an,sure94, İnşirah, ayet 5: "Şüphesiz g cl kle beraber bir kolaylık vardır."

N'ola açsa tîğ-i şer'üñ şark u ğarbu ser-te-ser
Çün refîküñ oldı Hakk'dan izz ü naşr u feth-i bāb

5. Hāk-pāyuñ tütīyā-yı dīde-i cān itmeyen
Kördür başına toprak gözüne tolsun turāb

Kehl-i māzāgü'l başardan³⁷ sürmelüdür gözlerüñ
Anuñ için hā'il olmaz çeşmüñe yüz biñ hicāb

7. Bir şehādetle iki nişf eyledük çarhuñ mehin
Mu'cizātuñla şecer dil buldı taştan akdı āb

Ümmetüñ-çün zeyn olupdur bāğ-ı cennet hūr-ı ʿayn
Hem yer aklanmış durur a'dāñ için dārü'l-ʿuqāb

9. Yüz karasıyla siyeh kıldı ʿamel defterlerin
Sen şefi' ol Şānī'ye ey nūr-ı Hāk yevmü'l hisāb

18

Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün

1. Bize temīz ehli gerek ide su'āl ile cevāb
Bildürevüz aña nedür sehv-i haṭā ile şevāb

Nicesi elvān ile eşkālī beyān idem aña
Kim gözünüñ olmaya nūrı ya gözün tuta hicāb

3. Bāṭıl ile haḫḫı nice fark ide nādān [u] peḫīd
ʿArif olan bildi nedür küfr ile ĩmān [u] şevāb

³⁶ Hadīs-i Kudsī: "Sen olmasaydın, felekleri (kainatı) yaratmazdım."

³⁷ Kur'ân,sure53, Necm, ayet 17: "Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı."

[4a]

Manzar-ı halk olmağa-çün mertebe-i a'âlâ gerek
Bülbül [ü] tûñile kaçan bir ola her büm gurab

5. Manzar-ı Hağ olmaludur halk-ı cihân âyinesi
Tâ ki ne şüretle bakılsa anı göstere cevâb

Zulmet ile rüşeni göz görür eyâ t̄alib-i Hağ
Altun ile bakırı şarrâf bilür itme şitâb

7. Yüri Hudâ-bîn olağör eyleme hod-bîn öziñ
Pendi bu Şaniden işit her sözidür saña kitab

19³⁸

1. Ey dînde qarındaşım gel edeb öğren edeb
Hağ yolunda yoldaşım gel edeb öğren edeb

Edeb başlar tâcîdur sulţanlar muhtâcîdur
Edebsüzlik acîdur gel edeb öğren edeb

3. Edebdür yüzüñ şuyı keser yaramaz hūyı
Hiç getirmez gayğulı gel edeb öğren edeb

Edepsüzler hor olur her yerde mağhūr olur
Hağ katından dūr olur gel edeb öğren edeb

5. Sesüñ kaldırıp gülme halkı saña güldürme
Nâ-hağ cânuñ öldürme gel edeb öğren edeb

Edebli temîz olur her yerde 'azîz olur
Edebsüzler hîz olur gel edeb öğren edeb

³⁸ Bu gazel musammat gazel görünümünde olsa da aruz vezninin herhangi bir kalıbına uymamaktadır. Dizeler ikiye bölündüğünde 7+7 14'lü hece kalıbına uygunluk göstermektedir.

7. Eger oğlan eger kız olmayalar edebsüz
Edebsüz oñmaz hergiz gel edeb öğren edeb

Şānī ne itse taʿlīm edeb tıutup ol teslīm
Uluña eyle taʿzīm gel edeb öğren edeb

20

Mefʿülü Fāʿilätü Mefāʿilü Fāʿilün

1. Ebrülaruñ kemān-ı muḥabbet midür çatup
Tır-i müjeyle dil urasın ey perī atup

Zülfüñ şebünde dūr iderek hāl-i ʿarızuñ
Bir ugrıdur şabāḥa ḳalupdur o çok yatup

3. Beyʿ-i vefā it ey perī gönülümle vaşluñı
Bāzār-ı ḥüsne ḥocasın öğren alup şatup

Ġamzeñ ucından öleni laʿlün çü dirgürür
Ḥünī gözüñ n'ider güzelim ḳana al ḳatup

5. Ey Şānī ḥāl-i ʿarız-ı dildāre ḳıl nazār
Bir cāzū-hindūdur ki boğulmaz şuya batup

21

Feʿilätün Feʿilätün Feʿilätün Feʿilün

(Fāʿilätün)

(Faʿlün)

1. Neye döndi yüregüm ḡamzeñ oğından nazār it
Ġuş idüp nāle-i feryād u figānum ḥazer it

Kuḥl-i erbāb-ı nazār ola ḡubār-ı ten-i ḥāk
Ḳabrüm üzre gelüp ey ʿİsī-nefes bergüzer it

3. Murğ-i dil kūyuña uçmaq ider ammā uçamaz
Ġamzeñ oqların aña ey qaşı yā bāl ü per it

Seng-i taʿnı saña irgürmeye aġyāruñ elem
Cism-i pāküñe beni cānuma minnet siper it

[4b]

5. Ġīn-i zülfüñde durur büy-ı vefā ol yāriñ
Sen gerek Şām u Ġabeş illerine biñ sefer it

Açmaġa genc-i dili katl-i tılısm-ı cānı
Şimdi ey hādī refīküm baña fetḥ-i zafer it

7. Fetḥin istersen eger Şānī tılısm-ı cānuñ
Giceler nāle-i dil-süz ile āh-ı seḥer it

22

Mefʿülü Fāʿilätü Mefāʿilü Fāʿilün

1. Cüz nīst Kaʿbe līk ü kūy-ı Muḥammedest
Ḥablü'l-metīn-i Ḥaḳser-i müy-ı Muḥammedest

Guftend muhakkıkīn-i cihān hoş şinev ḥadīs
Ḳurʿān-ı ḥaḳ-ı Aḥmed u ḥüy-ı Muḥammedest

3. Der-āsmān-ı şerʿ-i nübüvvet-i ü tāfteest
Mihr-i felek-i Nüh pertev-i rüy-ı Muḥammedest³⁹

Ger peyker-i Ḥaḳ zinde şevī hemçü Ḥızr tü⁴⁰
Āb-ı ḥayāt kelime-cüy-ı Muḥammedest

³⁹ Bu dize vezne uymamaktadır.

⁴⁰ Bu dize vezne uymamaktadır.

5. Şānī bedān ki çāre-i bīçāregān ü şūd
‘Azmem hemīşe z’ān ki be-sūy-ı Muḥammedest

23

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

1. Kānlu dāğum seyr iden sīnemde cānā semt semt
Şandı güllerdür açılmış gülşen-ārā semt semt

Ruḥdaki ḥālūñ gāmıyla dilde her dāğ-ı siyeh
Lālelerdür vādi-i sīnemde cānā semt semt

3. Āh-ı āteş-bārda her dāğ bir penbeyle dil
Çarḥdur zeyn oldı encümlerle güyā [semt semt]

Dün gice ey meh gām-ı zülfüñle āh u nāleler
Başın alup göklere gitdi ser-ā-pā [semt semt]

5. Şāniyā dilde şerār-ı āh-ı āteş-bārdan
Şem’ler yaqđım bu şeb itdim temāşā [semt semt]

24

Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün**(Fā’ilātün)****(Fa’lün)**

1. Kuralı pādīşeh-i’aşq gönül şehrine taḥt
Baña yār oldı kamu ‘izz ü şeref devlet baḥt

Cismümi kollarımı dāğ ile zeyn eyledi yār
Oldı bir meyve-i nihāl bedenüm şāḥ-ı dirāḥt

3. ‘Āşık oldurola āyīne-şıfat rüşen-dil
Zāhid-i seng-i siyeh gibi ne tünd ola ne saḥt

Sālik-i rāh-ı mücerred olana ey dervīş
Cān u dil terki gerek kıanda olur cāna vü raht

5. Şāhlık meylini kıo Şānī gedā-yı ‘aşk ol
Ne ğam-ı ħayl u ħaşem çek ne hemm-i tāk ne taht

25

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ey dil ber-ān ki ‘aql ğü şem‘-i münevverest
Devlet bedān ki der-şeb-i bahşış muķarrerest

Çe ki zi-‘aql āyed ü maķbül-i Ħaķ büved
Her ki zi-nefs āyed u iblīs-i ebterest

3. Nefset-i tīre küll-i şey-püş pūr-ħayl
Dürc-i ten ‘aql-ı mihr ü meh pūr-enverest

[5a]

‘Aql-ı ma‘āş egerçi u nā-būd zi-nefs⁴¹
Der-pīş-i aql-i küll velī ĩn naķş-ı kemterest

5. Cānest şāh-ı mülk-i beden aql-rā vezīr
Şānī bedān ki düşmen-i ü nefs-i kāfirest

26

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Nīşe didüm müjeñ ü kıaşuñla cāna rāst ğeç
Didi ey kıalbī hedef ütmez mi oķ yā rāst ğeç

⁴¹ Bu dize vezne uymamaktadır.

Māh-ı nev ebrūna serv öyküdi didüm kıaddüñe
Dir bu söz yerden göge olmuş dirġġā [rāst geç]

3. Ğam degül ġamzeñ ucından dutsa dil bġ-şekk eger
Bunı cā'iz gördiler bey'ine ġattā rāst geç

Her gören na'ı-i elif kesdüm şanur şınemde ben
Rāz-ı dilden bir niçe ġarf itdüm inşā [rāst geç]

5. Kıadd ü zülf-i yār öñinde serv ü sünbül görmeyen
Bilmez ey Şānġ cihānda pest ü bālā rāst geç

27

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. 'Arızuñ zülfüñle örtüp itmegil ey yār ġüç
Tıtma balçıkla ġüneş yüzün idüp izġār ġüç
N'ola dil ger cāna itmezseñ femüñ remzin'ayān
Ğayb sırrından olur fāş eylemek esrār ġüç

3. Ğülşen-i küyında ey ġül-ruġ figānın itme 'ayb
Ğār-ı miġnetde görüpdür 'andelġb-i zār ġüç

Almaķ olurđı gönül naķd ile la'lüñ büsesin
Ey perġ yok şatduġından olduġı bāzār ġüç

5. Tġşe-i ġam yār-ı miġnet birle diller ġānesin
Kendü mülküñdür şehā yıķma idüp her bār ġüç

İtme nisbet ġonceñ ey ġül sen fem-i dildāde kim
Ruġ-be-ruġ olduķda ġülşende olur ġüftār ġüç

7. Kıldığım-çün dil hadeng-i gamze-i yāre hedef
Ol kaşı yādan çeker Şānī katı aġyār güç

28

Mef'ülü Mef'ülü Mef'ülü Fe'ülün

1. Bir sīm beden buldı gönül daġı henüz genc
Bi'llāh ne 'aceb bulur o maġrībi göreñ genc

Fi'l-ḥāl ider açmazdın evel şeh niçeyi māt
Ol beydağ-ı ḥāl-i ruḥ ile oynasa şaṭranc

3. La'l-i dil-i bīmāra ki em didi ṭabībüm
Aġyāra naşīb oldu ḳamu derd ü belā renc

Men mest-i şarāb-ı leb-i cān-baḡş-ı nigārem
Añmañ baña afyonla ḳahve dilemem benc

5. Kāfir seni gördükde olur çünki müselmān
İmāna niçün gelmeyesin münkir-i efrenc

Ol kākül-i zülfi müje vü yār ġamından
Ey mār-ı belā bu dil-i bīmārı yeter şenc

7. Yek geldi baña Şānī hemān tās-ı felekde
Nerrād-ı cihān atdı baña niçe şeş ü penc

[5b]

29

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Derd ü ġam bīmārı olmışdur bugün ġāyet mizāc
Anuñ için ḥün-ı vaşluñdan diler miskīn ġülāc

Bunca bu seng-i cefāya nīşe eylersin nişān
 ‘Āşıkuñ albi bilürsen kim olur cānā recāc

3. Bekleyüp derbend-i baħrũñ dil emīn olur Őehā
 Almağ için kārban-ı ħüsnũñe geldükde pāc⁴²

Bũy-ı zũlfũñ alsa řān mı ħāl-i ruĥsāruñ senũñ
 Mā-taaddũmden saña kāfir virür Rũma ħarāc

5. La-i dilberden ölürem diseler Őānī baña
 Yosa bīmār-ı ğamum olmaz eřıbbādan ‘ilāc

30

Mef‘ulü Fā‘ilātü Mef‘ilü Fā‘ilün

1. Sāı yetür Őabāĥ demidür bize Őabũĥ
 ũtü’l-ulũbdür bize ol hem ğidā-yı rũĥ
 Elden omam ayağuñı ey pır-i meykede
 Zũhd ü riyāya vir baña sen tevbe-i nasũĥ
3. adum şılısm-ı cānā künũz-ı dil amadur
 Ey ħādī vir hidāyet-i tevfile fütũĥ
 Vaşf-ı ruĥuñla ħāl-i ħařtuñolmaya beyān
 Yüz metn yüz ħāřī ile dense yüz řürũĥ
5. Őānī bu āh-ı ğıryeyi talīl ılma kim
 Yaş dökmemişdi nevhā idüp belki niçe Nũĥ

⁴² Nũshada kelime -ا-ج “pe-elif-cim” harfleriyle yazılmıştır; ama bu yazım Őekliyle sözlüklerde bir kelime bulunamamıştır. Bu yüzden kelimenin -ا-ج “be-elif-cim” harfleriyle yazılan ve ‘gümrük vergisi, hara’ anlamlarına gelen “bāc” olduğunu dũřünüyoruz.

31

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Dün şundu sāķī destime bir kâse-i şabūh
Şunar şifā-yı kâlbī vü kân-ı ğidā-yı rūh

Bir meyden itdi sāķī-i bāķi bizi ki mest

كل الدهور منه رياحين مسك تفوح⁴³

3. Cān ile 'azm-i feth-i diyār-ı dil eyledük

يسر لنا بفضلك يا مالک الفتوح⁴⁴

Mihrüñde çekdigim ne diyem halka fāş olur

احوالى صار عندك كالشمس فى الوضوح⁴⁵

5. انت حبيبي قبلتى كل حالت
والله مالنا لسواك فى الجنوح⁴⁶

Zikr-i cemīl yārdur ey Şānī itdigüm

لوكانه لى عمر من الله عمر نوح⁴⁷

32

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Cām-ı lebüñden irse kime cur'a-i şabūh
Buldı hayāt-ı sermedi tapdı ğidā-yı rūh

Şerh idemez dibāce-i misbāh-ı hüsnüñi

Şemsü'l-me'ānī zav gibi yazarsa yüz şürüh

3. Nāsıhşarāb-ı 'aşka dimiş tevbe eylesün

Olsun cihāndatevbeye biñ tevbe-i naşūh

⁴³Etrafa yayılan bu misk kokuları ondan ortaya çıkmıştır.

⁴⁴Ey, tüm fetihlerin padişahı keremin ve faziletin ile işimizi kolaylaştır.

⁴⁵Benim hâlim, senin yanında; gündüz güneşin görünmesi gibi belirdi, ayan oldu.

⁴⁶Vallahi senin gibi bir yardımcımız yoktur.

⁴⁷Ömrüm, Nuh'un ömrü kadar Allah tarafından uzun olsaydı.

Tîğ ile ğamzen açdı gönüller vilâyetin
Ey Pâdişâh-ı hüsn seniündür kamu fütüh

5. Mührüñ gönülde gizlemek olurdu ey perî
Hüsnüñ ziyâsı gün gibi ger olmasa vüzüh

Pîr oldum ey civân nece şabr idem it vefâ
Eyyüb şabrı bende degüldür ne ‘ömr-i Nüh

[6a]

7. Dirlerse dil-rübâlara ki rüh-ı şānidür
Ben sevdiğüm habîbedür ey Şānî şāni rüh

33

Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilātün Fā’ilün

1. Qanqı ādem kim anuñ zātında bir ‘irfānı yoğ
Beñzer ol bir şūrete olmış muşavver cānı yoğ

Küntü kenzüñ⁴⁸ gevherinden kim ki tuymadı rumüz
Ma‘denin bilmez hazefdür gevher olmaz kānı yoğ

3. Asl-ı ĩmān çünki bilmekdür Haqı⁴⁹ ayne’l-yaqĩn
Münkir-i a‘māya siz kāfir diyün ĩmānı yoğ

Ger vücūd-ı vāhide müşrik degülseñ qā’ıl ol
Çünki eşyā kendiden bulmak vücūd imkānı [yoğ]

⁴⁸ Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü enu;rafe fe-halaktü’l- halka li-rafe: “Ben, gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bundan dolayıdır ki halkı yarattım, yokken var ettim.”

⁴⁹ Vezin gereği Haqq tek k’li okunmuştur.

5. Gel beri marziyye-i nefis illerine şālik ol
Bir ‘aceb iqlīmdür hīç fitne vü şeytānı [yoḡ]

Her kimüñ kim zaḥmına derd-i ḥabīb olmaz devā
Çāresizdür iki ‘ālemde anuñ dermānı [yoḡ]

7. Ḥasret-i dildār ile bir derde düşdi Şānī kim
Nāle vü feryād [u] āh [u] zārınuñ pāyānı yoḡ

34

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ağyār fikri sende gönül yār fikri yoḡ
Meyyāl-i ḥārsun gül [ü] gülzār fikri yoḡ

İnkāra düşdüñ ola meger sende ey gönül
Rūz-i ezelde itdigüñ ikrār fikri yoḡ

3. Gözüñ yumuldu ḡaflet ile saḡ iken henüz
Ol çeşm-icādū nergis-i bīmārı fikri yoḡ

Ba‘d ile māsivāyı saña yār eyledük
Ḳurb-ı visāl meyli vü didār fikri yoḡ

5. Her cürm-i güft [ü] güyla eş‘ār sende hep
Hīç ḥātıruñda tevbe vü ezkār fikri yoḡ

Ḡaflet şarābı mest-i ḥarāb eylemiş seni
Ḥayrānım aña sende bir efkār fikri yoḡ

7. Şād u feraḡ yürürsün il içinde sende hīç
Künc-i belāda derd ile ağlar [fikri yoḡ]

Vaşlı metā'm ol perī cān naḳdine virür
Ey dil neden ki sende bu esrār [fikri yoḡ]

9. Şānī esīr-i zūlf-i nigār oldı zāhidā
Tesbīh [ü] tāc u ḡırka vü zünnār fikri yoḡ

35

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Ey faḡr-ı cihān seyyid-i kevneyn Muḡammed
Ey nūr-ı dil dīde-i 'ayneyn Muḡammed
- İtdüñ dil ü cān mülkini şer'üñle müzeyyen
Ey ḡāne-i islāma olan zeyn Muḡammed
3. Ey zāt-ı muṡahhar güneş-i çarḡ-ı nübüvvet
Ey nūr-ı Ḥudā cedd-i şebābeyn Muḡammed

Kimdür reh-i aşḡuñda özüñ itmeye ḡurbān
Ey yolına cān virmek olan dīn-i Muḡammed

[6b]

5. Geldi ḡapuña Şānī bilüp sehv [ü] ḡaṡāsın
Redd itme anı ey şeh-i kevneyn Muḡammed

36

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

(Fā'ilātün)

(Fa'lün)

1. Beni zencīr-i ḡam-ı aşḡa ura itmege bend
Resen-izülfini boynuma benüm ḡıldı kemend

Diyiñ ol pādişeh-i hüsne meded bende bugün
Nağd-i şabr-ı dil [ü] cān kıoymadı bir şūh levent

3. Şevk-i hāl-i ruḥ-ı cānān ile her laḥza göñül
Āteş-i ‘aşka düşüp yanmadadır hemçü semend⁵⁰

Terk-i cān u dil ider ‘āşık olan kıanda kıalır
Māder ü hış ü birāder [ü] peder yā ferzend

5. Ben miyem nāy-ı mey-i dilbere mā’il ancak
Güş-ı hüş issi ider anları hep güş-pesend

Yeridür ḥasret-i hāl-i ruḥ [u] ḥaṭṭuñla göñül
Dāğlar yaḳsa elifler kesüp āh itse bülend

7. Kākül ü perçem ü zülfedolaşur kıanda ise
Gişmez ey Şānī n’idem bu dil-i divāneye pend

37

Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün

1. Kim ki yüzüñ görse dir şalli ‘alā Muḥamed⁵¹
İşte sirāc-ı münīr şalli ‘alā Muḥamed

Süre-i Ve’sşems⁵² ile vaşf-ı ruḥuñ eyledi
Kıldı beşāret beşīr şalli ‘alā Muḥamed

3. İşidicek ismüñi vācib olur cümleye
Diye sağır ü kebīr şalli ‘alā Muḥamed

⁵⁰ Sözcük, sözlüklerde ‘güzel ve çevik at’ anlamıyla geçiyor. Ama beytin bağlamında değerlendirdiğimizde bu sözcüğün ‘semender’ sözcüğü olması beklenir. Sözcük de bağlama böylece oturur. Sözcük vezne uydurulmak için bu şekilde yazılmış olabilir.

⁵¹ Vezin gereği Muhammed’teki “mim” kasır yapılmıştır.

⁵² Kur’ân, sure91, Şems.

Olduđına řāh-ı dīn oldu sipāh-ı rūsūl
Bendesi mīr-i vezīr şalli ʿalā Muḥamed

5. Vird-i zebān eyleyüp söylediği dembedem
řānī-i miskīn fakīr şalli ʿalā Muḥamed

38

Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilūn

(Fāʿilātūn)

(Faʿlūn)

1. Olsa ey pīr-i muġān duġter-i rez germ ile ʿaġd
Derhem-i dāġ-ı dilūm mihrine al benden naġd

řīnede nār-ı muḥabbetle ʧutuřsa dil-i cān
Ten kebāb olsa ciġer yansa gider rāḫat-ı raġd

3. Künc-i beytū'l-ḫazen olur yeri Yaʿġūb gibi
Kimüñ ol nūr-ı bařar ger nazarından ola faġd

Ķorġarım sūz-i derūnum dimege ol yāre
řuʿle-i āteř-i āhumda ola ʿālem vaġd

5. Ķurtuluř yoġdur ebed dām-ı belādan řānī
Kim ki ol zūlf-i girih-gīre dili eylese ʿaġd

39

Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilātūn Feʿilūn

(Fāʿilātūn)

(Faʿlūn)

1. Var mı ḫāṭırda dimiřdüñ leb-i şekker ü şehd
İtmiř idüñ dile laʿl-i lebūñ em virmege ʿahd

Tuymadum zerrece la'lün haberin çok şordum
Sizmedüm kılca belün sırrını çok itdüm cehd

[7a]

3. Dāye-i aşk kucagında idüm serverde
Olmadın tıfl-ı dil ü cāna bula menzil-i mehd

Ādemüz biz çekertüz ey perī cevriñ ammā
Tiz olma bize çok küsme tutup haşlet-i fehd

5. Leb-i cān-bağş direm Şānī dil-i bīmāra
Haste-i aşka ilac ola mı hiç şekker ü şehd

40

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(Fā'ilātün) (Fa'lün)

1. Nedür ol zülf-i mu'anber nedür ol perçem-i ca'd
Dil viren dahı halāş olmadı andan min ba'd

Kaşuñ üstinde cebīnünde gören hālünü dir
Hoş kırān itdi felekde meh-i nev kevkeb-i sa'd

3. Gün yüzüñsüz göricek āteş-i āhum lāmi'
Yaş döküp sine döğüp na'ra ider süz ile ra'd

Fikr-i zülfüñle çıkar her gice ol kaşruña gör
Kimdür eflāka anuñ tek ide bir kıl ile sa'd

5. Merhem-i vaşluñ ile Şānī dil-i hastañe gel
Ey tabīb-i dil ü cān itmiş idüñ böylece va'd

41

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün**(Fâ'îlâtün)****(Fa'îlün)**

1. İtme ey nâşîh iñen bu dil-i şürîdeye pend
 'Aşk dîvânesi bir kııl ile hiç olmaz bend

Nâşîh-ı ehl-i muhâbbet gerek ol kimse ki ola
 Hüsni zîbâ hûyı gökçek lebi şekker sözi kıand

3. Da'vâ-yı 'aşk iden erbâb-ı muhâbbetden olan
 'Aşk 'arazın gözede olmaya evbaş [u] levend

'Aşk yolında baña kıldı naşîhat bir pîr
 Didi oğlum saña bir söz diyeyim k'ola pesend

5. Olmağıl zâhid-i hodbîn u hada'pîşe şakın
 Hîle vü mekr ile dirilme geçüp illere fend

'Aşk ayağına yüz sürdüğüme 'âlemde
 Pâye-i 'âlîye irdüm buluban kıadr-i bülend

7. Ders-i 'aşka direm ey Şânî şalâ hep gelsün
 'Âlim ü vâ'iz ü nâşîh ü talebe dânişmend

42

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Yâ nebî vechüñ senüñ mir'ât-ı vechu'llahdur
 Kim ki bildiyse seni ol 'ârif-i bi'llahdur

Ben nebî idüm vücûda gelmedin âdem didüñ
 Anlamaz nâdân bu remzi kim ne sırru'llahdur

3. Nefs-i şāfinūñ şafāsından musaffā-dil olup
Ol sebebden yā benī ādem şafīu'llahdur

Cümleden müşfiķ kıamuya mihribānsın her işüñ
Bī-ţama'dur bī-ğaraźdur ħasbeten-li'llahdur

5. Āb-ı rüy-ı 'izzetüñdendür ki ġarķolmayuban
Geşti-i 'ālemde Nūĥ adı Neciyyu'llahdur

[7b]

Her kime irdise nūruñdan eşer buldı şeref
Ceddüñ olduġına İbrāĥim Ĥalīlu'llahdur

7. Ka'be-i kūyuñda her dem cān-ı dil kurbān olur
'İzzet-i zātuñ-çün İsmā'il Zebīĥu'llahdur

Bildi Tevrāt içre na'tuñdan lebüñ esrārını
Anuñ içün ħazret-i Mūsa Kelīmu'llahdur

9. 'İlm-i ihyāda lebüñ perverdesi iki resül
Biri Ĥıźr anuñ biri 'İsī-i Rūĥu'llahdur

Şānuñı Levlāk⁵³ ile vaşf itdi Ĥaķ kııldı senüñ
Hem şefi' ü hem ĥabīb [u] hem resülü'llahdur

11. Kün Fe-kān'uñ⁵⁴ māyesi ĥubbuñdur ey maĥbüb-i Ĥaķ
Gün gibi aña delīl uş Küntü kenzu'llahdur⁵⁵ dur

Cezb ider Ĥaķdan yaña zulmetde kıoymaz tütanı
Zülfüñ ey hādī 'aceb nūrānī ĥablu'llahdur

⁵³ Hadīs-i Kudsi: "Sen olmasaydın, felekleri (kainatı) yaratmazdım."

⁵⁴ Kur'an,sure2, Bakara, ayet 117: Âl-i İmrân 3/47, 59: "Ol" (kün) der, o da hemen oluverir.

⁵⁵ Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü enu,rafe fe-halaktü'l- halka li-rafe: 'Ben, gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bundan dolaydır ki halkı yarattım, yokken var ettim.'

13. Şānī-i miskīn nice vaşfuñda ʿāciz olmasun
Yā nebī çüñkim seni vaşf eyleyen Allah'dur

43

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. ʿAqlumuz dağıdan ol zülf-i perīşānuñdur
Şabrumuz yağmalayan ğamze-i fettānuñdur

Beni ğavvāş-şifāt baħr-ı meʿānīye şalan
Dür dişüñ fikri ile şol leb-i mercānuñdur

3. Bāğ-ı ğamda beni bülbül gibi şivende kıoyan
Gül yüzüñ şevkı ile ğonce-i ħandānuñdur

Dağıdup ʿaqlımı her an beni ʿāşüfte iden
Ey perī ol kıadd-i ebrūñda olan ānuñdur

5. Şadef-i ŧabʿumızı pür iden ey cevher-i yār
Nuŧka geldükçe senüñ laʿl-i dür-efşānuñdur

Zülfüñ ağına hemīşe düşüren mürĝ-i dili
Dāne-i ħālūñ ile çāħ-ı zenaħdānuñdur

7. Her kışi şānına lāyık iş ider ey yüzi gül
Şānī üftāde ki n'itsüñ yine öz şānuñdur

44

Mefʿülü Fāʿilātü Mefʿülü Fāʿilün

1. Āhum terennüm eylese bülbüller inledür
Bildüm ki mürĝ-i cānı ruħ-ı güller inledür

Şāfī lebinden ol şanemūñ şormuşam didi
Mestāne cānı laʿl-i leb-i müller inledür

3. ʿUşşākı derd ile ney-i dil-süz-nākveş
Bezmūñ şürāh̄isindeki ğulguller inledür

Hind-i ğam içre tūṭī-yi dilüm dembedem
Laʿl-i nebāt-ı ter bîgi fülfüller inledür

5. Tiryāk-ı ḥāk-ı yārsız ey Şānī gönlümü
Vaqt-i şebünde ejder-i kāküller inledür

[8a]

45

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1. Ṭālib-i fakr-ı fenā dervīşdür
Rāġıb-ı renc ü ʿanā dervīşdür

Mā-sivādan iltifātın kat idüp
Ḥaḳḳa olanāşinā dervīşdür

3. Künc-i ğamda zād-ı ʿaşkı küt idüp
Hün-i dil iden ğidā dervīşdür

Nefsini zebḥ idüp İsmāʿīl gibi
Cān iden yāre fedā dervīşdür

5. Gerçi yokluğdan ʿibāretdür velī
Şanmañuz kim her gedā dervīşdür

Bende-i sulṭān-ı ʿaşkına ne ğam
Derd iline pādişāh dervīşdür

7. Pūte-i ʿaşk içre şāf itmiş dilin
Hāk-pāy-ı kīmyā dervīşdür

Merve hāḳkı Kaʿbe kūyunda eger
Var ise ehl-i şafā dervīşdür

9. Hūn-ı vaşl-ı yāre şeyʿu'llāh için
Şānī de bir bī-nevā dervīşdür

46

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ḳalbini pāk eyleyenler şūfīdür
Nefsini hāk eyleyenler şūfīdür

Dest-i hayretle girībān-ı tenin
Gül gibi çāk eyleyenler şūfīdür

3. Tīğ-i ʿaşk-ı yāre ḳurbān olmağa
Cānı bī-bāk eyleyenler şūfīdür

Rāh-ı ʿaşk içre özünü dembedem
Cüst [u] çālāk eyleyenler şūfīdür

5. Zebhine ef'īsin öldürmek için
Ḳahrı tiryāk eyleyenler şūfīdür

Gice kā'im irte şā'im dilini
İlden imsāk eyleyenler şūfīdür

7. Sözlertün Şānī taşavvūfdur ḳamu
Anı idrāk eyleyenler şūfīdür

47

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sīnesin şāf eyleyenler şūfīdür
Kāmetin kāf eyleyenler şūfīdür

‘Aşķ sīmurgına mesken olmağa
Gönlünü kāf eyleyenler şūfīdür

3. Yer idüp havf-ı recā mā-beynini
Cismin a‘rāf eyleyenler şūfīdür

Şeyh der-kān-ı cevāhir kendüzin
Aña şarrāf eyleyenler şūfīdür

5. Şūfī oldur dil duta deryā gibi
Şanma her lāf eyleyenler şūfīdür

[8b]

Men ‘aref⁵⁶ sırrın haķīkat fehmi idüp
Nefsi ‘arrāf eyleyenler şūfīdür

7. İlden ey Şānī çeküp el hemdemin
‘Ayn şīn kāfeyleyenler şūfīdür

48

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

1. Bağrum delik delik cigerüm pāre pāredür
Tīguñla cümle ten dil-i cān yāre yāredür

Dil gibi lāle bağrı yanık ‘āşīkuñ senüñ
Olmaz şīdīk-ı ‘aşīkuñ o bir qalbi qaradur

⁵⁶ Hadīs-i Kudsi: “Men ‘arefen nefsehu, fe-kaç ‘arefen rabbehu” , “ Kendini bilen rabbini bilir.”

3. Mihr-i ruḥuñda sīnede her dāğ-ı āteşin
Ey māh dehre şu'le virtür bir sitāredür

Sevdiyse kāfir olmadı ey büt seni gönül
Raḥm it o derdmendi de Allāh yaradur

5. Ey Şānī vaşf-ı dūzaḥı vā'iz çok itmesün
Āhum odundan āteş-i dūzaḥ şerāredür

49

Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilatün Fā'ilün

1. Bende-i aşḫ ol iki 'ālemde sulṭānlık budur
Mañṭıq-ı ṭayr-ı muḥabbet bil Süleymānlık budur

'Ārif iseñ bir işit bir söyle bir gör cümleyi
İkilükde ḳalma ḥodbīn olma şeyṭānlık budur

3. Sīretüñ düz ma'rifetbirle derūnuñ zeyn ḳıl
Şüretüñ düzme şanup ey şūfī insānlık [budur]

Merdüm-āzār olma kibr ü kīnden pāk it dilüñ
Ḥayr-ḥāh ol herkese cehd it müselmānlık budur

5. Sen nesin ḳandan gelüpsin ḳandadır 'azmüñ yine
Şānī idrāk itmesüñ bil maḥz-ı nādānlık [budur]

50

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Anuñ kim pīri yoḳdur pīri şeyṭān-ı merīd olur
Sa'adet ehli bir pīrūñ elin ṭutar mürīd olur

O kim taʿlīm-i ʿilm-i dīn için bir pīre yapışmaz
Şaķī-i bī-hayā bir naḥs [u] bed-baḥt [u] pelīd olur

3. Yapış şıdķ ile bir pīre ana teslīm idüp kendüñ
Ululara⁵⁷ muṭīʿ olanlaruñ ḳadri mezīd [olur]

Ne dirse pīrūñ oldur söz ʿinād itme nizāʿ itme
Şaķın kāmiller içre aduñ iblīs-i ʿanīd olur

5. İdinme kizbi şanʿat ḥīle vü mekr ile dirilme
Ki kizb ü mekr ü ḥīle ehli raḥmetden baʿīd olur

Şaķīdür nā-sezā işlerle pīrin inciden kimse
Rızā ehli olanlar iki ʿālemde saʿīd olur

7. Şaķın her bir mūrāʿī cāhil ü nādānı pīr itme
Eğer çı söyledince her kişi bir Bāyezīd olur

Bilüp eṭvār-ı ḳalbi vāḳıf-ı esrār olandur pīr
Yalan daʿvāyla serverlik iden dīn-i Yezīd [olur]

[9a]

9. Düziip ḥoş-şüret-i ḥāli nazār ḳıl pīre ey Şānī
Ki mirʾāta ne vech ile baḳılsa ol bedīd olur

51

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1. ʾıt ḳulaḳ ey ṭālib-i Ḥaḳ gevher-i irfāna bir
Baḥr-i vaḥdetde nedür anlayasın dürdāne bir

Sil gönül mirʾātını jeng ü sevādın şāfī ḳıl
Gör ne şüret var nazār ḳıl manzar-ı raḥmāna bir

⁵⁷ Yazma metinde“lar” ekinde ʾ “elif” kullanılmıştır.

3. Ney yine nālān u dil biryān [u] gözi key⁵⁸ yanadur
Gel bu meclisde kulağ ur nāle-i efgāna bir

‘Ālem-i aşla nazar şalup ulü’l-epsārolan
Didiler ma‘nā yüzünden katre-i ‘ummāna bir

5. Cümle revzenden kamu hāne müzeyyen olduğı
Bir güneşdendir ne var olmazsa özin hāne bir

Mestler bī-hūşlar medhūşlar çokdur velī
Sākī-i cān-bağş ile oldu mey-i meyhāne bir

7. Şüret-i rızq-ı riyādan kurtulurduñ zāhidā
Şānī-veş gelseñ melāmet kūyuna mestāne bir

52

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Kūyuñda bunca nāle vü feryād-ı zārı var
Cān virmeye yoluñda kimüñ ihtiyārı var
Ol mey ki şunmuş idi ezel sākī-i elest
Başında dağı ‘āşık-ı mestüñ humārı var

3. Baş oynayup yoluñda fedā cān idenlerüñ
Devletlü başı var ne sa‘ādetlü kārı var

Gamzeñ oқыyla zülfüñ ucından ölenlerüñ
Ne hadd-i ‘addi var ne hesāb-ı şümārı var

5. Bir cāya irmişüz ki zamān u mekānı yoğ
Ne gice vardur anda ne anuñ nehārı var

⁵⁸ Bu sözcük dize başında tekrar yazılarak düzeltilmiştir.

Bir gülşen içre yüz güli şolmaz hevāsı hūb
Ne kış u yazı var ne ħarīf-i bahārı var

7. Bir bahre düşdi Şānī ki ğavvās olup gezer
Anuñ ne tūl-i ʿumķı ne ħadd ü kenārı var

53

Mefʿūlū Mefāʿilün Feʿūlün

1. Ey nefse esīr olan zebūn er
Kes kayduñı tap ħalās bul fer

Emmāre-i nefsi öldürigör
Ol Mehdī hüner içinde Ħaydār

3. Şehründe ʿadū-yı nefsi öldür
Mülküñ saña ola tā musaħħar

Niçe ki ʿadū-yı nefis olur şağ
Rūĥānī divin olur serāser

5. Çün aĥsen-i taķvīm oldı şānuñ
Her zişte ħaroldıĥuñ ne çāker

[9b]

Ey kendüzi⁵⁹ miķdārını bilmez
Sen seni tanı ki sır-ı ekber

7. Şeh-zādesin aşlıyla ħadīmi
Senden güneş ü meh oldı kemter

Niçe heves-i hevā-yı şeytān
Nice ğaraż u tāmāc birāder⁶⁰

⁵⁹ Kendü özi şeklinde yazılmıştır. Vezin gereği kendüzi okunmuştur.

9. Raḥmān'a dilerſüñ irmek ey cān

Ḳurānı idin özüñe rehber

Kurān-ı ſerīfe uymayanlar

İtürdi özini oldı ebter

11. Mürſīd idin āyet-i kerīmi

Ḳavl-i Nebī pes ḥalīfe yeter

Ṣābit ḳadem ol yolında Ḥaḳḳuñ

Ṭayanduñısa bu köpriden eger⁶¹

13. Yerüñdür esfel-i cehennem

Sen seni esirge ey sefīl er

Ġayret ḳanı cennet-i visāle

Teſne-dile ḳanı āb-ı kevſer

15. Maḥrūm-ı mü'ebbed oldı mezmūm

Bu nefse esīr olanlar ekſer

Ġafletden uyan ki ſubḥ iriſdi

Rūzuñ telef itme ey birāder

17. Ŗāñī gibi ſoñra zār olursın

Aġlamak olur saña da hemser

⁶⁰ Bu kelimenin üzerine sonradan "ey" kelimesi eklenmiſtir; ancak bu ſekilde vezne uymamaktadır.

⁶¹ Bu dize vezne uymamaktadır.

54

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Her dem ribāṭ-ı dehre ki 'ālem ḵonar göçer
Beñzer o kārḃāna ki bir dem ḵonar göçer

Bir vādidür ki dünye-i ğaddār-ı bī-ṣebāt
Niçe Selīm Hüsrev ü Rüstem ḵonar göçer

3. Mülk idimez⁶² bu zāviye-i dehri kendüye
Niçe Sikender adluniçe Cem ḵonar geçer

Şahn-ı serāy-ı 'āleme pür-ġam gelür gibi
Kimi şafā-yı 'ayş ileHurrem ḵonar göçer

5. Zāhm-ı ni'āl-i esb-i belādur degül o dāġ
Ey Şānī sinem üzre şeh-i ġam ḵonar göçer

55

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. La'lüñ gibi dil zāhmına 'ālemde emüm var
'Aşḵuñdan ölürsem daḫı cānāna ġamum var

Dil muṭrib ü nālem ney ü eşküm mey-i gülgün
Hemdem baña āh oldı bugün gör ne demüm var

3. Ğam kişverine şāh olup āhum şererinden
Öñümce çekilür niçe altun 'alemüm var

Kim men' idebilür beni kūyından o yārüñ
Cān naḫdin ulaşdurmışum anda sülemüm var

⁶² Bu sözcük imlaya göre idinmez şeklindedir. Vezin gereği idimez şeklinde okunmuştur.

5. Ey müddeî ben bende-i bî-kes mi şanursın
Bir pâdişeh-i muhterem-i pür-keremüm var

[10a]

Bir ruhları gül lebleri mül beñleri fülful
Bir dişleri lûlû sözi dürr gönçe-femüm var

7. Ey Şânî rakîbüñ yüzüni görmeden özge
‘Älemde benim dahı ne guşsa elemüm var

56

Mef’ulü Mef’ülün Fe’ülün

1. Bir alnı kamer yañağı enver
Bir la’li güher çuğağı şekker

Bir hanelice miyāni ince
Bir lebleri gönçe kaddi ‘ar ‘ar

3. Bir ‘ışvelice girişmelice
Bir hoşca erişmelice dilber

Bir rāhat-ı dil sürür-ı sîne
Bir nūr-ı başar meh-i münevver

5. Bir şūh-ı nedim-i meclis-āra
Bir hūb-ı laţif rüşen-i ahter

Bir cevr-i cefāsı yok güzelcek
Bir luţf [u] ‘atāsıçokca dilber

7. Bir pâdişeh-i vilāyet-i hüşn
Kıldı beni Şânî şimdi çäker

57

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

1. Bir beñleri fülful kıaddı 'ar 'ar
Bir lebleri mül dehānı şekker

Bir ruħları gül bir dili bülbül
Bir kāküli sünbül beñi 'anber

3. Bir kaşı kemān oħları müjgān
Bir ğamzesi fettān perī peyker

Bir şīvesi vāfir gözi sāhir
Bir lafzı cevāhir dişi gevher

5. Bir şūħ-ı zamān āfet-i devrān
Bir cān-ı cihān rūħ-ı muşavver

Bir kıāmeti bālā şacı sevdā
Bir serv-i dilārā sözi kevşer

7. Bir şāh-ı cihān cānlar cānı
Sevdi yine Şānī oldu çāker

58

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

1. Benüm sevdicegüm ineñ güzeldür⁶³
Hüsni ile cihānda bī-bedeldür

Hüsniye zevāl-i nakş irişmez
Şems-i ebed ü meh-i ezeldür

---

⁶³ Bu dize vezne uymamaktadır.

3. Her yañadan anı gözler iller
O kible-i cümle-i mileldür

Ben kul olayım o şāh-ı hüsne
K'anuñ⁶⁴ işi bendesine kelldür

5. Kūyında işüm olunca 'aklum
Taqvā vü riyāzet [ü] 'ameldür

[10b]

59

Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün

1. 'Aşk ile olunca şevki birle
Söz dilde terennüm-i ğazeldür

Sevdālīgum irişince ki gāh
Tanmañ baña o da bir maħaldür

3. Añmañ baña münkiri ki işi
Hep daħl [u] ta'arruz u cidaldür

Derd-i dilimi tabīb bilmez
Ey la'l-i şifā bu ne 'ileldür

5. Gitmez lebiñüñ hayāli dilden
Bi'llāh baña bu ne hoş emeldür

Ḥayrān-ı muħibbe Şānī şirüñ
Şirince şekker-i 'leb 'aseldür

⁶⁴ Yazma metinde ki anuñ şeklinde yazılmıştır: ancak vezin gereği hece düşürerek okunmuştur.

60

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ey 'aceb ruḥlar mıdur yā bu kızıl güller midür
La'l-i renginler midür lebler midür müller midür

Ḳad midür 'ar 'ar mıdur yā serv-i şimşād-ı çemen
Gülsitān-ı ruḥda bu zülfler mi sünbüller midür

3. Bu 'aceb kākül midür ser-fitne-i 'ālem midür
Ḥāller midür ya uğrılar ḳara diller midür

Şafḥa-i ruḥsārda miskīn nuḳat mıdur ya ḥāl
Murg-i cāna dāneler midür ya fülfüller midür

5. Ḳanlı ḳanlı dāğlar mıdur dil-i mecrūḥda
Lāleler mi yā kızıl güller ḳaranfiller midür

Muṭrib-i ḥoş-ḥ'ān [u] perver-i şeker lebler midür
Ṭūṭiler midür ya ḳumriler ya bülbüller midür

7. Bendesini Şānīyā dilber neden bilmez 'aceb
Nāz mı bu şīve mi bilsem teğāfüllerimidür

61

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Cān u dil ey āhu-çeşm olmışdur iki şīrler
Bend için zülfüñ ḳılanlar boynına zencirler

Gün yüzünden ayru dil āh itdügince ra'di var
Bark-i ḥāṭıf tek çeker dehre felek şemşirler

3. Sīne bāğında biraz nāzık nihāl olmuş durur
Çeşm-i kıtıl cāna gānzeñden ki atmış tīrler

Açmazuz keyfiyyet-i la'lıñden itme bir hayāl
Bize bu esrārı keşf itme dimişdür pīrler

5. Em dimişken la'lıñi dirsən bugün yarın yine
Şānī-i dil-ğasteve⁶⁵ rūhum bu ne te'ğīrler

62

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Bağlanurken gālibā zencīrlerle şīrler
Bu 'aceb tutmaz dil-i divāneyi zencīrler

Tabla-i çarhı müşebbek⁶⁶ eyledi encüm dūkel
Ey kemān ebrū atar eflāka āhum tīrler

[11a]

3. 'Aks idüp mir'āt-ı vechüñle muğābil olsa gün
Tīz çeker Hırşīd üstüne felek şemşīrler

'İyd-i vaşla köhne-dil e'fāldan çok şād olur
Nev-heves olur gehī ey nev-civānum pīrler

5. Öldürüp ağyārı şād idem dimişdiñ Şānīyi
Dilemez hayr iş yolında öldüğüm te'ğīrler

⁶⁵ Yazma metinde bu sözcükte imla hatası yapılmıştır. ت “t” noktaları aşağıya konarak ی “y” gibi yazılmıştır.

⁶⁶ Yazma metinde bu sözcüğün imlası hatalıdır. Müşebbek ك “kef” ile yazılması gerekirken ق “kaf” ile yazılmıştır.

63

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Geşt-zār u dehr-i mergüm hep mezer'ullāhdur

Münbit-i enva'ı-ı erzāk-ı 'ibādu'llāhdur

Zıkr-i Hakkā her giyāh-ı sebz olmuş bir zebān

Her varağ bir defter-i āsār-ı şun'ullāhdur

3. Her semer bir ta'am u bir reng leṭāfet bağlamış

Her birin gör maẓhar-ı envā'ı feyzu'llāhdur

Her şecer başın şalar ta'zīm ile idüp kıyām

İşleri hep gūyiyā tesbīḥ-i zıkrū'llāhdur

5. Zeyn olup cennet gibi 'ālem olur cūlar revān

Şan rehāda çeşme-i 'ayn-ı Ḥalīlu'llāhdur

Lāle vü zambağ açılmışlar güle gülşende dün

Şāh öñindekār-ı dervīşān-ı şey'ullāhdur

7. Bağ-ı şahrā zeyn olur Şānī şukūfeyle tamām

Şanki kevkeb 'aksidür kandil-i 'arşu'llāhdur

64

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**(Fā'ilātün)****(Fa'lün)**

1. Her ki mir'āt-ı dilin şāf-ı mücellā eyler

Pertev-i nūr-ı ḥudā anda tecellā eyler

'İsiveş nefis [ü] hevāsını koyup Hakkā uyan

Menzil-i mertebesin 'arşı mu'allā eyler

3. Bilmedi Rabbi o kim tanımadı öz nefsin
"Men-^caref" sırrını Aḥmed didi kim lâ eyler

Lâ' da besdür bilinür nükte-i maḳşūd nedür
Daḥı müşriktür o kim bu söze illâ eyler

5. Zerreveş mihre yetiş cehd ile bi⁻sa^cy olma
Ḳaṭre kim bahre irer kendiyi deryâ eyler

Len Terānī⁶⁷ irişür Ḥazret-i Mūsāya ḥiṭāb
Ṭür-ı dilden niceler seyr-i temāşâ eyler

7. Her ki gerçekden iderse dili dildāra fedā
Ġayriden ḳalbini ey Şānī müberrâ eyler

65

Fā'ilātün Fā'ilātünFā'ilātün Fā'ilün

1. Gel gedā-yı kūy-ı cānān ol ki sulṭānlıḳ budur
Ṭāc u taḥṭı cümle berbāt it Süleymānlıḳ budur

Bütperest olma Ḥudāya ṭap sücūd-ı ḥāk ḳıl
Cehl ile ḳalma ğurūr içre ki şeyṭānlıḳ [budur]

3. Kātib-i ḳudretten onı ser-nüvişte rāzı ol
Ḥikmete çün u çerā ḳılma Müselmānlıḳ budur

Mazḥār-ı eşyā özüñdür manzar-ı Ḥaḳdur dilüñ
"Men-^caref" sırrından āġāḥ ol ki insānlıḳ [budur]

[11b]

5. Āftābı zerreden deryāyı Şānī ḳaṭreden
Görüp idrāk itmeseñ 'ālemde nādānlıḳ budur

⁶⁷Kur'ân,Sûre 7, Araf, ayet 143: "Beni asla göremezsin".

66

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Hāyāl-i dilde mihmānum enīs ü ğam-ğüsārum yār
Vişāl-i teşne-cānum şerbeti hep külli varum yār

Ṭabīb-i cān-ı dilsin sensiz ārām idemem göñül
Şikeste göñlümün eglencesi şabr u qarārum yār

3. Firākuñla gül ü gülşen yaķar od oldı cānum hep
Vişālün teşne cāna gel yetür ey gül-izārum [yār]

Behiştün hūr-ı ğilmānı degül bir işve-i çeşmün
Benüm ey dilber-i ayyār şūh-ı şive-ķārum yār

5. Vücüd iķlīmini yağmaya virdi leşker-i hicrān
Gel ey mülk-i dilüm ıssı emīr-i tācdārum yār

Hāyāl-i çin-i zülfün itdi Māniden beni üstād
Benüm ey levh-i dilde nakş [u] taşvīr-i nigārum yār

7. Degüldür dāğ-ı sīnem zaķm alupdur na'ı-i pāyından
Semend-i nāzın oynatdukça Şānī şehsüvārum [yār]

67

Müf'teilün Mefā'ilün Müf'teilün Mefā'ilün

1. Gördüm o mehlikāyı kim pertev-i şems-zāt olur
İrdüm o şem'a kim daķı şu'le-i ka'ināt olur

Seyr-i ruķında ol mehün her günüm oldı rüz-ı iyd
Fikr-i şaşıyla her dünüm ķadr-i şeb-i berāt olur

3. Hüsni cemāl hadd u hāl ancağ olur zihî cemâl
Dembedem anı vaşf iden âyet-i beyyinât [olur]

Biñ hasenâtı bir nazar-ı seyr-i ruḥında ḥāşıl it
Eyleme iltifât-ı ğayr aᶘzam-ı seyyiᶘāt olur

5. Cām-ı lebinden esrüdi cümle-i kâ'inât anuñ
La'li zülâlidür ki her ḥıẓr-ı dile hayât olur

Ġarḳa-i baḥr-i zātuñda buldı tecelliden zühür⁶⁸
Maẓhar-ı zât olup girü âyine-i şifât olur

7. Çeşm ü dehân [u] lebleri eyledi Küntü kenzi⁶⁹ fāş
Sırr-ı ḳadem beyân ider bu nice mümkinât [olur]

Yirde vü gökde her ne var oldı muᶘic ü çâkeri
ᶘÂrif olan biltür bunı kim nice muᶘizât olur

9. Atı ayacağına ruḥın kim ki firâş kılmadı
Rüy-ı zemîne şāh ise nuᶘḳ-ı felekde māt olur

Hün-ı ciğerle yazmağa ruḥların vaşfını anuñ
Her müje elde bir ḳalem dīdelerüm devât olur

11. Şānī şalât ile selām it o resül-i ekreme
Varta-i ğamdan âdem'e ol sebeb-i necât olur

⁶⁸ Bu dizede vezin sorunu vardır. İkinci tef' ilede açık olması gereken hece kapalı gösterilmiştir

⁶⁹ Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü enu,rafe fe-halaktü'l- halka li-rafe: "Ben, gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bundan dolayıdır ki halkı yarattım, yokken var ettim."

68

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(Fa'îlün)

1. Her kaçan ol dürrdür kim ruḥ-ı cānāna düşer⁷⁰
Şanırum şebnem-i terdür gül-i ḥandāna düşer

‘Aqlumı dağıdur ol zülf-i siyeh şīveleri
Halka halka kaçan ol nāz ile gerdāna düşer

3. Şanma peykān-ı müjeñ zayı‘ olur bende şehā
Sīneden geçdügi dem ol yeri var cāna düşer

[12a]

Açmaga tīğ-ı gamuñ sīnemi kaşd itdi koma
Rāz-ı pinhān açılır araya bīgāne düşer

5. Gül gibi gül hemīşe ḥurrem ü ḥandān ol sen
Ağlamak bencileyin bülbül-i nālāna düşer

Bu ne germiyyet olur cān-ı dil ey şem‘-i ezel
Şevk-i ruḥsāruñıla āteş-i sūzāna düşer

7. Nām-ı dilber midür ağzuñda ‘aceb evrāduñ
Birbirinden sözüñ ey Şānī zarīfāna düşer

69

Fe'îlâtün Mefā'îlün Fe'îlün

(Fâ'îlâtün)

(Fa'îlün)

1. Ey Resül-ı Nebī vü ey muḥtār
Ey şeffī‘ ü ḥabīb-i pür-envār

⁷⁰ Bu dizenin ikinci tefilesi vezne uymamaktadır.

Seyyīd-i ins ü cān olan sensin
Mefhār-ı ʿālem-i şeh-i ebrār

3. Pertev-i nūr-ı zāt-ı mevlāsın
Görmedi gerçi dīde-i küffār

Şānuña geldi āyet-i Levlāk⁷¹
Kıldı gün tek nübüvvetüñ izhār

5. Hızr u ʿİsī degül saña şākır
ʿİlm-i ihyāda kılmada güftār

Teşne-i ʿālemi suvarmağa
Daştan muʿcizeñ akıtdı enhār

7. Muʿcizātuñla bāğ-ı ʿālemde
Virdi tāze yemiş kuru eşcār

Getürimez vücūda bir sen tek
Niçe devr itse çarh-ı pür-devvār

9. Şānī geldi kapuña dut maʿzūr
ʿAcz ü ʿaybına eyleyüp ikrār

70

Feʿülün Feʿülün Feʿülün Feʿül

1. Ne var yaratılmış sağır u kebīr
Oğur ism-i pāküñ beşīr u nezīr

Şeb-i bezm-i miʿrāc u vaḥdet için
Ruḥuñ şuʿlesidür sirāc-ı münīr

⁷¹ Hadīs-i Kudsī: "Sen olmasaydın, felekleri (kainatı) yaratmazdım."

3. Ğidā rūh-ı pākūñe dīdār-ı Hāķ
Saña arş-ı a‘lā besāt u kerīm

Şefi‘u’l-‘ümemsin қаpuñda müdām
Senüñ sâ’ilüñdür ğanī vü faķır

5. Kim añlar senüñ künh-i zātuñ nedür
Dil-i Şānī ola mediħüñde қаşır

71

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ādem ol ey t̄alib añla ‘ilmü’l-esmā nedür
Sen nesin anı billüp feh̄m eyle bu eşyā nedür
- Қаşларыла gözleri sırrından āġāh it seni
Қābe қавseyne nazar қıl gör bu Ev ednā⁷² nedür
3. On sekiz biñ ‘ālemi қılmış iħāta ser-be-ser
Ey dūr-i maқşūd-ı ‘ālem añla bu deryā nedür

Çünkü ğark-ı baħr-ı vaħdetsin ezelden tā ebed
Ey muvaħħid sen de pes bu lā nedür illā nedür

[12b]

5. Şāhbāzın evc-i istiġnā iden kerkes gibi
Lāyık olmaz t̄alib olmaқ cīfe-i dünyā nedür
- Çünkü vaħdette bir imiş lafz-ı ma‘nā nuţķ-ı şavt
Keşret-i ‘ālemde bunca şüret-i ma‘nā nedür

⁷² Kur’ân,sure53, Necm, ayet 8-9: “ġâb-ı çavseyñ - Ev Edna”, “O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.”

7. Vālih-i ‘aşk olmadınsa bu rumūzı bilmedüñ
Şorma bu Mecnūn [u] Leylā Vāmıķ [u] ‘Azrā nedür

Ey vücūdında ene’l Hāķ sırrını bildüm diyen
Küntü kenzüñ⁷³ maḥremi olduñsa bu da‘vā nedür

9. Çünkü bildüñ maḥzarı zāt u şıfāt imiş özüñ
Açma rāziñ şaķla bu esrārı gel ifşā [nedür]

Ey kanā‘at kūşesinde mu‘tekif olan civān
Vir ḥaber kim bundan özge kenz-i lā-yefnā⁷⁴[nedür]

11. Mekteb-i ‘aşkıında sen levḥ-i zamīrūñ şāf kııl
Añlayasın Şānī’den tā nüşā-i kübrā nedür

72

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün
(Fā‘ilātün) (Fa‘lün)

1. Göñlümi bād-ı şabā zülf-i semensāya çeker
Bu hevā görine miskīni ne sevdāya çeker
- Eşkümi āhum ile zīr u zeber kııldı bu çarḥ
Kimi gör yire çalar kimini a‘lāya çeker
3. Seg rakībe dime çok öldüregör ses kesile
Yoksa kūyuñda bu işüñ soñı ğavgāya [çeker]

Rā kaşuñ sevdigime ḥançer ile ḥūnī gözüñ
Beni öldürmege o rāya vü bu rāya çeker

⁷³ Hadis-i Kutsi: “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim”

⁷⁴Bitmez tükenmez hazine.

5. Bād kūyuñda dimiş müdde'īnūñ gözine hāk
Hayfdur ancılayın sürme-i a'lāya çeker

Dür dişüñvaşfına nazm eylediğim güş itse
Hazret-i 'İsī anı evc-i şüreyyāya çeker

7. Kāmetūñ yanına dil hasret ile ey şeh-i hüsn
Ah sancağlarını sidre vü tūbāya çeker

Dağı bir zerre tıyulmadı rumūz-ı dehenūñ
Hürde-dānlar niçe dolu anı ma'nāya çeker

9. Māh-rūlar dimiş ey Şānī seniñçün ki kamu
Her şeb ol gün dağı bir 'ālem-i tenhāya [çeker]

73

Fe'īlātūñ Fe'īlātūñ Fe'īlātūñ Fe'īlūñ
(Fā'īlātūñ) (Fa'lūñ)

1. Dil hayālūñ ki gönül gibi hafī cāya çeker
Gāfil olma güzelim ol seni tenhāya çeker

Resen-i zülfüñe dil bağlayanı yirde komaz
Dār-ı dünyāda felek menzil-i a'lāya çeker

3. Kaşı bīmārını gör geç o tabīb-i dil-i cān
Didi bu hasta dilūñ hāli iki aya çeker

Kılca duyulmadı ortada miyānuñ haberi
Ehl-i te'vīl anı gerçi niçe ma'nāya çeker

5. Hem dem itmiş özine küşe-i halvetde müdām
Şānī beñzer ki seni cezbe-i esmāya çeker

74

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. La'lün sühan demünde ki cānān açar kıapar
Yāküt-ı hufreden dili mercān açar kıapar

[13a]

Bāzār-ı hüsn içinde leb-i yār-ı cevheri
Dükkān-ı dürr-i la'li bedehşān açar kıapar

3. Çāh-ı zenaḡ gibi dil-i üftādeler için
Cellād-ı hāl-i hindüsü zindān açar kıapar

Evrāk-ı 'aqlımız n'ola dağılsa her zamān
Şīve kitābın ol perī her ān açar kıapar
5. Ey Şānī çeşmüm ol şanemüñ la'li yādına
Biñ dürr-i tuḡfe ḡoḡka-i mercān açar kıapar

75

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Dilber ki nāz ile leb-i rengīn açar kıapar
Ferhād-ı cāna kışşa-i Şīrīn açar kıapar

Dil hānesinde zulumet-i ḡam maḡv olur gider
Vaḡtā o meh ki sīne-i sīmīn açar kıapar
3. Dil-şabrın ol perī kıapup āvāre itmeḡe
Şiḡr ile çeşm-i fitne-i ta'yīn açar kıapar

ḡülzār-ı ḡamda ḡonce-i pür-hūn gibi benim
ḡönlüm hemīşe ol ruḡ-ı ḡülçīn açar kıapar

5. Ey Şānī lāle şanma ki kūh-sār-ı deşt-i ğam
Ferhād-ı cāna defter-i hūnin açar kıpar

76

Mef'ulü Fā'ilätü Mef'ülü Fā'ilün

1. Evrāk-ı gülsitānı ki gerdün açar kıpar
Ğam nāmesini bülbül-i maḥzūn açar kıpar

Çeşmüm piyāle dil der-i meyhānedür gibi
Gönlüm demādem ol leb-i mey-gün açar kıpar

3. Uşşāk içinde ey perī her dem kitābını
Leylā-yı zülfüñüñ dil-i Mecnūn açar kıpar

Ārām-ı naḳdin almaĝa yār hokḳa-i lebin
Dil tıflın aldayup ider efsūn açar kıpar

5. Ey Şānī üç didüm diyen ancak birin dimiş
Mazmūna mālİKüm dir isem on açar kıpar

77

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

(Fā'ilätün) (Fa'lün)

1. Çeşm-i za'ifem şanursun şanema kıāfumdur⁷⁵
Tīşe-i hicr ile yıḳmaḳ anı inşāf mıdur

Zer-i 'ömrünvireñüñ vaşl metā'ın tāre
Miḥek-i aşḳla ḳalbi silenüñ şāf mıdur

3. Ney gibi inledigüm sine döĝüb firḳatla
Bezm-i aşḳ içre gören didi bu deffāf mıdur

⁷⁵ Bu dizenin ikinci tef'ilesi vezne uymamaktadır.

Leb-i yāḳūtuna yārūñ dūr-i eşk eyledi şarf
Yoksa bu cevher-i çeşmüm aña şarrāf mıdur

5. Şānī pervāne-i şemʿ-i ruḥ-ı yārūm didügi
Yandıḡundan bilinür gercek mi lāf mıdur⁷⁶

78

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün)

(Faʿlün)

1. ʿĀrız-ı dilbere kim zülf-i muʿanber dökülür
Ḳalmaz ārām-ı dil ü cān ḳamu diller dökülür

Şadef-i tabʿımı pür eyler o şīrīn dehenūñ
Ḥoḳḳa-i laʿli açıldıḳca ki dūrler dökülür

[13b]

3. Beñzemiş ḳaddine yārūñ yañılıp ḥavfinden
Bād-ı āhum işidüp serv ü şanavber dökülür

Merdüm-i çeşmüm elinden dökülür şanmañuz eşk
Pāyına ol şanemūñ bir niçe cevher dökülür

5. Tūḡı-i tabʿımı gūyā ider ey Şānī müdām
Leb-i dilber söze geldikce ki şekker dökülür

79

Mefʿülü Fāʿilätü Mefāʿilü Fāʿilün

1. Rā ḳaşların çatup bu gün ol dil-rubāyı gör
Tīr-i müjeyle dil atup eyler bu rāyı gör

⁷⁶ Bu dizenin üçüncü tefʿilesi vezne uymamaktadır.

Bezm-i şafāda ney gibi gūş it terānesin
N'eyler zebān-ı hāl ile neyden şadāyı gör

3. Egri rakībe hemdem olup kūy-ı miḥnete
Ok gibi çoğrusun atar ol қаşı yayı gör

Örter niķāb-ı zūlf ile ebrū vü rūyını
Gizler ne vech ile şeb-i zūlfinde ayı gör

5. Genc-i ruḥında zūlf idüp avın o ğamzeler
Sihriyle cem' ider niçe biñ ejdehāyı gör

Cānān ğamından özge yimek içmek istemez
Bi'llāh özine dil ne idinmiş ğıdāyı [gör]

7. Ey Şānī jeng-i ğayrı gönülden silüp gider
Mir'āt-ı kalbe şāfī nazār şal ğıdāyı [gör]

80

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. 'Alī-veş düldül-i nāza süvār olmuş bugün Ḥaydar
Gönül öñünce Қanberveş daқınmış nāleden ziller

Gönüller kişvertün feth itmek için tīğ-i ğamzeyle
Şoқunmuş çeşm-i hūn-rīzi yanınca sağ u şol ḥançer

3. Der-i devlet-i tābında olurdu bende-i қurbān
Celāl-i şevket-i nāzın göreydi añun İskender

Rakīb olsa n'ola tīg-ı ser-kātı⁷⁷

Odur meydān-ı hüsniñ serveri çarḥ-ı hüner aḥter

5. Semend-i nāza binmiş zülf-i çevgān ile ey Şānī
Ser-i 'āşıkla meydān-ı muḥabbet içre top oynar

81

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Bu ne zülf ü ḥadd ü ḥaḍdur bu ne ḳadd bu ne ḳāmetdür
Meger ki fitne-i devr-i ḳamerden bir 'alāmetdür

Göñüller kişverin yaḳdı ḳamu hep şaldı ayaḡa

Bu ne ebrū-yı çeşm ü ḳadd olur bu ne ḳıyāmetdür

3. Ḥayāl-i ebrūñ ey meh dilde miḥrāb-ı muḥabbetdür
Müjeñ anda giçerse bil ki maḳşūd-ı imāmetdür

Lebüñ cānlar baḡışlar mürdeye elfāz-ı la'lüñde

Nedür bu mu'ciz-i 'İsīmidür bu ne kerāmetdür

5. Melāmet donunı giymezen evvel 'aşḳa yapışma
Nişānı evvelā 'aşḳuñ bil ey Şānī melāmetdür

82

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Gedā-yı bī-kesem gerçi ne mālüm⁷⁸ ne menālüm var
Velī ey sīm-ten bi'llāh ḡamuñla ḥoşça ḥālüm var

⁷⁷ Bu dize vezne uymamaktadır.

⁷⁸ Metinde "u ne" şeklindedir ancak bu şekilde vezne uymamaktadır.

[14a]

Neden māt eylemişdür ʿilm-i iḥyāda Mesīḥāyı
Benüm rūḥum şorayın ʕo lebūnden bir suʿālüm var

3. Bugün künc-i belāda rāz-ı ʿaşkuñla senüñ ey meh
Cihānuñ şādına virmem ğamuñdan bir melālüm var

Bu ortada rumūzun kılca şerḥ eyler anuñ yokdan
Nezāketde miyān-ı yāre beñzer bir ḥayālüm var

5. Dir ol meh-rū bugün Hızır u Sikender görmedi anı
Leb-i laʿlümde bir ter-çeşme-i āb-ı zülālüm var

Cihānda her kişi māl u kemāliyle bulur ʿizzet
Arada kalmışum ʿāciz ne māl [u] ne kemālüm var

7. Yürekde dāğ-ı miḥnet ʿaksidür ey Şānī düşmişdür
Görenler öyle şanur rüy-ı zerdüm üzre ḥālüm [var]

83

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1. Bāğ-ı dilde ʕadd-i ruḥsāruñ gül-i ʿar ʿar yeter
Başda sevdā-yı ser-i zülfüñ baña hemser [yeter]

Ġonce vü nergis gerekmez laʿl ü çeşmüñ var iken
ʕadd ü ḥadd ü zülfüñ ey meh serv u gül ʿanber yeter

3. Dāğ-ı miḥnet zaḥm-ı peykān-ı müjeñ ey ʕaşı yā
Gülşen-i sīnemde dāʾim lāle-i āḥmer yeter

Faḫr-ı ğam çekmem ğınā-yı ʕalbe mālİK olmışum
Eşk-i çeşmüm rüy-ı zerdüm baña sīm [ü] zer yeter

5. N'ola pervāz itse mürğ-i tab^c-ı Şānī her taraf
Tīr-i ğamzeñ ey kaşı yā aña bāl ü per yeter

84

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün
(Fā'îlâtün) (Fa'îlün)

1. Başladı gelmege derd-i ğam-ı cānān bir bir
Gelür ey dil bizi görmeklige yārān bir bir

Her gelen ğuşşa-i ğam şadra geçüp itdi qarār
Tekye-i dilde çoğaldı yine mihmān bir bir

3. Tā kıyāmet kopa şerh olmaya dilden zerre
Söylenür olsa eger derd-i ğam ey cān bir bir

Ṭa'n taşına zırh oldı müjeñ tīrinden
Ḳaldugunca yığılup sīnede peykān bir bir

5. Leblerüñ birbirine yoğ yere düşmiş şanemā
İkisinden şorarum olmaya işyān bir bir

Bir zamān hāl-i siyehkāruñ idi şimdi haṭuñ
Durmayup şalmadadur fitne-i devrān [bir bir]

7. Ben helāk olduğım derd ile ey Şānī bilüp
Başladı her yañadan gelmege dermān bir bir

85

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün
(Fā'îlâtün) (Fa'îlün)

1. Tīr-i ğamzeñ ki dil u cāna geçer
Ey perī key qatı rindāne geçer

Şöyle ki keskünolupdur ğamzeñ
Hā diyince dil-i biryāna geçer

[14b]

3. Bir yaña ħālūñ ise ey yüzi gül
Murg-ı dil kapumda bir dāne geđer⁷⁹

Cān dimāğımı mu‘aţtar eyler
Zülf-i müşkīnūñe kim şāne geđer

5. Ğam-ı ‘aşkuñda ne var cān virse
Şānī da‘vāsına merdāne geçer

86

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Ğuş idelden nāle vü feryād-ı zārum tağlar
Lāleler yer yer dilin tağlara her dem dağlar

Çeşm-i giryānum dökelden ħayret ile kanlu yaş
Ĥālūme raĥm eyleyüp gökden⁸⁰ bulutlar ağlar

3. Yaşumuñ düşkinliğin serv-i ħaddūñsiz gördiler
Yirlere sürtüp yüzün ağlar baña ırmağlar

Ĥurtuluş yokdur diyār-ı ğamdan ey dil bilmiş ol
Yollarum seylāb-ı eşküm oldı her dem bağlar

5. Sūz-ı dilden bir nefes āh etdiğümçün Şāniyā
Ĥhuma āhenk idüp iñleşdi yer yer tağlar

⁷⁹ Bu dizenin ikinci tefilesi vezne uymamaktadır.

⁸⁰ Yazma metinde önce "gökler" yazılmış olmasına rağmen üzeri çizilip "gökden" yazılmıştır.

87

Mef'ülü Mef'ülü Mef'ülü Fe'ülün

1. 'Aqlum tağıdan kākül-i 'anber şikenüñdür
Bend-i dil iden dā'imā çāh-ı zekānuñdur

Olursa n'ola tūṭī-i dil şekerin elfāz
Güyā iden ey meh anı şīrīn sūḥānuñdur

3. Ğam ḥaymesi kūrarsa n'ola sīnede 'aşkuñ
Mānī' olmaz kimse āña yurd kovanuñdur⁸¹

Dil murğını virmezse n'ola şāhin-içeşmüñ
Ğayrıya benüm sevdiceğüm av alanuñdur

5. Vaşluñ uma geldi kapuña Şānī Efendi
Bākī-i kerem luṭf-ı mürüvvet de senüñdür

88

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**(Fā'ilātün)****(Fa'lün)**

1. O mehüñ vechine kim zülf-i muṭarrā dökülür
Rūm üzre şanuram 'anber-i sāra dökülür

Görüben ğonce-i la'lin o şehüñ ayağına
Yolnup berg-i vücūdı gül-i ra'nā dökülür

3. Jāle şanmañ görüp efğānumı güş itdi felek
Eşk encümleridür dā'ima her cā dökülür

Reh-i 'aşkuñda kanı bir daḥı bir 'aşık-ı pāk
Yoluña merdüm-i çeşmüm gibi cānā dökülür

⁸¹ Bu dize vezne uymamaktadır.

5. Leblerinden ne kadar şordumısa ey Şānī
Sözleründen o mehūñ lū'ū-i lā lā dökülür

89

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Her ki cāna tīg-i ğamzeñden dirīg sır tutar
Ehl-i aşk anı yolın azmış harāb-ter tutar

Süre-i Kevser⁸² gibi bu tıfl-ı dil vaşf-ı lebūñ
Mekteb-i aşk içre ağzında şorup ezber tutar

5. Şanmañ ol sīmin kabağ üzre görüp ebrūdur ol
Çeşm-i mesti kaşdına ben hastenūñ hañcer [tutar]

[15a]

La'l-i yār üzre görüp hāl-i siyeh şanmañ kim ol
Bir habeşdür Mışra gelmişdür turup şekker tutar

7. Rūy-ı zerdüm sīm-i eşküm arz idicek yāre dir
Vey bu Şāniye n'olupdur bize sīm ü zer tutar

90

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Lāle-i kūh-i belāda kanlı dāğum şandılar
Sāğar-ı pür-mey görüp hūn-ı kabağumşandılar

Gördiler dil tekye-ğahı derd-i gam mihmānidur
Şu'le-i āhum görüp yanar çerāğum şandılar

⁸² Kur'ân, sure108, Kevser.

3. Dūd-i āhumdur livā ğam ‘askerüm ben şāh-ı ‘aşķ
Başum üzre lāceverdī çarķ otağum şandılar

Dūd-i āhumdur degüldür hāle ammā dir gören
Māh-rūlar şayd iden anı bir ağum şandılar

5. Şerħa şerħa dāğlarla vādī-i sīnem görüp
Lālelerle Şāniyā zeyn olma bāğum şandılar

91

Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün

1. Bugün çāk-ı girībān eylemiş bir ğonce-leb yer yer
Didi ey sīm-ten billür-ter mi bu didi mermer

Görüp çarķ üzre şanmañ hāledür devr-i felek üzre
Bu ğün ol mihr-i ‘ālem māha şıçratmaķ diler çenber

3. Dimeñ bu rüy-ı dilberde ne kāküldür k’olur hoş bñ
Götürdi çīn-i zülfi rūma ol mihr ü şırr-ı ‘anber⁸³

Çıķarmaz ol şehüñ vaşf-ı lebin dil tıflı ağzından
Aña pīr-i muħabbet eli itdürmiş meger ezber

5. Kime şordumsa ey Şānī belā iķlīminüñ rāhın
Didiler dūd-ı āhuñ gibi olma hīç aña rehber

92

Fā’ılātün Fā’ılātün Fā’ılātün Fā’ılün

1. Ğonce ağzuñ ğül yüzüñ tućaķlaruñ yaprağıdır
İki yanında iki zülfüñ benefşe bāğıdır

⁸³mihr ü şırr-ı ‘anber: bu tamlama metne sonradan eklenmiştir.

Her birisi bir yañayabaş çekerler turreñüñ
Mülk-i dil yağmasına hālūñ harāmī yağıdır

3. Sīm-i gerdānuñ miyānuñ çoçmadan hālī degül
Cān oynatmasıdır bu ne hamā'il bāğıdır

Zahm-ı pāy na'lidür dāğ-ı siyehler şanmañ ol
Sīnemüñ üsti semendür derd ü gam oynadıdır

5. Hāsret-i şekker-dehenlerle dem-ā-dem Nīl-i Şaṭ
Gözlerümden dökülen bañr-i sirişk ırmağıdır

Dāne-i hāl ile dil murğın şikār itmek için
Ol gözi şayyāduñ ol zülf-i siyehler ağıdır

7. Şāhid-i aşkum reh-i miñnetde ey Şānī benüm
Rūy-ı zerdümdür gözüm yaşıyla⁸⁴ sīnem dağıdır

93

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Gencīne-i aşkuñ dili vīrāne idüpdür
Yanmaқта ruñuñ şem'ine pervāne idüpdür

[15b]

Sevdā-yı haṭṭuñla gam-ı aşkuñ beni ey meh
Dillerde ne vech ile gör efsāne idüpdür

3. Ey sākī-i gül-çehre ne meydür ki şunarsın
Bir kaçresi hep cümleyi mestāne idüpdür

⁸⁴ Yazma metinde “yaşıyla” kelimesinde ش “şim” harfinin noktaları yazılmamıştır.

Ḥāl-i siyehin ḥürmen-i ḥüsninde o meh-rū
Dil murğını şayd itmekçün dāne idüpdür

5. Bend itmek için silsile-i aşka beni dost
Ey Şānī alup aqlumı dīvāne idüpdür

94

Mef'ülü Fā'ilätü Mef'ülü Fā'ilün

1. Leylā gibi gidübeni Mecnūn-şıfat o yār
Yollarda koydı nāle-i āh ile āşikār

Şağı şoli peşi pesi gözetmeden gözüm
Dörtolayazdı gelmedi o şūḥ-ı şīvekār

3. Korkum budur ki öliceḳ⁸⁵ rāh-ı ğamda ben⁸⁶
Mir'āt-ı vech-i yāre vire āh-ı dil ğubār

Çeşmüm şulağına gelüp uğramadı hiç⁸⁷
Yā Rāb o gözi āhūyı kim eyledi şikār

5. Zülfi ğamyıla ol şanemüñ dil ğidāları
Ey Şānī tatlu cānuma hep oldu zehr-i mār

95

Mef'ülün Mef'ülün Mef'ülün Mef'ülün

1. Neden bu mülk-i diller ol şaha yā Rāb musaḥḥardur
Meger kim ol şeh-i iklim-i hüsn adı muzafferdür

⁸⁵ Yazma metinde “olıcaḳ” şeklinde ك “kaf” ile yazılmıştır; fakat anlam gereği “öliceḳ” şeklinde yazmayı uygun bulduk.

⁸⁶ Bu dizinin ikinci tefilesi vezne uymamaktadır.

⁸⁷ Bu dize vezne uymamaktadır.

Olursa halk-ı ʿālem n'ola aña çāker-i bende
Serīr-i hūsne şāh olduđı anuñ çün muqarrerdür

3. ʿAceb mi olsa artuk zerreden üftāde ʿāşıklar
Çün ol meh çarh-ı hūsni içre bugün mihr-i münevverdür

ʿAbīr-i zülfi būyın şatmak için ol melek sīmā
Bugün ʿaţtar olupdur ʿālem anuñ-çün muʿaţtardur

5. Nola şīrīn ise şiʿrüm benüm ağızda ey Şānī
Lebi vaşfı o dildārūñ nebāt-ı kand-ı şekkerdür

96

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. Hʿābdaydum o yāri geldi beni gördüm [uyar]
Şan Mesīh irdi dil-i mürdeye cān itdi nisār

Dir o meh başuña gün toğdı ne yatarsın ayā
Şubh-ı devlet saña yār oldu şeb-i bahtuñ [uyar]

3. Gün açup şaʿşaʿa-ı mihr-i ruḥın seyr idicek
Zerre-veş ʿaqlum arada itürüp kaldum zār

Ser-i ser-geşteyi zānū-yı vefā üzre alup
Şerbet-i vaşl ile cemʿ eyleyüben ʿaqlum uyar

5. Didi ey Şānī iki öldüñ iki kez dirilüp
Hızr-veş cām-ı ḥayāt içdüñ olup mest-i ḥumār

[16a]

97

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Bāğ-ı dilde tāze dāğum kırmızı güller durur
Gülşen-i sīnemde āhum şavt-ı bülbüller durur

Sāğar-ı çeşm-i sirişk lāle-güne ğark iden
Bezm-i ğamda sākiyā l'al-i leb-i müller durur

3. Bāğ-ı hüsni-yārda zülf-i haṭ [u] hāl-i siyāh
Sünbül [ü] nesrīn [ü] fülfüller kıranfiller durur

Ol şeh-i hüsni itse dil mülkin kaçan yağma añā
Hāller cāsūs kāküller kara diller durur

5. Kāse-i zühdüñ ayağın şıele Şānī mey al
'İyş-ı nüş eyyāmıdur vaqt-i tenāvüller durur

98

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

1. Hāk-i derüñ ki bād-ı seherden kıpar kıçar
Bir uğrudur ki kuḥl-i başardan kıpar kıçar

Verd-i nesīme açmağā şağın būy-ı zülfüñi
Eyle hāzer bu 'anber-i terden kıpar kıçar

3. Şahn-ı çemende oynayarak tıfl-ı gülşenüñ
Bād-ı seher külāhını serden kıpar kıçar

Hāl-i ruḥuñ ki naqd-i dil-i dīnde kıymadı
'Ayyārdur ki bahrla berden kıpar kıçar

5. Şöyle alur gider dil-i Şānī hayāl-i yār
Şan murg-ı vahşi dāneyi yerden kapar kaçar

99

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sīne-i 'uşşākda tīr-i belān için siper
Ey elif-kad yā kaşuñ bilmem ne endīşe çeker

Nice şordumsa lebüñden zerre zerre mū-be-mū
Duymadım bir şemme ağzuñla miyānuñdan haber

3. Göz kararur kim çeker kuhl-i Şifāhānuñ ğamın
Hāk-pāyuñ var iken çeşm-i dile nūr-ı başar

Ey Mesīhā-dem nice dil mürdeyi ihyā ider
Kanda kim irse nesīm-i rūh başsuñdan eser

5. Sen ma'ānī kānısın dirsın muṭavvel söylemeñ
Söz leb-i dilber gibi Şānī gerekdür muṭtaşar

100

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. 'Arağ-nāk olsa ḥaddüñ dir gören gül üzre şebnemdür
Ruḥuñ bāğında ḥaṭṭ bitse gül ü nesrīn nem nemdür

Dehānuñla miyānum görmedin varum 'adem itdüm
Nigārā 'aşka cān virmekde 'uşşāk içre kem kemdür

3. Ruḥuñsız gülşen-i kūyuñdan ayru ay gibi gönem
Gül-i gülzār-ı 'ālem şan baña nār-ı cehennemdür

Ḥayāl-i serv-ḳaddüñ ḥāk idelden sāye-veş çeşmüm
Aḳar pāyuña her dem cūybār-ı dīde pür-nemdür

5. Dimāğın çatladup āh itse tañ mı bülbül ey Şānī
Diş uran leblerine ğonce-i bāğūñ çü şebnemdür

[16b]

101

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Yār işiginde ötme raḳībā laḳır laḳır
Epsen sürülmedin yire yüzüñ taḳır taḳır

Ben 'andelīb-i gülşen-i bāğ-ı leṭāfetem
Kūyuñda yārüñ ötdügüm oldur şaḳır şaḳır

3. Añduḳça yād-ı hier-i firāḳ-ı nigār-ı dil
Ditrer dıraḥt-ı berg-i vucūdum şaḳır şaḳır

Nār-ı sitemle sīne-i tennūrunda cān-ı dil
Ḳaynar hemīşe ğam ḳazanıdur baḳır baḳır

5. Ağyār açmasun⁸⁸ hiç ağız kim vefādur ol
Şānī baña ḳaḳın sen o meh ger ḳāḳır ḳāḳır

102

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Yolunda kişi şu dökünen ḥāk gerekdür
Mey gibi şafā dil şu gibi pāk gerekdür

Şādıḳ oluben şubḥ-ı muḥabbetde nigārā
Gül⁸⁹ gibi girībān teni ḳatı çāk gerekdür

⁸⁸ Bu sözcükte imla hatası vardır. 3. tekil kişi ekinde و “vav” yazılmıştır

3. Ey dil ruḥ-ı dilberle deġiř varını cehd it
Ādemde bir āyine-i idrāk gerekdür

Ḥālin nola laʿlinden añuñ emsem olursam
Bīmār-ı ḥaṭı ḳahrına tiryāk gerekdür

5. Ol ġamzesi ḥün-rīz cefā pīřesi řānī
Bir sencileyin ʿāřıḳ-ı bī-pāk gerekdür

103

Mefʿulü Fāʿilätü Mefāʿilü Fāʿilün

1. Sākī piyāle şun ki dem-i nevbahārdur
Hengām-ı serv-i bāġ leb-i cüy-bārdur

Bülbül gibi gerek içevüz cāmı ġonceden
Maṭlubumuz çü bir şanem-i gül-ʿizārdür

3. İrse ʿaceb mi mürde-i gülzāra kesr-i ḥayāt
Bād-ı bahārı ġör ki dem-i ʿİsa-vardur

Bezm-i çemende lāle içüp sīne çāk olur
Nergis kabaġın oynadamaz pür ḥumārdur

5. şu gibi yüz sürüp kim ola bāġa varmaya
Elvān-ı mīve řaḥn-ı çemen-i sebze-zārdur

Bir serv-ḳadd u lāle ruḥuñ yādigārıdur
Sīnemde tāze ḳanlı elifler ki vardur

7. Her bir varaḳ ki dāmen-i pür-dür ü jāledür
Maḳşüdü řāh-ı gül ḳadehinde niřārdür

⁸⁹ Bu sözcükte imla hatası vardır. “gül” sözcüğünde ۛ“vav” yazılmıştır.

Her lāle-ḥadd u ḡonce-fem [ü] gül-‘izār için

Ebr-i bahāra döndi gözüm jāle-vārdur

9. Her kim ki oldı bir daḡı gül yāre hem-nişin
Yaz u kış aña Şānī nevbahārdur⁹⁰

[17a]

104

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1. Letāfet reng-i būda ol ruḡ-ı gülfāma gelmişdür
Şalınmaḡ nāz ile ol serv-i gül endāma gelmişdür

Dimāḡ-ı cāna her bir sözde ḡand ezmeḡ ḡalāvetde
O la‘l-i gülbeşekker gözleri bādāma gelmişdür

3. Şaḡın ey ḡonce sen baḡs-ı fem-i yāre dehen açma
Ki bāḡ-ı ḡüsne ol gülrūḡ seni ilzāma gelmişdür

Daḡıtmış her ḡaraf sünbüllerin gül ruḡları üzre
Bahār-ı ḡüsni dilber gör ne ḡoş eyyāma gelmişdür

5. Ḗad-i zülfinde yārūñ cān virüp ey dil murād it kim
Cihāna her gelen ancaḡ bir eyü nāma gelmişdür

Degüldür bāḡ-ı dehre geldüḡi şimşāduñ öykinmek
Ḗadūñ önünde toḡruluḡda bir ikrāma gelmişdür

7. Ḗaddūñle çeşm-i zülfüñden lebūñ-çün dil ne çekmişdür
Ḗapuña yüz sürüp Şānī anı i‘lāma gelmişdür

⁹⁰ Bu dize vezne uymamaktadır.

105

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Gözüm gönüm murādı ol ruḥ-ı zībāya bakmaḳdur
Yaşum-tek ʿaql-ı fikrüm dembedem ol serve aḳmaḳdur

Ruḥuñ seyrinden ey meh bu dil-i şeydāyı menʿ itme
Ġaraż ol şemʿe bu pervāne olan cānı yaḳmaḳdur

3. Üzülmezsin⁹¹ taḳıldıñ rāh-ı ğamda bizden ey nāle
Cereş gibi dilüñ dek ırmaz iseñ biri çaḳmaḳdur

Dolaşursın dil-i sevdāzedeyle her zemān ey zülf
Bilürüm ıaşduñ ol dīvāneyi zencīre taḳmaḳdur

5. Ġam-ı müjgān-ı yarı çekmeyen nādāna ey Şanı
Sözüm mismār olur kārın işüm başına ıaḳmaḳdur

106

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. ıaşduñ iki raḳībüñ eger birisinedür
Öldür ikisini de şehā birisi nedür

Dil rāzın açma sīne-i tığuñla itme çāk
Genc-i ğamuñ yeri biri dil biri sīnedür

3. Şordum dehānuñ ile miyānun ḫaberlerin
Virmez cevāb-ı lebüñüñ birisi nedür

Ağzuñla dişüñe toluşur ḫurdedānlar
Her nükte ki birisi mīme⁹² birisi nedür

⁹¹ Bu sözcük dizenin hemen yanında düzeltilerek tekrar yazılmıştır.

5. Elfāz-ı nazmıyile dişi vaşfını gören
Dir Şānī birisine güher birisi nedür

107

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. 'Azmüñ çün āhır iki evüñ birisi nedür
Biri cināndür bil anuñ birisi nedür

'İyd-ı vişāl-i yār müyesser olursa ger
Cān [u] dil ikisi de fedā birisi nedür

[17b]

3. Ol ğamze oklarına nişāne olanlaruñ
Dildür birisi ey kaşı yā birisi nedür

Ķanlu yaşumla sīm-i sirişküm gören didi
La'l-i Bedaḫşī birisi ne birisi nedür

5. Hübān-ı dehrüñ istemem ey Şānī her birin
Meylüm iki cihānda birisinedür⁹³

108

Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün

1. Çün meyli gözlerüñ yine birbirinedür
Şormaz ḫāl-i 'āşıkı hīç birisi nedür

Eyyām-ı vaşlı müjdesine ol kıyāmetüñ
Kevneyn ikisi de fedā birisi nedür

⁹² Vezin gereği kısa okunmuştur

⁹³ Bu dize vezne uymamaktadır.

3. Hoş besle cānı t̄āat ile cismi h̄āk kıl
Biri cenāb-ı h̄azrete vir birisi nedür

Mihr ü meh felek gibi āfāka zav viren
Mişbāh vechidür birisi birisi nedür

5. H̄ālūñ gāmıyla ölene ʿitrī kefen gerek
Ol zülfi-i kākülūñ velī gül birisi nedür

Nīsān kaçresin ki olur mār ile şadef
Olur birine zehr anuñ birisi nedür

7. Ey Şānī kūy-ı yāri koyup cehennem istemem
Vallāhī meylüm ancak anuñ birisinedür

109

Mefʿülü Fāʿilätü Mefāʿilü Fāʿilün

1. Dur itdi sāl-i köhne irüp faşl-ı nevbahār
Şan oldı ʿālem on iki yaşında bir nigār

Mātem libāsını çıkarup dehr-i pīre-zen
Tonatdınev-ʿarūs gibi şahñ-ı sebze-zār

3. Bād-ı şimāl ʿadet idüp şahñ-ı gülşeni
Kılmışdı leşker-i çemeni cümle tārmar

Hep kara kılmışdılar dıraht-ı bāğ⁹⁴
Virmişdi berg u bārdan hep yile rüzgār

5. Sultān-ı nevbahār irişüp dehri göricek
Açdı h̄azāʿin-i keremi kıldı āşikār

⁹⁴ Bu dize vezne uymamaktadır.

Elvān-ı cāmeler girüpbağ-ı ‘āleme
 Kıldı şukūfeden niçe biñ aqçeler nişār⁹⁵

110

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Segrür gözüm ey dil kulağum dağı çıñıldar
 Vir müjde-i yarı bu gönül niçe iñilder

Müjgānuñ oğı cānuma şancıldı gamuñdan
 Āh eyledügünçe bilüñi dilde fiñilder

3. ‘Afv eyleye şāyed suçumuz çoğdı kerem kıl
 Taşra çapuda müdde‘ī seg gibi iñilder

[18 a]

Peyk-i dilimüñ zilleridür nāle degüldür
 Dil kūyıña niçe ki segirdür o diñlilder

5. Baş üstüne bār-ı gamuñı ben çekeyüm tek
 Ağyār-ıhara urma şağın soñra buñuldar

Alma söğüşin müdde‘inüñ basma ayağın
 Zīrā ki itüñ kuyruğı başılsa çeñilder

7. Seng-i gam ile itme dil-i Şānī’i mecrūh
 Zārumla şağın rāz açılır tās çıñıldar

111

Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün

1. Ol dilrubā ki şāhib-i hüsn-i cemāldür
 Vallah yoq nazīri anuñ bī-mişāldür

⁹⁵ Bu gazelde mahlas beyti bulunmamaktadır.

Bedrîne naķş erişmez anuñ Şemsine zevāl
Mülk-i beķada pādiřeh-i lâ-yezāldür

3. Mānend-i mişl-i Şibh-i Şebîh-i Şerîki yok
Vāhiddür ikilik aña emr-i muķāldür

Her Şeyde görinen gören alan viren odur⁹⁶
Ėayruñ vücudı arada vehm ü ĥayāldür

5. Kāfirdür ittiĥād-ı ĥulül-ı tenāsüĥi
Aķvāl-i bātılıyla hep ehl-i cidāldür

Ācādur ol ki her nazarı cāyn-ı Ėaķ degül
Kāzibdür ol ki dembedem ehl-i viřāldür

7. Ėaķ resüli çünli ma'allahî⁹⁷ söyleye
Kimdür ki ĥālî dā'im anuñ ittiřāldür

Mülĥiddür ol ki ķavl ile fi'li bir olmaya
Rāh-ı Őeri'atı biraķan kimse dāldür

9. Her bir varaķ bir āyinedür sun'-ı Ėaķķa baĥ
Her yañeden göze görinen ol cemāldür

Bağrumda tāze tāze siyeh dāĖ cāksidür
Mir'āt-ı vech-i yāre sanemüñ ne ĥāldür

11. Gönlüm gözüm o yār ile bir resme tldıgum
c'Ālem gözümde Őānî hemān bir ĥayāldür

⁹⁶ İmlada oldur Şeklinde yani ل "lam" ile yazılmış; ancak vezin gereği o Şeklinde okuduk

⁹⁷ Allah benimledir.

112

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

1. Ruḥsāruñ üzre zülf ile yā Rab ne ḥāldür

‘Aqlum dağıldı göricek anı ne ḥaldür

Sünbüllerüñ gül üzre tağıtmışsın ey nigār

‘Uşşāk-ı derdmende ne rüy-ı celāldür

3. Qo tursın alma ğamzeñ oqın ey qaşı kemān

Bu bāğ-ı ‘ömrüm içre dikilmiş nihāldür

Şemşīriñ içre virse n’ola baña zaḥmını

Bu teşne cānuma benüm āb-ı zülāldür

[18b]

5. Dimem ḥarāmī gözlerüñe qanum içse ger

Ma‘şūqa ‘aşıkuñ şehā qanı ḥelāldür

Qapuñda ta‘n eyle beni öldürdi müdde‘ī

Baña yazıqdur ey perī saña vebāldür

7. Qo alma ḥaçerüñ dil-i pür-ḥün sīneden

Bayram idüm görünce şafaqda hilāldür

Gülşende ruḥlaruñla lebüñ vaşfın eylesem

Ğonce ağız mı açabilür güñg [ü] lāldür

9. Acı söz ile eylese düşnām leblerüñ

Baña nebāt u şehd ü şeker qand [u] bāldur

Hicrūñle qalmışum ola vaşluñ diyü naşīb

‘Ālemde gönülüm añlayan işbu ḥayāldür

11. Zülf ü kıaddüñ hevāsı ile Şānī-i derdmend
Kūyuñda sāyeveş ‘aceb pāymāldür⁹⁸

113

Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün

1. Ne ruħdur bu ne enverdür ne lebdür bu ne şekerdür
Ne sözdür bu [ne] cevher dür ne dişdür bu ne gevherdür

Nedür bu ‘arız [u] la’lünle ħāl ü zülfün ey meh-rū
Ne güldür bu ne müldür bu ne fülful bu ne ‘anberdür

3. Kıatı serkeş iken āteşbecidd ka’il amān bilmez
Ne kıaddür bu ne ħaddür bu ne kıaşdur bu ne ħançerdür

Ne kıadr añlar ne söz diñler raķib fitne-gū bī-çeşm
Ne ħardur bu ne gerdür bu ne şerdür bu ne a’verdür

5. İmām-ı kıble tesbīh ü gıdā-yı cān mıdur Şānī
Ne gözdür bu ne yüzdür bu ne kıand u bu ne şekker[dür]

114

Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün

1. Lebün şevķiyile cān sözüñ ağızımda mükerrerdür
Ne tatlıdur ne şirīndür ne nāzıkdür ne şekkerdür

Şehā bu çeşm-i gamzeñ ħāl-i fitneñ zülf-i bī-dīnün
Ne zālımdür ne kıatıldür ne cāzūdur ne kāfirdür

3. Kıapuñda kıul olandur şāh anı bilelüm daķı bilmem⁹⁹
Ne Dārādur ne Rüstemdür ne Ĥüsrevdür ne Kıayşerdür

⁹⁸ Bu dize vezne uymamaktadır.

⁹⁹ Bu dizenin üçüncü tef’ilesi vezne uymamaktadır.

Nigārā ḥāl-i şevķūñ ʿilm-i ʿaşķuñ bilmeyen kimse
Ne eblehdür ne aḥmaķdur ne echeldür ne ebterdür

5. Lebūñle dişlerüñ vaşfında şîʿr-i Şāñiyi diñle
Ne yāķüt[dur] ne cevherdür ne lūʿlūdür ne gevherdür

115

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1. Nedür ol fem nedür ol leb nedür ol şehd [ü] şeker
Be ne nāzik be ne zībā be ne şīrīn be ne ter

Nedür ol beñ nedür o zülf nedür ol gamze o çeşm
Be ne cāzū be ne sāḥir be ne zālīm be ne şer

19a

3. Nedür ol zāhid-i engel nedür āgyār-ı raķīb
Be ne ebleh be ne cāhil be ne nādān be ne ḥar

Nedür ol dişler ü lebler sūz-ı dilber [u] ruḥ-ı men
Be ne cevher be ne gevher be ne lūʿlū be ne zer

5. Nedür ol şîʿr-i ğazel tarz-ı güzel ķatl-i raķīb
Be ne şāʿir be ne kāmīl be ne Şāñī be ne er

116

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün)

(Faʿlün)

1. Pend-i ʿāşık mı ķulağuñda nedür bu küpeler
Dime misin ğüzelüm boynuñı ķocup öpeler

Himmet it derd ile ben āh idicek āgyāruñ

Dostum yerli aya ise apuñdan kopalar

3. Gice ammāma gidermişsin iştidüm tenhā
orkma mısın ki mücerred seni şoyup şopalar

andadur bād-1 şabā gülşen-i kūy-1 dildār

Vir aber cān u gönül şev ile āña opalar

5. Dişlerüñ vaşfını gülşende didi Şānī-i saır
Jāleden oldu ulağında gülüñdür küpeler

117

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Ğam-1 āl-i ruhuñla dilde niçe tāze dāğum var
Şerer ālūd olan her pembeden yanmaz erāğum var

Nola aplırsa āh-1 dūd-1 āteş-bārum āfāı

Şeh-i aşum urulmuş dehre altunlu otağum [var]

3. Demidür bezm-i ğamda hemdem olursuñ baña yekdem
Mey-i eşkümle ey sākī iki olu abağum [var]

‘Aceb mi yitse eflāka serüm çün devlet el virdi

Felekde māh-1 nev gibi benüm zerrīn ayāğum [var]

5. Kebāb ol ey ciger büryān ol ey dil tutuş ey sīne
Gönül ğam tekyesidür derd-i muitden onağum [var]

Ne cāh-1 manşib ister ne ğam-1 ‘uqbā çeker gönülüm

‘Alāiden ‘avāiden be-küllī hep ferāğum [var]

7. Baña hūbān dārını gerekmez Şānī ʿarz itmek
Benüm bir lütfi çok çeşmi siyāhum yüzi ağum[var]

118

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. Kākülün birle zülf-i hoş-būlar
Şaldı sevdāya gönlüm işbular

Tır ile çeşmün ādem öldüremez

Yā niçün kırdı kıvsin ebrūlar

3. Yāhū hīç eylemez saña teʿşīr
Naʿre-i ʿāşıkān [u] yā hūlar

Şaŋki müjgān ile o çeşm-i siyāh

Oklanupdurlar iki āhūlar

[19b]

5. Zülfün u ğamzeñ u benün çeşmün
Bir yire geldi nice cāzūlar

Cānımı varuña ser uperde pāy

Gelse reftāre kıadd-i dil-cūlar

7. Leyletü'l kıadr idi bu şeb Şānī
Bizde cemʿ olmuş idi mehrūlar

119

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. Dil-i miskīni ğamuñ kanda bulursa yaqalar
Dostum aña mı virildi bu iller yaqalar¹⁰⁰

Nice feryād idelim ney gibi dāğ-ı ğamdan
Lāleveş niçe çāk ideli kanlu yaqalar¹⁰¹

3. Varaq-ı hüsniñe çok geçdi çarşumda ‘ayān¹⁰²
Korkuram¹⁰³ sen büti kâfir üzerine yqalar

Büse-i la‘lūñi luṭf ile raḳībe şunma
Kim götüpdür işigii āb-ı hayāta yqalar

5. Ateşinruhlarınuñ ‘azmi bu durur her ān
Dil-i ‘uşşākı alup ālemi odayaqalar¹⁰⁴

Şi‘r-i dilsūzum işiden ruḡ-ı vaşfindan¹⁰⁵
Şāniyā qalmaya bir defter-i dīvān yaqalar

120

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1. Serv qadce lāle ḡadce ğonce lebce olsa yār
Şīvelice şūhca hem pür-ṭarabca olsa yār

Nāzlıcanāzücek zībāca terce tuḡfece
Ṭatlu dillüce sözi şehd [ü] ruṭabca [olsa yār]

3. Oqumışca yazmışca añlamışca ḡalden
Pīr-perverce güleçce ḡoş edebce [olsa yār]

¹⁰⁰ Bu dizenin üçüncü tef‘ilesi vezne uymamaktadır.

¹⁰¹ Bu dizenin ikinci tef‘ilesi vezne uymamaktadır.

¹⁰² Bu dize vezne uymamaktadır.

¹⁰³ Yazma metinde sözcüğün “Korkuram” şeklinde okunması için ‘ ‘ötre” koymuştur.

¹⁰⁴ Bu beyit varakın yan tarafına yazılmıştır.

¹⁰⁵ Bu dizenin üçüncü tef‘ilesi vezne uymamaktadır.

Şāf dilce ğill u ğışşısızca zağalsızce olup

Sīmī tence pākce ārīdehence olsa yār

5. Bendecük üftādecük ülfetecük kadrin bilür
Begceñüz begzādecük ‘ālī nesebce [olsa yār]

Bī cefāca pür-vefāca rindce ‘ayyārca

Hübca maḥbübca dilde talebce olsa yār

7. Āşināsızca bilişsizce ğaribce ḥüsn ile
Kimsesizce akṛabāsızcabī-ebce olsa yār

Tūzda Rūmīce kandīşde ‘Acemce ‘işve-ger

Hem belāğatda feşāḥatda ‘Arapca olsa yār

9. Derdmendce müstemendce ḥaste dilce Şānīya
Pür-keremce bī-sitemce bī-ğazabca olsa yār

[20a]

121

Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün

1. Yağarsam nār-ı ‘aşğ ile kime ne dil ocağumdur
Yanarsa penbe-i dāğum nola altun çerāğumdur

Ne ister sīnemüñ göyneklerinden müdde’ī bilmem

Benüm ‘ālemde anlar her biri bir k̄ara ṭağumdur

3. Kesüp kanlu elifler gül gül itsem sīnemi tañ mı
Kılursam serv ü güllerle müzeyyen tāze dāğumdur

Olur la'lüñ gamından bu dil-i bīmāra bir emdi
Bu sözler ey ṭabīb-i cān [u] dil billāhi şağumdur

5. Yeẓīd aġyāra uyma āb-ı vaşluña beni kındur
Şehīd-i Kerbelā ḥaqqı be-ġāyet teşne çağumdur

‘Didüm cām-ı lebüñden mest olupdur dil didi ol şāh
Şaķın çıkmasun aġzuñdan bu söz Şānī yasağumdur

122

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. ‘Aks-i dāġ-ı dil midür bu ḥāk-i misk-āsamıdur
‘Ārız-ı dilber midür ya lāle-i ḥamrā mıdur

Mest-i cām-ı ḥayretüm destümde sāķī bilmezem
Gül midür tāze açılmış saġar-ı şahbā [mıdur]

3. Kānlı peykānlar mıdur tende ya pür ḥün dil midür
Ya kızarmış ġonce-i şāḥ-ı gül-i ra'nā [mıdur]

Allāh diller alan ruḥlar mıdür lebler midür
Cān-ı dil meftün iden ol nergis-i şeḥlā [mıdur]

5. Dīde-i ḥünbārdan kānlı yaşum ırmaķ iden
Gördü yeñilmez didi bu kān aķan deryā [mıdur]

Kākül-i pür-ḥam cebīn üstünde ‘aķd olmuş henüz
Yā berāt-ı ḥüsne şāhum anberīn tuġrā [mıdur]

7. Mürde diller cān bulur nuṭķuñdan ey Şānī sözüñ
Nefḥa-i rūhu'l kuds mi derdüm ‘ayā [mıdur]¹⁰⁶

¹⁰⁶ Bu dize vezne uymamaktadır.

123

Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün**(Fâ'îlâtün) (Fa'îlün)**

1. 'İlm u fa'zî u kemâli neylerler
Cezbe vü vecd-i hâli neylerler

Zâğ-ı herze lağırdısı var iken
Murg-ı şeker ma'kâli neylerler

3. Mu'teber oldı şimdi müsta'mel
Şâf-ı âb-ı zülâli neylerler

Qaldı il meyl-i ka'be-i dehre
Himmet ehli ricâli neylerler

5. Telli hâre ile var iken dîbâ¹⁰⁷
Hırqa vü şûf şâli neylerler

Berş-iafyon ka'vedür ma'plüb
Şeker ü kand ü bâlî neylerler

[20b]

7. Zer perest oldı şüret ister halk
Bilmezem bu vebâli neylerler

Var iken ba'd ile cüdâlıklar
Meyl-i kurb u vişâli neylerler

9. Ağzına gül-döken dir ayruk halk
Sözde fikr ü hayâli neylerler

---

¹⁰⁷ Bu size vezne uymamaktadır.

Oldı deyü şeyātīn-i eyyāmı

Her firişte-ıuşālı neylerler

11. Var ise hāl-i ma'na gel göster

Şānī bu kı̄l u kı̄li neylerler

124

Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılün

(Fā'ılātün)

(Fa'lün)

- 1.** Ne sa'adetli mubārek dem olur cāna sefer
Ger ide mülk-i bedenden der-i cānāna sefer

Ke'ub-i 'alem gibi küyunda mukīm-i evvel ol mehüñ

Ke'olmadı bādi zevāl mihr-i dıraşşāna [sefer]

- 3.** Mışır-ı dilde ara bul Yūsuf-ı cān ise murād
Aşşı virmez saña sālīk reh-i Ken'āna [sefer]

Ka'be-i aşl-ı şafāya irüp it def'-i 'ataş

Teşne-dil eyleme her berr-i beyābāna sefer

- 5.** Tañ mı zülfüñle ruhuñ seyrin idersem her rüz
Mağrib u maşrik idi günde Süleymāna [sefer]¹⁰⁸

Mescide şüfi şalāh ehlin oğursın ammā

Künc-i meyhāne durur zümre-i rindāna [sefer]

- 7.** Leşker-i āhum ile gulgule şaldum dehre
Mülk-i 'aşka iderüm Şānī emirāne [sefer]

¹⁰⁸ Bu dizede yazım yanlışlığı olduğunu düşünüyöruz. Anlama ve vezne uygun olarak bu şekilde okuduk.

125

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**(Fā'ilātün)****(Fa'lün)**

1. Ey gönül gel idelüm dergeh-i cānāne sefer
Ā'ni ol ka'be-i maqşūd-ı dil ü cāna sefer

Ten ğubāriyle taqıl sen de hevā-yı aşka
Zerre-vār idelim ol mihr-i dıraḥşāna [sefer]

3. Niçe beytü'l hazen olsun yeri Ya'qūb-ı dilüñ
Ey gözüm nūri gerek ol şeh-i Ken'āna [sefer]

Girme gel kanuma aqıtma gözüm yaşını sen
Çok daḥı yahşı degül eyleme 'ummāna sefer

5. Ğam degül hāl-i ḥaṭṭuñ fikri dile la'lün için
Zulmete uğrar idin çeşme-i ḥayvāna [sefer]

7. Mışr-ı dilde bulagör tūṭī-i şekker şikenüñ
Gitme Hind illerine itme Ḥorāsāna [sefer]

Ṭabl-ı sīnem dögerek leşker-i āhum çeküben
Şāniyā mülk-i ğama itdümemīrāne sefer¹⁰⁹

[21a]

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**(Fā'ilātün)****(Fa'lün)**

1. Cān virsün dileyen vaşlumı dirmiş cānān
Böyle bāzār olur ey Şānī benüm cānumdan¹¹⁰

¹⁰⁹Bu varağın sonunda yazan kelime sonraki varağın ilk sözcüğüyle uyuşmamaktadır. Bu da eksik varakların olduğunu gösterir.

126

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Açıldı bāb-ı meyḥāne gelen gelsin giden gitsün
Şalādur cümle rindāne gelen gelsün giden gitsün

Gelür küyuña ʿāşıklar deyü gitmiş rakīb andan
Kıluñ tenbīh der-bāne gelen gelsün giden gitsün

3. Kāpuñdan menʿ kılmasın sen ol erbāb-ı ḥācātı
Budur üslüb-ı şāhāne gelen gelsün giden gitsün

Gelenler çün tevaḳḳuf yok gidenler çün tereddüd hem
Tolaşma kār-ı devrāne gelen gelsün giden gitsün

5. Gelür derd-i ğam u miḥnet çıkar dilden fiġān-ı ah
Bu kaşr-ı ʿālī bünyānā gelen gelsün giden gitsün

Benüm manzūrum oldı bir perī peyker melek manzar
Nazar kılmam her insāna gelen gelsün giden gitsün

7. Yönelidik ʿaşk iline Şānī āh u nāleler hem-rāh
Vedaʿ itdük dil-i cāna gelen gelsün giden gitsün

127

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ey yüziünden on sekiz biñ ʿālemünnaşşı ʿayān
Kaşlaruñ bir yerde baş çatup anı eyler beyān

¹¹⁰ Bu beyit eksik varaklarda yer alan bir gazelin mahlas beytidir. Bu beytin eksik beyitleri olduğu için numaralandırmamayı uygun bulduk.

Gözleriñden zaḥm-nāk olup ölenler ḥālını
Lebleriñden şordum oldur dir ḥayāt-ı cāvīdān

3. Ebr-i zülfiñ gün yüziñden ref' idelden ey şanem
Ġarḳ-ı envār-ı tecellī oldı hep kevn-i mekān

Nūr-ı ḥüsnüñden şanasın her varak bir āyine
Görinürsin ḳanda baksa cism-i 'uşşāḳa 'ayān

5. Ḥazır-ı mevcüdsın her şeyde sensüz nesne yok
Cümle-i 'ālem mekānuñ yine sensin lā-mekān

Münkirüñ inkār u her mü'minüñ İmānı sen
Cümle eşyā her biri bir dil seni söyler hemān

7. Kendüdür her söz ki benden zāhir olur söyleyen
Ben kimüm ey Şānī kim leb depredüp açam dehān

128

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Yok ḳarārüm sensüz ey ārām-ı cānum ḳandasın
Ey güneş ḫal'atlı yār-ı mihribānum ḳandasın

Vādī-i firḳatde ḳaldum ḫastedür cān-ı gönül
Ey benüm 'İsī-şıfat Ḥızır-ı zamānum ḳandasın

3. Aradum zīr-i zemīn-i āsmānı bulmadum
Ey gönülde 'aşḳı şābit lā-mekānum ḳandasın

[21b]

Sensüz āram idemez bir dem dīl u cān u gönül
Ey ḫayāl-i mülk dil taḫtında ḫānum [ḳandasın]

5. Yandı bahır odından ateş düşdi cism-i cāna hep
Teşne-i cān vaşlı ey āb-ı revānum [kandasın]

Andelīb-i cānı hār-ı ğamda pes ağladasın
Ey benüm tāze bahār-ı gülsitānum kandasın

7. Nice sordumsa kimesne virimez senden nişān
Ey benüm nām-ı nişānum bi-nişānum kandasın

Āteş-i āhum yaķar nār-ı caħīmi kül ider
Ey melek şüretlü vey hūr-ı cinānum [kandasın]

9. Ey güneş talat ne ebr içre nihān olduñ aceb
Şaldı āfāķa şalā raḍ-ı fiġānum [kandasın]

Şubh olunca oķurum zülfünleVe'lleyl¹¹¹ āyetin
Ey cemāli Vezzuħa¹¹² Seb'ü'l Meşāni¹¹³ [kandasın]

11. Hamdü'lillāh eyledük vaşluñ müyesser Şāniyā
Kandesin hoş geldüñ ey rūh-ı revānum [kandasın]

129

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Esīr-i aşķum ammā mülk-i ğamda pādişāhum ben
Serümde seng-i miħnet şāħib-i tāc-ı külāhum ben

Fiġān u nāle vü eşķümle yir gök toptoludur hep
Tariķ-i ğamda aḍā şanma sen kim bī-sipāhum [ben]

¹¹¹ Kur'ân,sure92, Leyl, ayet 1: "Örttüğü zaman geceye"

¹¹² Kur'ân,sure93, Duha.

¹¹³ Kur'ân,sure15, Hicr, ayet 87: "Ve andolsun ki; sana mesânî(ikinci)den 7'yi (7'liyi, 7'li olarak) ve Kur'ân-ül Azim'i verdik.

3. Seni sevmez deyü suçlı çıkarmış bendeñi ağıyar
Bu sözler hep yalandur pādişāhum bī-günāhum [ben]

Gubārum tūtiyā iltür şabā gözine eflākūñ
O demden kim reh-i aşkuñda cānā ḥāk-i rāhum [ben]

5. Seg-i kūyla hem-dem [ü] hem-nişīn olmağ diler göñlüm
Şehā gel gör beni kim ne muḥibb-i izz u cāhum [ben]

Sözüm ok gibi toğrı olduğundan kāmētüm buldı
Vücūdum yok kapuñda ey perī bir şekl-i āhum [ben]

7. Çekilür tūğ-ı āhum ṭabl-ı sīnem urılur her dem
Diyār-ı ğamda ey Şānī gözet ne ʿālī şāhum [ben]

130

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

1. Kim olmaz müşteri mihriñde sen bir rāya beñzersin
Çerāğ-ı ehl-i dilsin şemʿ-i bezm-ārāya beñzersin

Niçe ğam mürdeyi bir nuṭk-ı ʿalūñle dirildürsin
Bu muʿcizle sen ey rūḥ-ı revān ʿİsāya [beñzersin]

3. Tükürsen şevk-i dendān lebiyle dürr-i mercānı
Sen ey çeşm-i güher-pāşum benüm deryāya [beñzersin]

[22a]

Güzeller bāğ-ı dehri zeyn ider ezhāra dönmişdür
Hüsün-i bāğında cānā sen gül-i raʿnāya beñzersin

5. Degülsin gülşen-i kūyında bir dem nāleden fāriğ
O gül ruḥsāra Şānī bülbül-i şeydāya beñzersin

131

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Dil-i cān gülşeninde bir gül-i nāzik bedensin sen
Semen-ḥaṭ ḡonce-fem bir serv-ḡadd gül pīrehensin sen¹¹⁴

Ḳatı keskün geçersin ḡatlı-i 'uṣṣāḡa sen ey ḡamze
Müjeñdür cāna ey ḡatıl iñen nāzük-figen[sin sen]

3. Benümle sen nice da'vā-yı 'aşḡ eylersin ey Ferhād
Öñümce küy-ı miñnetde benüm bir küh-kensin sen

Cihān bāḡında ey gül ḡonce-femler ḡasreti birle
Şehīd-i 'aşḡ olan şeydālara ḡanlı kefen[sin sen]

5. Nizām-ı nazmuña ḡıldıñ musahḡar cümle āfāḡı
Bugün 'alemde Şānī Ḥüsrev-i mülk-i süḡan[sın sen]

132

Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün

1. Beni ey ruḡları gül bülbül-i şeydā sen idüpsin
Beni ey lebleri mül tūḡı-i ḡüyā sen idüpsin

Baña bir nāz ile baḡduñ beni 'aşḡ odına yaḡduñ
Beni daḡlara bıraḡduñ beni tenhā sen [idüpsin]

3. Beni illerden ayırduñ diledüñ tıḡı ḡayurduñ
Beni 'aleme duyurduñ beni rüsvā sen [idüpsin]

Beni unutma vefādan kerem-i luḡf u 'atādan
Ölürüm soñra cefādan işüm eyvā sen [idüpsin]

¹¹⁴ Bu dizenin üçüncü tef'ilesi vezne uymamaktadır.

5. Beni bīmār idenümsin ğamla zār idenümsin
Yine timār idenümsin beni ihyā sen idüpsin

Yandurup bağrumı çün ki iniletti ğamuñ hey
Baña nitdüñse yine ey ruḥı zībā sen [idüpsin]

7. Dil-i bīmārumı emle beni öldürme bu hemle
Elem ü miḥnet-i ğamla dil-i perdā sen idüpsin

Neden ey şem‘i muṭālī‘ kamu ‘ālemlere şāyi‘
Sen iken gün gibi ṭali‘ seni ihfā sen [idüpsin]

9. Kılduñ ey ḥayy-ı tevānā kimini ‘ālem-i dānā
Kimini ‘ārif-i bīnā kimin a‘mā sen idüpsin

Kimini derd ile maḥzūn kimin itdüñ ğama meftūn
Kimini ‘aşk ile Mecnūn kimin Leylā sen [idüpsin]

11. Ben idüm Şānī-i bī-ğam kamu esrāruña maḥrem
Beni bilmezdi bir ādem beni ifşā sen idüpsin

[22b]

133

Müf’teilün Mefā’ilün Müf’teilün Mefā’ilün

1. Rūz-ı elestde çün ezel ḳālū belā diyenlerin
Dünye-i dūna aldanup ḳavlümüz itmezüz yalan

Baḥr-ı fenāda ğarḳ iken küll-i vücūd ile hevā
Cām-ı beḳā-yı lem-yezel şundı girü sākī-i revān

3. ‘Ömr ‘azīz naḳdiñi itme telef şaḳın bugün
Ḥaḳ yolına it anı şarf ger ider iseñ ey civān

Çünkü resül-i Hâk gelüp didi ki En-Nâsü niyâm ¹¹⁵

Var ise ʿirfānuñ bugün yatma bu gâfletden uyan

5. Men ʿaref sırrına ir ʿārif-i Rabb iste yüri
İlmüñi cehl idüpyeter tekyelentip aña ʧayan

Maḥv-ı fenāda Şānī Beg maḥv-ı vücüd idüp bugün
Koyma özüñde sensin ol zerre vü şemmece nişān

134

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. Cān oynamada biñ cehle iderse düşmen
Ben ʧarīk-i resen-i ʿaşk-ı şanemden düşmen
N’ola ger baḥr-ı haḳīkatde olursan seyyāḥ
Şerʿ-i Aḥmed bize keşti vü hidāyet yelken
3. Kāʿa-i rūḥa gelüp nefsi-i ʿadüvv kār idemez
Tḥop-ı tevḥīd ile ʧün beklemedür bir bi-beden
Nefs-i emmāre-i Deccāli n’ola ʧatlı itsem
Ten diyārına bugün Mehdī-i fetḥ oldum ben
5. Tīğ keskün baña ey Şānī yed-i ḳudretden
Faʒl-ı Hâk ism-i İlähīle tevekküldür olan

¹¹⁵ “en-Nâsü niyâm feizâ mâtu intebehü”, “İnsanlar uykudadır. Öldükleri zaman uyanırlar” şeklinde muhaddislerin Hz. Ali’ye nispet ettikleri bu hadis, sûfiyenin özellikle de Gazâlî (Ö.505) ve İbn Arabî’nin eserlerinde onlara tâbi olarak da Bursevî’nin kitaplarında merfû hadis olarak zikredilmiştir. Bursevî’nin vahdet-i vücüd görüşünün izlerini de gördüğümüz bu hadiste, insanların dünyada uyuyan bir insan gibi gâflet içinde oldukları ölümüne bu gâflet uykusundan uyanacakları, ilahi gerçekleri o zaman anlayacakları belirtilmekte, tabii ölümü tatmadan önce nefisleri ıslah etmek suretiyle iradi ölümün önemi vurgulanmaktadır. [1432]

[1432] Gazâlî, IV, 494-495; İbn Arabî, Fütuhât, I, 207-208; Kitabü'n-Netice, I, 371.

135

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sīneye bir tīġ-ı ġamze şalsa ol kaşı kemān
Cān-ı dil öġ öġ diyü karşı çıkar aña revān

Virmiş idüm la'l-i yāre ġā'ibāne göñli ben
Mihr-i luţfindan daġı bir zerre görmezden nişān

3. Sīnem üzere na'l-i dāġ-ı pür-şerārüm 'aksidür
Encüm ü mihr ü meh-i nev şanmañuzdur āsmān

ġamze-i tīġuñ esīr iken 'aceb mūr-ı ġaţţuñ
Ĥātem-i la'lüñde neyler ey Süleymān-ı zamān

5. Oda yanmaz şuya batmaz iki cāzūlar durur
Devr-i ruġsāruñda ġāl-i turre-i 'anber-feşān

Seng-i ġamuñla gök olmuş sīne-i mecrūġda
Penbe-i dāġ-ı dilümdür şanma necm-i āsmān

7. Sīnesin çāk eyledi devr-i felek ol māh için
Görinen çarġ üzere ey Şānī degüldür keġkeşān

[23a]

136

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Raġm idüp aldı dil-i üftādenüñ ol şāhelin
Tutdı şan bir mürdenüñ 'İsī-i Rūhu'llāh elin

Başşa pā rüyumda kaşd-ı cān idüp ol ġūñī āh
Yüz süreydüm geh ayaġına öpeydüm ġāh elin

3. Öpdüğüm sākī ayağı tutduğum dāmān-ı yār
Hāşāli'llāh neylerüm ben zāhīd-i gümrāh elin

Bāğ-ı dilde ser-firāz olsun nihāl-i kāmētūñ
Dāmenüñden müdde'īnūñ it şehā kütāh elin

5. Ey elif kaç kāmētüm hicrūñ dü-tā itmek niçün
Rāst gelmez hīç açdurma kapuñda āh elin

Sīm ü zerle pür görüp zambağ kefin ey gonce leb
Gülşen-i küyuñda güller açdı şeyu'llāh elin

7. Ol elif-қadd em dimiş l'alın saña ey Şānī
Var öp dehānın geh lebin gāhī ayağın gāh elin

137

Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün
(Fā'īlātün) (Fa'lün)

1. Niçe bir aқıdasın yaşumı uşanmayasın
Dem ola yoluña geldüğini o şanmayasın
- Қан дöküp gamzeñ ider l'al-i lebüñ bağrımı қан
Niçe demdür henüz eyhūñī 'aceb şanmayasın
3. Yanmadıқ қалmadı çeşmümde benüm dāğ-ı fitīl
N'oldı ey şem'-i murādum baña bir yanmayasın
- Göz göre şalınur aғыār ile ol serv ü revān
Ey gözüм çeşmesi қан yaşıla bulanmayasın
5. Geçmedüñ zülfi hevāsıyla mey aşқından
Dağı sen ey dil-i divāne bir uşlanmayasın

Ꞑatı ħam ꞑılma ꞑadem zülfüñ idüpdür çevgān
Yarın ey pir olası ħiç aña tanmaya[sın]

7. Gelüp ol mihr-i cihān yanuma Şānī bu seher
Didi irdi ŧeb-i hicr-i āħire uyanmayasın

138

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

(Fāilātün)

(Fa'lün)

1. Yine taldurduĝuñ āhıla cihān gülzārın
Çünkü bülbüllerinüñ dinlemez ol gülzārın

Başayım baĝruma dirsen o gül ĝonce-femi
Sīneñüñ yarasına merhem idinür ħārın

3. Kim ki ol güherini mişle ider müşterī dil
Virmelidür aña sermāye-i ĝamzeñ varın

Vaĝtüne ħāzır ol ey dil ĝam-ı ferdāyı unut
Bugünvaşluñla kovar kim ki dilerse yarın

5. Gam yime ꞑılsa melāmet seni 'aşĝ-ı cānān
Dost yolunda şalar 'ārif olanlar 'ārın

[23b]

Çekemezse ĝo semāvāt ile arzı incitme
Başum üstine çekem cān ile 'aşĝuñ bārın

7. Niçe demdür ki senüñ vālih-i ħayrānuñdur
Tuyur da Şāniyā bir zerre lebün esrārın

139

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Gonçeler la'lüñden öğrenmiş tebessüm nidügin
Tütî güftaruñdan öğrenmiş tekellüm nidügin

Bir melek sīmā perī peyker güzel meftünuyum
Ādeme meyl eylemez bilmez teraḥḥum nidügin

3. Ruḥlaruñ 'arz it dile söyletmeñ istersen anı
Tütî mir'āt olmasa bilmez ta'allüm nidügin

Büselik kaşdına gerd-i āyineden muṭrib bize
Nağme-i uşşāqdan göster terennüm nidügin

5. Ḥāk-pāyın ellerümle sürmeyince yüzüme
Ka'be haqqı bilmedüm Şānī teyemmüm nidügin

[24a]

140

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Cān zebānına düşelden 'aşk ile güftār-ı hū
Sālik-i cān-ı dil oldı vāqıf-ı esrār-ı hū

Maḥvolup gitdi şeb-i hicrān karañusu tamām
Ḥāne-i dilde belürdi şu'le-i envār-ı hū

3. Hūdan özge var mı hıç bilmem cihānda cān-ı dil
Şāhid- i 'aşkum zebānumda benüm ezkār-ı hū

Bu ne serāydur ṭabīb-i cān-ı dil bilsem 'aceb
Şerbet-i Hū nüş ider olur yine bīmār-ı hū

5. Nāğme-i Hū'dan terennümler idüp bî-hüş olup
Murğ-ı cānuñ meskeni olalıdan gül-zār-ı hū

Nürdur şem^c-i hidāyetden yanar her rüz şeb
Sīne-i kāşāne-i sālīkde ey dil nār-ı hū

7. Sırr-ı Hūyı şakla ey Şānī elüñde itme fāş
Olmasun her cehl-i ebter vāķıf-ı esrār-ı [hū]

141

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

(Fa'ilātün)

(Fa'lün)

1. Zülf midür bāğ-ı ruħa sünbül-i hoş būdur bu
Zīver-i gülşen-i ħüsn-i gül-i ter būdur bu

‘Aql u şabr u dili hep kıldıperākende şehā
Cem^c- i ħatır kıomaz arada ne gisūdur bu

3. Seni bu ħüsn-i cemāl ile görenler didi hep
Beni ādem mi ‘aceb bu ne melek rūdur bu

Beni gördükde maħalleñde segān-ı kūyuñ
Çağırup birbirine söylediler odur bu

5. Tīre dildür ğam-ı zülfüñle şeb-i yeldānuñ
Bilmedüm zāhid-i miskīne ne ğaygudur bu

Ķanlu yaşum görüp ey serv nedür bu dime kim
Kadd-i dil-cū ki revān olan iki cūdur bu

7. Tıtdı mı Şānī yine mest-i ħarābātıĝuñ
Kūy-ı dilberde bugün yine ne Yā Hūdur bu

142

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Ey çāresizler çāresi kıl çāre ben bī-çāreye
Luṭf eyle gel it bir nazār sīnemde olan yareye

Muhyī lebüñden dirḥayāt olmışlara her cā temām
Ey cān ṭabībi bir ʿilāc it bu dil-i şad pāreye

3. Kāʿbe ḥaqqı kıblem şafā bulmaz dem olunca temām
Kūyuñ ṭolanmak olmasa ben ʿāşık-ı āvāreye

Ben saña şāhum sen baña bendem di ben lebbeyk¹¹⁶ idüp
Hoş söyleşelüm dostum ğayrı ḳomayup araya

5. Kūyuñ ki gülşen-i ruḥuñ tek verd-i raʿnā bulmasa
Bād-ı şabā ger bāğ-ı dehri geşt idüben araya

[24b]

Tīr-i müjen itme telef ḳalb-i ʿadū olmaz hedef
Ey ḳaşı yā ok mı geçer ʿālemde senüñ ḥāreye

7. Eyler muʿaṭṭar ʿālemi būy-ı şafā-baḥş ile yār
Ol zülf-i müşg-efşānına ger şāne urup daraya

İşigi taşına yeter sür yüzüñi ki key müddeʿī
Āğ olmağa hīç çāre mi vardur cihānda ḳaraya

9. Mecrūḥ-ı tığ-ı miḥnetüm olmaz eṭıbbādan ʿilāc
Laʿlüñden olur em deseñ ben Şānī-i bīçāreye

¹¹⁶Lebbeyk: “Buyrun efendim” anlamında masallarda geçen bir ünlem.

143

Mef'ülü Mef'ülün Mef'ülü Mef'ülün

1. 'Älemde bugün ey dil Mecnün ile Ferhāda
Olmaya bedel illā men 'āşık-ı dildāda

Bilseydi nedür 'aşkı 'ālemde eger Mecnün
Koyup işigiñ cānā neyler idi şahrāda

3. Sāye gibi hāk oldu bu rāh-ı muḥabbetde
Ma'il olalıdan dil sen kāmēti şimşāda

Çün rüz-ı ezel cānā 'aşkuñla bilişdik biz
Yad eyleyüben anı meyl eylemezüz yāda

5. Sen şāha gulām oldu cān u dil ile Şānī
Meydān-ı muḥabbetde yürütür iken āzāde

144

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün**(Fā'ilātün)****(Fa'lün)**

1. Ey gönül kendüñi her cāhile hem-rāz itme
Rāz virme yitene rağbetüñi az itme

Yitse eflāka suyu cāhile baş egme gönül
Ayağı toprağı ol ehl-i dilüñ nāz itme

3. Nağme-i nāleñe āhenk yeter āhenk idici
Bezm-i ğamda saña her cāhili dem-sāz itme

Ğamdan ağlama gönül her yitene şabr idegör
Sıruñ açdurma gözüñ yaşını ğammāz itme

5. Gel gel ey murğ-ı dil Şānī gönülden vatan it
Bāl açup her yaña yüksekere pervāz itme

145

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. İlahī sen münezzehsin saña lāyık yok iş bende
Beni kendüye bu emmāre nefis itmiş durur bende

Benüm hod nefis-i zālīm düşmenümmiş bilmedüm anı
Baña dost şanup aldandum yüzüme itdiğin hānde

3. Yed-i fazluñla sen kırtar hū nefis-i hīlekār ey Haq
Kırup biñ dāne-i hīle düşürmişdür beni bende

Beni bu küşteğān-ı nefis iñen çok basdı lütfuñdan
İlahī sen hidāyet it zebün idüm anı bende

5. İlahī Şānīyem uydum hevāya sen 'ināyet kı
Yed-i fazluñla cem' it 'aql-ı cān oldı perākende

[25a]

146

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

(Fā'ilātün)

(Fa'ilün)

1. Nem var aḥvālūmi ağlar benüm ol bīdāda
Di olsun hele didüm erişür feryāda

Sīne mecrūḥ u gönül pür-gam u dil āteşnāk
Şabr-ı ārām ise yok yār ise istignāda

3. Yār naqşın idemez Mānī-i 'aşq ise eger
Ġayrıdan eylemeyen şafḥa-ı gönlin sāde

Dāmenin dest-i taʿalluḡdan iden kimse ḡalāş
Bāġ-ı dehr iḡre yūrür servi gibi āzāde

5. Ḥār-ı miḡmetde ḡalup sāye-şıfat ḡāk olsun
Beñzeden ḡadd [ü] ruḡ- ı yārı ḡül-i şimşāda

Bilmeyüp ḡadrin ider cāmı leb-i yār ile baḡş
Düşse ey sākı̄ ne var elden ayaġa bāde

7. Dil virüp zülf ü ḡadd-i yāre bugün ey Şānı̄
Eyledüñ kārımuızı tül-ı emel dünyāda

147

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. Sākı̄yā şanma ḡabāb ola mey-i şahbāda
Jāledür kim görinür berg-i ḡül-i raʿnāda

Gonce-veş laʿl-i leb-i yāri göricek bildüm
ḡül gibi ḡülşen-i bezm iḡre kızardı bāde

3. Dāġ-ı dilden dökülen penbe-i pür-ḡünumdur
Ḳızaran lāle degül deşt-i ḡam-ı şahrāda

Bañā Mecnūnı melāmetde müşābih identüñ
ʿAcabā ʿaḡlı olur mı ola ḡıç dünyāda

5. Lezzet-i ʿaşḡı bilürdi ne imiş ey Şānı̄
Şiʿr-i şīrīnüm eger irseyidi Ferhāda

148

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün**(Fâ'îlâtün)****(Fa'îlün)**

1. Hâl-i şanemüñ görinen âyine-i şüretde¹¹⁷
Nükte-i 'ârif odur dâ'ire-i vaḥdetde

Her ki dilden gidere ḥāk-i vücūduñ kederin
Belki âyine-i zāt eyler özin ḥazretde

3. 'Âkıbet Mıŝr-ı dil içre bulur Yūsufını

Ol ki Ya'küb ola Ken'ânı gam-ı miḥnetde

Ḳatresin baḥre yetiş zerre iseñ mihre ulaş
Aldanup ḳalma meges gibi yiten lezzetde

5. Maraz-ı cehline ey Şânî ŝifâ bulmaz mı

Kişi kim 'ilm ile Loḳmân ola ger ḥikmetde

149

Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün

1. 'Aŝḳ ile en'is olduḳ neyler görelüm Allāh
Terk-i dil u cān ḳıldıḳ neyler göre[lüm] Allāh

Dirler gamı cānânı sermāye-i dil besdür
Ol derd-i gam bulduḳ neyler görelüm Allāh

[25b]

3. Ol ŝems-i ḥaḳîḳatde göz gibi zuhūr itdüñ
Hep yire göge dolduḳ neyler görelüm Allāh

¹¹⁷ Bu dizenin ilk tef'ilesi vezne uymamaktadır.

Ol gevher-i yektā ne baħr-ı dil iindeymiş
avvāř oluban alduğ neyler grelm Allāħ

5. Meydān-ı muħabbetde op itmiş idik başı
evgān aluban alduğ neyler grelm Allāħ

arđ itdi beni yaşum dil-zevrağını ammā
Girdāb-ı ęama şalduğ neyler grelm Allāħ

7. ‘Ahd itmişidm řānī cānāna virem cānı
Ol ‘ahda vefā kılduğ neyler grelm Allāħ

150

Mefā‘iln Mefā‘iln Mefā‘iln Mefā‘iln

1. udānuñ sen ħabībisin řefā‘at yā Reslallāħ
amu derdñ řabībisin řefā‘at yā Reslallāħ

Cemi‘-i evliyāsından grh-ı ařfiyāsından
Diler hem enbiyāsından řefā‘at yā Reslallāħ

3. Yzndr āfitāb-ı dil cihān nrnladur aydın
amu ilden bize ndin řefā‘at yā Reslallāħ

Senñ řānuñdadur Levlak¹¹⁸ senñn var oldu eflāk
 sensin řāh-ı”Erselnāk¹¹⁹ řefā‘at yā Reslallāħ

5. İşimz zillet  iřyān ħađā v sehv ile nođřān
Umaruz idesn iřsān řefā‘at [yā Reslallāħ]

řırāđ-ı ħařr-i mīzāndađalınca zār-ı efgānda
İrişp sen bize anda řefā‘at [ya Reslallāħ]

¹¹⁸Hadīs-i Kudsī: "Sen olmasaydın, felekler (kainatı) yaratmazdım."

¹¹⁹Kur’ān, sure21, Enbiya, ayet 107: “Biz seni aleme şefkat ve merhamet kaynağı olarak gnderdik.”, “Ve ma erselnāke illa rahmeten lil alemin “

7. Senüñ Şānī faķirüñdür anı tut bir haķirüñdür
Senüñ haķ dest-girüñden şefā^cat yā Resülallāh

151

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sāķī-i bāķī elinden içmişüz peymāneyi
Mest-i lā-ya^cķıl iden oldur dil-i dīvāneyi

Ravza-i rıdvāna virmem selsebīl-i cennete
Genc-i ^caşķı cām-ı şevķi küşe-i meyhāneyi

3. Almışum pīr-i fenā pendin haŗābāt ehliyüm
Ķaşr-ı Ķayşerle deĝişmem menzil-i virāneyi

Şaldum ol şem^c-i dil-firūza dil-i sūzān için
Nice yanar yaķılur billāh göreñ pervāneyi

5. Hūblar seyrinden ey vā^ciz meni men^c itme kim
Ķulaĝum işitmez iken kışşa-i efsāneyi

Ķaşra düşme ma^crifet ^cummānuna ĝavvāş olup
Baħr-ı zatuñda ara ol gevher-i yek-dāneyi

7. Şānī isterseñ hümā-yı lā-mekānı itmekşikār
Kūh-ı Ķāf-ı dilde yap sīmurĝ-ı ^caşķa lāneyi

[26a]

152

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1. Cām-ı lebüñdür baħş olan mestāneden mestāneye
^cUşşāķ anuñçün dūr iden meyhāneden meyhāneye

Diller ‘aceb mi pertev-i ruhsāruñ ile olsa zeyn
Tāb-ı ruhuñdur zav viren kāşāneden kāşāneye

3. Şem‘-i ruhuñsız hālūme yanmış semender-veş kamu
Sūz-ı derūnum iricek pervāneden pervāneye

Gencīne-i ‘aşkuñ yiri genc-i dil-i ‘uşşāk imiş
Dīvānedür ol kim gezer vīrāneden vīrāneye

5. Efsūn-ı ‘aşkı yār ider efsāne dillerde beni
Nāşih ko pendı başlama efsāneden efsāneye

Dil zārımı ağyār ile zinhār zāhid tuymasun
Sırr-ı hafī açılmasun bīgāneden bīgāneye

7. Sahrā-yı ‘aşk içinde Şānī şimdi Mecnūn yok menem
Bu vādi nevbetle diger dīvāneden dīvāneye

153

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

1. Ey cān ṭabībi dil-i bīmārı unutma
Ol künc-i belā içre olan zārı unutma

Feryāda iriş derd ile öldürdi beni ğam
Ey rūh-ı feraḥ-baḥş bu gam-ḥ‘ārı¹²⁰ unutma

3. Cān u dil ile muntazır-ı va‘de-yi vaşluz
Bizümle ezel itdigūñ ikrārı unutma

‘Uşşākı helāk eyleme güldürme rakībi
Yār eyleyüp ağyārı saña yārı unutma

¹²⁰Sözcüğün imlasında Vav-ı ma‘dule olması gerekirken metinde yazım hatası yapılmış, yazılmamıştır.

5. Kūyuñ itine müdde^ı çıkmış beni cānā
Dilden dile düşmüş bu dil-figārı unutma

Acı söz ile eyledi diyü baña düşnām
Ey dil şağın ol la^ı-i şeker-bārı unutma

7. Dil zülfüñe bend oldı görüp dāne-i hālūñ
Ol dām-ı belā içre giriftārı unutma

Biñ cānıla bir vaşluñ eger ola müyesser
Lüt^ıfuñdan umarum bu harīdārı unutma

9. Unutmaz o dildārī seni Şānī kayırma
Ağyāra uyup sen tek o dildārı unutma

154

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Ārdur kerkes şikār itmek hümā şayyādına
Herkesüñ lāyık gerek Ālemde fi'li adına

[26b]

Cānuñı kallāb-ı dehr-i dūna merbūṭ eyleme
Nefsīñüñ emr olmadın katli kazā cellādına

3. Kīmyā-yı hāk-i ferhine niçün şarf eylemek
Çünkü şākird olasın ol cevherüñ üstādına

Sen seni katl eyleyince kimseden umma meded
Kimse varmaz kendüzün¹²¹ öldürenüñ feryādına

¹²¹ Kendü özün ayrı ayzılmıştır; ancak vezin gereği birleşik okumayı uygun gördük.

5. İki destüñle meges gibi döñersün başuña
Aldanursuñ ger bu dehrüñ telh [ü] şırın dadına

Çarh bir hâl üzre dönmez dehr-i dünüñ ey gönül
Ğāfil olma i'tibar itme ğamina şādına

7. Kaşr-ı cismüñ hāke yeksān eyle nāmı hāke sal
Kendüñi beñzetme 'ucb ile cihān şeddādına

Sāde dil hem şāf sīne pāk meşreb 'āşık ol
Münkir olma ehl-i dīnüñ zāhid u 'abbādına

9. İki 'ālemde necāt istersen ey tālib eger
Tābi' ol gel Şānī'nüñ ezkārına evrādına

155

Mef'ülü Fā'ilätü Mef'ülü Fā'ilün

1. Sīnemde zāhidā elif-i dāğa söyleme
Serv [ü] gül ile zeyn olan bāğa söyleme

Başum giderse bādeyi gözden bırakmazam
Destümde gül gibi meye ayāğa söyleme

3. Meclisde ur kulağ def [ü] tanbūr gör ne dir
Tolaşma gel şürāhiye tábāğa söyleme

Sīnemde nār-ı 'aşka dil uzatma zāhidā
Yaşşı degül anuñ gibi ocağa söyleme

5. Gül ruhlarıñ ğamıyla gözüüm dökse kanlı yaş
Taşğınlu demidür o bulağa söyleme¹²²

¹²² Bu dize vezne uymamaktadır.

Kūyındamüddeī o bu mesti kızartmagil
 Hālüm o gözü ara yüzü aa söyleme

7. Zāhid ekerse bāde-i ferrāce altına
 Ey Şānī sen de alma o bardaa söyleme

156

Mef'ulü Fā'ilätü Mef'ülü Fā'ilün

1. Ey dil senüñle gel gidelüm şehir-i ğurbete
 Hem-rāh olalı āfile-i derd-i miñnete

Dil rāhatın virtip alalum derdi hicr-i ğam
 Cān nadini teslim virelüm āh-ı hasrete

3. Giryān olan gözümlle bu biryān olan ciger
 Zāda zevāda bize yiter dūşme zamete

[27a]

Sīm-i sirişkimüz bize nad-i revān yeter
 Miñnet iline ğitmege ey dil ticārete

5. Rūy-ı raıbi görmemek aşşı yiter bize
 Dilber bizümle gelse idi künc-i ğalvete

Āzādelik gerekse saña söz abül it
 Kendümüzü ul ideli şāh-ı muħabbete

7. Mülk-i fenāda ğāk-i ğarābāta baş adem
 Ey Şānī irmek ister iseñ cā-yı rāħata

157¹²³

1. Tüt elin bir velîniñ tevḥîde gel tevḥîde
Al ögüdin olanuñ tevḥîde gel tevḥîde

Pîr öñinde telḳîn al ḳulaḳtan al cāna şal
Tā olasin ehl-i ḥāl tevḥîde gel tevḥîde

3. Gündüzlerde şā'im ol gicelerde ḳā'im ol
Yiter böyle nā'im ol tevḥîde gel tevḥîde

Şerī'atuñ muḥkem it Ḥaḳ yolına toḡru git
Yaman ḥüylaruñ terk it tevḥîde gel tevḥîde

5. Rāzî eyle pîriñi şaşurma tedbîriñi
Cennet eyle yerüñi tevḥîde gel tevḥîde

Gel çileye girelüm tāze güller direlüm
Dost cemālin görelüm tevḥîde gel tevḥîde

7. Dervîş olan şızılır Ḥaḳ yolına düzilür
Çörek unı özilür tevḥîde gel tevḥîde

Yamanlara uyma ḥiç ğıybet ü bühtāndan geç
Ḥaḳla bātılı seç tevḥîde gel tevḥîde

9. Kim işige tevbe ḳıl kimseye uzatma dil
Öz 'aybuñı añla bil tevḥîde gel tevḥîde¹²⁴

Münkir kişiye uyma ne didigini duyma
Kendüñi yoldan ḳoyma tevḥîde gel tevḥîde

¹²³ Musammat gazel görünümündeki bu manzume aruz veznine göre yazılmamıştır. Dizeler iç ayaklarından bölündüğünde karşımıza 7+7 14'lü hece ölçüsüyle, düz ayak biçiminde yazılmış bir manzume çıkmaktadır.

¹²⁴ Bu beyit sayfanın yanına yazılmıştır.

11. Terk it hevā-yı nefsi hāḳḳıyla tūtgıl ünsi
Bulasın rūḥ-ı ḳudsi tevḥīde gel tevḥīde

Pend eyleyen Şānī'dür saña hāḳḳı tanıtur
Haḳdan özüne ḳanıdur tevḥīde gel tevḥīde

158

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

1. Şafāsından güneş ditrer düşer lerze dil ü cāna
Ne hoş mir'āt-ı rüşendür naḳar ḳıl vech-i [cāna]

Nihāl-i ḳāmeti bir şem'ci kāfūrī dūrür gūyā
Ki şevḳinden olupdur cān [u] diller cümle pervāne

3. Ayaḳ başmadı bir kez yüzüme bu bāḡ-ı 'ālemde
Bu deñlü sāye-veş düşündüm ol serv-i ḥırāmāna

Ne-mümkündür ḥalāş ola daḡı ol kayd-i kākülden
Ne diller kim giriftār oldı ol cāh-ı zenaḥdāne

[27b]

5. Olupdur küfr-i zülfi ehl-i zünnāra delīl ammā
Ruḥ-ı tābendesidür şāhid olan ehl-i ĩmāna

Beli ince femi ḡonce beñi fülful lebi yāḳūt
Güzeller çoḳdur ammā beñzemez ol verd-i ḥandāna

7. Bilerse ḳatlüme cellād-ı çeşmi tıḡın ey Şānī
Çevirmem yüz ḳaçırmam ser muṭi'üm emr-i fermāna

159

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Eger münkir degülseñ zāhidā ayāt-ı Qur'āna
Nazar kııl muşhaf-ı rüyında haṭ u hāl-i [cānāna]

Güneşte var mı kanı çeşm [ü] ebrū hāl [ü] zülf [ü] fem
Nice teşbīh iderler āfitāb-ı rüy-ı cānāna

3. Lebūñ ey cān ṭabībi olmalu bīmāra emsem dır
Kapuñ dār-ı şifādur çāre vardur çıkmaduğ cāna

‘Aceb mi olsalar bende saña erbāb-ı devlet hem
Seni ser-defter-i hūbān yazarlar cümle dīvāna

5. Egerçi şehr-i hüsñüñ dilberi çok ey püserammā
Senüñ gibi güzel olmaz zarīfāne levendāne

Gerek öldür gerek koy bir kuluñum āstānuñda
Ne buyursañ muṭī'üm pādīşāhum emr-i fermāne

7. Dil-i Şānī degül ancak ölüñseñ bülbül-i şeydā
Senüñ-tek bağ-ı hüsñ içre açılmış verd-i ḥandāna

160

Mef'ülü Fā'ilātü Mef'ülü Fā'ilün

1. Dilde olan haberleri dudağa söyleme
Cān maḥrem ise aña di ırağa söyleme

Yaşum gibi cihānı bulandırma ey gözüm
Deryā haberleri şaқın ırmağa söyleme

3. Yire göge dime sözüñ ins u melek tıyar
Yel gibi yılma yukaru aşağı söyleme

Hażm olmaz ulular sözi ađarca lođmadur
Her tıfl-ı nā-residece uşşaga söyleme

5. Bülbüller ile gülşen-i vahdette kün dimeñ
Tıyurma degme karğaya her zāga söyleme

Ferhāda n'itdi tışe-i hicrān [u] seng-i ğam
Sırr şaqlamaz açarsırruñı dāga söyleme

7. Bir pır öñinde diz çökicek diñle gör nedir
Dört yaña bakma şola vü şaga söyleme¹²⁵

[28a]

Cān sem'in açan o mehe di Şānī sözlertüñ
Her şāgr u şuğr kabağulağa söyleme

161¹²⁶

1. Ey nefsi şerme uyan tevbeye gel tevbeye
Uyan ğafletden uyan tevbeye gel tevbeye

Nefsüñ yolına gitdüñ 'ömrüñ nağdin çürüdüñ
Görsen saña ne itdüñ tevbeye gel tevbeye

3. Niceye dek bu işler bu yaramaz cünbişler
Bu döğüşler söğüşler tevbeye gel tevbeye

Nice bu fış u fücür nice bu mekr ü ğurür
Önüñde yoğ mıdur gör tevbeye gel tevbeye

¹²⁵ Bu dize vezne uymamaktadır.

¹²⁶ Bu gazel musammat gazel görünümünde olsa da aruz vezninin herhangi bir kalıbına uymamaktadır. Dizeler ikiye bölündüğünde 7+7 14'lü hece kalıbına uygunluk göstermektedir.

5. ‘Azra’îl bir gün gelür ecel boğazuñ alur
Sevdügüñ bunda qalur tevbeye gel tevbeye

Ey Mü’min olan qardaş kıl tâ‘at Hakkıa ulaş
Tevbedür cümleye baş tevbeye gel tevbeye

7. Sen yürürsin bî-ğaber ölüm arduñca gezer
El-ğazer heyü’l-ğazer tevbeye gel tevbeye

Gel dünyāya aldanma sözi gerçektür şanma
Seni aldar inanma tevbeye gel tevbeye

9. Şānī gibi sen dağı tevbeye gel ey āhī
Olmayasın düzağı tevbeye gel tevbeye

162¹²⁷

1. Kimdür qapuñda sehv u qatā kılmamış ey İlah
Zāt-ı şerīf-i Hakkıdur olan var ise bī-günāh

Kendüye lāyık ol idigüm işledi quluñ
Sen saña lāyık olanı it ey gani-i İlah

3. Merhūm it anı eyleme maqrūm qūr-zār
Geldi qapuña zār-ı perişān rū-siyāh

Yüz sürigeldi Şānī bilüp sehv-i cürmini
Kendüye kıldı dergeh-i a‘lāñı ‘özü-i q’āh

¹²⁷Bu gazel aruz vezninin herhangi bir kalıbına uymamaktadır.

163

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Bahār eyyāmıdır gül devridür bir gonce leb olsa
Fe-emmā şūh-ı zîrek olsa denür pür-ıtarab olsa

Tenezzül itmesün meyl eyleyüp her dūna ʿālemde
Güzel ʿālī-cenāb olsaydı hem ʿālī-neseb olsa

3. ʿAcem olmasa dilber Türk-i tātār olmasa maḥbūb
Ya Rūmī olsa dilber yoksa bir şūh-ı ʿArab olsa

[28b]

Ḥarīdār-ı metāʿ-ı vaşl-ı cānān oldum ey Şānī
ʿAceb mi naqd-i çeşmüm dīde-i terden taleb olsa

164

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Risālet çarḫınuñ vechüñ olaldan mihr-i rahşānı
Zulām-ı küfri refʿ itdi çü doğdı nūr-ı sübhānı

Vücūda geldiğüñde dir küfrüñ kubbesi geçdi
Şanemler ser-nigün oldu hacālet başdı şeytānı

3. Kāmu ümmetden itdi ümmetüñ Ḥaḫ ālem u efḍal
Nitekim enbiyānuñ eyledi sen şāh-ı sulṭānı

Ne var Ḥızr āb-ı zinde içse olmaz ümmetüñde
Olar kim içdiler şerʿ-i şerīf-i āb-ı ḥayvānı

5. Ne sırr-ı ekber imişsin ki her dem çeşm-i ʿuşşāḫ
Görinür şüretüñden cümle-i peydā vü pinhānı

Olar kim görmediler bilmediler bunda bi't-tahkîk
Ne bilsün anda sen şāhı çü yoqdur çeşm-i ʿirfānı

7. Hemīn mādiḥleriūnden olmağı maqşud ider yoqsa
Ne dil ile idersin ʿālī-şānuñ medḥini Şānī

165

Mefʿülü Mefāʿilün Mefʿülü Mefāʿilün

1. Neyler kişi ʿālemde bilsem daḥı cānānı
Cānı gibi çekmezse ger sīneye cānānı

Cānum dīmeden yāra bilsem ne olur ḥāşıl
Cānum gibi bu cisme şarılmaya her ānı

3. Öpülmez emilirse laʿlin ki şifā dirler
Daḥı niye emsem dir billāh diño dermānı

Ḥayrān-ı muḥabbetler ʿaşqdan ne alur lezzet
Buñları sevüp tenhā neyer kişi ey Şānī

166

Mefʿülü Fāʿilātün Mefʿülü Fāʿilātün

1. Çevgān-ı zülf-i yāre ol dem ki dil alındı
Meydān-ı ʿaşq içinde top oldı ser çalındı

Kenʿān-ı tende gaʿib olmışdı bulmazdum
Mışr-ı dilüm aradum cān Yūsufi bulındı

3. Dem-sāz-ı muḥrib-i āh olmağa bezm-i ʿaşqa
Şevk oqlarıyla bağrum ney rinde yek delindi

Bu ne celāl olur kim görüp cemāl-i yāri
Bir tār-ı zülfe biñ biñ Mansūr-ı dil şalındı

[29a]

5. Hāl-i ʿizārı gördükde kōrkdı cānum
Sīnemde dağ-ı tāze kimden imiş bilindi

Bir söz ne olduğı çün pāy-ı Mesīhe lenger
ʿAşq ehlinüñ bu yolda hep varı terk olundı

7. Hāyret eliyle Şānī çāk olmasun mı sīnem
Zülf-i nigār-ı mehveş çün ʿarıza bulundı

167

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(Fāʿilātün) (Faʿlün)

1. Yandırıp nār-ı gamuñ bağrumı büryān itdi¹²⁸
Sīnemi āh-ı ciger-süzıla efğān itdi

Dembedem sırrumı fāş etmegile ʿālemde
Baña nʿetdise hemān dīde-i giryān itdi

3. Sırr-ı gayb añlarıduğ gāhīce güftāruñdan
Ne ʿaceb mīm femüñden anı pinhān itdi

Lāle-veş sāğar-ı dil hūn-ı cigerle pürdür
Şīve-i laʿl-i lebüñ bağrumızı kıan itdi

5. Bu ne keyfiyyet olur bilsem āyā sāķī-i pāk
Cürʿa-ı cām-ı lebüñ cümleyi sekrān itdi

¹²⁸ Bu sözcük “e” ile yazılmıştır: ancak “i” şeklinde okunacağı . esre ile göstermiştir.

Leşker-i ʿaşkı ile derd-i elem cevr-i cefā
Geldi dilmülküni gâret-i tālān itdi

7. Baħr-ı dil cūşa gelüp daştı sirişk ırmağı
ʿĀlemi kanlı yaşum laʿl-i Bedaħşān itdi

Bağrımı tır-i muħabbet deleli ey Şānī
Bezm-i ʿālemde meni ney gibi nālān itdi

168

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

1. ʿAşķ āteşine yandıran yārūñ cemālidür beni
Āb-ı vişāle kıandıran yarūñ cemālidür beni

Vaħdet meyin nūş itdüren ğayrı ferāmūş itdüren
Deryā gibi cūş itdüren yārūñ cemālidür beni

3. Şabr-ı kararımı alan ʿaql-ı dilüm yağma kılan
Mecnūn-şıfat dağa şalan yārūñ cemālidür beni

Ki vālih-i ħayrān iden ki deng-i ser-gerdān iden
Ki menbaʿ-ı irfān iden yārūñ cemālidür beni

5. Her dem baña dil tağladan seylāb-ı eşküm çağladan
Bülbül gibi kan ağıladan yārūñ cemālidür beni

Āh ile işüm zār iden derd ile hem timār iden
Hem giceler bīdār iden yārūñ cemālidür beni

[29b]

7. Bağrum tolu kan eyleyen ğamħārum efgān eyleyen
Dillerde destān eyleyen yarūñ cemālidür beni

Derd ile firqatde kıoyan āh ile ĥasretde kıoyan
Her demde ĥayretde kıoyan yārūñ cemālidür beni

9. Gāh Şānī-i ʿālī-şān iden ʿālemlere sulţān iden
Gāh ĥāk ile yeksān iden yārūñ cemālidür beni

169

Mefʿülü Mefāʿlün Mefʿülü Mefāʿlün

1. Kim görse seni cānā terk itdi dil ü cānı
Cānı nʼider ol kimse seyr eyleye cānānı

Cānānı kim isterse kendüye kıla māʿil
Cān ise murādı yār itmeye dirīğanı

3. Anı bumı kıoy ey dil her kıanda kim olursa
Pāyına nişār it cān gördükde o sulţānı

Sulţānıdurur şimdi ıklīm-i ġam-ı ʿaşkıñ
Nāmına gönül dirler olmaya hiç aqrānı

5. Aqrānı bulunmaz hiç dünyāyı bütün gezdım
Cān ile bugün sevdim bir āfet-i devrānı

Devrānı bütün virseñ yārüm pula almaz hiç
Gönlüm ġibi ülfete ʿālemdede bugün kıanı

7. Kıanı şanemā ʿahdüñ ben ĥaste dile dirdüñ
Lʿalümden idem bir gün Şānī saña dermānı

170

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. 'Aşq bir meydür ki 'ālem cümleten mestānesi
Sīne-i 'uşşākdur ħumĥānesi vü meyĥānesi¹²⁹

Şem'ci tevĥīdüñ ne bilsün şu'le-i envārını
Bezm-i vaĥdet içre ey cān olmayan pervānesi

3. Nidügin germiyet-i nār-ı muĥabbet añlamaz
Ateş-i 'aşkuñ hemīşe olmayan kaşānesi

Ey muvaĥĥid cāndan ğavvāş olup ŧalduñ ise
Baĥr-ı tevĥīdüñ bilürsin kim nedir dürdānesi

5. Nice ğarĥ-ı baĥr-ı ĥayret niçe yağmalar görüp
Nice vīrān niçe ma'mūr oldu bu dilĥānesi

Sāĥiyā cām-ı şarābı şun bize nüş idelim
Kendi ĥulaĥına girer vā'iziñ efsānesi

7. Bend bend her küşeden ey Şānī bağlanmış yatur
Şimdi zencīr-i ğam-ı 'aşkuñ benim dīvānesi

[30a]

171

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1. Sāĥī-i bāĥī elinden yine içdük cām-ı mey
Güşte-i ğamñun fenā bezminde olduĥ şimdi ĥayy

Çek ikilik penbesin sem'ünden aç cān ĥulaĥın
Diñle meclisde ne dir gör def ü ŧanbūr çeng ney

¹²⁹ Bu dize vezne uymamaktadır.

3. Yana kül ola ene'l-ḥaḳ söyleye her zerresi

‘Aşḳ yolında zihī şādıḳ zihī mansūr hey

Döñme bir sāye görtünce şanma kim ol zātdur

Zāt bir yüksek hümādur düşmez andan yire ney

5. Perde-i pindārı yaratmayınca bulmazsın necāt

Sen gerek ‘uryan yūri zahid ya ḥırkā şāl key

Kendüden taşra giden maṭlūbı bulmaz gezmesin

‘Arş-ı kürsī yir ü gök olursa ger bir demde ṭayy

7. Yārdan ğayrī gönül levḥinde Şānī kimse yoḳ

Vechidür bākī ḳalan pes helāk oldı küll-i şey

172

Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün Mefā’ilün

1. İlahī ḥāb-ı ğafletden uyar bu dīde-i cānı

Şeb-i baḥtumda göster gözime sen rū-yı cānānı

Münīr-i mihr-i ruḥsāruñ şu‘āın seyr ḳılmağa

Eger lāyık degülsek de bize sen eyle erzānı

3. Niçe ḳayd olavuz bend-i ‘anāşırda esīr ü zār

İlahī sen ḥalās eyle ḳılup in‘ām-ı ihsānı

Ne aşşı böyle dir dilden ölüm çünkim bizümçündür

Bize sen bir beḳā vir kim ebed hīç olmaya fānī

5. Niçe nefis ile şeyṭānı şarāb içüp ulaḳ esrūñ

Bizi ol bezme irgür kim ola sākī-i rūḥānī

Ġarībüm nār-ı hasret yaqdı baġrum kūy-ı ġurbetde
İlāhī menzil-i maqşūduma irġür dil-i cānı

7. Kime feryād idüp kimden görem yitmezse elüm yāre
Benüm varlıġum olmışdur hiçābum yine ey Şānī

173

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1. Dil-i vīrānem içre bulmuşum ol genc-i pinhānı
Anuñçün olmuşum müstaġnī her şeyden görüñ anı

Anun kim dīde-i 'irfānı yoqdur añlamaz hikmet
Ne bilsün niçesi mir'āt-ı Hāqdur vech-i insānı

3. Saña senden yaqın olan ne şey'dür anı fehm eyle
Şaķın cehl-i mürekkebe olma kesb it 'ilm-i vicdānı

Sen itdüñ baña dime nef' ü zar görseñ bir ādemden
Ki bu sen ben demeklik eyledi merdūd Şeytānı

5. Görinen her şey'üñ 'aynında Hāqdur ġayrı yoqdur hiç
Gözüñ aç zerrelere kıl temāşā mihr-i raşşānı

[30b]

Şecerden çün Enā'llah¹³⁰ ile gelmişdür nidā-yı dil
Beşerdenpes ene'l-ħaķ gelse kimdür münkiri ķanı

7. 'Adem ka'rında ger sırr-ı ķadem bulsam 'aceb olmaz
Bulanlar Şānī zulumetde bulupdur āb-ı ġayvānı

¹³⁰Kur'ān,sure28, Kasas, ayet 30: "Fe lemmā etāhā nūdiye min şātıl vādil eymeni fil buk'atil mubāreketi mineş şecerati en yā mūsā innī enallāhu rabbul ālemīn(ālemīne).", "Derken ona varınca vādinin saġ kıyısından o mübarek buk'ada ağaçtan nidā olundu, şöyle ki: ya Mūsā, haberin olsun benim ben: Allah rabbul'alemin"

174

Mefā'ilün Feilātün Mefā'ilün Fā'lün

1. Kıya kıya bağan āfet nigāri gördüñ mi
Güle güle dil alan 'işvekāri gördüñ mi

Ṭaraf ṭaraf ṭağılan 'aql-ı şabrı 'ayb itme
Bölük bölük bölünen zülf-i yāri gördüñ mi

3. Çeküp çeküp müje oğların özümden cāna
Delük delük delinen kalb-i zāri gördüñ mi

Seher seher çıkuban küşe küşe küyünda
Çemen çemen şalınan gül-fidāni gördüñ mi

5. Sebağ sebağ okuyup ders-i 'aşkı Şānīden
Varağ varağ kamu metn-i kenāri gördüñ mi

175

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün,

1. Şeh olup 'aşk iline derd-i gāmdan dil haşem çekdi
Öñince āh-ı ateşbārum altunlu 'alem çekdi

Gözüme ḥāk-pāyuñ cānuma cām-ı gāmuñ besdür
Bu dārūyı ne dād eyledi cām-ı mey ne cim çekdi

3. Ben itdüm şāh-ı 'aşka gönli bende eşk-i çeşmüm şarf
Ben andan nice şekvā eyleyem nem aldı nem çekdi

Degüldür ḥāl-i haṭ ol defter-i ḥüsnüñ beyānında
Ezelden kātib-i kudret raqam dökdi kalem çekdi

5. Beni söyletme ğamzeñ oğlarından zülfüñ ucından
Fiğān [u] nāleden şuñ dil yine döndi ne ğam çekdi

Ḳad [ü] zülf [ü] dehānuñ važ^c-ı ḳadrüm key bülend itdi
Anunçün müdde^cī kūyuñda cān virdi elem çekdi

7. Dimişsin ḳāmetüm yāyın cihānda pehlivān çekmez
Bu meydān içre Şānī yā neden ğam ḳurdı hem çekdi

BÖLÜM VI

SONUÇ

Yaptığımız yerli, yabancı, eski ve yeni kaynak araştırmaları ile Şânî'ninkendi eseri olan divanından Şânî ve divanı hakkında bilgiler tespit etmeye çalıştık. Ancak divanda şair ile ilgili bilgilerin olmaması ve eserin istinsah kaydının bulunmaması kesin sonuca ulaşmamızı engellemektedir. Araştırmamız sonucunda tezkirelerde adı geçen Şânî mahlaslı toplam on bir şairin olduğunu gördük. Divanda şair ile ilgili bilgilerin olmaması, eserin dil özellikleri ve eserde geçen kişi adları gibi bilgilerin kısıtlı olması, bize kesin sonucu vermede yetersiz kalmıştır. Sonuç olarak; Şânî ile ilgili kesin bir sonuca ulaşamadık.

Şânî'nin ulaşabildiğimiz tek eseri araştırma konumuz olan 30 varaklık divanıdır. Yaptığımız yerli ve yabancı katalog incelemelerinde Şânî Divanı'nın sadece bir nüshasına ulaştık. Şânî adına kayıtlı başka bir esere veya bunun bilgisine ulaşamadık.

Şânî, XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başları arasında yaşamış, divan edebiyatı geleneğini bilen, kimi manzumelerinde sanatlı, özgün anlatımı yakalamış başarılı bir şair sayılabilir. Şairin kullandığı anlatım özelliklerine, manzumelerinin biçim ve tür özelliklerine bakıldığında medrese eğitimi görmüş, tasavvuf kültürüne de hakim bir şair olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Şânî'nin şiirlerinde divan şiirinin özellikleri görülmektedir. Bununla birlikte tekke şiirlerinden de etkilenmiş, tasavvuf konulu manzumeler yazmıştır. Aşk konulu manzumeleri, divan edebiyatı geleneğine uygun, özgün sayılabilecek ürünlerdir. Bunun yanında tasavvuf ve din konularını da başarılı bir şekilde işlemiştir. Divanda yer alan; tevhîd, münâcât, na't, ilâhî, pend-nâme gibi dinî nazım türlerini tasavvuf kültürü çevresinde işlemiştir. Bu manzumelerde öğreticilik esas olduğu için edebî kaygı gütmemiş, sanat yapma amacını geri planda tutmuştur.

Şânî Divanı'nda, Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri ile Osmanlı Türkçesidil özellikleri birlikte görülür. Bu yönüyle Şânî Divanı, Eski Anadolu Türkçesi bakımından zengin bir dil malzemesini barındırır. Metinde günümüz Türkçesinde kullanılmayan pek çok söze, ses değişimlerine rastlanmıştır. Şânî, divanında Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalar sıklıkla yer alır. Tasavvuf konulu, öğretici tarzda yazılan manzumelerde dil daha sade ve yalındır.

Şâni Divanı'nda bulunan 175 manzumenin tamamı gazel nazım biçimiyle yazılmıştır. Bu yönüyle divan bir “gazelliyat” görünümündedir. Divanda ağırlıklı olarak beşerî aşk ve ilahî aşk işlenmiştir. Divanda aşkın verdiği mutluluğu, sıkıntıyı, sevgiliden yakınmayı, sevgiliye karşı yakarışları, içli ve duygulu olarak anlatan âşıkâne tarzda gazellerile şarap konulu gazellere fazlaca yer verilmiştir. Bunun yanında tasavvuf kültürü ve dinî konuların işlendiği gazeller de az değildir. Şâni tam olarak mutasavvıf bir şair olmasa da ilâhî türünde şiirler yazmış, gerek Allah aşkını gerekse beşerî aşkı işlerken tasavvuf felsefesinden ve terimlerinden sıklıkla faydalanmıştır.

Şânî, edebî sanatları ustalıkla kullanmıştır. Sanatlı anlatımın beşeri aşkın işlendiği manzumelerde yoğunlaştığı görülür. Teşbih, teşhis, istiare ve tenasüp gibi sanatlar en çokbaştırdığı sanatlardır. Ayet ve hadislerden yapılan iktibaslara; dinî kişilere, özellikle doğu kültürüne ait tarihî kişilere ve efsanevî kişilere yapılan telmihlere; teşbih, istiare, tenasüp, mübalağa gibi söz sanatlarına da sık sık yer verilmiştir. Bunların dışında istifham, leff u neşr, tevriye, irsal-i mesel, cinas, nida, hüsn-i talil iştikak, tekrar, tezat, tecahül-i arif, iade gibi sanatlara da yer verilmiştir. Söyleyişin ikinci planda olduğu, tasavvuf kültürünü anlattığı manzumelerde ise daha sade bir anlatım hakimdir.

Sonuç olarak; Tam olarak hangi yüzyılda yaşadığını tespit edemediğimiz Şânî, divan edebiyatı kültürünün yanında tasavvuf kültürüne de hakim olan; şairlik yönüyle değerlendirildiğinde ilk sıralarda sayılamasa dayadığı dönemde divan şiiri geleneğine katkı sağlamış ve yön vermiş bir şairdir. Şânîve divanının tanıtılmasının, gündeme gelmesinin, Osmanlı şiir dönemlerinin daha iyi anlaşılmasına ve dönemin dil özelliklerinin araştırılmasına katkıda bulunacağı kanısındayız.

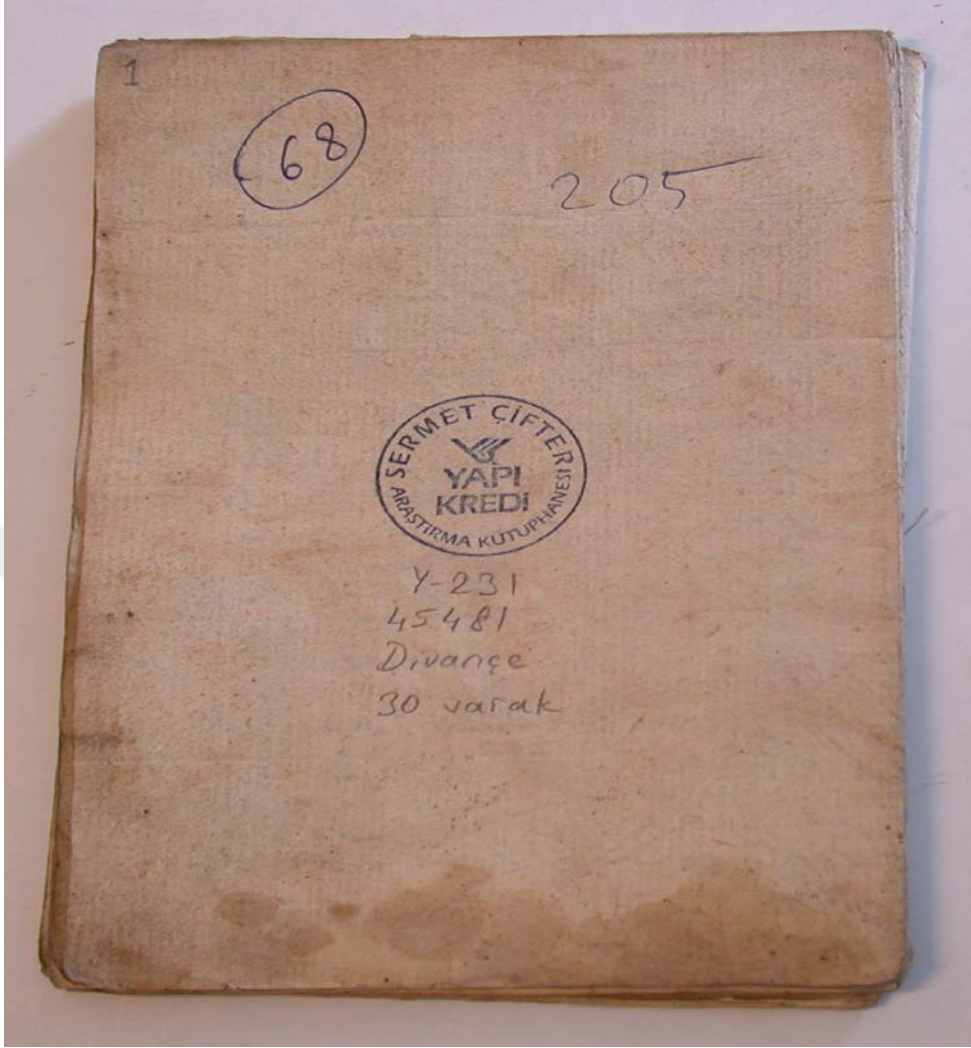
KAYNAKÇA

- Açıkgöz, N. (2001). *Cumhuriyet döneminde klasik Türk edebiyatı çalışmaları*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Ahmet, V. P.(2000). *Lehçe-i Osmani*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ak, Ç. (2006). *Muhibbi divanı*. Trabzon: Trabzon Valiliği Yayınları
- Aktaş, H. (2005). *Klasik Türk şiirinde edebi sanatlar*. Edirne: Yort Savul Yayınları.
- Artun, E. (2002). *Dini-Tasavvufi halk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ateş, A. (1942). *Metin tenkidi hakkında*. *Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII, 256- 267.
- Avşar, Z. (2008). *Tenkitli metin neşrinde imla sorunu üzerine yeni düşünceler ve öneriler*. *Turkish Studies*, 3/6, 60-95.
- Batıslam, H. D. (2000). *Divan şiiriyle Alevî-Bektaşî şiirinde kullanılan bazı ortak tasavvuf terimleri*. 27-29 Nisan 2000 *I. Uluslar Arası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri*. s. 132-146. Ankara: Hacı Bektaş Anadolu Kültür Vakfı.
- Bilgin, A. (2007). Türk tasavvuf edebiyatı literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi II*, 5(10), 331-352.
- Boz, E., Gülsevin, G. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Canım, R. (2011). *Divan edebiyatında türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf terimleri ve deyimleri sözlüğü*. İstanbul:Ağaç Kitabevi Yayınları.
- Cengiz, H. E. (1986). *Divan şiirinde musammatlar.Türk Dili Dergisi TürkŞiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri)*, S. 415-416-417/ Temmuz-Ağustos s. 291-429.
- Çavuşoğlu, M.(2006). *Divanlar arasında*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelebioğlu, Â. (1998). *Eski Türk edebiyatı araştırmaları*.İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Çeltik, H. (2007). *Tenkitli divan neşirlerinde nazım şekli problemleri*. *Turkish Studies*, 2/3, 190-199.
- Derdiyok, Ç. (1998). *Cemâlî Miftâhü'l-Ferec (Tenkitli Metin)*. Adana: Giriş Kırtasiye.
- _____ (1998). *Hikâye-i Câbir İnceleme-Metin-Tıpkıbasım*. Adana: Türkoloji Araştırmaları Yayınları.
- _____ (2005). *Halet Efendi Divançesi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Devellioğlu, F. (2002). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2013). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- _____ (2000). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.

- Doğan, A. (2005). *Açıklamalı ve örnekli aruz bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (1999). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Erzen, H. M. (2013). *Divan şiirinde mitolojik ve efsanevi şahısların kullanımına iyi bir örnek Nev'izâde Atayî divanı*. Turkish Studies, 8/4, 835-854.
- Gibb, E. J. W. (1999). (Tercüme: Ali Çavuşoğlu). *Osmanlı şiir tarihi I-V*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gökalp H.; Aça M.; Kocakaplan İ. (2009). *Başlangıçtan günümüze Türk edebiyatında tür ve şekil bilgisi*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2010). *Tasavvuf*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İnalcık, H. (2006). *Osmanlı imparatorluğu klasik çağ (1300-1600)* (Çev. Ruşen Sezer), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İpekten, H. (1994). *Eski Türk edebiyatı nazım şekilleri ve aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- _____ (2002). *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- İsen M.; Horata, O. ; Macit, M. ; Kiliç, F ; Aksoyak, İ. H. (2006). *Eski Türk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Osmanlı Türkçesindeki ekler dudak uyumuna göre nasıl okunmalıdır*. Turkish Studies, 53/6, s.459-481.
- Kardaş, S. (2013). *Edebi tür ve tarz açısından tevbe-nâmeler ve Lebîb Divanı'nda yer alan tevbe-nâme örneği üzerine değerlendirmeler*. Turkish Studies, 8/13 s. 1175-1187, Ankara.
- Köprülü, M. F. (2012). *Türk Edebiyatında ilk mutasavvıflar*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Kudret, C. (2003). *Örneklerle edebiyat bilgileri*. İstanbul: İnkılap Yayın Evi.
- Kurmuş, C. V. (2010). *Lârendeli Şânî Gülşen-i Efkâr (İnceleme-Metin)*. Adana; Yayınlanmamış doktora tezi.
- Kurnaz, C. ; Çeltik, H. (2010). *Divan şiiri şekil bilgisi*. Ankara: H. Yayınları.
- Macit, M. (1996). *Dîvân şiirinde âhenk unsurları* (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yay.
- Muallim, N. (2006). *Lügat-i Nâci*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Mengi, M. (1997). *Metin Şerhi, tahlili ve tenkidi üzerine düşünceler*. *Dergah*, VIII. 93.
- _____ (2000). *Divan şiiri yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2003). *Eski Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Mermer, A. , Koç Keskin, N. (2005). *Eski Türk edebiyatı terimlerisözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Onan, N. H. (1991). *İzahlı divan şiiri antolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Onay, A. T. (2004). *Eski Türk edebiyatında mazmunlar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özkan, A. (2003). *Başlangıcından cumhuriyete Türk şiiri antolojisi*. C. I, İstanbul: Boyut Yayıncılık
- Özmen, M. (2001). *Ahmed-i Dâî Divanı metin- gramer -tıpkıbasım*. Ankara: TDK Yayınları.
- Öztürk, M. (2012). *Kur'an-ı Kerim meali*. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Öztürk, Y. N. (2003). *Kur'an ve sünnete göre tasavvuf*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Pala, İ. (2003). *Divan şiiri sözlüğü*. İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Rieu, C. P. (1888). *Catalogue of the Turkish manuscripts in the BritishMuseum*. London: Bristish Museum.
- Saraç, M. A. Y. (2001). *Klasik edebiyat bilgisi-belagat* (2. Baskı). İstanbul: Bilimevi.
- Steingass, F. J. (2006). *A Comprehensive Persian-English dictionary*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şahin, H. (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şemseddin, S. (1998). *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şişman, B; Kuzubaş, M. (2012). *Şehnâme'nin Türk kültür ve edebiyatına etkileri*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (2005). *Eski Türkiye Türkçesi XV. yüzyıl gramer-metin-sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türer, O. (2011). *Ana hatlarıyla tasavvuf Tarihi*. İstanbul: Ataç Yayınları.
- Türkçe sözlük* (2012).Ankara: TDK Yayınları.
- Türkiye yazmaları toplu kataloğu* (1979-1998).Ankara: T.C. Kültür BakanlığıKütüphaneler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Tolasa, H.(2001). *Ahmet Paşa'nın şiir dünyası* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınlar
- Uludağ, S. (1979). *Kelebazi doğuş devrinde tasavvuf* İstanbul: Dergah Yayınlar
- Usluer, F. (2009). *Hurufilik*. İstanbul: Kabcacı Yayımevi.
- Yazım Kılavuzu* (2009).Ankara: TDK Yayınları.
- Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami kaynaklı sözler*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

TIPKIBASIM

بسم الله الرحمن الرحيم
 نوبت من الله عز وجل رسول مجتهد سید الکونین ابوالقاسم محمد مصطفی
 ثابت شاه شریف آیت لولاه اولو کتب قوسیه اودانایه ایروب کوفه
 اولیا و انبیا نداء سروریه ختم اکمل اقبیا و اصغیان هم رسول دهنا
 دعوت شریعیه صدق دلیریه شاه بود اولاد کوزه کیه زبان نطق الله
 کچه کلا نطق آیت بین الرسل لیدر احمد زبده سید دینه اولو العلاء
 کند ذن قنده نهم انما نداء عقول بشر و صوفیکن کم آنداء اولاد ایوب خدایا
 بچرخند آنداء بر قطره این زبان صد هزار اولو شاه کبیر غوغا
 مقبول هر دو عالم محبوب کبریا فخر جهان سید سر جمله انبیا
 با زین شرف شریف انبیا نداء سیم رخ قاف قلعه قدرت کبر خدایا
 یوقدر شیب و منشاء اولو با محقق سن سن محمد احمد مختار مصطفی
 نداء اطلال کوزه قوس صوفی ایوب و جبر شریف اولو الی مرتضی
 شاه کرین فخر جهان سید الام حیر الانام زبده سرتاج اولیا
 بولده خیمه دینی و عقیده بر زمین امر شریف شعله ایوب کند و کلا
 ای شاه کاف لطف کرم آیت شفا عین کلا قیوکه یلوار و بوشان کلا
 این نبوت خاتمده اسم ختم انبیا و محالیت صغیر منده نام شاه اولیا
 امشرا یح محمد عثمان بیابان اولاد و حقایق کانداء در لطیف مصطفی
 ای روحی آینه دیدار حق خال انام و ص کرد از عشا ق اولاد بند صفا
 ای چرخ صاحب نبوت حق رسولین نداء آمنت کدن اولغ حقده ایوب لیلاد
 چاغریچ

چاغریچ نغمه انبیا و مرسلین آیت دید کرده سن شاه قولاد انبیا
 زنده عشق طبع سراپا اشیا مرده عشقده سن اولاد هر پیدا
 عشق سن عشق شیدا دخی سن سن ای زبور حسن عشق
 صنع ذائقه سکا ایند مثال کور رانده اولاد هر بیت
 کاه قوده طلوش ز آراه کاه مینا قورن سن کلا
 جان عشقده کوزه عشقده آدر شوسله کبیر که استردیا
 نزلو راب و صلاک قدرین دشمن دشت غم ایچره شیدا
 کورم زای شاه اولو ریاکی چشم خفا شتر سه اولاد انما
 ای جان جمله دم دل و جان محمد مصطفی مطلوب عارفین شخونه محمد مصطفی
 هر نطق با کلا اولو بیدار ارواح روح سن سن سخن رمزه در افق
 ای سالاد ره حقه واسطه قدیم شرع سراج لم یزل اولاد محمد
 حق سوره کوب سن مطلوب ایوبه ایچ جبه جان و جانده جانان محمد
 او مر شفاعت کریم اولو شهید قوس اولو در چوشان منبع احسان
 یوز کیه نور حق اولو شایه سویدا انکوره اهل عشق قلدر شیدا
 دعوا نم نقش مرآت رخکرت کورنده چشم عشا قه سراپا
 کورینور کائیت احوال آنداز زه صورت کمرآت مجلا
 درخ تیکر اولو شایه نوروز سید زلفه برات قدر اعلا
 قندره بحر ایوبه قیوم سجود اندک قوم ایلم با
 سنده ذکر کلهور برده نندم قود یللو دلخه هر بر اشیا
 دیر عیش لبراز هر دم انا الحق دهانده سید عینبایل مش اوشا
 دو شو بر مدعی قتال چشمک آلا صورت بزه فضل اولو جانا
 نوار شان سکا اولو واصل رجوعی مرده در چون ذره در شاه
 غبار کوبیت امه توتیا ایچم هر بیتا نزلو قیوم اولو جهر ک نادان
 خیل خال و بیت درد لم داغ محبت هوای زلوم کینله سید غوغه برودا
 اولاد انما

درد او چو کماز دل هلال نقش ابروی
ز غلغله بر سخن که مهر ز روی نکتته می آید
چو در باغ لطافت آن رخ یار است کل ز کین
بن ای شاه عجب کرا اولورکم بلبل کوشا

نور جان ای دلیم بنار رخ جانان فدای
نقد و صبر دل جانم نوله یاد که سحر
صدق طبعه الفاظ که باره مدام نازش
جمع خاطر دل سودا زده سرگشته کوکل
هوش دل بر سینه نشانه کوکل نازک
جان شیرین شکر آسای و حیاتم و آس
سایه دشن یولیده خاک اولورغم ای شاه بومک
انتم واری اولورغم

نور بود خلو لب لب نور بود لوز عینا
نور بود چایقه قناری چو پیش از لوز کوشا
نور بود ز سترسته دست و سترسته چین چین
نور بود کوزه کوزه و آدا ز خده که بکل
نور بود یاره یاره زیره زیره بفرموده حال
نور بود بلورشن بواه فالش سواد ای شاه
نور بود سوسه لب بفرموده بوختن لجان
نور بود عارض نم لب ز خندان ذوق غیب
نور بود قند و کاکل ز بویور و سنبل
نور شد ای بوجال لطف نظر افکار نور بود بچه
نور بود کبریا کمال ای دل شیدا نور بود ناله
نور بود لوله که غلغله نور بود بوجانده که همل
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک

نور بود چایقه قناری چو پیش از لوز کوشا
نور بود ز سترسته دست و سترسته چین چین
نور بود کوزه کوزه و آدا ز خده که بکل
نور بود یاره یاره زیره زیره بفرموده حال
نور بود بلورشن بواه فالش سواد ای شاه
نور بود سوسه لب بفرموده بوختن لجان
نور بود عارض نم لب ز خندان ذوق غیب
نور بود قند و کاکل ز بویور و سنبل
نور شد ای بوجال لطف نظر افکار نور بود بچه
نور بود کبریا کمال ای دل شیدا نور بود ناله
نور بود لوله که غلغله نور بود بوجانده که همل
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک

نور بود کبریا کمال ای دل شیدا نور بود ناله
نور بود لوله که غلغله نور بود بوجانده که همل
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک

نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک

نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک
نور بود ز قلاش نه بواوست فاش نور بود کوزلک

ای یار عزیزم سکار سوز درم اما جان کوشش
یاد دلبسته خیز لبه نادان بدمش تا که سنه
ایله ذمن ایله کسبه ز زهار قنکده یوز ویرمه
البتده سنه ده ایله سیر ایله غنیه صنعت
کتاب ایله غماز ایله تمام ایله تمام اللهم
اللهم سولی کوز ایله بولره بغض بفرموده
ایله عیبته در کده ایله عیبته در کده ایله عیبته
شوق چهار کله دله داغ غم کلوریکا کلش
بزم غمده عشوت شاهانه ایله نوار آه مطرب
کلش چنکده لوز قند و خشارک سندک غنجه
دل بلبه و صفکده ایله اولغنه حکمده بزم
ذلققار نظیره ایله ایله ایله ایله ایله ایله
سید قندک دیمکه شغفالوشن لاما ای تازه نهالم
در آتش عشق عایته در آب و صالده الله ایچون
اونمده لعل دقن بوسه لایتم بیمار دل استر
در نقدینه در وصل متاعین قایمز ای حواجه
اولور هر طرف سینه در شاهانه ای قاش کلام
بوکیور سوز کل وجهه و رکور غنجه در عینا
چینجه غنجه و نازک چن نازک نازک حرا

ای یار عزیزم سکار سوز درم اما جان کوشش
یاد دلبسته خیز لبه نادان بدمش تا که سنه
ایله ذمن ایله کسبه ز زهار قنکده یوز ویرمه
البتده سنه ده ایله سیر ایله غنیه صنعت
کتاب ایله غماز ایله تمام ایله تمام اللهم
اللهم سولی کوز ایله بولره بغض بفرموده
ایله عیبته در کده ایله عیبته در کده ایله عیبته
شوق چهار کله دله داغ غم کلوریکا کلش
بزم غمده عشوت شاهانه ایله نوار آه مطرب
کلش چنکده لوز قند و خشارک سندک غنجه
دل بلبه و صفکده ایله اولغنه حکمده بزم
ذلققار نظیره ایله ایله ایله ایله ایله ایله
سید قندک دیمکه شغفالوشن لاما ای تازه نهالم
در آتش عشق عایته در آب و صالده الله ایچون
اونمده لعل دقن بوسه لایتم بیمار دل استر
در نقدینه در وصل متاعین قایمز ای حواجه
اولور هر طرف سینه در شاهانه ای قاش کلام
بوکیور سوز کل وجهه و رکور غنجه در عینا
چینجه غنجه و نازک چن نازک نازک حرا

سید قندک دیمکه شغفالوشن لاما ای تازه نهالم
در آتش عشق عایته در آب و صالده الله ایچون
اونمده لعل دقن بوسه لایتم بیمار دل استر
در نقدینه در وصل متاعین قایمز ای حواجه
اولور هر طرف سینه در شاهانه ای قاش کلام
بوکیور سوز کل وجهه و رکور غنجه در عینا
چینجه غنجه و نازک چن نازک نازک حرا

بوکیور سوز کل وجهه و رکور غنجه در عینا
چینجه غنجه و نازک چن نازک نازک حرا
چینجه غنجه و نازک چن نازک نازک حرا

چین زلفنده در ربوی و اول باره سن کرا شام جشن ایلیه بید سوز است
 اجماع کج دلی قتل طلب جانے سمد ای هاد رفیع بکا فتح ظفر است
 فتح استرس اگر شایه طلب جانده کیچر ناله دلسوزانیه آه سحر است
 جز نیست کعبه لیده او کوی محمد است حمل المبین حق سوسو محمد است
 گفتند محققین چرا خوش شنو حویث قران خلق احمد و خوش محمد است
 در آسمان شرح نبوت او تافه است مرفلا ند بر توم روی محمد است
 کر بیکه حق زنده شوی هر خرف تو آب حیات کلمه جوس محمد است
 شایه بوان که چاره بیچارگان او شد عزم همیشه زانکه بسوس محمد است
 قانغ داغ میرا بدین سینه جانان است صاند کلرد در کشتن آرا محمد است
 رخزه که خلاء غنیمت دله هر داغ بیبا لاله در وادش سنده جانان است
 آه آتش بارده هر داغ بر نیبیل دل چرخ زین اوله ایچزل کویا
 دوی کیچه ای مرغم زلفه آه ناله لر بکش الوب کوه کله کوه سراپا
 شایه دله شورا آه آتش بارده شعل با قدم بوش با قدم شمش
 قورمه یاد عشق کوه کله شمشیر تخت بکا یار اوله قوع و شرف دولت بخت
 جسم قولی عمر داغ زین ایله یار اوله بر میوه نهال بدیم شام خد
 عاشق اولور اوله آینه صفت روشن دل زاهد نکر کسیه دقت اوله بخت
 سلازه راه مجرد اولنه ای درویش جان دل زکی کرک قنده اولور حاد
 ساهلاک میله قوشان کویا عشق اوله نغم خیل و حش چله نغم تاج خد
 ای دل بدانکه عقل چوشمغ منور است دولت به انکه در شمشیر خد
 چکره ز عقل زاید مقبول حق بود هر که زلفش آید او ابلیس ابتر است
 لغت تیره کل شمشیر بوش چیل درج تن عقل هر و مهر پر انور است
 عقل
 قیده

عقل
 قیده

عقل معاش اذنا بود ز نفس در پیش عقل کل ولی این نقش کتر است
 جانست شام ملاء بدیم عقل اولور بر مشایق بدانکه دشمن او نفس کافر است
 نیش بدیم خرد قاصد جانان است کج دیدی اس قبله هدی او ترمین اوق یا و کج
 ما تو ابر که مشرا و یکیندی بدیم قدیکه دیر یوزور دیکه کوه اولمش در یغا
 غم دل غمزه او جندو دیر دل خجده اگر بونی جایز کور و دیر بیعنه حتما و کج
 هر کورن نعل الفکر سنور سنده بین راز دل در بر خجرف اقدم انشا
 قوزلف یار او کنده سوسو بسول کویا بله ای شان جهانده پست یا لار است
 عارضه زلفه اور توبه اتمل ای بار کویا طوعه بالجه کوشش یوزینی ایوب
 لوله دل کربانه اتمشک فزای ز کون عینا غنیمت سوز اولور قاش ایله و سر
 کلش کونیده ای کلش فغانن اتمه عیب خار محنته کوریدر عشق لیه ز کویا
 آلتی اولور دس کوه کل تقویله اعلی بوشش ایله بیوی صاند و نکلده اولور کویا
 نیش غم بار محنت برده دل ز خانی کندی و ملکه در شها بقه ایوبه بر باد
 اتمه نسبت غنیمت ای کلش غم دلاره هم رخ برخ اولور قده کلشنه اولور
 قلده غم دل خوندلو غمزه و یاره هدی اوله ماشه یاد چکر شایه غم عینا
 برسم بدیم بولدی کوه کله داغی هنوز کج بالله نچر بولور او منور کور کویا
 نه الحی زاید ارجمازده اول شمشیر بوشش اول بیوی خالرخ ایله او شمشیر
 لعل دل بچاره که ام دیده طیبم اغیاره نصیب اوله قور و بلا رخ
 من سر شوره لب جان بخش نکادم آکله بکا ایفونله قهره دلیلم بنج
 کافرسه کورده او لور چونکه مسلمای ایمان بچون کلیمین منکر افرخ
 اول کاکل زلفه و مزه و یار غنیمت ای مار بلا بودل بیماریه و تر صبح
 بیوه کله بکا شایه هلی کلس فکله زله جهان آند بکا بچوش و بچ

در غم بیماری او لشکر بکوه غایت مزاج انگیز خون و مسکنه در امر کلاه
 بویخته بود و کلاه جفایه پیش از این نشانی عا شقوه قلبه بلورین کم او لور جانان
 بکلیت در بند بجز دل امین او لور شها المعجزه کارباز حسگر کله کوه پاچ
 بوز لغت آله طکر خال رخسار کسلا ما نقد مدد سا کا فزور بر روم چراغ
 لور دبر در او لورام دیر لور شها بکا یوقه بیار علم او لور اطباء علاج

ساعت بیتر صبح رسید زه صبح قوت القلوب بر بزه اول هم غدا ی روح
 الی قوم ایامک ای پیر می کده زهد در پایه و بر کبه سن توبه و نضوح
 قسم طلب جان کنوز دل آچمد در ای بهاد و بر همت قوت مشق ایله فتوح
 و صف و نکل خال خطه اولیسیا یوز من یوز حوشه ایله در یوز شروح
 شان بو آه در کیه لی تغیر قلعه کیش دو کله مشد نوحه ایوب بلکه بی نوحه

دو صوند ساعت دست بر کا صبح صا رخا قلبه و کانه غدا ی روح
 بر میدان ایند ساقی باخ بنه گمت کلا اله نور مندر حیا یین مرد فتوح
 جانیله غم فتح دیار دل ایلدک یستر لنا بفضلك یا مالک الفتوح
 مکرده چکریکم ندریم خلقه شها ولور احوال صار عندرک کالشیخ الوضوح
 انت جیبی قلبت ی کل حالیه واللّه مالنا لواء من الجنوح
 ذکر جمیل یار در ای شها ایندکم لوکان لی عمر من الله عمر نوح

جام لبکدر ایر سکریمه جرمه صبح بو کله حیت سوه طیدس غدا ی روح
 شرح ایوه مزدی با جرمه صبح حسنگ شمس المعان ضو کله یازر سوز روح
 ناهم شواب عشقه دیش توبه ایله اولو جهانزه توبه بید توبه نضوح
 تیغله غمزه آچمد کو کله ولایتین ای بادش حسن سکدر موفتوح
 مکره کو کله کیز لکه اولور دلی ای حسنه فیص کوه کیه اولو وضوح
 پیر اولدم ای جوان بجز صبر ایدم ایضا ایوب صبر بند کله ندر عمر نوح

اعلا

دیر

دیر سردنر بالوه کرد روح تانیدر بن سو کیم جیبیه در ای شها کانه روح
 قنق ادم کم انور دانسته بر عرفان یوخ بکر اول بر صورت اولک مصور جان یوخ
 کنت کزله کوهر ندر کله طویما یه مود معدن بلر خنوزر کوهر اولور شها یوخ
 اصواتی چونکد بکدر حقه عین الیقین منکر اعما رسر کا فزیدک ایمان یوخ
 کرو جود واحد مشرک کله قائل اول چونکد انشا کنیز بولق و جود امکا
 کلر بر مرضیه نفس اماره سالا اول بر عجب اقلیم در هیچ منور شیطان
 بر کله کم زخم زرد جیبیه اولور دوا چاره نوزر آنگه عالمه انور در صان
 حوت دلداریله بر درده دوشک شها کم ناله و فزاد آه زارینیه پایا نوحه
 اعتبار فکر سنده کو کل یار فکر یوخ میان خاشاک کل کلار فکر یوخ
 افکاره دوشرک اولر مکر سنده ای کوکل روز از لده ایند کله اقران فکر یوخ
 کوزک یومعه غفلت ایله صاغ ایکن هنوز اول شیم جادو کریمه یار فکر یوخ
 بعد ایله مساوی سکا یار ایلدک قریب وصال میس و دیوار فکر یوخ
 هر جرم گفت کو یله شعار سنده هیچ خطا طکرده توبه و انکار فکر یوخ
 غفلت شراب مست خراب ایلمس حیرانم الکمنده بر انکار فکر یوخ
 شاد و فرخ یورر شها ایل ایچنده سنده هیچ کینج بلاده در دینه اغلار
 وصل متاعن اول پر چنانقدینه ویرر ای دلکله ندر کمنده بو کسرار
 شها امیر زولونکار اولر زاهدان شیبیه تاج خرقه و زقار فکر یوخ

ای فخر جهان سید کونین محمد ای نوردل دیده عینین محمد
 اندک دل و جیام مکنه شوق کله مزین ای خاندی اسلام اولی زین محمد
 ای ذات مطهر کنش چرخ بنوت ای نور خدا جد شهابین محمد
 کورده عشق کله اوزله انتمیه ای یولته جبار و بر مک اولام دین محمد

کلمه ای که شایسته بلوغ و هو خطاش و در آیه ای که کونین محمد
 بن زبیر غم عشق اوده انکه بند رسن زلفی بویینه بن قلده کند
 دیو اول با در حشتم مرد بنده بگو نقد صبر دل جان قوی عین بر شمع
 شوق خال رخ جانانیه هر لحظه کوکل آتش عشق و شوق یا نکره در هر سینه
 آرزوی دل آید عشق اول کافور مادی و حشتم و برادر پور با فرزند
 بنیم نای می دلبره ما مثل انجف کوشش هوش است آید انکه هر کس
 بر در حشتم خال رخ خط کله کوکل داغ غریبه الفلک کوه آه آتیه بلند
 کا کل در چرخ و زلفه در کوه قنده ای شایسته قدیم بودل دیوانه بند
 کله یوزره کور در صلح علی محمد ای شایسته سواج منیر صلح علی محمد
 سورمه و زلفه و صنوبر خرد ای کله قلده بشارت بشیر صلح علی محمد
 ایشید عید اسع و اجب اولور جلیه دیر صیغره و کبیر صلح علی محمد
 اولور غنچه شام وین اولور کیم دل بنده سه میر و زین صلح علی محمد
 و در زبان ایلین سو یونیکه در مبدوم شایسته مکین فقیر صلح علی محمد
 اولور ای پیغمبر مغازه دختر در کرمه عقد در هم داغ دلم مهرینه آل بنده نقد
 سینه ناز عجب طو شش دل جان تن کیم اولور بکر یا کبیر راجح
 کج بیت الخیز اولور بر یعقوب کیم کله اول نور بصر ک نظر ندر اولور
 قوردم سوز دروغ دیکه اول یاره سغله آتشی آهوه اولور عام وقد
 قوریش یوقر اید دام بلاد شایسته کله اول زلفه کیه دل ای عشق
 واری خاطرده دیکه در شکر و شهادت شایسته دل لعل البره ام در مکه
 طو کیم دزه جبهه خیرین جوق صوردم سیردم قیلله سرتینه جوق انرم
 در ای

دایره عشق قوجانغده ایدم زورده او کدین طفل دل چنانه بول منزل
 آدمیز چکر زامی بر جورک اما یتر اوله زه جوق کوه طو شش
 لب جان جسته درم شایسته کل بیچاره حشتم عشق علاج اول هر کس
 بنور اول زلفه معنی ندر اول بر چمد دل و زلفه خلیفه اولور
 قاشق اولور سینه چینی کوه کوز شایسته در خوش قران ایدن قلده
 کوز کوز کوز کوز عید آتشی آه لامع یا شین و کوب کوب کوب
 فکر زلفه جوق هر چه اول قمر کور کور افلاک افلاک اید بر قیل ایله
 مرهم و صلا اید شایسته دل خست کل ای طیب دل و جان آتشد
 ای نامه ای که بود شوریده یونیکه عشق یونیکه بر قیل ایله
 ناصح اهل محبت کز اول کله کله اولور حشتم زینا خون کوجک
 دعوی عشق ایله ارباب حشتم اولور عشق ضمیمه کوزنده اولور
 عشق بولنده بکا قلده نصیحت بر بیدر دیر او علم سکا بر سوز
 اولور زلفه در بین و خنوع پیشین حمله و مکر یله دیر کیم
 عشق آیا غنچه یوز سوز و کرمه عالمه پایه و عالیله ایدم بولون
 در عشق درم ای شایسته صلا کوه عالم و عظم ناصح طلبه دانشمند
 یابنه و جمد سوز مرآت و جلاله در کله بلور سینه اول عارفی باله در
 بن بینه ایدم وجوده کله دین آدم دیرک آکل نادان بوزمه کرمه سرت الله در
 لغش صفا صفا صفا صفا صفا اول کبیر یابنه آدم صفا الله در
 جمله در مشفق قومیه یابان سن هر اولور در طبع در غرض در حشتم
 آب روی غز کله در کرمه غرق اولور یونیکه کشته و عالمه نوح آدمی
 در ای

هر که ار دردی بود که از او بودی شرف
 جود او بود و غنه را هم خلیل الله در
 کعبه کو یکوه هر دم جادل تر با اولور
 عزت ذالکجو اما عیال زکیه الله در
 بلت تو را ایچره ~~نفسکون~~ لبره اسرا بی آنکچون حضرت موصی علیهم السلام
 علم احیاء لبره پرورده ای که رسول برت خزانده برت عیسی روح الله در
 شاکر اولادیه و صوفی حق قلبی سزده هم شیعی و هم حبیب هم رسول الله در
 کن فکانه مایه حیکدر ای محبتو حق کون که اما دلیل اوش کنت کنت الله در
 جذب اید حقونیکا ظلمتو قوی طوتنه زلفه ای هاده عییز لانی جبر الله در
 شانی عسکین بجه و صغله عاجز اولورن یابن چونکم کنه وصف ایلین الله در

عقل و اغین اول زلفه پریش نکدر صبریز یغالیین غمزه فتا نکدر
 بی غواص صفت بحر معاینه صالین در دینت و فکره ایلر شول بی مر جاتکدر
 باغ غمده نه بلبل که شیونده قوبن کلوزک شوت ایلر عجزه خندا نکدر
 داغیدوق عقل هر آن بن اشفته ایدن کله اول قیدار و کوه اولان آنکدر
 صوفی طبعوت پرایدن ای جوهر یار نطقه کله که سزده لعل در افشا نکدر
 زلفه آغینه همیشه دوشیز مرغ دلی دانده خالده ایلر جا زنجیر آنکدر
 هر کنه شانه لایق ایش ایدر ای بود کل سزده آفتاده که سزده او ز

آهم تر ایلر بلبلتلا بیکله در بلام که مرغ جان رخ کله ایکله در
 صاف لبند اول صند و صومش دینه مستانه جان لعل بی مللر ایکله در
 عشاق در دیند نه دل سوزناک و ش بزود مرا حسنه که غلغللر ایکله در
 بند عم ایچره طوطی دلم دمبدم لعل نبات تر بکه غلغللر ایکله در
 ترناک خازک یا حشر ای شانه کولم وقت شنده اژدر کا کله ایکله در

طالب

مهر کس
 احوال

طالب فقر فنا در ویش در و غلب ریخ و عناد در ویش در
 ماسوره التفاتن قطع ایوب حق اولان اشنا در ویش در
 کج غمده زاد عشق قوت ایوب خوز دل ایدن خدا در ویش در
 لغت ذبح ایوب اما عیال که جان ایدن یاره خدا در ویش در
 کرجیو قلعه عبارت در ولی صنگر کم هر کوا در ویش در
 بنده و سلطان عشقینه مرغ درد ایلنه یاد شاد در ویش در
 پوتدی عشق ایچره هتا اتمش دلن خاکبای کیعیار در ویش در
 مروه حقه کعبه کوبیده اکر دار ایلر اهل صفا در ویش در
 خوز و صوباره شی الله ایچون شانی ده بر بنیوا در ویش در

قلین باره ایلینلر صوفیدر لغت خالک ایلینلر صوفیدر
 دست حیرتله کریبان تنن کل که چاله ایلینلر صوفیدر
 یقین عشق یاره قربان اولمغه جالا بی ناک ایلینلر صوفیدر
 راه عشق ایچم اوزون دمبدم جست چالاره ایلینلر صوفیدر
 زنجیره افغیش اولدر مدد ایچون قره تر ناک ایلینلر صوفیدر
 کجه قائم اربته صائم دینلر ایلون اما ایلینلر صوفیدر
 سوزارک شانه تصوف نور حقو آئی ادراک ایلینلر صوفیدر

سینه سین صاف ایلینلر صوفیدر قامتن کافی ایلینلر صوفیدر
 عشق بصر عینه مسکن اولمغه کولکله قاف ایلینلر صوفیدر
 بر ایوب خوف رجاسا سینن جسمن اعراف ایلینلر صوفیدر
 شیخ در کاخ جوانر کفوزن اکا صراف ایلینلر صوفیدر
 صوفی اولرد دل دوتدر یاکله صمه به لاق ایلینلر صوفیدر

من عرف سترين حقيقت فهم ايند
 ايند اي شانه چكوب ال همدن
 بعينه عاين قافي ايلينلو صوفيد
 بعينه عاين قافي ايلينلو صوفيد

بوزم دلاء چكرم پاره پاره در
 دل كيه لاله بوزم يانق عشقه سنك
 مر رنكه سينده هر داغ آتشن
 سوزي كاژ اولد اي بت سني كوكل
 اي شانه و صوفدوزه خي داعظ چوق
 بنده عشق اول ايك عده سلطانلق
 عار طيله رايشت رسولي بر كور جمله
 سيرتد دز سرت بر لرد و ندر زيق قل
 مردم از اوله كبر و كيندن پاره ايت
 سني سني قندر كلوب سي قنده در غمرايه

انده كم پريم قور پير شطلاح مريد اولور
 اولم تعليم علم دين ايجوز بريره يا شمنز شتم
 يا پش صند ايله بريره اكا سيم ايون كنوك اولاره
 ندر بر پيرك اولد روز غما اتمز اتم صاقين
 اتمه كذبي صفت حيلتو ايله ديزله كه كذبه
 شمع دوزخ اتمز اتم پيرن اجمده كه رضا ايله
 صقيع ابر بر اتمز اتم پيرن اجمده كه رضا ايله
 بلوب اطوار قلبه واقف اسرار اولد پير يالان
 دعويله سور لاله ايم دين

دوزوب

روزن خوش صورت حال نظر قل پيره شانه
 طوبت قولق اي طالب حق كور عرفان
 سل كوكل مرتبه زنده و سوا دين صالح
 عالم اصله نظر صالح اول اوله
 جمد روز ندر قو خان مزين اولور
 مستل بر مشول مديوشل جو قدر ولي
 صورت رزق زياده قور تولد اوله
 كوكله بو بچه ناله و فراد نزاره
 اول مي كه صوغ شيد اوله ساج
 بش اولينوب بيوكله فداجان
 ندر او قيله ندر او قيله اولنلك
 بجاب اير شو كه زمانه و مكانه
 بگشتن ايجره بوز كل صولمز هو
 بچره دوشه شانه كه غواص اولور
 كس قيدي وكي طب خلاص بولمز
 اول مهدي هنرا بچنده حيدر
 ملكه سكا اوله تام سحر
 روحاني ديون اولور سراسر
 هر دشته قدا اولور و غدا ندر چاكلر
 اين نغمه اير اولان زبون ار
 اماره نغمه اولور و كور
 شهر كه عدوس نغمه اولور
 بچه كه عدوس نغمه اولور
 چون حسن تقويم اولور شاندر

ای کتو او ز مقدرین بلذ
 شکر زاده سواصلیه قومی
 خچه هوس هوای شیطان
 رجانه دیلرک ارمه ای چا
 قران شریقه او میا نلس
 مرشید ایوبن آیت کریمی
 ثابت قدم اول بولیزه حقا
 بریکور اسفل جهنم
 غیرت قن جنت وصاله
 محوم مؤتدا اوله فرموم
 غفلتله اوله کله شیخ رشک
 شایر که صفا زار اولورین
 آغلق اولور سکا ده هر
 بر دم رباط دیره که عالم قوز کوچ
 بر راه دکه دینه رغداره نیت
 مله ای دغز بوزا وید و دهر گنونه
 صحن سوا عالم بر عم کلو کیمیه
 زخم فعال لب بلا در دکا و داغ
 ای شان سینم اوزره شغ قوز کوچ
 عتقلد کیم دل زخمه عالمه ام وار
 دل مطرب نام قی و انعم می کلوت
 علم کتورینه رخ اولوب آهم شرفین
 کم منیع ایره بلور بنه کویون
 ای موعظین بنده بی کسی می صانورین
 بر پادشاه محرم بر کرم وار
 بر درخه

بر خضه کلایه مل بکله فلعل
 بر آن قر کاغی صحرانور
 بختده بچ میا نا اخته
 بعشوه کیم کرسنه لیجه
 بر اجات دل سرور سینه
 بر شوخ نذیم مجله آرا
 بر جور جهان یوق کوز لجه
 بر پادشاه ولایت حسن
 بر بکله فلعل قدسی عرسو
 بر خضه کلایه بلبل
 بر قاشه کماز اوله ترکان
 بر شیوه واد کوز ساح
 بر شوخ نماز آفت دوران
 بر قامت بالاچی سودا
 بر شاه جنت جانلر جان
 بنم سودیچم ایکن کوز لدر
 حشینه زوال نقص ایر شز
 هر یاکه دزان کوزر ایلر
 بن قول اولایم اوش حشینه
 کوینده ای شیم اولیجه علم
 بر دیشته دل اولور سوز در شیخیم وار
 ای شان و آنتیم بوزون کور موم اولور که
 بر لعل کدر طو کاشه نکلر
 بر لیله غنچه قدسی عرسو
 بر خوشجه از شمشیر دلیر
 بر نور بهر مسه منسور
 بر خوب لیلی فرودشن اختر
 بر لطف عطاس جوقه دلیر
 قلده بی شان کیمه چاکر
 بر بلبلر مل دیهانی نکلر
 بر کاکل سنبل بیکه عنبر
 بر غزه سفتان بره پیکر
 بر لفظ جواهر دینت کوهر
 بر جانه جهان روح مصور
 بر سر و دلار سوز کوز
 سوسینه شان اولور چاکر
 حشینه جهانده بی بدلور
 شمس ایدومره از لدر
 او قبله کجمله مللدر
 کاندک ایش بنده سینه کلدر
 تقوا اور ریاضت عملدر

عشقه اولی شوی بر لب
سودالم ارشده کجا
آنگه بکا منکره که ایست
در دلم طیب بلبل
کمز لبکله حیال دل
حیرانه محبت شاد شوق

ای عجب زخامیدر با بوقزل کولر میدر
قومیدر عزمیدر یا روستا دجین
بو عجب کلمیدر سوخته عالم میدر
صغیر و درخشا منکین نقط میدر
قندوق غلامیدر دل مجروده
مطلب خوش خوان پرورش لبلمیدر
بنده سینه شایان دلبرندز بلبل عجب

جانم دل ای آه چشم اولشور ایکی شیرلو
کوه یوز کوز آردل آه اندکجه رعیدوار
سینه باغنده بر نازک زلف اولشور در چشم
آخروزی کیفیت لعلکده اتمه حیال
ام دیشکن لعلک دیر سن بکوز یارین نینه شانه دلخیزه روم بونده تاخیر

بغشور کن غایب از خیر لر
طبله چرخ مشق ایلمه اتم کل
ای کا ابرو آرا فلا که آه تیر لر

عکس

علی ایوبی مرآت وجه کله مقاب اول کونم
عید و صله کمنه دل اهل فاله ز جوق
اولور ب اغیار شادایدم دیشده شانی
کشت زار دهر سرکه هر مزرع اللدر

دگر حقه هر کیم سزا و کس بزبان
هر عزم بر طعم و بر نفاذ لطافت بغلش
هر شجر با شین صلاذ تعظیمه ایرو قیام
زین اولور حبت کیم عالم اولور جوار روان
لاله زینب آچلتن کله کلک شنه دون
باغ صحرانین اولور شان شکوفه تمام

هر که برأت دلن صفت محلا ایلر
عینه مش بغش هوایه قویوب حایه
بلمد دیت او کم تار نمنده اوز بغش
لا ده بسدر بلنور نکره مقصود
ذره و شش مره پیش جهله بی سوی اوله
لن تران اریشور حضرت مویه خطا
هر که کچکده ایدر سه دله دلواره خدا

کله کوان جهانان او که سلطانق بودر
بت بیزت اوله خدایه طبع سجود خال ذلیل
کاتب قدرت اونی سوزنشته رافع اول
مظرا این اوز کرد منظر حقدر دلاء

ضمعنی سرنده آگاه او که انش تلق
کله کوان جهانان او که سلطانق بودر
بت بیزت اوله خدایه طبع سجود خال ذلیل
کاتب قدرت اونی سوزنشته رافع اول
مظرا این اوز کرد منظر حقدر دلاء

آفتاب دره در دریای شانه قطره کورب ادلازه اعمال عالمی نادرانلق
 خیار دلدله ممانخ انوشع کسارم یار وصال تشنه جام شربت لب کل واردم یار
 طیب جام درین سنه سز آرام ایده هم کل کل شاکسته کوه کله و کلجسته صبر و قارم یار
 ذائقه کل و کلشن یاقاود اوله جام آب و صلا و تشنه جام کل یقورای کلوارم
 بهشت و حور و گلشن و گلشن و چشمه بنم ای دل عیار شوخ شیوه کارم یار
 وجود اقلین نیفایه ورده لکره ای کلای ملاء دلم استه امیر تاجدارم یار
 حینال چین ذلله و ایوه مایندم نه استه بنم ای لوح دلوه نقش بصورت بکارم یار
 دکدر دایم زخم البور نعل پاینده سمند نازین اوینا تدبیر شان کسوارم

کوردم اور لعلی بر تو کشن ذرات اولور ایدم او شمع و خنی شعله کانت اولور
 سیر رخنه اول مده هر کوم اولور ذره فر صیقل بر دوخ قدرش برات اولور
 حسن جمال خود و حال ایحق اولور و جمیل و خندم آن و صفایه آیت بیست
 بید و حسن نظر بر خنده حاصل آیت ایله التفات غیرا عظم سیفایات اولور
 جام لبون سوس جمله کانت آنده لعل زلالیدر که بر خنده دل جیت اولور
 غرقه و جردانگن بولوه تجلیده ظهیر مظهر ذرات اولور کبر و آینه صفا
 چشم و دهان لعل ایله کنت کنته قاس سرتقم بیاز ایدر بوخته تمکنت
 پرده و کوه هر نه واد او که مصلح جاگه عارف اولور بلور بولور که بجه مجت
 آن ایچنه رخن که در آتش قلده روس زمین شایسته نطق فکده مای
 خویز چکره یاز مغه دخت و صفت آنده هر مره انه بر قلم دیده لوم دوات
 شایه صلواته سلام آیت اور کورم و رطبه غمده آدم اولور سبب مجت اولور

هر چن اول در درم رخ جانان دوشور صنوبرم شمع زرد کل خندان دوشور
 عقلم داغند اولور زلف سینه لوت حلقه جلقه چن اول نازیکه دانده
 صفا پیکار نازک صفا اولور لبونها سینه کچیکه دم اولور وار جانان دوشور

آچمه

آخند بنه غله سینه و صلا و تشنه قومه
 کل کی کلیمت خرم خندان اولوش
 بوند کر میت اولور جام دل ای کل
 نام دلبر میورا غمده عجب اولور ادک

ای رسول بنی وی مختار
 سید و انش و جام اولون شمش
 بر تو نور ذرات مولاسن
 شاکله کله آیت لولاک
 خضر و عیسه کل کاشاکر
 تشنه عالم صوار مغه
 مویز آنکله باغ عالمده
 کتور عیز و جود برین نده
 شایه کله قیومک دوت معذور

ازینهاز آچلور آریه بیکان دوشور
 آغلتی بخلین بلبل نالان دوشور
 شوه خشار کله آتش سوزان دوشور
 برینوز سوزک ای شایه نظر فغان دوشور

ان شفیق و حبیب پر انوار
 مفرغ عالم شمه ابرار
 کور مده کر چه دیده کلغا
 قلده کوه نده بنو نده انظرها
 علم احیاده قلده گفتار
 داشت مویز آفتاب ازها
 ویردی تازه عیش قور انجا
 بجه دوراتسه جری پردوار
 عجب عیسینه ایلوب اقرار

نور باره دلش صغیر کبیر
 شب بزم مواج و حده اچون
 عذار روح پاکه دیدار حق
 شفیق الام سن قیومک مدام
 کم اکمل سنده کنته ذاند ندر

آدم او ای طالب کله علم الام ندر سن نیش آن بلوب فتم ایلد بوکشانده
 قشربله کوزله سوندز آکا ایت عیبی قابه قوسینه نظر قیل کور بوا وادان ندر
 او ای سکن بید عالم قلش احاکم سوس امر مقصود عالم اکل بودریا ندر
 چونکه غرق بجز و حوشن از لوله نالاید ای موحد سنده پس بولان ندر الام ندر

شاهباز آوج استغنا اور کز کس کسے لایق اولی طالب اولی جیفہ دینداز
 چونکہ وجودہ پریش لفظ مع لفظ صوت کز عالم بوج صورت معانی نور
 والہ عشق اولی کز بوموت بلورک صور مر بوجنوی لیلای و امی عزرا اندر
 اس وجودہ انا الحق سینہ بلورک کنت کزک میوهی اولی کز بود عواندز
 چونکہ بلورک منظر ذات صفا اتقل و ذک آجمه و ازک صقله بوسرا کز کرافشا
 اس قنعت کوشه سنده منکذ اولی جویا ویر جنبر کز بود ذک کز لایقنا
 مکتب عشقند سن لوح صیدک صفا قیل اکلیم شایندز تا شیح کز کبر اندز
 کویک بار مبارک سمنسایه چکر بوسوا کوریند مسکینے دیو دایه چکر
 اشک آیم الیز و زبر قلند بوج چکر کیم کوریند چکر (کیم اعلا یه چکر
 سلا سبیه دیم چو کج اولی کور کس یوت کور کیدک بوا یشد صو کور کس
 واقشاد سوزک جی ایل خولا کوزک نی اولی کور کد اورایه و بورایه چکر
 باد کور کیدک دیش مدعیند کوزیند جاک صیغدر آغلاین سرمه اعلا یه چکر
 در دیند و صغند نظم الیز کوش آتس حضرت عیسی آلا اوج زبایه چکر
 قامتد یانند دل حسد ایلد این حسنی آه سچقل نی سدره و طوبایه چکر
 داجنی بر ذره طوبیاد سرمه دهنلاد حزه دانلر چکر دولو آن معنایه چکر
 ماه روز دیش ای شایه چکر کور کیدک قو هکوش اولی کور دخی بر علی تنایه
 دل خیال کور کول کیم خف جابیه چکر غافرا اولی کور کول اولی سنه تنایه چکر
 دسن زلفک دل بغلینه ربه قومز دار دینداره فلا منزل اعلا یه چکر
 قاشه بیاریند کور کج اولی طیب دل جانا هج دیند بوجسته دلاء حال ایک ایلد چکر
 قلبه دویلی آه افتاده میاند خیر اهل تاویل آن کز چه معنایه چکر
 لکدم ارتش اوزیند کوشه خلو توه ملام شایه بکر کز سنه جزیه اسمایه چکر
 لعلن سخن رمنده که جانا آچر قاپر یا قوت حفره دل مر جانا آچر قاپر
 بازار

اعلا

بازار حسن ایچنده لبر یا جویه س دکانه در لعل بوختان آچر قاپر
 چاه زرخ کیم دل افتاده را بچوت جلا دخال بند و سن زلفان آچر قاپر
 اوراق عشق نوله داغده بر زلف شیح کتابن اولی بر آچر قاپر
 ای شایه چشم اول صند لعل یادیند بیدر در تحفه حقه مر جانا آچر قاپر
 دلبر که ناز نیک لب رنگین آچر قاپر زهاد جانده قصه شیرین آچر قاپر
 دل خاننده طلعت غم محو اولور کیدر دقتا اولی کسینه سینه سیمین آچر قاپر
 دل صبرین اولی بر قابوب آواز کیم سحر لیه چشم فتنه تعیین آچر قاپر
 کلایر عنده غنچه خون کیم نیم کویک همیشه اولی رخ گل چین آچر قاپر
 ای شایه لاله صانده کک کت کت غم زهاد جانده دفتر خونین آچر قاپر
 اوراق کستانه که کردون آچر قاپر غم نامر نه بلبل محزون آچر قاپر
 چشم بیایه دل در میخانه در کیم کویک دمام اولی لب سیکو آچر قاپر
 عشاق ایچنده ایل بر دم کتابن لیلای زلفک دل مجنون آچر قاپر
 آرام نغزین آمانه بار حقه لبین دل طفلن آلیوب ایدرافو آچر قاپر
 ای شایه اوج دیم دین ایچن بر دیش مضمون ماکم دیر سیم اولی آچر قاپر
 چشم ضعیف صنور س صفا قاندر بیشه هج لیه یق آه انصافور
 زرعز ورنه وصل متاعن تاره محله عشق قلبه سنده صافیندر
 لک اکلدر کیم سینه دو کوب فرقله بزم عشق ایچم کورن دیند بوج قاندر
 لب نایوتنه یارک در اشد ایلد صرف یوتسه بوج جویه چشم کا مر افندر
 شایه پروانده شیح رخ یارم دیو کی یاندر و غنند بلنور کچک لافندر
 عارض دلبره کم زلف معنیدر و کلور قائم آرام دل و جانا قودر در و کلور
 صدق طبع پرایل او شیرین دهنلاد حقه لعل آچکد کیم کز در لرد و کلور

عزرا
اعلا

بکوه مشق قدینه یارک بکلوب خونند باو آهم میشدوب سروصنورد و کلور
 مردم چشم انداز دو کل هفت کوز اشک باینه اول صند بر بچه جوهر دو کلور
 طوطی و طبع کوبل ایدر ای شای مدام لبه لبروزه کلوب که شکر دو کلور
 واقشون جتوب بر کوز اول دلور با ای کور بتر خلیه دل آتوب ایلر یورای کور
 بزم صفاده بی کج کوش اینت تراندن شلر زبانه حالله نیدن صدای کور
 اگر سینه هم اولوب کوشسته اوق که طوغوسن آت اول قاشه
 اورتر غلبه ابرو و روینه کیزلر نه و جمله شب زلفنده آبی کور
 کینه رخنه زلف ایدر بادن او غفرلر سحله جمیع ایدر بچه بیلر اذهای کور
 جانان غمخیز اوز که عیله اجملا آتار باقله اوزینه دل نه ایدر غمش غنای
 ای شای ژوند غیره کولکلر سلوکور مرآت قلبه صاخ نظر صال غنای
 عیادش دلان نازه سوار اولمش بکجه حیدر کولکل او کینه قنبروش دانمش
 کولکل کشورین فی آتیکو زینغ غریبه صوت قنقش چشم خونزده یا نچه صاخ
 درد و دست تابنده اولورده جلا شوکت نازک کور قید اذرا کندر
 شیه اول شوله یینغ سرقاطع اودر میور حنفره سرو کس و کس چرخ ایلر ختر
 سمدن نازه بکش زلف چو کائیده ای شای سوعقله میدان محبت لویه طوبه ایزر
 بونر زلف و خردو خنطور بونر قد بونر قامتدر مکره فتنه دور قرون بر علامتدر
 کولکل کوشو بقدر قوه صالده آیکه بونر اروی چشم و قد اولور بونر قیاد
 حینال ابرک ای مهر دله محبتدر مزک آذره کربلکه مقصود امرتدر
 لیدر جا غلر بکش مردیه الفاظ لعلکله نذر بومعیر صیدر بونر کرامتدر
 ملامت دونه کیمز دن اول عشقه بایشه نشانی اوللا عشقه بل ای شای
 اوز کور کله کیم چه نه مام نه مام وار ولی ای سم تن بالله غمکه خوشبچه جام وار

نور

نور مایه بلند علم احیاده سجالی بنم و هم صور این قولیکون بر کولم وار
 بوکون کج بلاده راز عشقه سینه ای مه جهانه ندرین ورم غمکله بر ملام وار
 بوار قاده دروننه قیله شرح ایواند بوقدر نرا کتبه مینا یاره نکرز رختیا وار
 دیر اول مهر و بوکون خضر کلندر کور آن لبه لعلکله بر بتر چشمه آب زلام وار
 جهانه کشته مال و کائیده بولور عزت آواده قاشتم عاجز نه مال نه کلام وار
 یورکده داغ محنت عکس در ای شای دقشند کور نرا ایدر صانور وور زردم اوزر غلام

باغ دله قدر حشارک کل عریتر باشته سودای سوز لعلی کج اهر
 غنچه و زکس کر کل لعل و چشمه وار ایلک قد و خرد و لعل ای مه سرو کل غنچه یتر
 داغ محنت زینج بیگان مزک ای قاشته یا کلشن سیمده داغ لاله لاله احره یتر
 فرغ چکم غنای قلبه ملاء اولشم اشک چشمه روس زردم بکایم زریتر
 نوله پرواز است مرغ طبع شای هر طرف یتر غمک ای قاشته یا اکابال و پریتر

غیر کله

باشنده کل درد غم جانان بر بر کلور ای دل بیه کور کلکل باوان بر بر
 هر کل غصه غم صوره کجوب اندر تکیده دله جو غلده نینه مایه بر بر
 تا قیامت قوی شرح اولمده دلون قرده سولینور اولر کرد غم ای جا بر بر
 طعن طایسته زره اولد مزک یتر ندرن قالد و غنچه بعلوب سینه بیگان بر بر
 لیدرک بر بینه بوقد و شمشین صنما ایکه سندن صورم اولمیه صینا بر
 بر زمان خال بر کنارک ایدر کمد خطک دور محبوب صالده در قشند دوران
 بن ایلار اولور غم در دله ای شای بلور بشنده هر یکایه کلیدر زمان بر بر

بیر غمک که دل و جان کچر ای پر کجی قته رنسانه کجی
 شویله که کسوز اولور غمک هادی بجه دل بر بانه کچر

غیر کله

برنگا خالای ایسه کوزی کل
 جان دماغینه معطل ایلس
 مرغ دل قیسه بردانه کچ
 زلف مشکینه کم شانه کچ
 شالای دعویسه مردانه کچ

کوشن ایدونم ناله و فریاد زارم طاغیر
 چشم کرایم دو کله حیرتیه قائلویش
 یا شمدی دو شکلیکین سرو قدره ستر کوزیل
 قورقوشن یوقور دیار غنچه ای دل بیلا اول
 سوز دلن بوش آه اتدیکن شاینا آه آهنگ ایدو ایکنده بر طاغیر

عقل طغیر کمال عنبر کنگدر
 اولورسه نوله طوطی دل شکرین الفاظ
 غم چیمسه قورسه نوله سینه عشقده
 دل مرغنه و بر سر نوله شاهی چیمده
 وصلک او مر کله قیومه شالای افند باغ کرم لطف مویده سکلدر

او مهله و جهنده زلف مطرا دو کله
 کور و بی عنبر لعلن او شهله آینه
 زلفه صندل کوب افغان کوش آندس
 ره عشقده قینه بر حنی بر عاشق پاک
 بلندن نغور صور در ای شانی سوز لرند او مهله لولو لالادو

هر که جانایتنه غم کله درین سر طوط
 سوره کوز کله بو طغیر دل وصف
 صندل اول یمن قباغ اوزره کوز کچ

لعل

لعل اوزره کوز خالای صندل کول
 روس زردم کچم عرض ایدو یاره
 لاله کوه بلاده قانداغ صندیلر
 کوزیلر داتکیه کایم دروغ مهما یوز
 دو دانه لوانغ عسکرم یمن شمع عشق
 دو دانه لوانغ عسکرم یمن شمع عشق
 بوز کوز چاک کربان لعلن بر شعله
 کور و بچره اوزره صندیلر بهار دودو
 دیمک بور و دره زکاک دره اوزره
 چیمه اول کله و صغیر یمن دل طغیر غنچه
 کیمه صور در ای خان بلا اقلیمده راهن
 غنچه اغرای کل بو زک طوط دره باغیندر
 هر در بر بر بکایه باش چکر لطره کلک
 سیم کدانده مینک قوجمده خالاکل جان
 زخم باغیندر داغ سهر صندل اول
 حسرت شکر دهنله دمادم نیر خط
 دانه و خالیدل غنچه شاکه اتمده
 شایتمده ره حسته اس شالای بتم
 کچینه و عشقده دل ویر ایدو یوز

بوز کوز چاک کربان لعلن بر شعله
 کور و بچره اوزره صندیلر بهار دودو
 دیمک بور و دره زکاک دره اوزره
 چیمه اول کله و صغیر یمن دل طغیر غنچه
 کیمه صور در ای خان بلا اقلیمده راهن

غنچه اغرای کل بو زک طوط دره باغیندر
 هر در بر بر بکایه باش چکر لطره کلک
 سیم کدانده مینک قوجمده خالاکل جان
 زخم باغیندر داغ سهر صندل اول
 حسرت شکر دهنله دمادم نیر خط
 دانه و خالیدل غنچه شاکه اتمده
 شایتمده ره حسته اس شالای بتم

کچینه و عشقده دل ویر ایدو یوز
 بتمده رخدای شمعده پروانه ایدو یوز

بتمده رخدای شمعده پروانه ایدو یوز

اعلا
 کچینه و عشقده دل ویر ایدو یوز
 بتمده رخدای شمعده پروانه ایدو یوز

سودای شکسته غم عشق بنی ای مه دیلاره نزه جلمه کور افسانه ای و پور
 ای ساع کلچره نمیدور که صورتین برقره سب جمله مستانه ای و پور
 خال کیمی خرمی حسنه او مه در مرغ صید اعلی کور دانه ای و پور
 بنوا کیمچی سلسله عشق بنی رو ای شای الوی عقی دیوانه ای و پور
 لیل که کید بنی جنت صفت ای یار یولرده قویس ناله آهیله آشکار
 صاع صول پسته بیست کور کورنم دورت اولیاز کله او شوخ شیوه کا
 قور تم بود که اولیچ را غم بنی مر آوجیه و بره آه دل غبار
 چشم صول لینه کلوب او غم امون یار او کور آهوی ک ایله آشکار
 ذلیغ غیله او غم در دل غدا ای شای قتلو کیم غم ای و کور
 نزه بملله دل اول نه یار مستور مکر اول شای قیم حسن آدی مظفر
 اولور خلق عالم نوله کما چکر بنده سر حسنه ش اولیغی چون مقرر
 عین اول آرتوق ذره ذم افشا عشق چو اول مر جرح حسن ایچ کله منور
 عین ذلیغ بوین متعا ایچون اول قتلر بکوز عدا اولو پور ام ایچون معطر
 نوله شیرین ای شوم نیم اغرمه ای شای لیه صوغ اولدورک نیت قند شکر
 خول دیم او یار کله بنی کوردم یار صفا مسج اردد دل مرید جانا نیش
 دیر او مه کوز طبعی نوزیا تویرینا صبه در کلبا او کور بخیره او یار
 کوز آچون شوخ مهر رخن سیر ایچده ذره و ش عقم اراده ایتمه قندم
 سر کشته زانوی وفا او زو الوی شربت وصلیه جمیع ایلیه بنی علم او یار
 دیدن ای شای ایله اولدورک ایله کور کور خوروش جا جیت ایچورک اولو شای
 باغ

باغ دله تازه دانه قره مکر دور کلشن سینه آهیم صول بلسلر دور
 ساع چشم سکره لاله کور غرق ایو بزم غم مسوقا لعل لب مکر دور
 باغ حسن یارده زلف خط خال صبا سنبل نرین فلغلر قر نفلر دور
 اول شرحن اتمه دل مکنن نین بغا کا خال جاسوس کا کله اولور دور
 کاسه زهره ای اغن صلی له شای می آل عین نیش ایامیدر وقت تشار دور
 خال دره که یاد کورنم قاپرچی بر او غر دور که کل بگردن قاپر قاجر
 ورد سیمه آچمه صقین بوی زلف ایله حذر بو عنبر ترن قاپر قاجر
 صحنه چمنه اوینا برق طفل کشنده باد کله سرون قاپر قاجر
 خال دله که نعد دل دینه قویک عیار دره که بر لردن قاپر قاجر
 شویله اولور کور دل شای حیال بد صفا مرغ وحش دانه یرون قاپر قاجر
 سینه عشق کلن نیر بللا ایچون سپر ای الف قد یا قشایه بلیم ندره ایچون چکر
 نیچه صودر لیکون ذره ذره موبو دو میدم برشته اغر کله میا نکلن خبر
 کوز قور کیم چکر کل صفا نده غم خاکبایده وار ایکی چشم دل نور صبا
 ای میچادم نیر دل مرده ایچا ایدر قنده کم ار نسیم روح بخش کورن ایش
 سن معای کال سن دیر سین مطول بیلر سوز لب دیر که شای کور کور شکر
 عرفناک اول حذر دی کور کلا او زره کلا او زره کلا او زره کلا او زره کلا
 دها نکلک میاغ کور مدین وارم عدم ایتم نکار عشق چا و مکره عشق اچره کور
 رشک کلشن کویکد ایرو اس که غم کل کلا عالم صبا بکنا نار جرتدر
 حیال سرو قدر خال ایلدن سایه و شیم آو بایک مردم جوینا دره دور غدر
 دماغی چاندور آتسه که بلسل ای شای درش او ز بلایه بنی غم باغله چو بندر
 نسر

یار اینکند اوتمه استیمه لا اقر اسیم سور مدین ره یوزک تاوتار
 بی عذری کلشن باغ لطافتم کوینده یارک او توکم اولد شاد
 آدیچه یاد چو زلف منکار دل در درد حزنت برک وجودم ساقا
 نایمده سینه تنورنده جاغ دل قاینه هیست عم قز ایندر باق باقر
 اعتبار آچون هی آغرم وفاد اول شان بکا قاین سن او مکر قاق قاق

یولونده کشته صود و کتن خاشاک کدر می کی صفاد دل صوکیه بارک کر کدر
 صاریق اولوبن صبح مجتده نکارا کول که کریبان قنه چاک کر کدر
 ای دل رخ دلبره کش واریک جمده آدمه بر آینه ایدرک کر کدر
 خالین نوله لعلند اندر ام اولور کم بیما خط قهرینه تریاک کر کدر
 اول غره خونز جفا بر سه شان بر سخلین عشق بی بارک کر کدر

ساق پیار صونکه دم نوبهار در هتکام سرو باغ لب جو بیار در
 بلبل که کرک ایچوز جامی غنچه مملو بجز چو صفت کلفزار در
 ایر عجیب مرده و کلاره کس حیات باد بهاره کور که دم عی و اردر
 بدم چند لاله ایچوب سینچا اولور کس قباغن اوینا مز پر خردر
 صوکیه یوزور ستم اول باغم وار میه الوان میی صحن چین سزه زاردر
 بر سر و قد لاله رختی یاد کاریدر سینه تازه قتلوا فکره واردر
 هر برور که دامن پردر زلدر مقصود شه کل قدرند نشاردر
 هر لاله خدو غنچه کلفزار ایچون ابرو بهاره دوند کوزم زاله واردر
 هر کله اوکر بر حی کلایه همشمن یاز ویش اکاشانی نوبهار در

لطافت

نور کلامه
 ۱۷

لطف رفت رفته بود اول رخ کلف کاشد صانع نازیکه اول در کلامه کاشد
 دماغ چاه بر شو قنداز لاله حلاوه اول لعل کلشن کوزله بادام کلشن
 صغن ای غنچه سن جشم نم یاد من ایچبه که باغ حزن اول کون سن الزام کلشن
 درختش هر طرف سنلرین کلر خن ادر برها حزن دلبر کور خوش ایام کلشن
 قدر لغنده یار جان و یزای مرا ایست که جمان کلشن آچون بر ایونام کلشن
 دکله باغ دهر کلدر و شمشاد او کلغده قدر او کنگه طوفانده بر کرام کلشن
 قدر کلکم زلف کلدن ایچو نول در کلشن چو کور یوزور شان آن اعلام کلشن
 کوزم کولم مراد اول رخ زیبایه با تقدیر یا م نده عقول کرم دمدم اول سوره
 رخسار کیرینه ای بود کینداس منغایتم غرضن کل معده بو پرو اولاجیا تقدیر
 اول طوفان طغندر رم غله برده ای ناله بر تنایه دل لاله طور ایسلا تقدیر
 دلا شور سن دل سوزان زلف برضا ای لطف بلورم قصه اول دیوار غنچه طا تقدیر
 غم زنگار یا کلچکین نادان ای شانی سوزم سمار اولور کارین ایتم یا تقدیر

قصدر ایله آنتیمه کر بر سینه در اولور ایله سینه شهابیسه ندر
 دل رازن ایچمه سینه تیغکل آتم جازه کچه غمده بره بره دل بره سینه در
 صودم دهنک ایله میانده جنر لن ویر مز جواب لبکله بره ندر
 اغ کلله دیشک طولشور جرده دانل هر نکته که برسه میس بره ندر
 الفاظ نظم ایله دیشه و صغنی کونخ دیر شان بر سینه کدر بره ندر
 عمری چو آخر ایله اوک بره ندر بر حیناندر بیل آند بره سینه در
 عید وصال یا میسر اولور سه کس جان دل ایکیده فدا بره سینه در

اول غمزه او قلوبه نشان اولندرك دل در پير سے اي قشے يا بير سيندر
 قتلو بمله كرم كورنم ديدو لعل بو شسته بير سينه بير سيندر
 خوبان دهره استم اي شاله پير برين ميلم ايكه جهانده بير سينه ندر
 چون ميلم كوزلك يسه پير سيندر در صورت حال عشقه هيج بير سيندر
 ايام و صامزده سنه اول قيامتده كورين ايكه ده فدا بير سيندر
 خوش بيل جلال با عسكه حلال قتل بير جناب حضرت و پير سيندر
 مرد مرفله كيه آفاقه صنوديرن مصباح و جهيد بير سيندر
 خاله غنيله اولده علمه كفن كرك اول زلف كا كلاه ولي كل بر سيندر
 نيسا لكه قلم سينه كه الور مار ايله صفا اولور بير سينه زهر انده بير سيندر
 اي شاله كويار قوتو جرم استم والله ميلم آجق انده بير سيندر
 در و توعال كه ندر ارقه فصل نوبهار صفا اولده عالم اوله ايكه باشنده
 ماتم لبايه جتوقه دهر بيره زنت طولنده نوعوس كه صحن بيره زار
 با تاعا ايدوق صحن كلشنه قلمنده لكر چينه جمله تار مار
 هپانه قلمنديل در حنت باغ و ير مشد برك و بارده هپيله روزگار
 سلطان نوبهار ايريش دهر كويجه آچده خزان كرمي قلمده آشكار
 الوان جامه كر كوي باغ عالمه قيلمده شكوفه نجه بيله آچره انشا
 سر كوزم اي دل قولم داغني چكلدر و ير زده و ياره بو كوكل نجه كلدر
 مر كاند اي جانده صاخله غمده آه ايلدو كچه بلكه دله فكلدر
 عفو ايليه شايد سوچر چق دس كرم قتل طشه قپوده مدعي سله كه ايكلدر
 بيله

بيله ملله ذلتيور ناله دكلدر دل كويك نجه كركدر او دكلدر
 بخش او شنه بار برك بن چكيم نك اغيا دخرم اور مر صقن صكه بوكلدر
 اله سو كشن مد عينده با صله اياغن زير كه ايتله قوير و غن با صله چكلدر
 سله غم ايله ايمه دل شالي بروج زار مله صقن راز اچلور سله چكلدر
 اول دلر بلكه صبح حسن جمالدر والله بوق نظيره آنده پي مثالدر
 بدرينه نقصان ايشم انده شمس زوال ملله بقاءه پادشه لا يزالدر
 مانند مثل شبهه شمس يكي بوق واحد در اكله اكا امر جمالدر
 هر شينه كورين كورن آلن و يرن اولدر غنيره وجودي آره ده وهم خيالدر
 كا و در احكام جلوه تناسخي اقوال با طيله هپيله جمالدر
 اعمار او كره هر نظره عين خود كل سا ذبور او كره دمبدم اهل و صا
 حق رسول چوني لي مع الله و طيبه كيمر كه حلال داغ آنده اتصالدر
 ملحه در او كره قوليله فعلا بر اوليه راه شريعت بر ارقن كيمه ضالدر
 هر روق بر ايشه در صحنه حقه باغ هر بلكه دن كوزه كورين اول جمالدر
 بنومده تازه نه سيمه داغ عكدر مرآت و جبهه صفا كه خالدر
 كوكلم كوزلم او يار يله بر كيمه طولونم عالم كوز موه شاله هپيله خالدر
 رحا ررك اوزنه زلفه ياره نر خالدر عقم داغله كور بجه آني خالدر
 سنبلك كا اوزره لكه شمشين اي شمار عشاق در دمنده نر و س جلادر
 قو طورون اله غمرك او قن اي قانكا موباغ غم اچره دكلشن نهالدر
 شمشيرك اچره و رسه نوله بكار خننه بو ترشنه چاشنه بنم آب زلالدر

قورنكه
 اوله

دیم حرای کوزله که قانچر اچسه کر موشو قه عتقده شها قان حلاله
 قانچده طعن ایله بی اولور دی موسی بکایاز قورای اچسه سکا وبالور
 قواله خیرک دل پر خون سینه بیرام ایوم کورنجه شفقده هلا
 کلشنده رخل کل لبره وصفن ایلم غنجه آغری اچمه بلور کتله لالور
 آجی کوزله دیشام لبلرک بکایا شهمدو شکر قند بالور
 هر کله قانچ اوله وصله دیو عالمدم کولم اکلین اشبو خیا لور
 زلف قدره هو ایله شانی دردم کویله شمشاوشن عجب با عیالور
 نه زخدر بونه انور در زلف لبره شکر نه زور و کویله در در دیشور بونه
 ندر بو عارض لعلکله خال و زلفه ایلم کل بونه ملور بونه لعل بونه عیدر
 قه سوسا ایکن آتش عید قانک اما کلز نه قدر بونه خدر بونه مشور بونه
 نه قدر کلر نه کولر نه قسه کویله نه زور بونه کر در بونه شرد بونه عور
 امام قبله بیج و غدای جاغیدر شانی زکوزر نه زور بونه قند و بونه
 لبره شو قیلر جا سور ای آغرمده مکر در نه قتلور نه زور بونه ناز کور نه شکر
 شها بونچ غم غم خال قتلور زلف دینلر نه ظالم نه قانلور نه جازور نه کافر
 قیولره قوالا لبره ای بللا دشیم نه دارا نه درم در نه خور و نه قیصر
 نکار اچا شو قله عیشده بلور نه زلفه نه حقد نه جهلور نه لبره
 لیکله دیشرک وصفنده شوشانی بکله نه قوت نه جوم در نه اولور نه کور
 ندر اول نم ندر اول لبره ندر اول شکر نه نازک نه زیبا نه شیرین نه تر
 ندر اول بله ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره
 ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره

حکایت

حکایت

حکایت

ندر

ندر اول زلف ندر اول غیا شیم بر نام لبره جامه لبره نادرانه بر نه جنو
 ندر اول دیشرک لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره
 ندر اول ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره
 بند عتقده قولاغده ندر بو کویله ریکه مسین کوزله بو بونکی تو بونه
 همت ایت در لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره
 کیه حاتم کویله ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره
 درم کلشن کوی دلدار و زخیرا و کولر شوقیله آکا قویله
 دیشرک وصفنده دید شانی شکر زلفه اولد قولاغده کلا در کویله
 غم خال رخله دل نه بچه تازه داغ وار شو اول اول لبره ندر اول لبره ندر اول لبره
 لوله قانچر آدو آتشارم آفا شمع قورمش دهره انقلوا و قانم
 دمی در بزم عتده اولور بکایم عی اشکله ای ساقه ایگه لوبو قانم
 عجب ای افلاک سرم چون دولت ال دین فلکده مانو کیه بن زلفین آباغ
 ک اول ای حکم بر اول ای دل تو توش کینه کولم تکبیر سیدر در زلفین
 کجا منقلب سر نه غم عقیبا چکر کولم علا یقده عوایقده بکله هب فراغ
 نه چاهه درین کرکن شانی عرض اتمه بنم بر لطف چو چشم سیاه یوزنه
 بکاخونابه دارینه کرکن شانی عرض اتمه بنم بر لطف چو چشم سیاه یوزنه
 کاکلا بر زلف خوش بولر صالده سودایه کولم اشبولر
 یزایله چشمه آدم اولدر رهز یا بچو قور دی قوسین ابرولر
 یا بسو چه ایله سکا قاندر نره عتقانه یا هولر
 صکه مر کانه ایله او چشم سیاه او قلمو بر لر ایگه هولر

حکایت

ذلغز و غزازه و بکله چشمه
 جان و دار که سر پرده پای
 کله رفقاره قد بلور
 بزه جمیع اولمشید مهر و لور
 دل میکنه غده قند بولورسه یقور
 دو ستم اکام ویر لور بو ایله یقور
 که زیاده ایدم فی کبه داغ غمدن
 لاله و شنبه چاره ایدم فی قتلوقور
 ورق حشکه چون کله چش مده
 قرم سن بیت کافرا و زین یقور
 بوسه لعلک لطف ایلد نیت
 مونه کم کور پور اشع آب حیاته یقور
 بشود لوم ایشون رخ و صفند
 شایا قلمید بر دفتر دیو یقور

سوزجه لاله خورج غنچه اولیاد
 شویله شوخه هم پر طریج اولیاد
 ناز لجه ناز و جده زینیاچه زجه غوجیه
 فنلود لیلوچه نور شهور کجه
 او تشنه یازمخه آکلش حالدن
 اولوب بر پرورجه کلجه خوش آدنج
 اصاف دل غل و غش زجه زجه سیمین
 جبهه پاک آری ده کجه
 بنده افتخار الفجره قورین
 بکله بکزاره جده عالی کجه
 ججه ججه پروقام زنده عیارجه
 خوججه ججه دله طلبجه اولیاد
 آشنایجه بلش کوجه غریجه حیلله
 کیم زجه اولیاد ججه براه اولیاد
 طوزده رویه قندوریم ججه
 کیم هم بلا غشده فصاحده عریجه اولیاد
 در دمنجه مستند ججه خسته دل
 شایند بر کجه ججه ججه غصیه اولیاد

یا قسم

تصنیف

یا قسم ناز عشیده کیمه دل او جانم
 یازره بینه داغ نوله الون اغز
 نه استر سینه کونیکلنده موقی بلیم
 بنم عالمده آنله هرزه بر قاره طاهم
 کوی قتلوقله کلکایم سینه می کلک
 قلوبم کور کلکله مزین تازه غمدر
 اولور لعلده غمده بود دل بیایرام
 دی بسوز لای طیحان دل بلده صاب
 یزید عیاره او بیه آب و صکله
 بی قاندر شیدر کربلا حقه بنایت
 شمشیر خنده شالی کجه
 دیدیم جام لیکدن مست اولپور
 دل ایدیم صیقین جیمقار
 اغز کیمه بوسور

داغ دلیدر بوخاره مشاء
 عارض دلبر میدر یالاله
 عکس جام حیرتم دتمده
 صلا بلنزم کل میدر تازه
 آچلش ساعه مهیا
 قانده پیکانلر میدر تنه
 ییر خون دل میدر یاقوز
 مش غنچه شاخ کل رعنا
 آله دل آرنی دخل میدر
 لیل میدر جان دل مفتونه
 ایدر اولیاد کیم شایلا
 دیدیم و خوشبارده
 قتلوقیم یازمق ایدر
 کورده یکلن دیدم بوقان
 اقرن دریا کاکل برنج
 جبین او تشنه عقد
 او کمن یازمق حسنه
 شاه عبیر طغرا مرده
 دلراجه بولور نطقده
 ای شایه نوره نغز
 روح العوس می دردیم

علم و فضل و کمالی نیلر لر
 ناز هرزه لا اوردیم وار ایکن
 معتبر اولد شمد مستعمل
 قلده ایل میل تحبه دهره
 تلله خاره ایلد وار ایکن دیبا
 برش افسون قهودر مطلوب
 جذبیه و وجد حال نیلر لر
 مرغ شکر مقال نیلر لر
 صافی آب ذلالی نیلر لر
 همت اهل رجال نیلر لر
 خرقه و صوفی شالی نیلر لر
 شکر و قند و بال نیلر لر

غمدر
 شکر
 غمدر
 شکر

زربست اوله صورتی خلق بلزم بود بال نیلر
 وار ایکن بعد ایله جدا العدر میل قرب و صلا نیلر
 آغزیه کلو و کن در آروق خلق سوزده فکر و خیال نیلر
 اوله دیوشیا طین ایامی بر فرشته حضالی نیلر
 وار ایسه حال مع کل کوستر شال، بو قیل و قال نیلر
 نغاد کلو مبارزدم اولو جانیه کرایه ملاء بودن در جانانیه
 قلب عالم که کویزه میع اول اوله کالده بادش زول و شانه
 مصله آره بول یوسنی جان امیراد ای ویر مز سک ساله کفای
 کعبه اصره سفایه ایست دفع عشق تشنه دل ایله هر برتیا بان
 طکی زلفله رخسار سیرک ایورم هر روز مشرب کونده یلمه
 مسجد صورتی صلا ایلمن او تورن اما کج میخانه در زمره زندان
 لشکر آیم ایله غنله صالدم دهره ملاء عشقه ایورم شال امیران
 ای کوی کل ایورم در که جانانیه عنی اول کعبه مقصود دل جانیه
 تن غبار طبع سنده هوای عشقه ذره و آید اول ممدور
 نیجه بیت لایح اولو یور یوق دلاء ای کوزم نوز کرد اول کعبه
 کیرمه کل قائمه آتمه کوزم یاشه من چون غمی دکل ایلمه تخانه سفر
 غم دکل حال خطله فکره دل لعلای چون نغمه او عزرایدن چینه
 مصله بوله کور طوطی شکر شکند کیم هند ایلله آتمه خوراند
 طبعیم دو کرد لشکر آیم چکوبن شاینا ملاء غم ایورم امیرانیه

قاسمیدر

جان و یوسنی دلیز و صلا درش جانان بویله بازار اولورن شال، نیم جانانیه
 آجلده بی میخانه کلن کلو کیدم کسوز صلا در جبهه زندان کلن کلو کیدم
 کلو کویکه عاشق دیو کتشی تیب، اندر قیلده سینه در مانه کلن کلو کیدم
 قیو کوز منه قلمه شال اول ارباب حاجال بودر اسلوب شایمانه کلن کلو کیدم
 کلنل چون توقد یوق کیدنلر چون تردم طولی کاردوران کلن کلو کیدم
 کلو در در غم محنت جوقه کوز فنان آه بوقصر عالی بنیان کلن کلو کیدم
 بنم منظم اوله بر بیک ملاء منظر فقط قلم بران کلن کلو کیدم
 یولدر عشق ایله شال آه ناله همراه وداع آرد دل جان کلن کلو کیدم

ای یوز کوز او سر کبیره عالمی عیان قشکر بر ربه پیش جاتوب از ایلمه
 کوز کوز کوز نغمه اولوب اولور حاله بید کوز صورت اولور در حجاب
 ابر زلفه کوز یوز کوز رفیع ایلمن عرق انوار حجاب اوله کوز کوز مکان
 نوز حسنه صناسن هر ورق بر آید کور یوزن قنده بقه جیم شای عیان
 حافظ موجودی هر شیوه نسوز یوق جمله عیام مکانه بینه سنن لامکان
 منکر انکار هر مؤمنه ایمان سی جمله شیا هر بر بردل نه سول هیاه
 کند و در بر سوز که بنظر ظاهر اولور سولیم با کلم ای شال کم لیدر خود و بی

یوق دارم سن شرای آرام جان قنده سی ای کتشی طلعتی نار مهربان قنده سی
 وار سی زوقه قالم حسنه در جان کولک ای سی عیبه صفت خضر نام قنده سی
 آرام زرب زمین آسمان بولدم ای کولکده عشق ثابت لامکان قنده سی

سخت آرام ایدہ مزاج بردم دل جام کوکل اسی خیال ملاء دل غمخندہ خانم
 یادہ ایچا اور نون آتش دوزخ جہان بے تشنه جہاں وصلی ای آروغ
 عنایب جلا خار غمخندہ پس غلامہ کن ای ہم تازہ بہار کلسا غمخندہ
 بچہ صورت کمنہ ویرین سوزہ منشا ای ہم نام نشانی بے نشانی غمخندہ
 آتش آہم یاقوت جہاں کل ایدر اس ملاء صورتلو وی جو جہانم
 ای کشتی طلعت نہ ابر ایچہ زمانہ عجیب صالوہ آفاقہ صلا ر عرفانم
 میج اولیچہ او قوم زلفکلا والی ایتم ای جمال والی سبغ المثنای
 حمد لایلدوز وصلوہ مستشائینہ غمخندہ من خوش کلکلا ای روح روان

غیر کلمہ امیر عشق آقا ملاء غمخندہ بادشاهم بن سمرہ سوزد محنت جاوید کلام
 فقا و نالہ و اکملہ کوکل طبطور دھب طریق غمخندہ اعلا غمخندہ نام بے بیام
 سنے کو زیدو صوجا چو مش بندہ کی اغیار بو سوز ر ہب یلا نوز یاد نام بے کلام
 عنایم تویقا البتور صبا کوزینہ افلاکک اور مدد کم در عشق کلاہ جانا خار رام
 سوز کو بیایہ ہم ہنشین اولق دیلکم شہا کور بے کم نہ مجب سوز و حوام
 سوزم ادق کی طوغہ اولو وغنہ نام بے یوق قیکرہ ای پرہ شکل آہم
 چکیلو توغ آہم طبرک سیم اور یلو ہر دم دیار غمخندہ ای شان کوزت نہ عالی نام

اول کلمہ کی اور کلمہ مہر کرمہ سے بدایہ بکر زین چراغ اہل دل میں شمع بزم آرائیہ
 بچہ غم مردہ برنطق لعلکلا دیر لور سے بو بچہ لای روح روان عیسیا
 تو کرمہ شوق دنوا لیسلا درن مر جہاں سن ای چشم کرم بچہ ہم در مایہ
 کوزلا

کوزلا باغ دہر زین ایدر از ہمارہ دوزخ حسن باغ غمخندہ جانا سن کلر عنایب
 دلکتن کلمہ کو بیذہ بردم نالہ نام فارغ اوکلر زشتا شای بلبل شیدا کوزین
 دل جام بکلمتندہ بر کل نازک بدست سنا سمن خط غمخندہ بر سر و قوکل بے ہن
 قہ ککو بکر سمن قدر عاقبت سنا ای غمخندہ مرکزور جانہ ای قاتل ایکن نازک کلکن
 ایملہ سنا بچہ دعوا بے عشق ایلسنا ای فرہا او کچہ کو بی محنتہ ہم بکر کوکل بے کلام
 جہان باغ غمخندہ ای کل غمخندہ حور حور بہ شہید عشق اولانہ سوزا راہ غمخندہ
 نظام نکلہ کلورہ مستحجمہ آقا بکوہ عامکہ شای حسرو ملاء سخن

بے ای خط کل بلبل شیدا سن ایو بے ہن بے ای لبرہ ملو طوطہ کو یا سن ایو بے ہن
 بکلمہ بر نازیلہ بے عشق او دینہ بقولک بے داغلاہ بر قولک بے تنہا سنا
 بے ای لبرہ زردک دیلورک بے قیادک بے عاکر و وردک بے سوا سنا
 بے اونٹہ وفادہ کرم لطف عطارد اولورم صکم جفا نہ آہم ایوان
 بے بیماریا بے غمخندہ زار ایو ہم سے بے بیمار ایو ہم سے بے اسیا کلام
 بے دورب بے بچہ بچہ کی بے ایکلترہ غمخندہ بکلمہ کلمہ ایو بے ہن زینا سنا
 دل بیماریا مملہ بے اولورم بوہلہ الم و محنت غمخندہ دل پر دامن ایو بے ہن
 ندر ایو بے مطالق قو عالمہ شای سن ایکن کوزہ کپٹالو سنے اشفا سن
 کلورک ایو بے توانا کمنہ عالم دانا کمنہ عارف بینا کمنہ اعما سن ایو بے ہن
 کمنہ در دیلہ بچہ کمنہ ایو بے ہن کمنہ عشق ایلہ بچہ کمنہ ایو بے ہن
 بن ایو ہم شای بچہ غم کو سوزا کرم بے بلز دے ہم آدم بے افشا ایو بے ہن

روز استه چون اول قابول دینار
 بحر فزاده غرق ایکن کجا وجود ایلد
 عجز ز تعدی که اتمه تلف صحتین بگوز
 چونکه در سوراخ کلوب دید که التماس
 من عرفی کسینه ایر عا در تبه کسینه یوست
 محو فزاده شایله بداء موجود ایوب
 دوشن بن طریق درین عشق صفون دشن

جان اوینامده بیدر جهله ایوب
 نوله که بر حقیقت اولور شایست
 قلعه روح کلوب نفس عدو کاه ایدر
 نفس اماره و دجال نوله قتل ایتم
 سینه بر تن غزه سال اول قاتل کمان
 در رشیدم لعن یاره غایب کولک
 ستم اوزره نعل داغ پر شرام عکسید
 عمره دستغره امیر کین محب موی حنطه
 اوده یا نخر صوبه بتر ایک جاز و اردر
 سنه غلکه کورک اولش سینه بر جوجه
 سینه سینه چاک ایلد دور فلده اول
 دوشن

رحم

رحم ایوب اوله دل آفتاب اول شاه
 باصه بار و عینه قصه جان ایوب لعل
 او بود که سینه ایمن طوتوغ دامان یار
 باغ دلده زلف از سوز نهال قامتد
 ای اول قو قامت هر که دوتا اتمه
 سیم زلف پر کوروت زین کفن ای غلب
 اول اوله قدم دیش لعدن سکان شایله

چینه بر آفتاب سینه با شمع اوصیه سینه
 قانم دو کب غمک ایدر لعل ایلد بیغیر
 باغ دلده چشمه نهم داغ قیتیل
 کوز کورده صانور اختیار ایلد اول
 کجورک زلف هو کسینه می عشقند
 قس ختم قله قدم زلفه ایدر پور
 کلوب اول مهر جهان یا نه شایله
 بینه طولرد غله آهسته جهان کلار
 بصیرتیم بزمه درین اول کل غنچه
 کلمه اول کورنه منله ایدر مشر
 وقتکه جا اول ای لغم زانی اولوت
 غم نیمه قلم ملامت سینه عشق جان

خبر کلام
 ای
 ای

چنگر که در قوس سوادین است در این
 پنجه دمو که کند و دایره حیران کند
 پنجه لعل کند و او که نشسته است
 بر ملا و کباب پیکر کوزل معنونیم
 رخسار عرض ایت دل سوخته است
 بوسه قصه کرد این در مطرب
 خاکباین الزمه سور میخیزد

جان زبانه و شکر عشق کفتار هو
 محو اولی که در هر آن ترا کوس تمام
 هودن او که واری هیچ بلم جهانده
 بود در سراسر جان دل بلم عجب
 نغمه هودن ترنم را بیدار
 نور در شیخ هودن یا ز هر وقت
 سحر هوی مستعد است الا کند
 زلف در باغ رفته سنبل خوش بود
 عقل و صبر دلی هر قلوس پر کند
 سینه بوجس جمایله کورند دید
 بنه کورده محکمه ستان گوید
 نیره دل در غم زلف کل شب بلواند
 قفلو یاشم کورب ای سرو نذر بود
 طوق درین شانه نیت خورا با تلیغ
 اگر چاره سز چاره سز قبل چاه
 حتی لیکند در حیات اولش هر
 کعبه قبل صفا بودم اولی تمام
 بن ساشام سنی بکا بندام
 کویلا که کلشن نوری در عفا

خبر کرد

بیر مزه ایتمه تلف قلبه عرو اوله هوق اس قاشه یا او تمه کچر عالمه سنله
 ایلر معطر علی بوس بخش ایلر یار اولر اولر منله افشانه کشتن اولر
 ایشک طاشیز سور یوزک اس مدهس آغ اولر کله حجازین واردر جهانه
 بچوج تیغ محنت اولر اطباء دن علاج لعلکده اولور ام دله بن شایه بیچاره

عالمه بو کورن اس دل بچونیه ایلر فرهاده اولر بولر الامن عاشق دل دلداده
 بلسیده نذر عشقه عالمه اگر بچنون قویوب ایشکله جانانین ایلر صحرا
 سایه کچر خار اولر بولر بچنیه مائو اولر لیدر دل کین قائم شمشاده
 چو نر و زائل جانان عکله طیشیز یار ایلر بولر آن میل ایلر یار
 سن شاه غلام اولر جان اول ایشکله میدار بچنیه یورر ایلر آنزاده
 کویمل کسولکی هر جا بیلر هر ازمه وار ویرمه بینه رغبت آزارتمه
 یسه افلاک سر جا بیلر ایشکله آیف طیراخی اولر لاهل دلدان ازمه
 نغمه ناکه آهله یتر آهله ایچی بزم غمده سکا هر جا بیلر مساز ازمه
 غمده آغلامه کویمل هر بینه هر بویه کور سوزک آچور رزم کوزک یا شنه غماز ازمه
 کل کل اس مرغ دل شایه کویملر و لکن ایت یار آچوب هر کیه یوکله پرواز
 آلمن منزه سن سکالاق یوق اتر بینه بیه کنو ویه بو اماره نفس درغش در بینه
 بزم خود نفس ظالم دشمن من بدم آن یکادوست صانوب آلدنوم بوزوم
 بید فضلکده قورر خوش حیلکده ای حق قور بیلر دانه حیلکده دورور
 بینه بیکه نفس ایکن چوق باصنه لطفکده آلمن هر ایت بولور ایدم آن کوز
 الی شایه ایدوم هوایه سن عنایت قل بوفضلکده حیل ایت عقل جا اولر
 غم خار

اعمال

نم وار احوال آغله بنم اول بیداده دس اولر سوز هله دیدم ایزر شور فریاده
 سینجه بچوج دکوی کل برغ دل آتشنارک هر آرا میسوق یار ایزر استغفاره
 یار نقش ایدر مزمانه عشق ایزر کچر غیر بیزر ایلرین صغیر کوی کل ساره
 دامن دست تعلقده ایزر کچر خلاص باغ دهر ایزر یورر سوز کچر آزاده
 خار بختده قالب سایه صفت حجازین بکوزن قدر رخ یار کلا شمشاده
 بلبلوب قورین ایدر جام لب یار بیلرک دوشنه ایشکله نوار اولر آیا غنه یاده
 دل ویروب زل زود قویاره بو کوزن ایشک ایلور کار عزمه طول امر دنیاده
 ساقیا غمده جبه اولر بی هر سباده نالدرم کورینور برده کلر عناده
 غمجه و نش لعل لب یاره کوی بچور بلم کوی کل کلشن بزم ایچی قیز روس یاده
 داغ دلین دکوی بچنیه بچونمدر قیزه رخ لاله دکوی دست غم حواد
 بکه بچنولاملامته مشابه ایدر کچر عجب عجب اولور من اولر بیچ دنیاره
 لذت عشق بلورک یزدن ایشکله شوشنیم اگر ایزر بیدر فرهاد
 خال غمده کورنن آینه صورتیه نکتیه عارف اولر در دانه و حوتیه
 هر که دلر کچر کیدر خار وجود کچر کورین بکه آینه ذات ایلر اوزن حفریه
 عاقبت ممدل ایچره بولور یوسفنی او کوی یعقوب اولر کشفای غم بختیه
 قطره من عجزه پیش ذره ایزر مهر اولرشن آلدنوب قالمه مکس کچر یتن لذتیه
 مرض جهلنه ایشکله شفا بولور می کشته کم علمه لیمان اولر کچر حکمتیه
 عشق قیله ایلر اولر و نیک کورم الله تره دل و جان طلاق نیک کورم الله
 دیر لر غم جانان سر ماید دل بیدر اولر در غم بولور نیک کورم الله

کوی کل
 کوی کل

اول شمس حقیقتی که کوز کب ظهور ایدرز ^{سیریه} کوه کرد دلق نیک کوره لم الله
 اول کوه و یکتا بد جردل ایچند عیش عواصم اولوبن طالوق نیک کوره لم الله
 میدام حقیقتی طوب اتمشرد ^{باشه} چوکان آکونین جالوق نیک کوره لم الله
 عزق اتمه بی یاتم دل زور قن اما کرداب غم صالوق نیک کوره لم الله
 عهد اتمشدم شلا جان تورم جلا اول عهد و فاقلدق نیک کوره لم الله
 خاندن سن جیسین شفاعت یارمول الله قودردر طیبین شفاعت یارمول الله
 جمیع اولیا سندن کرده اصغیا سندن دیرام انبیا سندن شفاعت یارمول الله
 یوز کور افتاب دل جمان نوز کلدر آیدین قوالیدن بزه او کونین شکایت رسول الله
 سندن شانکده در لولای سنجون اولرس چوسن سینه ارسلناک شفاعت یارمول الله
 ایستمد ذلت و عیاض خطا و سهویله نقصان او مارزایده ش احسان شفاعت
 هر طحش میز انده قالیه زار افغانده ایریبوب سن بزه آنده شفاعت
 سندن شلا فقیر کور آلاطوت جمع کور سندن حق دستگیر کرد شفاعت یارمول الله

ساعت و باق الفذرا چشور بیاندرد مست لایعتل ایدرز اولرد دل یواند
 رو صندر رضوا و برم طیبیل جنته کینه عشق جام شوق کوشه و میخانه
 آلمشم برینا پندین خرابات اهلیم قهر قیصره دکنم منزل و یواند
 صالدم اولدکم دلفروزه دل نوز ^{چون} نیجه یاز یاقولور بالله کور پر واند
 خوب سیر نوز اس واعظ من منیا تم قولانم ایستقن ایکن قصه و افسانه
 طشده دو شمه معرفت عمانند غواص ^{اولوب} چو آنکده آره اول کوه صحرایکواند
 شال ^{سند} سندن همایان لامکان اتمد و شکار کوه قالدله یا سیر غ عشق لاند

جام

جام لیکر عشق اوله مستاندم مستانیه عشاق ایچنوز دور ایدرم میخانه
 دل ^{دله} بجمیع یوز خشار اوله زین تاب رخکدر صنوبر کانی قدم کاشانیه
 شمع رخکدر خایک باغش سمندر و شن قوسوز درونم ایریجده پرواندم پروانیه
 کجینیه عشق ایدرس کینج دل عشاق ایتمش دیوانه را اولکم کوز ویراندم ویرانیه
 افسوس عشق یار ایدر افسانه دل لوده بنه فاصح تو بیدر باکله افسانه
 دل زار زین اغیما ایلد زهار زاهد طویکو سرخنج آچلمسون بیکاندم بیکانیه
 صحرای عشق ایچنده شلا بنمده بجنون یوق ^{من} بو واره نوبت له ذکر دیواندم دیوانیه

ای جان طیبیب دل بیایه اونتمه اول کینه بلا ایچه اولان زاره اونتمه
 فرایده ایریشن درد ایدر لر دینم ای روح فرخ بخش بو غمخاره اونتمه
 جانم دل ایله منتظر و عده وصلور بیز ممل از ل ایدر کلا آوارا اونتمه
 عشاق هلاک ایدر مکرر منم جنتیم یار ایلیوب اغیاره سکا یار اونتمه
 کویله ایستنه مدرم جیشم بیجانا دلوز دله دوستش بود لنگار اونتمه
 آجی سوز ایلد ایلد دیوبکار شنام ای شفقین اول لعل نگر بار اونتمه
 دل زلفک بند اولد کونته دانده ^{خالک} اول دام بلا ایچه گرفتاره اونتمه
 بیدر جانله بر و صلا اکر اولد ستر لطفکده او مارم بو خیر ایدر اونتمه
 اونتمه اولد ایدر شلا قایره اعیناره او یوب سن نده اولد ایدر اونتمه

عادر کرسن شکار اتمد همایانیه هر کس لاین کرد عالمه فعل آدینه

چنانکه قلاب دهد و در مویط ایله
 کیمیا سازد ز حینه بخون مویط ایله
 سنخ قتل ایلیت کسره او معمود
 کسره قرا ز کتور او وزن اولورده نلا فریاد
 ایکه سنگله مکی که دو کرسن باشک
 آلدنورده کر بودهرک تله نترین دارده
 چرخ بر جارا وزه دوغز دهر و نلا
 ای کولک غافل اولم اعتبار اتمه غینه شاد
 قهر جمده خاکه یکا ایله نام خاکصال
 کندو که بکرتمه عجب ایله جهان شاد
 ساره دل ام صافه پاکه مشایخ
 هاشق اول منکر اولم اهل دینده زاهد و عباد
 ایکه عالمه بخت امر من ای طالب اگر
 تابا اول کل شان ندره از کارنه اورا

سینه زاهد الو داغه سویله
 سر و کوا ایله زین اولن باغه سویله
 باشم کیدر سباده کوزده بر اقم
 دستمه کل که میله ایغه سویله
 مجلسه اور قوتق دق طنبور کورنور
 طولشمه کل صراحیه تا باغه سویله
 سینه نار عشقه دل اوزا تمه زاهد
 بخشه دکا آند که او جانم سویله
 کل زخرد غیله کوزم دو کالیا یاش
 طشغندو دمیر او بولاغه سویله
 کویزه موعن قوبوسته قز تککل
 حاتم او کوزنه تاره یوز آغه سویله
 زاهد جکر سباده فراجه آستد
 ای شان سنده قلم او بار داغه سویله

ای دل سنگله کل کیده لم شهر غریبه
 همراه اولیل قافله درد محنته
 دل راحتین و رب الیم درد حیرت
 جان بقویسه سلم ویره لم آه حسرت
 کریان اولان کوزمده بوبر ایله اولن جکر
 زاده زواده بزده بتر در حمت
 نه ممکن دخلاص اوله دخی اول قید
 نه دلیلم کرفقار اوله اول چار غلده

سیم ستر کز به نغور وان بتر
 محنت ایلیت کسکه ای دل محاربه
 روس حقیقه کورمه ملاء اتیه بتر به
 دلبر زنده کله ایوه کله خنوته
 آفاده لقا کره کسکا سوز قبول ایت
 کند و مزه قول ایله شاه محنته
 ملاء فناره خار و خرابا به بصیرت
 ای شان ایرملا کتیر ایله جای

طوت آرن بو لینه تو حیده کل تو حیده
 آل او کوردن اول ندره تو حیده کل تو حیده
 پیر او کتوره لقیقن آل قول قدره ال جهانه صل
 تا اوله سن اهل حال تو حیده کل تو حیده
 کند زاده صام اول کچکر ده قام اول
 بتر بویله نام اول تو حیده کل تو حیده
 شریعت و حکم ایت حق بولنه طوره کیت
 یماز خویله اترک ایت تو حیده کل تو حیده
 در ایله پیر کیکه شاشورمه تدبیر کیکه
 جنت ایلر کیکه تو حیده کل تو حیده
 کل چیلیب کیره لم تازه کلدره لم
 دوست جهان کوره لم تو حیده کل تو حیده
 درویش اولن صیر طیلور حق بولکنه
 جورک او نی اوزیلور تو حیده کل تو حیده
 یا مانله او سیمه بیچ عینت بهستاندن
 حقد باطل بیچ تو حیده کل تو حیده
 منکر کیشیه اویمه نه دیدیکنه دویمه
 کندو کبولور قویم تو حیده کل تو حیده
 ترک ایت سوا نی حقیقه طوتقل
 بولنه سن روح قدسه تو حیده کل تو حیده
 پند ایلین شان در سکا حقیق تایندر
 حقدن اوز که قایندر تو حیده کل تو حیده

صفا سندم کتیر در در و شکر زه دل جانم
 زخوش مرایت روشنر نظر قیاد جیه
 زحال قاصد رشع کافور در کویا که شوقند
 اولور جهان دل لر جمله بر و اینه
 آقین بهماز برکز یوزیم بو باغ عالمده
 بود کلوسایه و شن دو شوم اول سر و
 نه ممکن دخلاص اوله دخی اول قید
 نه دلیلم کرفقار اوله اول چار غلده

کسکه کسکه
 کسکه کسکه

الودیر کوز ذلیق اهل زقاره دلیل اما
ریا اینه من عنبر یک فلغول یه یا قوت
بیلر سه قتلک جملاد چننه بیغنی اس شای
چورم یوز قاجرم سوطیم امر فرما

اگر منکره کلسه زاهد آیات و آنه
کنشده در می قلا چنم ابرو خال زلفم
لبه ای اجاب طیبه اولو بیماره اسم در
عجیبی عذر اینه سکار یاید دلت هم
اگر چه نه حسنه دلیر چوق ای سپر اما
کره اولدر کره تو بر قولم آستانده
دل شای دکلا ایحق اولور سلا بلبل
سنده تله باغ حسن ایچره پلش ورد
خندان

دلوه اولان جنرله دو داغ سولیه
یا شیم کیه جهانه بولندرمه اس کونم
یره کوکه دیم سوزک انسی و ملاء طویر
هضم اولوز اولور سوزه اغزجه لغه در
بلبلر تله کلشن و صوره کن دیمک
فرهاره سنده تیشه بوجان سنده غم
کوز سولین قولق عن اغز کور منده هیچ
بهریرا کمنده دینچه کجی دیکله کور لایر
دور یاک بقه صولوه و صاع سولیه
جام نعمن

جام نعمن ایچن او مده دینشای سوزارک هر صاغرو صوفی قبا قولاغه سولیه

اس نفس شومه او یانه توبیه کل توبیه
نفسله یولینه کتدر علمک نقدین
ینجه دره بو قتلر یونیه هر چیشلر
ینجه بو قستی و مجور نیجه بو کور غور
عزرا یکیل دیکون کلور اولور غازک
ای مؤمن اولان قرداشا قیل طاعت
سنه یور سن به خیر اولوم آرد کیزر
کل دنیا به آدغه سوزه کچلور صنفه
شای کیه سنده خی توبیه کل ای انی
او یکیسه دوزخی توبیه کل توبیه

کیمدر قیوکه سو خطا قلمش ای اله ذات
کنزویه لایق اول ای دیکم اشله قولدر
مرحوم ایت ال ایله محروم خنوزار
یوز سوز کلوه شای بلوب سو جرمه کنزویه
قلده دکر که اعلاک عذر

بهار ایامیدر کلدر ویدر بر غنجه لیدر
تزل انتمو میلا یلیو هر دونه عالمده
عجم اولکسه لبر زکاتانه اولکسه محبوب
یه رومی اولسه دلهر یوقه بر شوخ عرب اولسه
علی

خزیر شفاء و صوابه اولدم ای شالای عجبی نقد چشم دیده درون طلب اول
رسالت چرخه و جبهه اولدم مهر رخشالی کلام گفته رفیع اندر جو دروغ نور بجای
وجوده کلک کله در کوزه قبه سے چکوه هنر سوزگون اولدم نجات بقدره
قوا مقتر ایتره امتداد حق اعلا و فضل نتم انبیا نوره ایله سن شاه سلطان
نه وار خیز آن زنده ایچله اکر امتگونه اولرکم ایچدیلم شرح شریف آب حیوان
نرسر کبر عیش سن که مردم چشم عشاقه کورینور صورتکدر جمله بیدار و پنهان
اولرکم کورمدیلر بلدیله بوزنه بالحقیق نرسور ایتره سن شاه جو یوقور چشم عرفان
همین مادح کور اولمفی مقصود ایدریوتنه نه دل ایله ایتره عاریت نرسر مدحی شای

نیز کتبه عامه بلم دخی جانانی جان کی چکره کر سینره جانانی
جانم دیدنه یاره بلم نه اولور حاصل جانم کیه بو جسمه صارطیه هر آن
اولور املره لعن که شفا دیرر داخی نیه امسم در باله دیله اولور
حیران محبتک عشقنه نه آلورتت سر که صور منزه اول لعن کندنه
اولور سه امیر لعن اهلوی چکوب تنها بوندره سوب تنها نینر کتبه ای شالای
چو کلام زلف یاره اولور مکده دل آندره میدان عشق ایچنده طوب اولور سر
کنعان تنه غایب اولور بو یازدم مرمدم آردم جان یونجه بولنده
دماز ملب آه اولماغره نرم عشقه شوق اولقربله بوم فی رنده یله دلنده
بوندره جلال اولورکم کورب جمال یاره برتار زلفه بیدر بیدر منصور دل
صاندره

خال

خال عذاره کورده کوره قور قد جانم سینمه داغ تازه کیمده ایتمش بلنده
بر سوزنه اولوروشی چون پاش سینه لیکر عشق اهلنده بو بولنده
حیرت ایلمه شای چار اولور سومی سیم زلفونکار موش چون عاریت

قول
کله

یا ندر ب نارغله بوم بر یارم آندره سینه آه جکر سوزله افغانه آندره
دمدم سومی فاشن اتمکله عامده بکانتدیم امان دیده کر یارم آندره
سوز غیب اکر یوق کلایم کفشار کندن نه عجب مسم فکندن آن پنهان آندره
لاله دوش ساغول خون بر در شیوه لعل لبلله بزمینه قان آندره

بونه کیفیت اولور با ایلم سا یاره جرعه جام لبلله جمله سکران آندره
لشکر عشقیله در بر ام جور جفا کله دل ملکنه غارت تالان آندره
بج دل جوشه کلوب دانشده ارمغ عای قنایتم لعل بوشان آندره
بفرمایتر محبت دله لایم شالای بزم عامده من فی که تالان آندره

عشق آتیشه یا ندر ز یار لبر جمالیدر بینه آب و صاه قاندریز یارک جمالیدر
و جدت مین نوشن اقدوز غیره فراموش دریا که جوش اقدوز یارک جمالیدر
صبر ایلم آن عقودیم بیغای قلن مجنون صفت داغ صالان یارک جمالیدر
که در احیران ایتره که دنور سر کرد ایتره که منب عرقان ایتره یارک جمالیدر
هر دم بکاد لطفلا در سیلاب چغلا در بلیو کی قام آغلا در یارک جمالیدر
آه ایله ایتم ندر ایتم درد یلیم ندر ایتم هم کجه لر بیدار ایتره یارک جمالیدر

شجره جودنا الله ايله كمشور لنا اولن ^{بشرف} بنان الله كا كور منكره قاله
 عدم قورنده كور قورم بوشم اولن بولنر شالا نلمسته بولنر اولن
 قيا قيا باقن اكن كاره كورديكي كوله كوله دل ان عشق كاره كورديكي
 طرف طرف فاعلن عقارب عيبتنه بولده بولده بولنن زلفه يار كورديكي
 چكوب چكوب نزه اولن اولن اولن ^{جان} دلده دلده دلن قلن زار كورديكي
 سحر چيغون كور كوشه كوينده چمن چمن صالنه كلفزار كورديكي
 سقا سقا او قيوب در عشقه شايينه در قورق قورمتن كاره كورديكي
 اولون عشق ايلينه درد غمده دل حشم ^{چكده} او كوره آتشارم التون علم چكده
 كورمه چكاييله چاشمام غمده بسدر بود اولن نه دار ايله جام من به چكده
 بن اتم عشقه كوك بنده آتار چشم صرف بن اذن نجه ^{چكده} ايلم غم اتم چكده
 دكلدر خال خط اولن فر حسنه سايينه اولون كابت قدرت رتم دو كوك چكده
 بن سويله نرك او قورن زلفه اولن ^{چكده} فوا نالنه صور دل نيه روشد نغم
 قورلور نيه و صيو قورم كي بلند اتم ^{چكده} ايلون موع كويكده چا و رت اتم چكده
 ديمش قامة يان جهانده پهلوان چكن بوميدان اچه شالا يانن غم قورم

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Ahmet Tuna TUNÇ

Doğum Yeri ve Tarihi: Mardin, 01.12.1982

Eğitim Bilgileri

Yüksek Lisans: (2017) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi: “*Şani Divanı (İnceleme-Metin)*”

Yüksek Lisans: (2007) Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı.

Lisans: (2006) Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bitirme Tezi: “*Murathan Mungan’ın Tüm Öykü Kitaplarındaki İkilemelerin İncelenmesi.*”

Ortaöğretim: (2000) Mardin Süper Lise (YDA)

İş Deneyimi

2012-... Kızıltepe Cumhuriyet Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

2011-2012 Kızıltepe İpekyolu Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

2010-2011 Kızıltepe Cumhuriyet Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

2009-2010 Kızıltepe Atatürk Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

2007-2008 Kızıltepe Sancarlı İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmeni.

İletişim

E-posta: ahmettunatunc@hotmail.com

Tel: 505 937 92 57

Tarih: Şubat-2017